

I DAĻA II SĒJUMS

MADONAS NOVADA TERITORIJAS PLĀNOJUMS 2013.-2025.

PAŠREIZĒJĀS SITUĀCIJAS REKSTUROJUMS

Izdoti saskaņā ar Teritorijas attīstības plānošanas
likuma 7. pirmās daļas panta 6.punktu

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

**2013. GADS
MADONA**

Saturs

1. Teritorijas īss administratīvais un dabas vides raksturojums	5
1.1. Ģeogrāfiskais novietojums un teritorijas apraksts	5
Aronas pagasts	6
Barkavas pagasts	7
Bērzaunes pagasts	8
Dzelzavas pagasts	9
Kalsnavas pagasts	10
Lazdonas pagasts	11
Liezēres pagasts	12
Ļaudonas pagasts	13
Mārcienas pagasts	14
Mētrienas pagasts	15
Ošupes pagasts	16
Praulienas pagasts	17
Sarkaņu pagasts	18
Vestienas pagasts	19
Madonas pilsēta	20
1.2. Reljefs	22
1.3. Klimatiskie apstākļi	23
1.4. Virszemes ūdens objekti	23
1.4. Lauksaimniecības zemes	24
1.5. Meži	27
1.6. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas	32
1.7. Derīgie izrakteņi	35
1.8. Vides kvalitāte	37
2. Tehniskā infrastruktūra	38
2.1. Transporta infrastruktūra	38
2.2. Sakaru infrastruktūra	40
2.3. Komunālā saimniecība	41
3. Iedzīvotāji	45
3.1. Iedzīvotāju skaits un apdzīvotības blīvums	45
3.2. Iedzīvotāju sastāvs	49
3.3. Nodarbinātība	51
4. Sociālās infrastruktūras raksturojums	55
4.1. Izglītība	55
4.2. Kultūra	59
4.3. Sports un aktīvs dzīvesveids	65
4.4. Veselības aprūpe	67
4.5. Sociālā aprūpe	71
5. Tautsaimniecība	74
5.1. Uzņēmējdarbība	74
5.2. Lauksaimniecība	80
5.3. Tūrisms	89
6. Madonas novadā īstenotie attīstības projekti	96
7. Nevalstiskās organizācijas un biedrības	98
8. Pašvaldības sadarbības partneri ārzemēs	101
9. Valsts iestādes un organizācijas	104
10. SVID analīze	105

Izmantotie saīsinājumi

AS - Akciju sabiedrība

att. - attēls

BJC - Bērnu un jauniešu centrs

BJSS - Bērnu un jaunatnes sporta skola

cilv. – cilvēki

CSDD – Ceļu satiksmes drošības dienests

CSP - Centrālā statistikas pārvalde

DAP – Dabas aizsardzības pārvalde

DB – datu bāze

DUS - Degvielas uzpildes stacija

ES - Eiropas Savienība

HES – hidroelektrostacija

Iedz. – iedzīvotāji

IT - Informācijas tehnoloģijas

ĪADT - Īpaši aizsargājamā dabas teritorija

KS – kooperatīvā sabiedrība

LAD – Lauku atbalsta dienests

LDC – Lauksaimniecības datu centrs

LIZ – lauksaimniecībā izmantojamās zemes

Ls (LVL) - Latvijas lats

LVĢMC – VAS “Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs”

LVM – VAS “Latvijas Valsts meži”

LR - Latvijas Republika

MK - Ministru kabinets

NAI - Notekūdeņu attīrīšanas iekārtas

NVA - Nodarbinātības valsts aģentūra

NVO - Nevalstiskās organizācijas

PET – polietilēntereftalāta produkti, piemēram, plastmasas pudeles

PII - Pirmsskolas izglītības iestāde

PMLP - Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

PVD - Pārtikas un veterinārais dienests

RPIVA – Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības augstskola

SIA - Sabiedrība ar ierobežotu atbildību

SVID - analīzes matrica (stiprās, vājās puses, iespējas, draudi)

tab. – tabula

TIC - Tūrisma informācijas centrs

VAS - Valsts akciju sabiedrība

VĢMC – Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs

VID - Valsts ieņēmuma dienests

v.j.l. – virs jūras līmeņa

VMD – Valsts meža dienests

VPD – Valsts probācijas dienests

VSAA – Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra

VUGD – Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests

VVD Madonas RVP – Valsts vides dienesta

Madonas reģionālā vides pārvalde

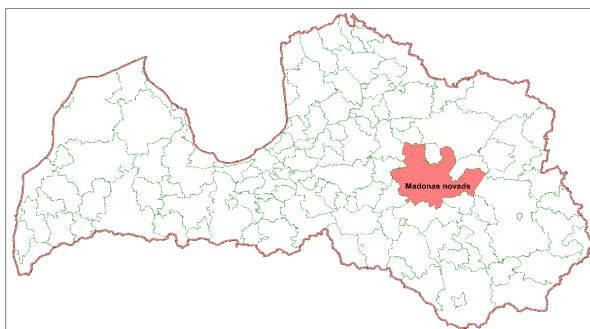
VZD – Valsts zemes dienests

z/s – zemnieku saimniecība

1. Teritorijas īss administratīvais un dabas vides raksturojums

1.1. Ģeogrāfiskais novietojums un teritorijas apraksts

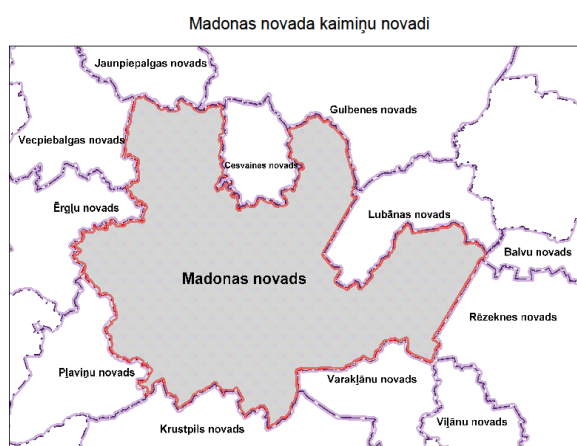
Madonas novads atrodas Austrumlatvijas vidusdaļā, Vidzemes plānošanas reģionā (1.att.). Novada kopējā platība ir 2160 km². Novads pēc platības ir 3. lielākais novads Latvijā un lielākais Vidzemes plānošanas reģionā.

1.att. Madonas novada izvietojums

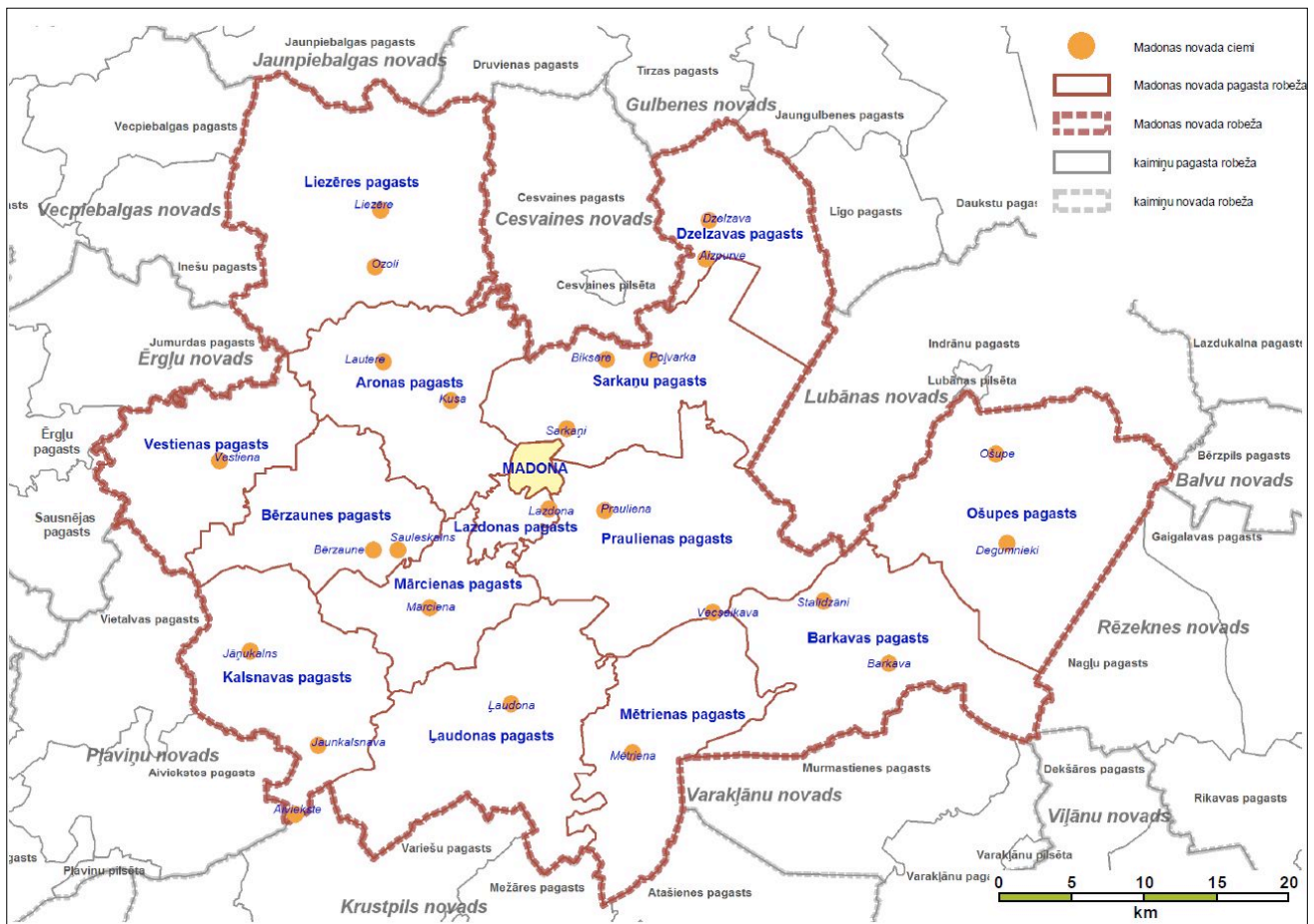
Novada teritorija robežojas ar 11 kaimiņu novadiem - Jaunpiebalgas, Vecpiebalgas, Ērgļu, Pļaviņu, Krustpils, Varakļānu, Rēzeknes, Balvu, Lubānas, Gulbenes, Cesvaines novadiem (skat. 2.att.).

Madonas novada administratīvais centrs ir Madonas pilsēta, kas atrodas novada teritorijas centrālajā daļā. Attālumi no Madonas līdz novada pagastu centriem ir līdz 34 km pa gaisa līniju, bet līdz 43 km pa ceļiem. Vistālāk no novada centra atrodas Ošupes pagasta centra Degumnieki.

2.att. Madonas novads starp kaimiņu novadiem

Madonas novads ir izveidots 2009.gada 6.jūnijā valstī veiktās administratīvi-teritoriālās reformas ietvaros. Novads ietver 15 teritoriālās vienības - Madonas pilsētu kā novada centru un 14 pagastus, kur katrs no pagastiem veido patstāvīgu teritoriālo vienību (3.att.).

3.att. Madonas novada teritoriālās vienības (pagasti un pilsēta)

Aronas pagasts

Aronas pagasts atrodas Madonas novada centrālajā daļā. Pagasts robežojas ar novada centru – Madonas pilsētu un Sarkaņu, Lazdonas, Bērzaunes, Vestienas un Liezēres pagastiem, kā arī ar Ērgļu novada Jumurdas pagastu un Cesvaines novadu. Lielākās apdzīvotās vietas ir Kusa, kas ir pagasta centrs, Lautere, Zelgauska, Līdēre un Oļi. Attālums no Kusas līdz Madonas novada centram - Madonas pilsētai ir 8 km, līdz Rīgai – 135 km, līdz Vecpiebalgai – 33 km.

Pagasts atrodas Vidzemes augstienes Vestienas paugurainē un tā teritorijai ir raksturīgs paugurains reljefs. Augstākie pauguri ir Nesaules kalns (284,2 m v.j.l.) un Ņelēnu kalns (283,4 m v.j.l.). Gar pagasta ziemeļu robežu tek Ogres upe un tās pieteka Ogrīte, caur pagasta teritoriju tek Ogres pieteka Viešupe, Aronas upe, Jole, Sūla, Dzirnupīte, Ragainīte, Briedaine, Kapupīte. Pagasta teritorijā ir vairāki ezeri – Lielais Līdēris (125 ha, maksimālais dziļums 8 m), Lauteres ezers (6,6 ha), Sasēris (7,6 ha), Madonas ezers (5,4 ha), Naglas ezers (8,4 ha) un Skujiešu ezers (2,1 ha) u.c.

Pagasta platība ir 14 974 ha, No visas pagasta platības 5 876,8 ha (40%) aizņem lauksaimniecībā izmantojamā zeme [VZD dati], 7 102 ha (50%) aizņem meži, 1 995,2 ha - pārējās zemes (krūmāji, purvi, apbūves teritorijas, inženierbūves u.c.). No lauksaimniecībā izmantojamās zemes vislielāko īpatsvaru sastāda aramzeme (3201 ha) un ganības (1938 ha). Meliorētas platības no lauksaimniecībā izmantojamās zemes ir 3117,1 ha [Aronas pagasta teritorijas plānojums 2007.-2019.gadam].

Kopējais iedzīvotāju skaits pagastā ir 1527 iedzīvotāji (01.01.2012., PMLP dati), kas ir mazāk nekā uz 2010.gada 1.jūliju (1551 iedzīvotāji, PMLP dati); iedzīvotāju blīvums ir 10,2 cilv./km².

Cauri Aronas pagastam iet reģionālais valsts autoceļš P30 Cēsis-Vecpiebalga-Madona, vietējie valsts autoceļi V839 Lautere-Jumurda, V851 Gaiziņkalns-Lubeja-Gulbēre-Liezēre, V853

Viesiena- Līdere- Kārdaba, V855 Lode- Līdere, V856 Bērzaune-Zelgauska-Viesiena-Vestiena, V858 Madona-Stiebrīņi-Gravas-Bukas, V882 Migļi-Vālēni, V884 Madona- Zelgauska-Viesiena-Vestiena. Valsts autoceļu garums pagasta teritorijā ir 82 km, pašvaldības ceļu kopējais garums ir 93 km [Aronas pagasta teritorijas plānojums 2007.-2019.gadam. Paskaidrojuma raksts]. Pagasta teritorijā Kusas ciemā atrodas degvielas uzpildes stacija.

Pagasta DR daļā atrodas Vestienas aizsargājamo ainavu apvidus (NATURA2000 teritorija) ar Gaiziņkalna dabas parku, Z daļā atrodas dabas liegums Nesaules kalns. Pagasta teritorijā atrodas arī ģenētiskais rezervāts "Madonas egle" un 2 dižkoki, kā arī noteikti 9 pagasta nozīmes aizsargājami dabas objekti [Aronas pagasta teritorijas plānojums 2007.-2019.gadam. Paskaidrojuma raksts].

Pagastā ir 21 valsts aizsardzībā esošs kultūras piemineklis - *arheoloģiskie pieminekļi*: Ezermuižas senkapi, Krastkalnu senkapi, Jaunandrānu pilskalns, Kalnavaitu senkapi, Kārķu senkapi, Kusas apmetne un senkapi, Lauteres pilskalns, Arnicēnu pilskalns, Vālēnu apmetne, Dārznīcas pilskalns, Ciskānu akmens krāvums, Dietlāvu senkapi (Pendera kalniņš), Kučuru senkapi (Zviedru kapi), Svētais kalns, Ošinieku Baznīcas kalns, Ošinieku senkapi (Kapu kalniņš), Kalnavaitu Karātavu kalns (soda vieta), Aronas grantsbedru senkapi, Zeduļu Baznīcas kalns, Trušļu senkapi, Zeduļu senkapi). Pagasta nozīmes kultūrvēsturiskie objekti ir Kusas muiža, Lauteres muiža, Zelgauskas muiža, Kučuru dzirnavas, Lauteres vecais ūdenstornis, Līdēres skola un pareizticīgo baznīca.

Aronas pagastā Kusā atrodas pagasta pārvalde, pamatskola, bibliotēka (arī Viesienā un Aronā), pirmsskolas izglītības iestāde "Sprīdītis", pasta nodaļa, ģimenes ārsta palīga prakse un degvielas uzpildes stacija, bet Lauterē - kultūras nams. Galvenie uzņēmējdarbības veidi Aronas pagastā ir mežizstrāde, kokapstrāde, lauksaimniecības produkcijas ražošana, lauku tūrisms, transporta un servisa pakalpojumi. Pagastā darbojas tādi uzņēmumi kā SIA "Auto Kusa", SIA "Kalnāres", LKS "Kusa", SIA "Vītols M", SIA "Trīs A", SIA "Linca", SIA "Aronas Dālderis", z/s "Kučuru dzirnavas", z/s "Lielie Kupri", z/s "Lejas Jozumi", z/s "Vikšeri", SIA "Kusas nami", z/s Kalna Putni", z/s "Avotiņi", z/s "Lazdukalns", z/s "Jaunandrāni", SIA "RNS-D", SIA "Daugavīči", SIA "Noli", SIA "Kadiķis AV" u.c.

Barkavas pagasts

Barkavas pagasts atrodas novada dienvidaustrumos un robežojas ar sava novada Ošupes, Praulienas, Mētrienas pagastiem, kā arī ar Lubānas novada Indrānu pagastu, Rēzeknes novada Nagļu pagastu, Viļānu novada Dekšāres pagastu un Varakļānu novada Murmastienes un Varakļānu pagastiem. Lielākās apdzīvotās vietas ir Barkava, kas ir pagasta centrs, un Stalīdzāni. Attālums līdz Madonai ir 30 km, līdz Varakļāniem 24 km, līdz Lubānai 28 km, līdz Rīgai 194 km.

Pagasts atrodas Austrumlatvijas zemienes Lubāna līdzenumā, bet tā rietumu daļa – Jersikas līdzenumā. Teritorijas reljefs ir izteikti līdzens, augstākais punkts ir 116,3 m v.j.l. uz austrumiem no Stalīdzāniem. Pagasta teritorijā atrodas Teiču purva (NATURA2000 teritorija, dabas rezervāts, kopējā platība 19 779 ha) ziemeļu daļa un četri mazāki purvi – Salenieku (2397 ha), Saukas (742 ha), Lielsalas (261 ha) un Radžēļu (331 ha) purvs. Gar pagasta teritorijas ziemeļu robežu tek Aiviekstes upe. Tāpat pagasta teritorijā tek vairākas nelielas upītes (Lisiņa, Isliena, Malmuta, Dirīte, Dubīte, Vaibiņa, Īdenas kanāls, Vasija, Jānkrusta, Kaķene, Madava u.c.). Pagasta teritorijā atrodas daļa Lubāna ezera [Barkavas pagasta teritorijas plānojums 2007.-2019.gadam]. Lielākie ezeri pagastā ir Pieslaistes (8,2 ha), Ķeiķu (7,3 ha), Grāna (2,7 ha), Pundes (2,6 ha).

Pagasta kopējā platība ir 18 791 ha (187,91 km²). No tiem 5 239,8 ha aizņem meži un 9 062 ha lauksaimniecības zeme, pārējo teritoriju aizņem purvi (t.s. Teiču purvs), ūdens objekti, apbūves teritorijas, inženierbūves u.c..

Kopējais iedzīvotāju skaits pagastā ir 1458 iedzīvotāji (01.01.2012., PMLP dati), kas ir samazinājies pēdējos gados (1504 iedzīv. uz 2010.gada 1.jūliju PMLP dati). Iedzīvotāju blīvums pagastā ir 7,8 cilv./km².

Cauri Barkavas pagastam un ciemam iet reģionālais valsts autoceļš P84 Madona-Varakļāni, vietējie valsts autoceļi V843 Barkava-Lubāna, V902 Ļaudona-Mūrnieki-Stalīdzāni-Gaigalieši. Valsts autoceļu garums pagasta teritorijā ir 28 km, pašvaldības ceļu kopējais garums ir 56,12 km, ielu kopgarums ir 6,7 km [Barkavas pagasta teritorijas plānojums 2007.-2019.gadam. Paskaidrojuma raksts]. Barkavā atrodas degvielas uzpildes stacija.

Barkavas pagastā atrodas 4 īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (NATURA 2000 teritorijas): dabas liegums "Lielsalas purvs" (204 ha), dabas lieguma "Barkavas ozolu audze" (kopplatība 62 ha) ZR daļa, dabas lieguma "Lubāna mitrājs" (kopplatība 51 632 ha) D daļa, Teiču dabas rezervāta (kopplatība 19 779 ha) Z daļa, kā arī apzināti 2 dižkoki.

Pagastā ir vairāki kultūrvēsturiskie pieminekļi: *3 valsts nozīmes arheoloģiskie pieminekļi (Lisiņas (Aizkārķles, Būzānu) pilskalns, Malmutas apmetne I un Malmutas apmetne II), 1 vietējas nozīmes valsts aizsargājamais arheoloģijas piemineklis (Aizkārķles senkapi), 10 vietējie vēsturiskie pieminekļi (2.pasaules karā kritušo karavīru kapi, Aiviekstes forsēšanas vieta pie Švāna tilta, piemineklis Latvijas brīvības cīnītājam A.Lakstīgalam, pieminekļi karavīriem J.Reidzānam un D.Ikauniekam, Latgales kultūras darbinieka E.Krustāna kaps, piemineklis mācītājam J.Vellovičam, padomju saimniecības "Barkava" direktora P.Eglona kaps, piemiņas akmens Sarkanā terora upuriem, piemineklis Brīvības cīņās 1919. gada kaujās pret lieliniekiem kritušajiem pieciem 1. Liepājas kājnieku pulka karavīriem), 2 vietējie arhitektūras pieminekļi (kūts saimniecībai "Ievlejas", Romas katoļu Barkavas draudzes baznīca).*

Barkavā atrodas Barkavas pagasta pārvalde, pamatskola un Barkavas arodvidusskola, kultūras nams, bibliotēka (arī Stalīdzānos), pansionāts, pirmsskolas izglītības iestāde "Ābelīte", pasta nodaļa, ģimenes ārsta prakse un degvielas uzpildes stacija. Pagasta teritorijā atrodas arī Kristiāna Dāvida pamatskola. Galvenie uzņēmējdarbības veids pagastā ir lauksaimniecības produkcijas ražošana. Barkavas pagastā atrodas apkārtņē lielākās lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības "Barkavas arodi" ražošanas bāze, kā arī darbojas vairākas zemnieku saimniecības un uzņēmumi: z/s "Aiga G", z/s "Kļavas", z/s "Silzemnieki", z/s "Jānīši", SIA "Agrikula", SIA "Saukas kūdra", SIA "DimVol", " u.c.

Barkavas pagasta teritorija, tāpat kā Dzelzavas pagasta teritorija, ir viena no tām novada vietām, kuru novada mērogā visbūtiskāk skārusi Sosnovska latvāņu invāzija.

Bērzaunes pagasts

Bērzaunes pagasts atrodas Madonas novada centrālajā daļā un robežojas ar sava novada Aronas, Kalsnavas, Mārcienas un Vestienas pagastiem, kā arī ar Pļaviņu novada Vietalvas pagastu. Lielākās apdzīvotās vietas ir Bērzaune un Sauleskalns, kas ir faktiskais pagasta administratīvais centrs. Attālums līdz novada centram Madonai ir 14 km, līdz Rīgai ir 157 km, līdz Ērgļiem ir 29 km, līdz Pļaviņām ir 35 km.

Pagasta teritorija atrodas Vidzemes centrālajā augstienē Vestienas paugurainē ar izteikti paugurainu reljefu. Tā teritorijas ziemeļrietumu daļā atrodas Latvijas augstākais paugurs Gaiziņkalns (311,6 m v.j.l.). Gaiziņkalna apkārtņē atrodas vēl 10 no Latvijas augstākajiem pauguriem ar stāvām un pārsvarā mežainām nogāzēm [www.berzaune.lv]: Sirdskalns (296,8 m v.j.l.), Abrienas (287,3 m v.j.l.), Bolēnu (282,5 m v.j.l.), Dēklaiņu (275,8 m vjl.) u.c.

Bērzaunes pagasta teritorijā ir bagāts upju tīkls un daudz mazu ezeriņu. Pagasta austrumu malā pa robežu ar Mārcienas pagastu tek Aronas upe ar pieteku Paugurīte. Pagastam cauri tek arī Aronas pieteka Bērzaune ar Taleju, kas ir regulēta ūdenstece. Pagasta rietumu malā pa dziļu ieleju līkumo Savīte. Lielākais ezers pagastā ir Kaņepēnu ezers (platība 60,4 ha, maksimālais dziļums 5,5 m). Pārējie ezeri ir mazāki: Grīvu ezers (9 ha), Virkstenis (7,1 ha), Ezermuižas ezers (6,2 ha), Zābaks (6,0 ha), Krustiņš (4,9 ha), pie Bērzaunes ir dzirnavezers (1,3 ha). Viens no augstākajiem ezeriem Latvijā ir Talejas ezers (79,7 ha), kas atrodas uz robežas starp Bērzaunes un Vestienas pagastiem [Bērzaunes pagasta teritorijas plānojums 2009.-2021.gadam].

Kopējā pagasta teritorija ir 11 731,1 ha (117,31 km²), no tiem meži aizņem 5 928,5 ha

(51%), lauksaimniecības zeme 4 446,6 ha (38%).

Kopējais iedzīvotāju skaits pagastā ir 1 678 iedzīvotāji (01.01.2012., PMLP dati), bet to skaits katru gadu samazinās (1718 iedz. 2010.gada 1.jūlijā, PMLP dati); iedzīvotāju blīvums ir 14,3 cilv./km².

Pagasta teritoriju šķērso 2 reģionālie valsts autoceļi P37 Gulbene-Madona-Pļaviņas un P81 Bērzaune-Vestiena-Ērgļi, kā arī vietējie valsts autoceļi: V856 Bērzaune-Zelgauska-Kusa-Oļi-Cesvaine, V876 Ļaudona-Mārciena-Sauleskalns-Bērzaune, V880 Bērzaune-Viesūnēni-Zīdiņi, V881 Bērzaune-Tomēni-Gaiziņkalns, V882 Migļi-Vālēni, V883 Meitenkalns-Kalnamuiža, V896 Melderi-Jedzēni-Lapāres, V915 Koknese-Odziena-Jāņukalns-Bērzaune. Valsts autoceļu garums pagasta teritorijā ir 57 km. Pašvaldības ceļu kopējais garums ir 59 km [Bērzaunes pagasta teritorijas plānojums 2009.-2021.gadam]. Pagasta teritorijā Sauleskalnā atrodas degvielas uzpildes stacija.

Pagasta teritorijā atrodas divas īpaši aizsargājamas teritorijas – Vestienas aizsargājamo ainavu apvidus, kurā iekļaujas Gaiziņkalna dabas parks ar Latvijas augstāko virsotni Gaiziņkalnu, kā arī ir apstiprināts 1 ģeoloģiskais un ģeomorfoloģiskais dabas piemineklis – Bolēnu acu avots. Bērzaunes pagasta teritorijā ir reģistrēti 4 dižkoki un noteikti 3 mikroliegumi. Pagasta nozīmes aizsargājamo dabas pieminekļu sarakstā ir iekļauti 4 objekti – Laimas likteņa loki 3 alejas.

Pagastā atrodas 15 valsts aizsargājami kultūras pieminekļi: *14 arheoloģiskie pieminekļi* – 5 vietējas nozīmes (Bolēnu acu avots, Gožu senkapi, Lipšu viduslaiku kapsēta ar krustakmeni, Susurēnu senkapi, Viesūnēnu senkapi) un 9 valsts nozīmes pieminekļi (Bērzaunes viduslaiku pils, Kapmuizas senkapi, Brencēnu senkapi, Lejasbrencēnu senkapi, Lejasgaiziņu senkapi, Skutēnu senkapi, Spridzēnu senkapi (Zviedru kapi), Bindēnu pilskalns, Aronas pilskalns) un *1 valsts nozīmes mākslas piemineklis* (Kapa plāksne Tīzenhauzeniem).

Bērzaunes pagastā Sauleskalnā atrodas Bērzaunes pagasta pārvalde, Sauleskalna tautas nams, pagastā ir pamatskola, bibliotēka (Bērzaunē un Sauleskalnā PII “Vārpiņa” telpās), pirmsskolas izglītības iestāde “Vārpiņa” un degvielas uzpildes stacija. Pasta nodaļa atrodas Bērzaunē. Galvenie uzņēmējdarbības veidi Bērzaunes pagastā ir mežizstrāde, kokapstrāde, lauksaimniecības produkcijas ražošana, metālapstrāde, transporta un servisa pakalpojumi. Ir vairāki nelieli tirdzniecības uzņēmumi, aptieka, ģimenes ārsta prakse un ārstnieciskās masāžas pakalpojumi. Lielākie pagastā esošie uzņēmumi ir kokapstrādes uzņēmumi SIA “Latvāņi”, SIA “Turbo AK”, SIA “Indra”, metālapstrādes uzņēmumi SIA “ARA Kalnozols” un SIA “Rats”, lauksaimniecības produktu ražotāji z/s “Līvi”, z/s “Sveķi”, elektroenerģijas un siltumenerģijas ražotājs SIA “Ivars&Co”, kā arī komunālo pakalpojumu uzņēmums SIA “Bērzaunes komunālais uzņēmums”.

Dzelzavas pagasts

Dzelzavas pagasts atrodas Madonas novada ziemeļaustrumu daļā un robežojas ar Madonas novada Sarkanu pagastu, Cesvaines novadu, Lubānas novada Indrānu pagastu, Gulbenes novada Tirzas, Jaungulbenes un Līgo pagastiem. Lielākās apdzīvotās vietas ir Dzelzava, kas ir pagasta centrs, Aizpurves, kā arī mazākas apdzīvotas vietas kā Bučauska, Jaunbakāni, Kroņmuiža un Tūjāni. Attālums no Dzelzavas līdz Rīgai ir 190 km, līdz novada centram Madonai ir 22 km, Cesvainei - 9 km, Gulbenei - 27 km, Lubānai - 24 km.

Pagasta teritorijas viena daļa izvietojas Vidzemes augstienes austrumu daļā Gulbenes paugurvalnī un Adzeles pacēlumā, pārējā daļa – Austrumlatvijas zemienē Meirānu līdzenumā. Pagasta teritorija augstienes daļā reljefs ir viegli viļņots, bet zemienes daļā – reljefs ir līdzens ar plašiem purvu masīviem [Madonas rajona Dzelzavas pagasta teritorijas plānojums 2008.-2021.gadam]. Lielākie purvi pagasta teritorijā ir Zosu purvs (495 ha) un Skuķu purvs (239 ha).

Gandrīz viss pagasts ietilpst Aiviekstes upes pietekas Liedes sateces baseinā. Lielākās ūdensteces pagastā ir Liede (pietekas Ušurupe, Dokupīte, Grīvupīte, Padoma strauts, Lapenieku grāvis) un Apiņupe. Pagastā lielākais ezers ir Bakana ezers, kura platība ir 7,6 ha un kas ir iecienīta atpūtas vieta vietējiem iedzīvotājiem. Uz robežas ar Cesvaines novadu atrodas Lūšu ezers (6,4 ha) un Mazais Virānes ezers (47,2 ha).

Dzelzavas pagasta kopplatība ir 12 283 ha jeb 122,83 km². Iedzīvotāju skaits pagastā ir 1325 (01.01.2012., PMLP dati), kas pēdējos 2 gados ir gandrīz nemainīgs (1324 iedzīv. uz 2010.gada 1.jūliju, PMLP dati); iedzīvotāju blīvums ir 10,8 cilv./km².

Pagastu šķērso reģionālie valsts autoceļi P37 Pļaviņas-Madona-Gulbene, P37 Cesvaine-Virāne un P83 Lubāna-Dzelzava un vietējie valsts autoceļi V861 Bučauska-Virāne, V862 Dzelzava-Padoms, V864 Biksēre-Aizkuja-Dzelzava un V890 pievedceļš Dzelzavas stacijai. Cauri pagastam iet arī dzelzceļa līnija Pļaviņas-Gulbene ar dzelzceļa staciju Dzelzava, kas ir slēgta, bet kopš 2013.01.01. ir pārtraukta pasažieru vilcienu satiksme virzienā no Madonas uz Gulbeni. Valsts autoceļu garums pagasta teritorijā ir 35,5 km, pašvaldības ceļu kopējais garums ir 68,63 km [Dzelzavas pagasta teritorijas plānojums 2008.-2020.gadam. Paskaidrojuma raksts].

Pagasta teritorijā ir noteikti 3 mikroliegumi mežu biotopu aizsardzībai, 2 dižkoki un ozolu aleja kā valsts nozīmes īpaši aizsargājama dabas objekts.

Dzelzavas pagastā ir 11 valsts un vietējās nozīmes aizsargājami kultūras pieminekļi: 3 valsts nozīmes arhitektūras pieminekļi (Dzelzavas muižas apbūve, parks un pils), 1 valsts nozīmes mākslas piemineklis (kapa piemineklis Doku Atim), 5 valsts nozīmes arheoloģijas pieminekļi (Bakanu ezera mītne, Gribažu pilskalns, Obzerkalns pilskalns, Griguļu senkapi, Puntūža senkapi (Zviedru kapi)), 2 vietējās nozīmes arheoloģijas pieminekļi (Strūgukalna viduslaiku kapsēta, Tūjānu senkapi).

Dzelzavā atrodas pagasta pārvalde, kultūras nams, pasta nodaļa, pamatskola, bibliotēka (Dzelzavā un Aizpurvēs), speciālā internātskola, sociālās dienas aprūpes centrs, Dzelzavas pansionāts, Aizpurvēs - pirmsskolas izglītības iestāde "Rūķis". Galvenie uzņēmējdarbības veidi pagastā ir mežizstrāde, kokapstrāde, lauksaimniecības produkcijas ražošana, pakalpojumi. Lielākie uzņēmumi ir SIA "Agro-Dzelzava", z/s "Ozolkalns", z/s "Kraustiņi", z/s "Mazdzērbi", z/s "Mūrnieki", p/s "Tālzemi".

Kalsnavas pagasts

Kalsnavas pagasts atrodas Madonas novada dienvidrietumu daļā un tas robežojas ar sava novada Bērzaunes, Ļaudonas un Mārcienas pagastiem, kā arī ar Pļaviņu novada Vietalvas, Aiviekstes pagastiem un Krustpils novada Variešu pagastu. Lielākās apdzīvotās vietas ir Jaunkalsnava, kas ir pagasta centrs, Aiviekste, Jāņukalns, Veckalsnava. Attālums no pagasta centra Jaunkalsnavas līdz Rīgai ir 143 km, līdz novada centram Madonai ir 25 km, Pļaviņām - 21 km, Ļaudonai - 16 km.

Pagasta teritorija atrodas Vidzemes augstienes dienviddaļā Vestienas paugurainē, tikai pagasta DA stūris iesniedzas Austrumlatvijas zemienes Aronas paugurlīdzenumā, reljefs ir viegli viļņots [Madonas rajona Kalsnavas pagasta teritorijas plānojums 2006.-2018.gadam. Paskaidrojuma raksts]. Pagasta teritoriju klāj blīvs hidrogrāfiskais tīkls. Lielākās ūdenstece pagastā ir Aiviekste (tek gar pagasta dienvidaustrumu malu), Veseta (tek gar pagasta dienvidrietumu malu, Aiviekstes pieteka), Arona (Aiviekstes pieteka), mazākas ūdenstece ir minēto upju pietekas – Taurupīte, Savīte, Misenīca, Taleja, Antonīca, Bērzaune un citas. Pagastā lielākais ezers ir Kalsnavas ezers, kas atrodas pagasta austrumu malā un kura platība ir 23,4 ha.

Teritorijas platība ir 14 715,2 ha (147,1 km²), no tiem meži aizņem 7 233 ha, bet lauksaimniecības zeme 5 404 ha.

Kopējais iedzīvotāju skaits pagastā ir 1 943 iedzīvotāji (01.01.2012., PMLP dati), bet to skaits katru gadu samazinās (2037 iedz. 2009.gada 1.janvāris, PMLP dati); iedzīvotāju blīvums ir 13,2 cilv./km².

Pagastu šķērso reģionālie valsts autoceļi P37 Pļaviņas-Madona-Gulbene, P82 Jaunkalsnava-Lubāna, vietējie valsts autoceļi V879 Jāņukalns-Jaunkalsnava, V898 Jāņukalns-Veckalsnava, V915 Koknese-Odziena-Jāņukalns-Bērzaune, V886 Sausnēja-Sidrabiņi, V897 Kalsnavas spirta rūpnīca-Aronieši, V878 pievedceļš Jaunkalsnavai. Cauri pagastam iet arī dzelzceļa līnija Pļaviņas-Gulbene ar dzelzceļa stacijām Jaunkalsnava un Kalsnava, kā arī dzelzceļa atzars uz smilts-grants karjeru

“Veseta” Vietalvā. Valsts autoceļu garums pagasta teritorijā ir 46,94 km, pašvaldības ceļu kopējais garums ir 44,5 km [Kalsnavas pagasta teritorijas plānojums 2006-2018.gadam. Paskaidrojuma raksts]. Pagastā atrodas viens no 3 novadā esošajiem lidlaukiem un DUS Jaunkalsnavā.

Kalsnavas pagastā atrodas 7 valsts aizsardzībā esoši kultūras pieminekļi: 5 valsts nozīmes arheoloģijas pieminekļi (Matīsēnu senkapi, Daktiņu senkapi, Jaunrūcēnu senkapi (Krievu kapi), Tutenu senkapi (Zviedru kapi), Kalsnavas baznīcas senkapi), 2 vietējās nozīmes arheoloģijas pieminekļi (Īvēnu senkapi, Teikaišu senkapi (Zviedru, Krievu kapi)).

Kalsnavas pagastā ir 2 īpaši aizsargājamās dabas teritorijas: dabas piemineklis "Kalsnavas dendrārijs" (Kalsnavas arborētums), daļa dabas lieguma „Vesetas palienes purvi”, kā arī dabas pieminekļi – 18 aizsargājamie koki.

Pagasta teritorijā pakalpojumu centrs ir Jaunkalsnava, kur atrodas pagasta pārvalde, Jaunkalsnavas saietas nams (ar filiāli Jāņukalnā), pasta nodaļa, pamatskola, bibliotēka, ģimenes ārsta prakse, zobārsta prakse, aptieka, degvielas stacija, bet Aiviekstē atrodas pirmsskolas izglītības iestāde “Lācītis Pūks”. Galvenie uzņēmējdarbības veidi Kalsnavas pagastā ir mežizstrāde, mežsaimniecība – stādu audzēšana, lauksaimniecības produkcijas ražošana, pakalpojumu sniegšana. Pagasta teritorijā darbojas vairāki uzņēmumi, lielākie no tiem ir AS “Latvenergo” Ziemeļaustrumu sadales tīkli, SIA “Biodegviela”, SIA “Kalsnavas komunālais uzņēmums”, SIA Fortranz”, SIA Centa L”, SIA “Avots 95”, z/s “Atvases”, z/s “Gulbiškas”, z/s “Lauri”, z/s Brencēni”, viesu nams “Naktsvijoles” u.c. Pagasta teritorijā atrodas VAS “Latvijas valsts meži” “Sēklas un stādi” Kalsnavas stādaudzētava un Kalsnavas arborētums - lielākā zinātniski dokumentētā dekoratīvo koku un krūmu kolekcija Latvijas austrumdaļā. Tā kopējā platība ir 133,25 ha, pašlaik koku un krūmu stādījumu kolekcija ierīkota 94,1 ha lielā platībā. Kolekcijā kopumā šobrīd ir ap 2800 taksonu jeb dažādību. Te atrodas Latvijā lielākā egļu dekoratīvo šķirņu kolekcija un lielākā publiski pieejamā peoniju šķirņu kolekcija. Kolekcija apskatāma no agra pavasara līdz vēlam rudenim. Kalsnavas arborētums ir īpaši aizsargājama dabas teritorija – dendroloģisko stādījumu kolekcija. Kalsnavas pagastā atrodas arī Meža pētīšanas stacija, kas ir Valsts meža dienesta struktūrvienība īpašu uzdevumu veikšanai. Tās darbības mērķis ir pārvaldīt zinātniskās izpētes mežus un nodrošināt ilglaicīgo zinātnisko pētījumu nepārtrauktību.

Lazdonas pagasts

Lazdonas pagasts atrodas Madonas novada centrālajā daļā un robežojas ar Madonas pilsētu, Praulienas, Mārcienas, Aronas pagastiem. Lielākās apdzīvotās vietas ir Lazdona, kas ir pagasta centrs, un Ruļļi (Jaunlazdona). Attālums no Lazdonas līdz novada centram Madonai ir 3 km, Ļaudonai - 14 km, Krustpilij 46 km (61 km gar Pļaviņām), līdz Rīgai ir 170 km.

Lazdonas pagasts atrodas Austrumlatvijas zemienes Aronas paugurlīdzenumā, bet tā rietumu daļa - Vidzemes augstienes Madonas-Trepes valnī. Augstākais reljefa punkts ir Valgacu kalns (163,9 m v.j.l.). Pagasta teritorijā ir 10 mazi, gleznaini ezeri: Lielais (7 ha) un Mazais Klauģis (4,2 ha), Vadzols (9,1 ha), Pelšu ezers (2,3 ha), Lazdonas ezers (30 ha), Rāceņa ezers (35 ha) un Karjera ezers (2,4 ha) uz robežas ar Madonas pilsētu, kas ir iecienīta atpūtas vieta vietējiem iedzīvotājiem, kā arī Bezdibenītis (1,1 ha), Durenis (1,1 ha) un Dziļūksnis (1,0 ha). Faktiski visi pagastā esošie ezeri ir beznoteces ezeri. Pagasta teritoriju šķērso Lisas upe un Austronas upe.

Lazdonas pagasta kopējā platība ir 2 225,8 ha jeb 22,26 km², no tiem meži aizņem 1 569,3 ha (70,5%), bet lauksaimniecības zeme 195,2 ha (8,8%), pārējās zemes aizņem inženierbūves, apbūves teritorijas, purvi, krūmāji, virszemes ūdens objekti utml.- 461, 3 ha (20,7 %).

Kopējais iedzīvotāju skaits pagastā ir 739 iedzīvotāji (01.01.2012., PMLP dati), to skaits ir nedaudz palielinājies (732 iedz. 2010.gadā, PMLP dati); iedzīvotāju blīvums ir 33,2 cilv./km².

Cauri pagasta teritorijai iet 3 valsts reģionālie autoceļi P37 Pļaviņas-Madona-Gulbene, P62 Krāslava-Preiļi-Madona un P84 Madona-Varakļāni, kā arī 2 vietējas nozīmes valsts autoceļi V841 Madona-Ļaudona-Jēkabpils, V884 Madona-Zelgauska-Viesiena-Vestiena un dzelzceļa līnija

Pļaviņas-Gulbene. Lazdonas pagastā ir 9 pašvaldības ceļi ar kopējo garumu 12,326 km un 5 ielas-3,081 km kopgarumā [Lazdonas pagasta teritorijas plānojums 2006.-2018.gadam].

Lazdonas pagastā atrodas 1 valsts aizsardzībā esošs *valsts nozīmes arheoloģijas piemineklis* – Lazdonas pilskalns. Kultūrvēsturiski nozīmīgi objekti ir arī Lazdonas pamatskola, Lazdonas vecā skola, Lazdonas muižas komplekss un ēka Centra ielā 6.

Pagastā atrodas ģenētiskais rezervāts “Madonas egle”, vietējas nozīmes parks “Veclazdona”, kā arī 2 dabas pieminekļi – aizsargājamie dižkoki.

Lazdona atrodas Lazdonas ezera krastā, netālu atrodas arī Rāceņu ezers. Pagasta teritorijā izvietota pagasta pārvalde, pasta nodaļa, pamatskola ar pirmsskolas izglītības gupu, bibliotēka, feldšeru vecmāšu punkts, NVO - sieviešu klubi “Smaidas”, “Noras”. Galvenie uzņēmējdarbības veidi Lazdonas pagastā ir mežizstrāde, lauksaimniecības produkcijas ražošana, pārtikas produktu ražošana, metālapstrāde, transporta un servisa pakalpojumi. Pagastā darbojas vairāki uzņēmumi, lielākie no tiem ir AS “Madonas AB”, SIA “Signāls”, SIA “Madonas būve”, AS “Lazdonas piensaimnieks”, SIA “Temtogs”, AS “Balticovo”, SIA “Ave MTP”, pilsabiedrība “A&A būvkompanijas”.

Liezēres pagasts

Liezēres pagasts atrodas Madonas novada ziemeļu daļā un robežojas ar sava novada Aronas un Vestienas pagastiem, Cesvaines novadu, Ērgļu novada Jumurdas pagastu, Vecpiebalgas novada Inešu un Vecpiebalgas pagastiem, Jaunpiebalgas novada Jaunpiebalgas pagastu, kā arī ar Gulbenes novada Druvienas pagastu. Lielākās apdzīvotas vietas ir Liezēre, kas ir pagasta centrs, Ozoli, Mēdzūla un Kalnakrogs. Attālums no Liezēres līdz novada centram Madonai ir 26 km, Vecpiebalgai - 23 km, Rīgai ir 151 km.

Pagasts atrodas Vidzemes augstienē. Teritorija ir bagāta ar ezeriem, kopskaitā 32. Lielākie no tiem ir Liezēris (105,9 ha), Gulbēris (87,2 ha), Ūbēris (30,6 ha), Sezēris (29 ha), Dziļūkstes ezers (28,3 ha), Atsirves ezers (20,7 ha), Siežu ezers (16,6 ha), Mazais Līdēris (12,8 ha), Govenis (10,5 ha), Graustiņš (9,4 ha), Bučas (4,8 ha), Dobuļu dzirnavezers (4,2 ha) u.c.. Pagasta teritoriju šķērso vairākas ūdensteces, lielākās no tām ir Kuja, Ogre, Tirza, Aiša, Egļupe, Cilmija, Liedes strauts.

Liezēres pagasta kopējā platība ir 25 496 ha jeb 254,96 km², no tiem meži aizņem 13 840,1 ha (54,2%), bet lauksaimniecības zeme 8 414,1 ha (33,13%), 3 241,8 ha ir pārējās zemes (zem apbūve, infrastruktūras, ūdensobjektiem utml.) [Liezēres pagasta teritorijas plānojums 2008.-2020.gadam. Paskaidrojuma raksts].

Kopējais iedzīvotāju skaits pagastā ir 1430 iedzīvotāji (01.01.2012., PMLP dati), bet to skaits katru gadu samazinās (1460 iedz. 2010.gadā, PMLP dati); iedzīvotāju blīvums ir 5,6 cilv./km².

Liezēres pagasta teritoriju šķērso valsts reģionālas nozīmes autoceļš P30 Cēsis-Vecpiebalga-Madona, un 9 valsts vietējie autoceļi: V840 Liede - Cesvaine, V845 Liede – Abrupe, V847 Ozoli – Liezēre – Tirza- Stāķi, V850 Grotuži – Klētskalns, V851 Gaiziņkalns - Lubeja – Gulbere - Liezēre, V852 Salna – Ozoli, V853 Viesiena – Līdere – Kārzdaba, V854 Liezēre – Silakurmji – Graši, V858 Madona – Stiebriņi – Grava - Bukas. Liezēres pagastā pašvaldības ceļu kopējais garums ir 76,5 km, ielu garums ir 2,9 km [Liezēres pagasta teritorijas plānojums 2008.-2020.gadam. Paskaidrojuma raksts]. Pagasta teritorijā uz autoceļa Cēsis-Vecpiebalga-Madona pie pagrieziņa uz Ozoliem atrodas Degvielas uzpildes stacija.

Liezēres pagastā ir 25 valsts aizsargājamie kultūras pieminekļi, no kuriem 15 ir valsts nozīmes un 10 vietējās nozīmes aizsargājamie kultūras pieminekļi. Ir arī 2 vietējas nozīmes dabas pieminekļi - J.Porukam veltīts piemiņas akmens un V.Lapenieka (pirmās latv. skaņu filmas "Zvejnieka dēls" režisora) piemiņas akmens. *Valsts nozīmes arheoloģijas pieminekļi* ir 12 un tie ir sekojoši: Bluku senkapi, Dzeņu senkapi, Lejasstukuļu senkapi, Liezēres ezera mītne, Liezēres pilskalns, Lubejas pilskalns, Ozolmuižas senkapi, Pelavu senkapi, Puļķu senkapi, Puļķu Velna

akmenskulta vieta, Salnaskroga senkapi, Turguskalna senkapi), 10 vietējās nozīmes arheoloģijas pieminekļi (Cērpu senkapi (Bēzru kalniņš), Cērpu viduslaiku kapsēta (Ogu kalniņš), Dārznieku senkapi, Dzeņu senkapi, Gulbēres senkapi, Lapēnu senkapi (Mēra senkapi), Lejasvieglo senkapi, Ogrīņu apmetne, Piekalneskurmu viduslaiku kapsēta, Zvejnieku senkapi (Zviedru kapi)). Valsts nozīmes arhitektūras pieminekļi ir 3: Avotiņu pilskalns, Avotiņu senkapi, rija zemnieku sētā "Ancaki". Pagastā ir arī citi ievērojami objekti: Liezēres luterāņu baznīca, Liezēres Septītās dienas adventistu draudzes baznīca, Krusta priede un krusta bērzs.

Pagasta teritorijā meža biotopu aizsardzībai ir noteikti 4 mikroliegumi.

Pagasta teritorijā pakalpojumu centrs ir Liezēre, kur atrodas pagasta pārvalde, kultūras nams, bibliotēka (ar apkalpes punktu Ozolos), ģimenes ārsta prakse, zobārstniecības kabinets, pasta nodaļa, bet Ozolos atrodas pamatskola ar pirmsskolas izglītības iestādi, Madonas novada Bērnu un jauniešu ārpusģimenes aprūpes un atbalsta centrs "Ozoli", degvielas uzpildes stacija. Galvenie uzņēmējdarbības veidi ir mežizstrāde, kokapstrāde, lauksaimniecības produkcijas ražošana, lauku tūrisms, pakalpojumi. Pagasta teritorijā darbojas vairāki uzņēmumi, lielākie no tiem ir z/s, z/s "Zemīši", z/s "Mežvidi", z/s Ozollīči", z/s Ruļmurēni", z/s „Rustēni”, z/s Grantiņi”, z/s „Silieši”, z/s „Egļukalns”, SIA "Virši A" u.c.

Ļaudonas pagasts

Ļaudonas pagasts atrodas Madonas novada dienvidrietumos, Aiviekstes upes abos krastos. Pagasts robežojas ar sava novada Kalsnavas, Mārcienas, Praulienas, Mētrienas pagastiem un Krustpils novada Mežares un Variešu pagastiem. Lielākās apdzīvotās vietas Ļaudonas pagastā ir Ļaudona un Sāviena. Pagasta administratīvais centrs ir sena apdzīvota vieta Ļaudona. Ļaudona (līdz 1926. gadam Liograde) ir izvietojusies Aiviekstes upes abos krastos pie autoceļa P82 Jaunkalsnava-Lubāna un vietējas nozīmes valsts autoceļš V841 Madona-Ļaudona-Jēkabpils. Ciems atrodas 18 km attālumā no novada centra - Madonas pilsētas un 157 km attālumā no Rīgas. Attālums līdz kaimiņos esošo novadu centriem – Lubānas 42 km, Pļaviņām 30 km, Krustpilij 32 km.

Ļaudonas pagasts atrodas Austrumlatvijas zemienes ZR malā. Teritorijas lielāko daļu aizņem Aronas paugurlīdzenums, bet tā austrumu daļu – Jersikas līdzenums. Robeža starp tiem stiepjas gar Aivieksti līdz Ļaudonai un turpinās gar Driksņa ezeru uz dienvidiem. Aronas paugurlīdzenuma reljefu veido pārsvarā paugurlīdzenumi un paugurgrēdas, kas ieplakās un gar upēm pāriet viļņotajos un plakanajos līdzenumos. Pagasta teritorijas vidusdaļā Z-D virzienā stiepjas Madonas-Trepes valnis, kam raksturīgs saposmots reljefs – augsti pauguri mijas ar dziļām ieplakām, kurās izveidojušies ezeriņi vai purviņi. Vaļņa pakājē daudzviet izplūst karbonātiem bagāti avoti (piem Svētavots). Pagasta teritorijā ir blīvs hidrogrāfiskais tīkls, ko veido Aiviekstes upe ar tās pietekām - Alūksnīte, Mīla, Tocīte, Driksnīte, Nirīte, Sāvīte, Niedruška, Graulīte, Svētupe, Talicka un ezeri – Sāvienas ezers (57,9 ha), Driksnis (40,5 ha), Lielais Plencis (11 ha), Dauziņezers (3,2 ha), Līnītis (2,1 ha), Pārkartnis (1,5 ha), Mazais Plencis (1,4 ha), Lielais Melnītis (1,4 ha) un Melnītis (1 ha).

Ļaudonas pagasta kopējā platība ir 20 450 ha jeb 204,5 km², no tiem 10 455 ha aizņem meži.

Kopējais iedzīvotāju skaits pagastā ir 1496 iedzīvotāji (01.01.2012., PMLP dati), bet to skaits katru gadu samazinās (1519 iedz. 2010.gadā, PMLP dati); iedzīvotāju blīvums ir 7,3 cilv./km².

Pagasta teritorijā atrodas 3 īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kas ir arī NATURA 2000 teritorijas. Viena no lielākajām un vecākajām šādām teritorijām ir Krustkalnu dabas rezervāts (1977.g., kopējā platība 2978 ha, Ļaudonas pagasta teritorijā – 1224 ha), kura teritorijā Madonas-Trepes valnis veido īpaši gleznainas ainavas ar saposmotu reljefu – stāvām pauguru nogāzēm un gleznainiem ezeriņiem. Aiviekstes upes labajā krastā atrodas dabas parks "Driksnas sils", kurā augstākais reljefa punkts ir 137 m augstais Driksņa kalns. Pagasta centrālajā daļā abpus Aiviekstei

ir izvietojies Aiviekstes palienes dabas parks.

Ļaudonas pagasta teritoriju šķērso valsts reģionālas nozīmes autoceļš P82 Jaunkalsnava-Lubāna un valsts vietējie autoceļi: V841 Madona-Ļaudona-Jēkabpils, V872 Ļaudona-Mētriene, V873 Ļaudona-Beļava, V876 Ļaudona-Mārciena-Bērzaune, V902 Ļaudona-Gaigalieši. Ļaudonas pagasta teritorijā valsts autoceļu kopgarums ir 78,8 km, pašvaldības autoceļu kopējais garums ir 86,05 km, ielu garums ir 6,68 km [Ļaudonas pagasta teritorijas plānojums. Ļaudonas pagasta teritorijas esošā izmantošana un plānojuma risinājumi.2007.g.]. Ļaudonas pagasta teritorijā nav dzelzceļa līniju. Tuvākās pasažieru stacijas atrodas Mārcienā (10 km attālumā, un Madonā (18 km attālumā no pagasta centra). Pagasta centrā Ļaudonā atrodas DUS.

Pagastā ir 13 valsts aizsargājami kultūras pieminekļi: Ļaudonas viduslaiku pils, Sāvienas (Jokstu) senkapi, Vilču senkapi (Zviedru kapi), Driķu senkapi (Zviedru kapi), Sāvienas pilskalns, Driķšņu senkapi, Kapsiliņu senkapi (Bada kapi), Siliešu senkapi (Smiltiena), Jaunzemju dobumakmens - akmenskulta vieta, Ļaudonas viduslaiku kapsēta, Ķepšu senkapi, Rūcēnu senkapi (Krievu kapi), Midzenīcu apmetne). Pagasta nozīmes kultūrvēsturiskie objekti ir T.Reitera mājas vieta "Muižnieki" un Padomju karavīru brāļu kapi. Ievērojami apskates objekti ir arī Ļaudonas pareizticīgo baznīca, A.Eglīša dzimtās mājas, dabas taka pie Teiču dabas rezervāta biroja, Krustkalnu dabas rezervāts informācijas centrs (pieteikšanās DAP).

Ļaudonā atrodas pagasta pārvalde, A.Eglīša Ļaudonas vidusskola, pirmsskolas izglītības iestāde "Brīnumdārzs", pansionāts, bibliotēka, kultūras nams, pasta nodaļa, ģimenes ārsta prakse un ārsta prakse zobārstniecībā, aptieka, DAP Teiču dabas rezervāta birojs, degvielas uzpildes stacija. Sāvienā atrodas bibliotēka. Galvenie uzņēmējdarbības veidi Ļaudonas pagastā ir mežizstrāde, kokapstrāde, lauksaimniecības produkcijas ražošana, pakalpojumi.

Mārcienas pagasts

Mārcienas pagasts atrodas Madonas novada centrālajā daļā un robežojas ar novada Aronas, Bērzaunes, Kalsnavas, Lazdonas, Ļaudonas un Praulienas pagastiem. Lielākās apdzīvotās vietas ir Mārciena, kas ir pagasta centrs, un Jaunāmuīža. Attālums no pagasta centra līdz novada centram Madonai ir 13 km, līdz Rīgai 162 km, tuvāko novadu centriem - Pļaviņām 41 km, Ērgļiem 36 km.

Pagasta rietumu daļa atrodas Vidzemes augstienes Vestienas paugurainē, bet austrumu daļa atrodas Austrumlatvijas zemienes Aronas paugurlīdzenumā. Augstākā vieta pagastā atrodas pagasta rietumos (177,0 m vjl). Austrumu daļā pagastu šķērso Madonas-Trepes valnis, kur izvietojas Krustkalnu dabas rezervāts.

Mārcienas pagastu šķērso vairākas ūdensteces - Arona ar pietekām Austrona un Bērzaune (pieteka Taleja), kā arī Svētupe ar pieteku Niedruška. Pagastā atrodas gleznaini ezeri, kas ir iecienīti arī kā vietējo iedzīvotāju atpūtas vietas: Svētes ezers jeb Dreimanis (49 ha), Dūku ezers (39,7 ha), Labones ezers (26 ha), Puduļu ezers (20,4 ha), Asarīšu ezers (16,0 ha), Kalsnavas ezers (13,6 ha; uz robežas ar Kalsnavas pagastu), Rankas ezers (10,1 ha) u.c.

Mārcienas pagasta kopējā platība ir 8974 ha jeb 89,74 km². Kopējais iedzīvotāju skaits pagastā ir 1118 iedzīvotāji (01.01.2012., PMLP dati), bet to skaits katru gadu samazinās (1131 iedz. 2010.gadā, PMLP dati); iedzīvotāju blīvums ir 12,5 cilv./km².

Mārcienas pagasta teritoriju šķērso valsts reģionālas nozīmes autoceļš P37 Pļaviņas-Gulbene un vietējie valsts autoceļi: V877 Kalnvirsas-Rusuļi-Randoti, V895 Trušli-Mārciena, V896 Melderi-Iedzēni-Lapāres, V876 Ļaudona-Mārciena-Bērzaune, V915 Koknese-Odziena-Jānukalns-Bērzaune. Mārcienas pagasta teritorijā valsts autoceļu kopgarums ir 25,7 km, pagasta autoceļu kopējais garums ir 64,91 km pašvaldības ceļi, ielu garums 3,0 km [Mārcienas pagasta teritorijas plānojums 2008.-2020.gadam. Grozījumi Nr.1]. Pagasta teritoriju šķērso dzelzceļa līnija Pļaviņas-Gulbene ar pasažieru staciju Mārcienā. Tuvākā degvielas uzpildes stacija atrodas Bērzaunes pagasta Sauleskalnā (3,5 km).

Pagasta teritorijā atrodas 1 īpaši aizsargājamā dabas teritorija, kas ir arī NATURA2000

teritorijas, Krustkalnu dabas rezervāts (1977.g., kopējā platība 2978 ha), kā arī ir uzskaitīti 8 dižkoki. Īpaši aizsargājamo dabas objektu sarakstā ģeoloģisko un ģeomorfoloģisko objektu grupā ir iekļauti 2 objekti: Krākas (Svētes Dreimaņu) avoti, kas atrodas Krustkalnu dabas rezervātā, un avots Austrona, kas ir Austronas upītes izteka.

Pagastā ir 12 valsts aizsargājami kultūras pieminekļi. No tiem 8 ir valsts nozīmes pieminekļi (Mārcienas muižas apbūve un parks, Aronmūrnieku senkapi, Brāžu senkapi (Zviedru kapi), Oliņu senkapi, Mārcienas pilskalns, Pilskalns, Plekšēnu Zviedru skanstis - viduslaiku nocietinājums) un 4 vietējas nozīmes kultūras pieminekļi (Mārcienas muižas dārzniecības siltumnīcas, Lejnieku senkapi, Bliežukalna senkapi (Kapiņu sils), Viļumu viduslaiku kapsēta). Ievērojami apskates objekti ir arī Mārcienas Svētā Alekseja draudzes pareizticīgo baznīca, bijusī PSRS armijas objekts, Mārcienas muižas apbūve, Mārcienas SPA, viesu nams "Puduli" pie Pudula ezera, Smeceris krogs, Krustkalnu rezervāta skatu tornis, informācijas centrs ar Svētavotu, publiskais veloceļa maršruts Sauleskalns, Mārciena-Aizkalnieši.

Mārcienā atrodas pagasta pārvalde, pamatskola un pirmsskolas izglītības iestāde, kultūras nams, bibliotēka, pasta nodaļa, aptieka, ģimenes ārsta prakse, Latvijas Sarkanā Krusta Madonas rajona Mārcienas nodaļa. Galvenie uzņēmējdarbības veidi Mārcienas pagastā ir mežizstrāde, kokapstrāde, lauksaimniecības produkcijas ražošana, tūrisms, pakalpojumi, derīgo izrakteņu ieguve. Lielākie uzņēmumi pagastā ir SIA "Damaksnis", SIA "Smeceris krogs", SPA kūrorts "Mārcienas muiža" (SIA "Elpa-2"), SIA "Cemex", SIA "Vaivarāji", SIA "Ilbu", SIA "Mārciena Wood", SIA "Dolomīts -R", z/s "Aronmūrnieki", z/s "Ūsmaņi", SIA "Mārcienas komunālais uzņēmums", viesu māja "Puduli", SIA "Kabiņšala".

Mētrienas pagasts

Mētrienas pagasts atrodas Madonas novada dienvidu daļā un robežojas ar sava novada Ļaudonas, Praulienas un Barkavas pagastiem, kā arī ar Varakļānu novada Murmastienes pagastu, Krustpils novada Atašienes un Mežāres pagastiem. Lielākā apdzīvotā vieta ir Mētriens, kas ir arī pagasta centrs. Mētrienas ciems ir izvietojies pagasta vidusdaļā pie autoceļa P62 Madona-Preiļi-Krāslava. Attālums no Mētrienas līdz novada centram Madonai ir 23 km, līdz Lubānai 40 km, Atašienei 20 km, attālums līdz Rīgai ir 166 km.

Mētrienas pagasts atrodas Austrumlatvijas zemienes Jersikas līdzenumā ar augstāko vietu tā dienvidrietumos no Ozolkalna (125,0 m vjl). Pagasta teritorijā ir samērā blīvs hidrogrāfiskais tīkls ko veido upes, t.sk. Aiviekste ar savām pietekām Islienu, Jošu, Odažu, Talicki un Zušipi, Odzes upe ar pieteku Dēmenišu, kā arī ezeri – Kurtavas ezers (74,0 ha), Odzienes ezers (47,6 ha), Islienas ezers, Sildu ezers (7,7 ha), Dzērvītes ezers (3,4 ha), Runcu ezers (4,1 ha) un Limenu ezers (3,9 ha). Pagasta DA malā atrodas daļa no Teiču purva (Kurtavas purvs) - Baltijā lielākā augstā tipa purva (Teiču dabas rezervāts, NATURA2000 teritorija), bet A malā atrodas augstais Ozolsalas purvs.

Mētrienas pagasta kopējā platība ir 14 025,2 ha jeb 140,25 km², no kuriem meži ir 5 965,6 ha (42%), lauksaimniecībā izmantojamās zemes 5 433,3 ha (39%), purvi 1 511,4 ha (11%) [Mētrienas pagasta teritorijas plānojums 2007.-2019.gadam. Paskaidrojuma raksts].

Kopējais iedzīvotāju skaits pagastā ir 780 iedzīvotāji (01.01.2012., PMLP dati), un to skaits pēdējo 2 gadu laikā praktiski nemainīgs (781 iedz. 2010.gadā, PMLP dati); iedzīvotāju blīvums ir 5,6 cilv./km².

Mētrienas pagasta teritoriju šķērso valsts reģionālas nozīmes autoceļš P62 Madona-Preiļi-Krāslava un vietējie valsts autoceļi: V902 Ļaudona – Mūrnieki – Stalidzāni – Gaigalieši, V871 Mētriens - Ķimstnieki, V872 Ļaudona – Mētriens, V794 Medņi – Odziena. Pagasta teritorijā valsts autoceļu kopgarums ir 18,76 km, pagasta autoceļu kopējais garums ir 78,74 km [Mētrienas pagasta teritorijas plānojums 2007.-2019.gadam. Paskaidrojuma raksts]. Pagasta teritorijā nav dzelzceļa līnijas, tuvākā dzelzceļa stacija ir Madonā (23 km attālumā) un Atašienē (20 km attālumā). Pagasta centrā Mētrienā atrodas degvielas uzpildes stacija.

Pagasta teritorijā atrodas 2 īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kas ir arī NATURA2000

teritorijas, un tās Teiču dabas rezervāts (1982.g., kopējā platība 19 779 ha; Ramsāres konvencijas vieta) un dabas parks "Aiviekstes paliene", kā arī ir izveidots vietējas nozīmes dabas parks "Odzianas parks", 3 mikroliegumi meža biotopu aizsardzībai, apzināts 1 dižkoks.

Pagastā ir 2 valsts aizsargājami kultūras pieminekļi – valsts nozīmes arheoloģiskie pieminekļi Sildu pilskalns un Zviedrukalna senkapi. Ievērojami apskates objekti ir arī podnieku Dumpju darbnīca, Izabellas un Gunāra Kroļļu lauku māja "Rubeņi", Teiču dabas rezervāts (tikai ar DAP atļauju).

Mētrienā atrodas pagasta pārvalde, pamatskola un pirmsskolas iestāde, tautas nams, bibliotēka, pasta nodaļa, feldšeru vecmāšu punkts, ārsta prakses vieta, Mētrienas pagasta muzejs, degvielas uzpildes stacija. Galvenie uzņēmējdarbības veidi Mētrienas pagastā ir mežizstrāde, kokapstrāde, lauksaimnieciskā ražošana, pakalpojumi. Lielākie uzņēmumi pagastā ir SIA "DAIMA", SIA Zaļlauki", SIA "Vidi", z/s „Celmiņi”, z/s "Cīruliši", z/s „Bērziņi”, z/s „Bērziņi”, z/s „Muižnieki”, z/s „Rubeņi”, z/s "Stūrīši", z/s "Kaktiņi" u.c.

Ošupes pagasts

Ošupes pagasts atrodas Madonas novada austrumu daļā un robežojas ar sava novada Barkavas pagastu, kā arī ar Lubānas novada Indrānu pagastu un Lubānas pilsētu, Balvu novada Bērzpils pagastu, Rēzeknes novada Gaigalavas un Nagļu pagastiem. Lielākās apdzīvotās vietas ir Degumnieki, kas ir pagasta centrs, un Ošupe. Attālums no Degumniekiem līdz novada centram Madonai ir 43 km, līdz Lubānai 15 km, līdz Gulbenei 55 km, līdz Rēzeknei 55 km, līdz Rīgai ir 210 km.

Ošupes pagasts ir izvietots Austrumlatvijas zemienes Lubāna līdzenumā, Lubāna ezera apkārtnē. Teritorijas reljefs ir līdzens, zemes virsmas absolūtā augstuma atzīmes nepārsniedz 92,3 — 105,4 m v.j.l. Pagasta teritoriju šķērso Aiviekstes upe, kā arī mazākas ūdenstece - Meirānu kanāls, Seldžu un Rupsalas grāvis, Lubāna izvadkanāls, Zvidzianas kanāls, Kāršupīte, upītes Pabrauklis, Strūdzene, Asna, Maizaste, Lakste, Zvidze. Pārsvārā visas ūdenstece ir meliorētas. Pagasta teritorijā iekļaujas daļa no Lubāna ezera (kopējā platība 8 210 ha), kā arī Zvidzes ezers (1,7 ha), bet Eiņa, Rustiņa un Naudas ezeri ir pilnība aizauguši un pārpurvojušies. Pagasta teritorijā ir plašs meliorācijas sistēmu tīkls un atrodas arī daļa no Lubāna ezera hidrobūvēm (slūžas, polderi, aizsargdambis). Ošupes pagastā ir vairāki purvi – Klānu purvs (pagastā atrodas tā lielākā daļa; purva kopplatība ir 2 597 ha), Lielais purvs (300 ha), Ogu purvs un citi mazāki purviņi.

Ošupes pagasta kopējā platība ir 22 429,7 ha jeb 224,3 km², no kuriem meži ir 5 965,6 ha (42%), lauksaimniecībā izmantojamās zemes 5 433,3 ha, purvi 1 511,4 ha (11%) [Ošupes pagasta teritorijas plānojums 2008.-2020.gadam. Paskaidrojuma raksts].

Kopējais iedzīvotāju skaits pagastā ir 1189 iedzīvotāji (01.01.2012., PMLP dati), bet to skaits katru gadu samazinās (1208 iedz. 2010.gadā, PMLP dati); iedzīvotāju blīvums ir 5,3 cilv./km².

Ošupes pagasta teritoriju šķērso vietējie valsts autoceļi: V560 Gaigalava–Kvāpāni–Degumnieki, V868 Meirāni–Degumnieki–Zvidziena, V867 Ošupe–Zvidziena–Smaudži, V843 Barkava-Lubāna, V902 Ļaudona-Mūrnieki-Stālīdzāni-Gaigalieši.

Pagasta teritorijā valsts autoceļu kopgarums ir 54,3 km [Ošupes pagasta teritorijas plānojums 2008.-2020.gadam. Paskaidrojuma raksts], pagasta autoceļu kopējais garums ir 78,74 km. Pagasta teritorijā nav dzelzceļa līnijas, tuvākās dzelzceļa stacijas ir Varakļānos (42,5km attālumā) un Madonā (43 km attālumā). Tuvākās DUS atrodas Lubānā (15 km) un Barkavā (23 km).

Pagasta teritorijā atrodas 1 īpaši aizsargājamā dabas teritorija, kas ir arī NATURA2000 teritorijas, dabas liegums "Lubāna mitrājs" (2009.g., kopējā platība 51 632 ha).

Pagastā ir 6 valsts aizsargājami kultūras pieminekļi, no tiem 5 ir valsts nozīmes arheoloģiskie pieminekļi (Asnes apmetne I, Asnes apmetne II, Smaudžu senkapi, Zvidzes apmetne, Eiņu apmetne) un 1 vietējas nozīmes arheoloģijas pieminekļis - Stūrmeža senkapi. Ievērojami

apskates objekti ir pagasta teritorijā pie Lubāna ezera izvietotais Lubāna mitrāja informācijas centrs, muzejs – O.Kalpaka piemiņas memoriāls „Liepsalas”.

Degumniekos atrodas Ošupes pagasta pārvalde, Degumnieku pamatskola un pirmsskolas izglītības iestāde, kā arī aktīvās atpūtas centrs, tautas nams, bibliotēka, pasta nodaļa, feldšeru vecmāšu punkts, bet Ošupē – Ošupes bibliotēka. Pagasta teritorijā ir izveidota sociālās aprūpes centrs cilvēkiem ar fiziskās un garīgās veselības traucējumiem “Rupsalas”, kā arī tiek uzturēts lidlauks. Galvenie uzņēmējdarbības veidi Ošupes pagastā ir graudkopība, lopkopība, lauksaimniecības produkcijas ražošana, pakalpojumi. Lielākie uzņēmumi pagastā ir zemnieku saimniecības: z/s „Lazdas”, z/s „Dārznieki”, z/s „Eglītes”, z/s „Apšusala”, z/s „Jaunaļņi”, z/s „Iecelniēki”, z/s „Stūrmežs”, z/s „Jaunkalēji”, z/s „Cīrulīši”, z/s „Miglas”, z/s „Zemgaļi”, z/s „Burkāni”, z/s „Janči”, z/s „Asni”, z/s „Asnupe”, z/s „Prodi”, z/s „Jaunprodi”, z/s „Zīles”, z/s „Gaigalieši”, z/s „Druvenieki”, z/s „Zvirgzdiņi”, z/s „Paukulnieki” u.c.

Praulienas pagasts

Praulienas pagasts atrodas Madonas novada centrālaustrumu daļā un robežojas ar sava novada Madonas pilsētu, Sarkaņu, Lazdonas, Barkavas, Mētrienas, Ļaudonas, Mārcienas pagastiem, kā arī ar Lubānas novada Indrānu pagastu. Lielākās apdzīvotās vietas ir Prauliena, kas ir pagasta centrs, Vecsaikava, Saikava. Attālums no Praulienas līdz novada centram Madonai ir 7 km, līdz Rīgai 173 km, līdz Varakļāniem 49 km, Lubānai 36 km.

Praulienas pagasts atrodas Austrumlatvijas zemienē. Tā austrumu daļu aizņem Lubāna līdzenums, bet rietumu daļu – Aronas paugurlīdzenuma Praulienas pauguraine. No dienvidiem ķīļveidā pagastā iestiepjas Jersikas līdzenums. Augstākā vieta pagastā (147,1 m v.j.l.) atrodas netālu no Madonas. Pagasta ziemeļu un centrālā daļa atrodas Kujas dabas parka teritorijā. Pagasts ir bagāts ar ezeriem - pagastā atrodas 19 ezeri, kuru platība pārsniedz 1 ha. Lielākie no tiem ir Baltiņu ezers (16 ha), Dibenezers (7,1 ha), Melnezers (5,7 ha), Starpezers (5,7 ha), Timsenis (3,7 ha), Mušķu ezers (2,8 ha), Viļvānu ezers (2,7 ha), Sakārnis (2,7 ha), Praulītis (2 ha), kā arī uz robežas ar Madonas pilsētu atrodas Salu ezers (31,8 ha). Praulienas pagasts bagāts ar dolomīta krājumiem un to ieguves rezultātā Kamatauskās ir izveidojušās ūdenskrātuves. Cauri pagastam tek vairākas lielākas un mazākas upītes. Lielākās no tām ir Aiviekste un Kuja ar pietekām: Ilga, Libe, Rieba, Upsts, Zvirgzdupīte, Bumbuļu grāvis.

Praulienas pagasta kopējā platība ir 19 788,5 ha jeb 197,88 km².

Kopējais iedzīvotāju skaits pagastā ir 1749 iedzīvotāji (01.01.2012., PMLP dati), bet to skaits katru gadu samazinās (1755 iedz. 2010.gadā, PMLP dati); iedzīvotāju blīvums ir 8,8 cilv./km².

Caur pagasta teritoriju stiepjas 3 reģionālas nozīmes valsts autoceļi: P84 Madona-Varakļāni, P82 Jaunkalsnava-Lubāna un P62 Madona-Preiļi-Krāslava. Pagasta teritoriju šķērso arī vairāki vietējie valsts autoceļi: V841 Madona-Ļaudona-Jēkabpils, V866 Vecpoļi-Lūza, V874 Saikava-Trākši-Prauliena, V892 Saikava-Visagala stacija, V875 Praulienas apvedceļš, V891 Prauliena-Linājkalns. Pagasta teritorijā valsts autoceļu kopgarums ir 18,76 km, pagasta autoceļu kopējais garums ir 85,74 km, ielu kopgarums 3,98 km [Praulienas pagasta teritorijas plānojums 2008.-2020.gadam. Paskaidrojuma raksts]. Tuvākās degvielas uzpildes stacijas atrodas Madonā (7 km).

Agrāk caur pagastu stiepās Madonas-Lubānas dzelzceļa līnija, kas tagad ir demontēta. Netālu no tās atradās Lūzas māla atradne un tika ražotas meliorācijas caurules. Pagasta teritorijā šobrīd nav nevienas dzelzceļa līnijas, tuvākā dzelzceļa stacija ir Madonā (7 km attālumā). Praulienas pagastā atrodas viens no 3 novadā esošajiem lidlaukiem.

Pagasta teritorijā atrodas 2 īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kas ir arī NATURA 2000 teritorijas, un tās ir Kujas dabas parks un dabas parks “Aiviekstes paliene”, kā arī ir 1 ģeoloģiskais un ģeomorfoloģiskais dabas piemineklis – akmens “Velna Skroderis”, 3 mikroliegumi meža biotopu aizsardzībai, un apzināti 4 dižkoki.

Pagastā ir 13 valsts aizsargājami kultūras pieminekļi, no tiem 12 ir valsts nozīmes arheoloģiskie pieminekļi (Ubānu pilskalns, Aizāru senkapi, Aizpurvu senkapi, Baltiņu senkapi, Praulienas skolas senkapi, Vecsaikavas (Kapukalnu) senkapi, Praulienas senkapi (Krāsmata), Rožu senkapi, Sīļu senkapi, Trākšu senkapi, Upstu senkapi, Ubānu baznīckalns - kulta vieta) un 1 vietējas nozīmes arheoloģijas piemineklis – Ganiņu viduslaiku kapsēta. Praulienas pagasts ir bagāts ar kultūrvēsturisko mantojumu – Vistiņlejas kapu vecā kapliča, Saikavas muižas klēts un parks, Praulienas muižas klēts (magazīna), netālu no komponista H. Medņa mājām “Dzintari” atrodas rakstnieces I. Indrānes un aktiera un režisora R. Baltāvilka mājas “Lejaszīles”

Praulienā atrodas pagasta pārvalde, pamatskola, pirmsskolas izglītības iestāde "Pasaciņa", bibliotēka, pasta nodaļa, bērnu un jauniešu centrs, ģimenes ārsta prakse, aptieka, viesu nams "Apiņu kalte", bet Saikavā – bibliotēka, kultūras nams. Galvenie uzņēmējdarbības veidi pagastā ir mežizstrāde, kokapstrāde, lauksaimniecības produkcijas ražošana, derīgo izrakteņu ieguve, tūrisms, pakalpojumi. Lielākie uzņēmumi pagastā ir SIA “Norte”, SIA „GK Dumper”, SIA ”Naudulis”, z/s “Vārpurves”, z/s “Auziņas”, z/s “Krustmaļi”, z.s. “Grantskalni”, z/s “Ataugas”, z/s “Līdumnieki”, z/s “Vērsgales”, SIA „SDG karjeri” u.c.

Sarkaņu pagasts

Sarkaņu pagasts atrodas Madonas novada centrālajā daļā un robežojas ar sava novada centru – Madonas pilsētu, Dzelzavas, Aronas un Praulienas pagastiem, kā arī ar Cesvaines novadu un Lubānas novada Indrāņu pagastu. Lielākās apdzīvotās vietas ir Biksēre, kas ir pagasta centrs, Patkule, Aizkuja, Sarkaņi, Poļvarka. Attālums no Biksēres līdz novada centram Madonai ir 10 km, līdz Cesvainei 7 km, līdz Gulbenei 40 km un 175 km līdz Rīgai.

Pagasts atrodas divu dabas rajonu saskares joslā. Viena daļa pagasta ietilpst Vidzemes augstienes Vestienas paugurainē, bet otra daļa – Austrumlatvijas zemienes Aronas paugurlīdzenumā un Lubāna līdzenumā. Pagasta teritorijā atrodas daļa Zosu purva, kura kopplatība ir 836 ha, un daļa Skuķu purva (239 ha), kas bagāti ar kūdras krājumiem. Pagastam ir raksturīgs samērā blīvs hidrogrāfiskais tīkls. Cauri tam tek Kujas upe ar tās pietekām Riebu, Padaukli, Sūlu un Libi, kā arī Silu un Norkalnu, Poļvarkas un Beķu grāvji. Pagastā atrodas Bedres ezers (10,7 ha), Slapes (Sarkaņu) ezers (9,7 ha), Ižezers (2,4 ha), Ārmaņu ezers (1,5 ha), Zābaks (2,8 ha), Biksēres dzirnavu ezeri (4,8 ha). Augstākais pagasta punkts ir Rēķu kalns (259,8 m v.j.l.), kur izveidots ziemas slēpošanas un atpūtas komplekss.

Sarkaņu pagasta kopējā platība ir 16 731,1 ha jeb 167,31 km², no tiem 9099 ha jeb 53% pagasta teritorijas aizņem meži, bet 5311,5 ha jeb 32% aizņem lauksaimniecībā izmantojamās zemes. Pārējās platības (14%) aizņem purvi, krūmāji, virszemes ūdens objekti, apbūves teritorijas, infrastruktūra utml. [Sarkaņu pagasta teritorijas plānojums 2008.-2020.gadam. Paskaidrojuma raksts].

Kopējais iedzīvotāju skaits pagastā ir 1566 iedzīvotāji (01.01.2012., PMLP dati), bet to skaits katru gadu samazinās (1601 iedz. 2010.gadā, PMLP dati); iedzīvotāju blīvums ir 9,4 cilv./km².

Pagasta teritoriju šķērso valsts reģionālas nozīmes autoceļi P37 Pļaviņas-Madona -Gulbene un P30 Cēsis-Vecpiebalga-Madona, kā arī valsts vietējas nozīmes autoceļi: V858 Madona–Stiebriņi–Gravas–Bukas, V863 Cesvaine-Aizkuja, V864 Biksēre–Aizkuja–Dzelzava, V865 Aizkuja-Meirāni un V888 Biksēre-Baltiņi. Pagasta teritorijā valsts autoceļu kopgarums ir 40,6 km, pagasta autoceļu kopējais garums ir 70,4 km, ielu kopgarums 3,3 km [Sarkaņu pagasta teritorijas plānojums 2008.-2020.gadam. Paskaidrojuma raksts]. Pagastam cauri iet dzelzceļa līnija Pļaviņas-Madona-Gulbene, bet tā teritorijā nav nevienas dzelzceļa stacijas.

Pagasta teritorijā atrodas 1 īpaši aizsargājamā dabas teritorija (NATURA2000 teritorijas) - Kujas dabas parks, kā arī ir izveidoti 3 mikroliegumi meža biotopu aizsardzībai un apzināti 4 dižkoki. Dabas parkam “Biksēres parks” (13 ha) ir piešķirts vietējas nozīmes dabas parka statuss.

Pagastā ir 12 valsts aizsargājamie kultūras pieminekļi, no tiem 7 ir valsts nozīmes arheoloģiskie pieminekļi (Kapmaņu senkapi, Lejaku-Auguļu senkapi, Strupīšu senkapi, Vecdilmaņu senkapi, Jaunzemju Baznīcas kalns-kulta vieta, Rēķu viduslaiku kapsēta, Ižezera ezera mītne) un 5 vietējas nozīmes arheoloģijas pieminekļi (Patkules senkapi, Biksēres senkapi, Doriņu senkapi, Kalnapieterānu senkapi, Īvānu Velnakmens). Ievērojama kultūrvēsturiskā vērtība ir Biksēres muižas komplekss, senlietu muzejs “Biksēres klēts” un bērnu ķirurga, profesora A.Bieziņa muzejs dzimtajās mājās “Dilmaņi”, kas ir Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja filiāle.

Biksērē atrodas Sarkaņu pagasta pārvalde, bibliotēka, tautas nams «Kalnagravas», ģimenes ārsta prakse, pasta nodaļa. Sarkaņos izvietota pamatskola ar pirmsskolas izglītības grupām, bibliotēka. Galvenie uzņēmējdarbības veidi pagastā ir mežizstrāde, kokapstrāde, lauksaimniecības produkcijas ražošana, pakalpojumi. Lielākie uzņēmumi pagastā ir SIA „Bioenerģija”, SIA „Stars93”, z/s „Andruškas”, z/s „Poļvarka”, z/s „Putniņi” u.c.

Vestienas pagasts

Vestienas pagasts atrodas Madonas novada ziemeļrietumu daļā un robežojas ar sava novada Bērzaunes, Aronas, Liezēres un Kalsnavas pagastiem, kā arī ar Ērgļu novada Sausnējas, Ērgļu un Jumurdas pagastiem, Pļaviņu novada Vietalvas pagastu. Lielākā apdzīvotā vieta ir Vestiena, kas ir arī pagasta centrs. Attālums no Vestienas līdz novada centram Madonai ir 25 km, līdz kaimiņu novadu centriem-līdz Ērgļiem 17 km, Vecpiebalgai ~27 km, attālums līdz Rīgai ir 120 km.

Pagasts atrodas Vidzemes augstienē Vestienas paugurainē. Vestienas pagasta teritorija robežojas ar Latvijas augstāko kalnu – Gaiziņu. Augstākie pauguri ir Dravēnu kalns (282,7 m), Boķu kalns (276,8 m), Rizgu kalns (262,9 m), Brantu Egļu kalns (262,1 m), Spirukalns (260 m) un Silakalns (254,9 m). Vestienas apkārtnē atrodas 22 ezeri, no kuriem lielākie ir Kāla ezers (407 ha), Viešūrs (176 ha), Talejas ezers (79,7 ha), Salājs (44,4 ha), Ilziņa ezers (21,9 ha) u.c. Netālu no Vestienas ciema tek Miltupīte, bet pagastā ir vēl vairākas upītes, kas veido krāšņo Vidzemes ainavu – Veseta, Skaldupīte, Ļaudonīte, Lubeja, Aronīte, Savīte, Virdzīte, Ilzīte u.c.

Vestienas pagasta kopējā platība ir 11 680,5 ha jeb 116,8 km². Lauksaimniecībā izmantojamās zemes kopplatība 3 835,7 ha, meži aizņem 6 400,2 ha, pārējo teritoriju aizņem virszemes ūdens objekti, krūmāji, apbūves teritorijas, infrastruktūra utml.

Kopējais iedzīvotāju skaits pagastā ir 721 iedzīvotāji (01.01.2012., PMLP dati), bet to skaits katru gadu samazinās (734 iedz. 2010.gadā, PMLP dati); iedzīvotāju blīvums ir 6,2 cilv./km².

Vestienas pagastam cauri vijas reģionālais valsts autoceļš P81 Bērzaune-Vestiena-Ērgļi un 7 vietējie valsts autoceļi: V846 Vestiena-Vēja-Īneši, V851 Gaiziņkalns-Lubeja-Gulbēre-Liezēre, V880 Bērzaune-Viesūnēni-Zīdiņi, V881 Bērzaune-Tomēni-Gaiziņkalns, V884 Madona-Zelgauska-Viesiena-Vestiena, V885 Vestiena-Indrāni-Liepkalni-Ogreslīči, V916 Jaunbebri-Odziena-Vietalva-Indrāni. Pagasta teritorijā valsts autoceļu kopgarums ir 12,6 km, pagasta autoceļu kopējais garums ir ~56 km [Vestienas pagasta teritorijas plānojums 2006.-2018.gadam. Paskaidrojuma raksts]. Pagasta teritorijā nav dzelzceļa līnijas, tuvākā dzelzceļa stacija ir Madonā (25 km attālumā). Tuvākā degvielas uzpildes stacija atrodas Ērgļos (17 km).

Pagasta teritorijā atrodas 4 īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (NATURA2000 teritorijas) un tās ir: aizsargājamo ainavu apvidus “Vestiena” (27150 ha, Vestienas pagasta teritorijā – 75%), kura teritorijā ietilpst dabas parks “Gaiziņkalns”, dabas liegums “Ilziņa ezers”, dabas liegums “Kāla ezera salas”, 6 mikroliegumi dabas vērtību aizsardzībai.

Pagastā ir 13 valsts aizsargājamie kultūras pieminekļi, no tiem 10 ir valsts nozīmes arheoloģiskie pieminekļi (Boķu senkapi, Lindēnu senkapi, Lindēnu apmetne, Kaņepēnu pilskalns, Dzīšļu senkapi, Kāla kroga senkapi, Sniķerēnu senkapi, Tropeļu senkapi, Ķellēnu senkapi, Putnu kalns (pilskalns)), 1 vietējas nozīmes arheoloģijas pieminekļis – Indrānu senkapi (Zviedru kapi), 3 valsts nozīmes arhitektūras pieminekļi – Vestienas muižas apbūve, stallis un klēts.

Vestienā atrodas pagasta pārvalde, pamatskola, pamatskolas pirmsskolas izglītības iestāde,

bibliotēka, tautas nams, pasta nodaļa, bērnu un jauniešu centrs, ģimenes ārsta prakse, viesu nams "Piekūni", kā arī pagastā atrodas LVM apmācības centrs "Pakalnieši". Galvenie uzņēmējdarbības veidi ir lauksaimniecības produkcijas ražošana un lauku tūrisms. Lielākie uzņēmumi pagastā ir SIA "Kadiķi A", SIA "Kālezers", SIA "Toster", SIA "Credo", z/s "Jāņkalni", z/s "Ilziņkalni", z/s "Birzes", z/s "Šinkas", z/s "Gretes", z/s "Vidiņi", z/s "Vārpas", z/s Druvas", z/s "Dadzīši", z/s "Bunkāni", z/s "Ielāpi", z/s "Bērzi", tūrisma komplekss "Viešūra kalns", bioloģiskā dabas sēta "Aparēni".

Madonas pilsēta

Madonas pilsēta atrodas Madonas novada centrālajā daļā un tā ir novada administratīvais centrs. Pilsētas teritorija robežojas ar Aronas, Sarkaņu, Lazdonas un Praulienas pagastiem. Attālums no Madonas līdz Rīgai ir 157 km, Pilsēta izvietota Latvijas austrumu daļas vidienē, Vidzemes augstienes dienvidaustrumu nogāzē Austrumlatvijas zemienes malā. Pilsētas apkaimes reljefs uz austrumiem pazeminās, bet uz rietumiem pakāpeniski paaugstinās. Madona ir viena no visaugstāk virs jūras līmeņa izbūvētajām pilsētām Latvijā. Tai raksturīga ievērojama absolūto augstumu starpība (122—193 m v.j.l.). Pilsētas apkaime bagāta ar ūdeņiem. Tās austrumu malā atrodas Salas ezers (31,8 ha), ziemeļu virzienā Madonas ezeriņš un dienvidrietumos grants karjera ūdenskrātuves. Cauri pilsētai tek 7 mazas upītes – Madonas upīte, uz kuras mākslīgi veidotajā ūdenskrātuvē atrodas viena no augstākajām strūklakām Latvijā, Riebas upīte, Lisa u.c. Pilsētas teritorijā ir reģistrēti 3 dižkoki.

Pilsētas kopējā platība ir 1 041 ha jeb 10,41 km². Kopējais iedzīvotāju skaits ir 8653 iedzīvotāji (01.01.2012., PMLP dati), bet to skaits katru gadu samazinās; iedzīvotāju blīvums ir 824,1 cilv./km². Pēc iedzīvotāju skaita tā ir 24. lielākā pilsēta Latvijā.

Madona ir arī novada pakalpojumu centrs. Tajā atrodas gan pašvaldību iestādes, gan valsts iestāžu nodaļas, gan plaši pārstāvēts banku un privātais sektors. Kā pašvaldības iestādes ir minamas pilsētas pārvalde, Madonas novada dome, bibliotēka, Madonas novadpētniecības un mākslas muzejs, 2 vidusskolas, Madonas valsts ģimnāzija, 3 pirmsskolas izglītības iestādes ("Kastanītis", "Saulīte", "Priedīte"), Madonas sporta skola, mākslas skola, J.Norviļa Madonas mūzikas skola, kultūras nams un kinoteātris "Vidzeme", sporta halle, pilsētas futbola stadions, estrāde, Bērnu un jauniešu centrs, Madonas augstākās izglītības centrs "MAIC", Dzimtsarakstu nodaļa, Bāriņtiesa, pansionāts. Madonā pārstāvētās valsts iestādes ir Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde (PMLP) Madonas nodaļa, Valsts zemes dienests (VZD) Madonas nodaļa, Valsts mežu dienests (VMD) Centrālvidzemes virsmežniecības Madonas birojs, Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) Madonas filiāle, Valsts ieņēmumu dienesta (VID) Madonas nodaļa, Pārtikas un veterinārā dienesta (PVD) Austrumvidzemes pārvaldes filiāle Madonā, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (VSAA) Madonas nodaļa, Valsts vides dienesta (VVD) Madonas RVP, VUGD Madonas nodaļa, Valsts policijas Vidzemes reģiona pārvaldes Madonas iecirknis, CSDD Madonas nodaļa, Vidzemes apgabaltiesas Madonas tiesu nams, Madonas rajona tiesa, Valsts probācijas dienests (VPD) Madonas struktūrvienība, Latvijas pasta Madonas nodaļa. Madonā atrodas slimnīca, dienas ambulatorā nodaļa, pacientu viesnīca, poliklīnika, 2 ātrās medicīniskās palīdzības brigādes, 9 zobārstniecības ārstu prakses, 1 zobu higiēnas kabinets, 9 ģimenes ārstu prakses, 6 aptiekas (nav diennakts aptieku!), 10 skaistumkopšanas saloni, 9 frizētavas, 3 apavu remonta darbnīcas, 6 degvielas uzpildes stacijas un 4 autogāzes uzpildes vietas, vairāk nekā 6 autoservisi (nodrošina pilnu auto apkopes servisu), 4 banku filiāles (AS "Citadele", AS "Swedbank", AS "SEB banka", VAS "Latvijas Hipotēku un zemes banka"), 12 bankomāti (t.sk., 2-naudas iemaksai), poligrāfijas pakalpojumi, autoosta "Madona", pasažieru dzelzceļa stacija, NVO atbalsta centrs, nodibinājums "Madonas novada fonds", 4 reliģiskās organizācijas.

1.2. Reljefs

Madonas novads atrodas Ziemeļaustrumu Latvijas centrālajā daļā starp Vidzemi un Latgali.

Vidzemes Centrālā augstienē atrodas Madonas novada ziemeļu-ziemeļrietumu daļa. Augstiene ir ar stipri saposmotu paugurainu reljefu, no kuras vairākos virzienos atzarojas pauguraines grēdas jeb vaļņi: Gulbenes valnis, Madonas - Trepes valnis, Pļaviņu valnis u.c. Madonas novada teritorija atrodas Vidzemes augstienes Vestienas paugurainē, nedaudz Augšogres pazeminājumā un Piebalgas paugurainē. Madonas novada dienvidu daļu ziemeļu-dienvidu virzienā šķērso Madonas - Trepes valnis, kas ir iegarena paugurgrēdu josla. Valni veido limnoglaciāla grants un oļi un tā augstums sasniedz 60 m, bet platums 1 - 5 km. Grēda izstiepta vairāku desmitu kilometru garumā, arī aiz novada robežām.

Vestienas pauguraine (Vidzemes augstienes dienvidaustrumu grēda) raksturojas ar morēnu lielpauguriem, kurus saposmo daudzās upju un ezeru ielejas. Šeit atrodas Latvijas augstākā vieta Gaiziņkalns (311,6 m v.j.l.), Sirds kalns (296,8 m), Abrienas kalns (287,3 m), Mazais Gaiziņkalns (283,6 m), Nesaules kalns (284,2 m), Ķelēnu kalns (283,4 m), Dravēnu kalns (282,7 m), Bolēnu kalns (282,5 m). Augstienē šajā rajonā daudz gleznainu ezeru - Kaķīša (Viešūra), Kāla, Līderes, Talejas, Liezēres u.c.

Augstākie pauguri - lieli, līdz 40 m augsti un līdz 1 km diametrā, ar atšķirīga slīpuma nogāzēm (10° - 35°) un noapaļotām virsotnēm, kuras sastāv no akmeņaina smilšmāla, nereti, ar bezakmeņu smilšmāla segu virspusē, vai arī no grants un smilts, ko pārklāj akmeņains smilšmāls.

Gaiziņkalns ir konusveida paugurs ar plakanu virsotni un stāvām nogāzēm. Tas paceļas 60 m pār apkārtni, atrodas gleznainā lielpauguru ieplaku apvidū, novietojoties ZA - DR virzienā 1 km garumā. Sastāv no smilts, grants un morēnas smilšmāla ar bezakmeņu māla segu. Kalns apaudzis ar egļu un bērzu mežu.

Madonas novada dienvidu daļu ziemeļu-dienvidu virzienā šķērso Madonas - Trepes valnis, kas ir iegarena paugurgrēdu josla. Valni veido limnoglaciāla grants un oļi un tā augstums sasniedz 60 m, bet platums 1 - 5 km. Grēda izstiepta vairāku desmitu kilometru garumā, arī aiz novada robežām.

Madonas novada teritorijas dienvidu dienvidaustrumu daļa iekļaujas Austrumlatvijas zemienes Lubāna līdzenumā (Ošupes, Praulienas pagasti), Jersikas līdzenumā (Barkavas, Mētrienas, Praulienas, Sarkaņu pagasti), Aronas paugurlīdzenumā (Kalsnavas, Mārcienas, Ļaudonas, Praulienas pagasti).

Lubāna līdzenums aizņem rajona austrumu daļu. Līdzenumam raksturīgs ļoti līdzens reljefs, jo te ir bijis ledāju kušanas ūdeņu baseina dibens 93 - 115 m v.j.l. Ap Lubāna ezeru līdzenumu veido limnoglaciālā mālsmilts un smilts, bet R un Z daļā - morēna ar smilšu plankumiem un lieliem laukakmeņiem. Zemiene aizņem ~ 1000 km² ap ezeru, tās reljefs tikai nedaudz paceļas virs ezera līmeņa. Atsevišķās vietās ir lēzeni pacēlumi. Apgrūtināta ir ūdeņu notece. Rēzeknes upe, kas ietek ezerā, savāc ūdeņus no 7000 km² liela baseina. Ezera apkārtnē vājās ūdeņu noteces dēļ izplatīta pārpurvošanās.

Lubāna ezers (pie līmeņa 92,5 m v.j.l., 8270 ha, no tā Madonas novada teritorijā iekļaujas rietumu daļa), ar applūstošu zemienes daļu, purvu un mitru mežu kompleksu. Ievērojama daļa mežu un purvu Lubāna līdzenumā ir ar dažāda statusa valsts aizsardzību (Teiču dabas rezervāts, Pārabaines dabas liegums u.c.).

Kvartāra nogulumu segas biezums novadā ir liels, tas nereti pārsniedz 90 m. Novadu raksturo daudzveidīgas izcelsmes kvartāra nogulumi - morēna, fluvioglaciālie, limnoglaciālie, limniskie, aluviālie un purvu nogulumi.

Zem kvartāra iežiem iegūļ augšdevona nogulumi, kam ir būtiska nozīme novada saimnieciskajā darbībā, jo tos izmanto gan artēziskā dzeramā ūdens ieguvei, gan cieto derīgo izrakteņu ieguvei (dolomīts).

1.3. Klimatiskie apstākļi

Novads atrodas Austrumlatvijas vidienē –Vidzemes augstienē un Austrumlatvijas zemienē. Teritorijā vērojamas klimatiskās atšķirības, piemēram, dienviddaļā (Kalsnavas, Ļaudonas pagastos ātrāk novērojamas salnas un zemākas temperatūras).

Novadā gadā vidēji ir ap 185 apmākušās dienas. Īpaši daudz apmākušos dienu ir pēdējā rudens un pirmajos ziemas mēnešos – līdz 23 dienām mēnesī.

Novadam ir raksturīgs liels nokrišņu daudzums 700-800 mm gadā. Lielākais nokrišņu daudzums ir jūlijā un augustā. Vismazāk nokrišņu ir ziemas beigās un pavasara sākumā – marta mēnesī.

Pirmais snieg uzsnieg ap oktobra vidū/beigās. Pastāvīga sniega sega izveidojas decembra sākumā un sāk kust marta beigās vai aprīļa sākumā. Sniega sega novadā saglabājās vidēji 140 dienas, kas ir par divām nedēļām ilgāk nekā vidēji Latvijā. Arī sniega segas biezums ir viens no lielākajiem Latvijā – 40 – 50 cm.

Gada vidējā temperatūra ir 4 – 5°C. Aukstākais mēnesis ir janvāris ar vidējo temperatūru –7 °C. Siltākais mēnesis ir jūlijs ar vidējo temperatūru +16-+17 °C.

Klimatiskie apstākļi novadā būtiski ietekmē lauksaimniecību, jo salīdzinot ar Latviju kopumā, novadā ir relatīvi īsāks veģetācijas periods.

Garā ziema ar bagātīgo sniega segu ir priekšnoteikums ziemas sporta veidu attīstībai.

1.4. Virszemes ūdens objekti

Madonas novads ir bagāts ar tādiem dabas resursiem kā virszemes saldūdens objektiem- ezeriem un upēm. Novadā ir 141 ezers, kas lielāks par 1 ha, un samērā blīvs upju tīkls [Novada teritorijas plānojuma 2013.-2025.gadam 1.redakcija].

Novadā ir 16 publiskie ezeri (28.01.1937. LR likumu “Civillikums“ I. Pielikums 22.02.2007. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 28.10.2010. likumu, kas stājas spēkā 01.02.2011., skat.1.tab.).

1.tab. Publisko ezeru Madonas novadā saraksts

Nr.p.k.	Ezera nosaukums	Platība, ha	pagasts
1.	Apaļais ezers	0,6	Aronas
2.	Kaijenieks	9,4	Aronas
3.	Lielais Līdēra ezers	125,2	Aronas
4.	Kalsnavas ezers	23,4	Kalsnavas
5.	Rāceņu ezers	34,9	Ļaudonas
6.	Gulbēra ezers	87,2	Liezēres
7.	Liezēra ezers	105,9	Liezēres
8.	Dreimaņa (jeb Svētes) ezers	49,0	Mārcienas
9.	Kurtavas ezers	74,0	Mētrienas
10.	Odzienas ezers	47,0	Mētrienas
11.	Lubāna ezers	8210,0	Ošupe, Barkava (daļa Rēzeknes novadā)
12.	Salas ezers	31,8	Prāulienas pag., Madonas pils.
13.	Kālezers	407,1	Vestienas
14.	Ilziņa ezers	21,9	Vestienas
15.	Talejas ezers	79,7	Vestienas
16.	Viešūra ezers (Kaķīšu ezers)	176,0	Vestienas

Ezeru saraksts, kuros zvejas tiesības pieder valstij (28.01.1937. LR likumu “Civillikums” II. Pielikums 14.05.1998. likuma redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 17.09.1998. un 12.12.2002. likumu, un kas stājas spēkā 01.01.2003) (skat.2.tab.).

2.tab. Ezeri, kuros zvejas tiesības pieder valstij

Nr.p.k.	Ezera nosaukums	Platība, ha	pagasts
1.	Talejas ezers	79,7	Bērzaunes, Vestienas
2.	Lazdonas ezers	30,2	Lazdonas
3.	Dziļūkstes ezers	28,3	Liezēres
4.	Sezēra ezers	29,0	Liezēres
5.	Ūbēra ezers	30,6	Liezēres
6.	Drikšņa ezers	40,5	Ļaudonas
7.	Sāvienas ezers	57,9	Ļaudonas
8.	Dūku ezers	39,7	Mārcienas
9.	Labones ezers	26,0	Mārcienas
10.	Salāja ezers	44,4	Vestienas

Lielākais ezers novadā ir Lubāna ezers. Tā kopējā platība ir 8210km², un liela daļa no tā atrodas Madonas novada teritorijā (Barkavas un Ošupes pagastos). Saskaņā ar LR Zvejniecības likumu novada teritorijā esošajos publiskajos ezeros, tai skaitā lielākajā ezerā - Lubānā zvejas tiesības pieder valstij. Lubāna ezerā ir atļauta rūpnieciskā zveja.

Publiskās upes, kas noteiktas ar 28.01.1937. LR likumu “Civillikums” (ar grozījumiem līdz 27.12.2010.), Madonas novadā ir Aiviekste (ar sazarojuma kanāliem) — visā garumā un tajā zvejas tiesības pieder vienīgi valstij (III. Pielikums 14.05.1998. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 10.06.1998.).

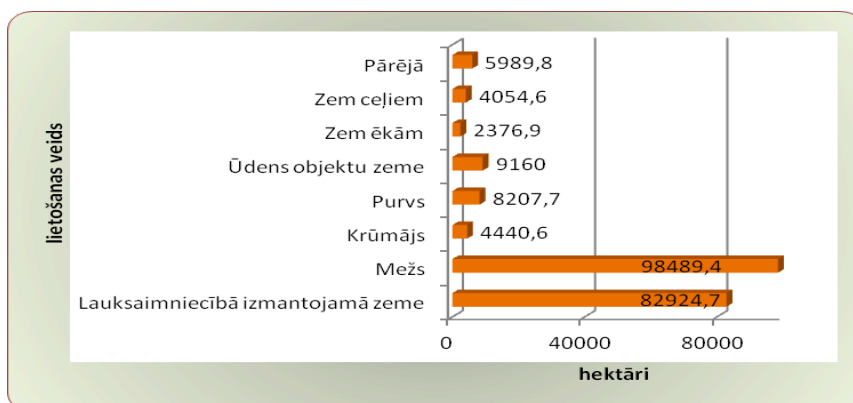
Rūpnieciskā zveja, izņemot zušu, stagaru, ezera salaku un vīķu specializētu zveju un zveju īpašos nolūkos un zinātniskās izpētes nolūkos saskaņā ar šī likuma 12.pantu, ir aizliegta Salas ezerā (Madonas pilsēta, Praulienas pagasts).

1.4. Lauksaimniecības zemes

Atbilstoši 2007. gada 21. augusta Ministru kabineta noteikumiem Nr.562 “Noteikumi par zemes lietošanas veidu klasifikācijas kārtību un to noteikšanas kritērijiem” pēc lietošanas veida Madonas novadā:

- 38,5% no zemes resursiem ir lauksaimniecībā izmantojamā zeme (skatīt 4. attēlu),
- meži 45,7%,
- krūmāji 2,1%,
- purvi 3,8%,
- ūdens objektu zeme 4,2%,
- zeme zem ēkām un pagalmiem 1,1%,
- zeme zem ceļiem 1,9% un
- pārējā zeme 2,8%.

4.att. Madonas novada zemes sadalījumus pēc lietošanas veida 2012.gada 1.janvārī, ha
[Informācijas avots: LR Valsts zemes dienests]

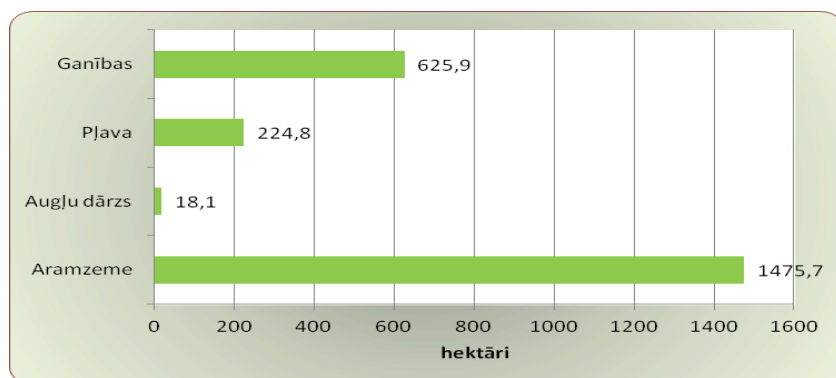
Novada pagastos un pilsētā zemes īpašumu kadastrālā vērtība atšķiras. Lielākā ir Madonas pilsētā, bet starp pagastiem lielākā ir Lazdonas pagastā, kas var būt izskaidrojams ar pilsētas tuvumu. Zemākā kadastrālā vērtība ir Vestienas pagastā (3.tab.).

3.tab. Zemes vidējā kadastrālā vērtība Madonas novadā par 2012.gadu, Ls/ha [Informācijas avots: LR Valsts zemes dienests]

Administratīvā vienība	Zemes vidējā minimālā kadastrālā vērtība, Ls/ha	Zemes vidējā maksimālā kadastrālā vērtība, Ls/ha
Madona	6554	6753
Aronas pagasts	220	228
Barkavas pagasts	190	201
Bērzaunes pagasts	215	223
Dzelzavas pagasts	224	234
Kalsnavas pagasts	217	225
Lazdonas pagasts	258	260
Liezēres pagasts	178	185
Ļaudonas pagasts	190	199
Mārcienas pagasts	186	192
Mētrienas pagasts	160	169
Ošupes pagasts	171	182
Praulienas pagasts	196	207
Sarkaņu pagasts	193	200
Vestienas pagasts	160	168

Lauksaimniecībā izmantojamās zemes

Lauksaimniecībā izmantotās zemes (LIZ) 2011.gada sākumā aizņēma 79 193 ha jeb ~ 36,7% no novada platības, savukārt 2012.gada sākumā tās platība ir palielinājusies līdz 38,5 %. Lielāko daļu LIZ aizņem aramzeme (63%), bet vismazāko – 1% augļudārzi (skat. 5.att.).

5.att. Lauksaimniecībā izmantojamās zemes sadalījums pēc izmantošanas veidiem uz 2012.gada 1.janvāri [Informācijas avots: LR Valsts zemes dienests]

Novadā vislielākās lauku bloku platības ir reģistrētas Lubāna zemienē – Ošupes, Barkavas, Praulienas, Ļaudonas pagastos, kā arī Liezēres pagastā, bet vismazākās – Madonas pilsētā, Lazdonas, Mārcienas, Bērzaunes un Vestienas pagastos (6.att.). Pēdējos gados vērojama lauku bloku platību samazināšanās tendence visā novada teritorijā.

6.att. Lauku bloku platība uz 01.01.2009. un 18.03.2012. [Informācijas avots: Lauku atbalsta dienests]

Madonas novada teritorijā Lubāna zemienē izplatīta intensīvā lauksaimniecība - graudkopība un lopkopība, bet Vidzemes augstienes teritorijā pārsvarā ir attīstīta lopkopība. Vidzemes augstienē ir ļoti priekšnoteikumi bioloģiskai vai biodinamiskai lauksaimniecībai, t.sk., lopkopībai. Lubāna zemiene ir viena no pirmajām teritorijām Latvijā, kur jau 20.gs. 20-jos gados uzsākti meliorācijas darbi.

Novadā lauksaimniecībā izmantojamo zemju auglība pagastos atšķiras, un tā novada robežās mainās no 29 ballēm (Lazdonas pagasts) līdz 41 ballei (Barkavas pagasts, skat.4.tab.).

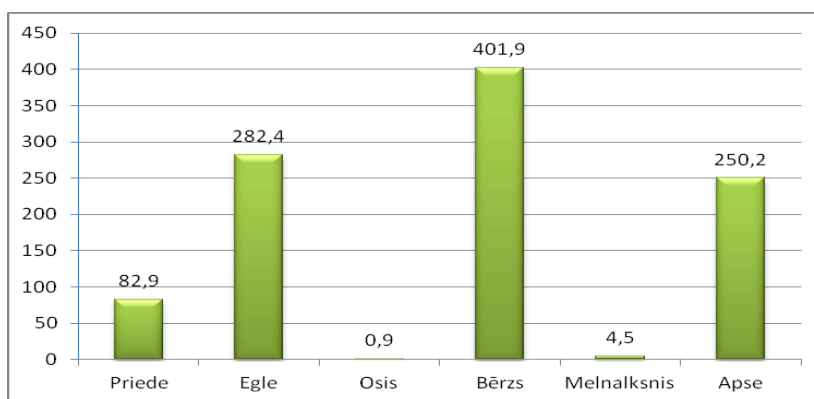
4.tab. Lauksaimniecībā izmantojamās zemes vidējais novērtējums ballēs [Informācijas avots: Madonas rajona teritorijas plānojums]

Pagasts	Balles	Pagasts	Balles
Barkavas	41	Praulienas	34
Ošupes	40	Aronas	32
Dzelzavas	39	Vestienas	31
Mētrienas	39	Bērzaunes	30
Ļaudonas	37	Liezēres	30
Sarkaņu	34	Kalsnavas	30
Mārcienas	34	Lazdonas	29

1.5.Meži

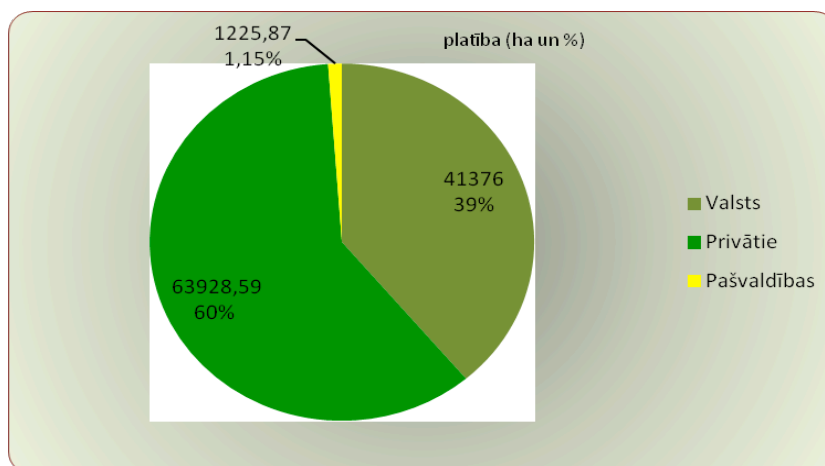
Meži ir viens no nozīmīgākajiem dabas resursiem novadā. Meži un purvi aizņem 106 697,10 ha, jeb 49,5% (45,7% - mežs, 3,8% purvs) (9.att.).

Lielākajā daļā mežaudžu valdošās koku sugas ir skuju koki – priede un egle. Savukārt jaunaudzēs dominējošās sugas ir bērzs, egle un apse (skat. 7. att.). Pēc mežu raksturojuma lielākoties sastopams pamata vēris un damaksnis.

7.att. Jaunaudžu platība pa valdošajām koku sugām uz 2012.gada 1.janvāri, ha [Informācijas avots: Valsts meža dienests]

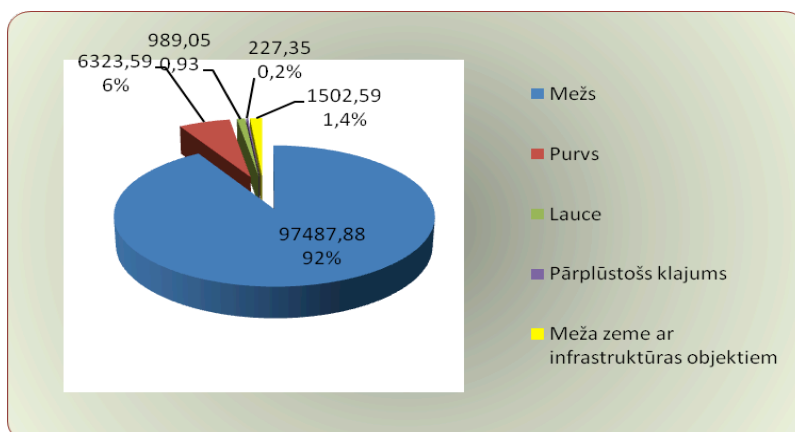
Lielākais īpatsvars (60%) ir privātā īpašumā esošie meži, valsts īpašumā ir 38,85% mežu platību, pašvaldībai pieder 1,15% meža zemju (skat.8.att.).

8.att. Meža zemes sadalījums pēc īpašuma formas uz 2012. gada 2.martu [Informācijas avots: Valsts meža dienests]

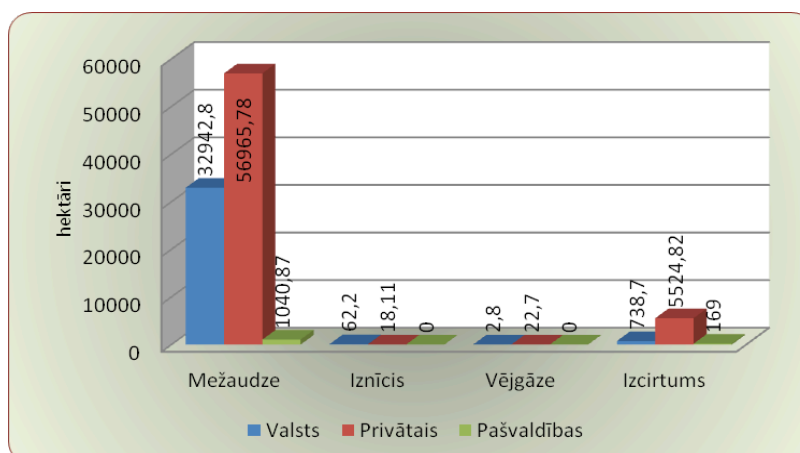
92% no meža zemēm aizņem mežs, 6% - purvi (sūnu, zāļu un pārejas) un 2% kopā aizņem lauces, pārplūstošie klājumi un meža zeme ar infrastruktūras projektiem (pārsvarā LVM ceļi, kvartālstīgas, novadgrāvji, sēkļu plantācijas, ūdens ņemšanas un atpūtas vietas). Meža zemju sadalījums pēc lietojuma sniegts 10.att.

9.att. Novada apmežojuma karte

10.att. Meža zemju iedalījums pēc kategorijām uz 2012.gada martu [Informācijas avots: Valsts meža dienests]

Saskaņā ar Valsts meža dienesta datiem pēc apsaimniekošanas veida 93,3 % meža veido mežaudzes, 6,6% - izcirtumi un 0,1% kopā veido vējgāzes un iznīkušie meži. Ja valsts mežos izcirtumi ir vien 2,2% no kopējās meža platības, tad privātajos mežos izcirtumi ir 8,8%, kas liecina par intensīvāku mežizstrādi privātajos mežos (11.att.).

11.att. Meža sadalījums pēc apsaimniekošanas veida Madonas novadā [Informācijas avots: Valsts meža dienests]

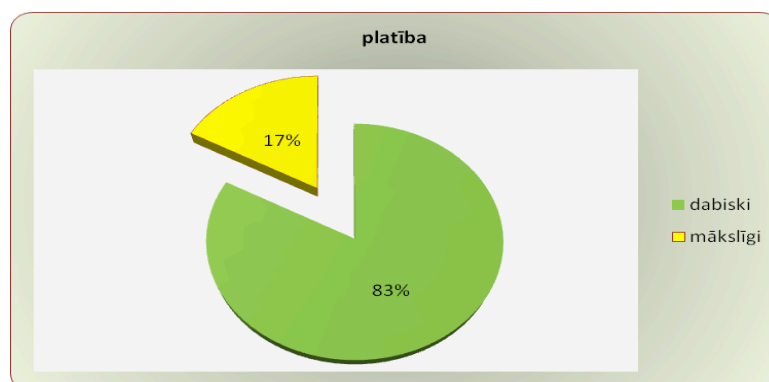
Lielākais mežu īpatsvars Madonas novadā ir Lazdonas pagastā - 69% no pagasta teritorijas aizņem mežs. Sarkanu pagasts ierindojas otrajā vietā ar meža zemju īpatsvaru – 55%, Mārcienas pagasts trešajā vietā – 54%, pēc tam seko Liezēres pagasts - 53% un Ļaudonas pagasts - 51%. Savukārt Ošupes pagasta teritorijā mežu īpatsvars ir vien 27% un Barkavā - 33% (skat. 5.tab.). Kopumā meži klāj 45,7% no visas novada teritorijas, tikai nedaudz atpaliekot no vidējā rādītāja valstī, kas ir 46,6%.

Lielākie privāto mežu īpašumi ir atrodas Liezēres pagastā, 17% no visiem novada privātajiem mežiem. Sarkanu pagastā atrodas 15% no visiem Madonas novadā esošajiem valsts mežiem, Ļaudonas pagastā 14%.

5.tab. Meža sadalījums pēc apsaimniekošanas veida Madonas pilsētā un pagastos (ha) uz 2012.gada 1.martu [Informācijas avots: Valsts meža dienests]

Pilsēta/pa gasts	Mežaudze			Iznīcis			Vējgāze			Izcirtums		
	V ¹	PR ²	PV ³	V	PR	PV	V	PR	PV	V	PR	PV
Madona		77,85	39,08		0,3						43,83	19,74
Aronas	594,1	5693,23	121,93							56,1	613,46	6,8
Barkavas	3991	2005,3	1,1	9,2						44,1	88,9	
Bērzaunes	371,4	4893,45	159,37		1,2					12	366,45	34,8
Dzelzavas	3569,1	1718,47	87,8	0,1			1,2			14,8	170,30	19
Kalsnavas	2361,7	4320,94	1,7							37,5	390,2	
Lazdonas	524,4	673,8	72,86							106,40	115,75	45,96
Liezēres	2516,4	9737,38	47,03	5,8				1,7		84,7	1220,42	17,80
Ļaudonas	4539,6	4872,85	224	4,7			0,4	7,6		178,7	613,85	14,90
Mārcienas	1636,2	2952,26	4,3	2,2				2,3		45	246,15	1,3
Mētrienas	2257,9	3017,97	79	35			0,3	2,9		13,9	551,49	5
Ošupes	2593,6	3133,49	189,60		4,5					62	91,9	3,7
Praulienas	2267,8	5402,61	3,1	3,6				7,7		17,6	503,11	
Sarkaņu	5070,7	3808,5	5,6	1,2	2,71		0,9	0,2		53,1	219,96	
Vestienas	648,9	4654,68	4,4		9,4			0,3		12,8	289,05	
Kopā	32942,8	56965,78	1040,87	62,2	18,11	0	2,8	22,7	0	738,7	5524,82	169

Madonas novada mežos lielākā daļa izveidoto izcirtumu ir atjaunojušies dabiski, tikai 17 % no visiem izcirtumiem ir atjaunoti mākslīgi - ir iestādīti (12.att.).

12.att. Izcirtumu procentuālais sadalījums pēc to atjaunošanas veida uz 2012.gada 1.janvāri [Informācijas avots: Valsts meža dienests]

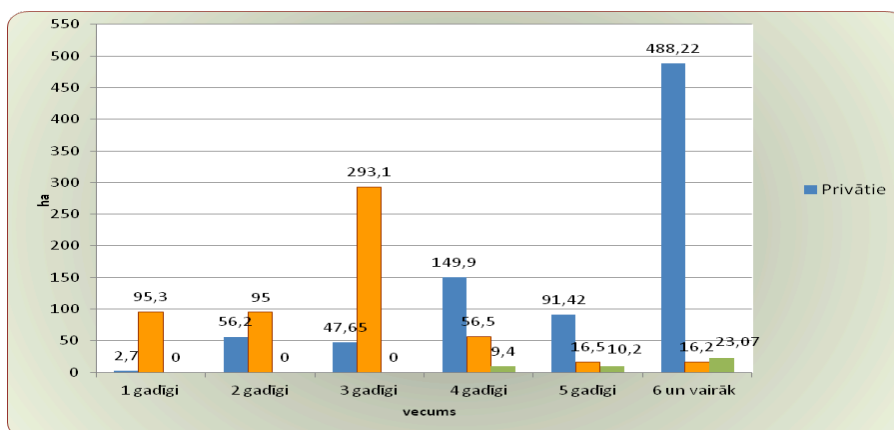
Mežizstrādes apjomi lielāki ir bijuši valsts mežos, kā redzams pēc izcirtumu vecuma (13.att.). Īpaši intensīva mežizstrāde privātajos mežos bijusi pirms sešiem gadiem, bet pēdējos gados tā būtiski mazinājusies. 1 gadu veci izcirtumi ir tikai 2,7 ha platībā. Pašvaldībai piederošo mežu izstrāde pēdējo 3 gadu laikā nav veikta.

Novadā esošās meža zemes atrodas Valsts meža dienesta Centrālvidzemes virsmežniecības uzraugamajā teritorijā, tā birojs ir Madonā.

¹ V-valsts

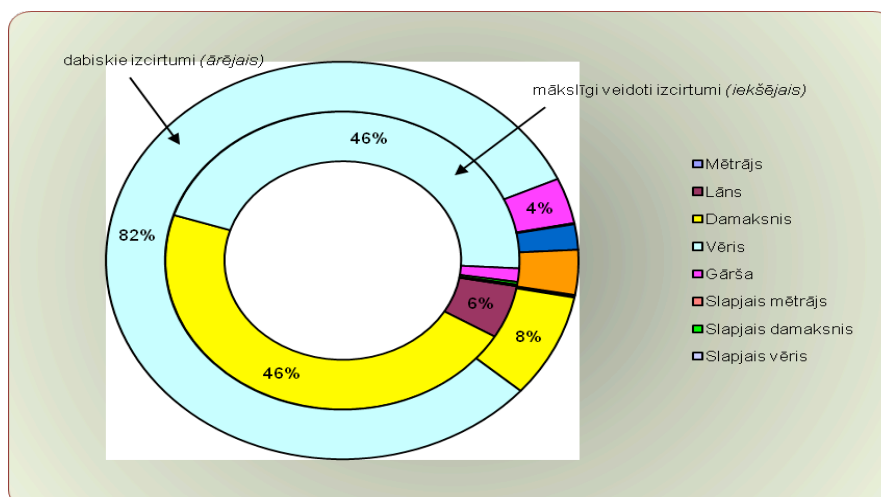
² PR - privātais

³ PV - pašvaldības

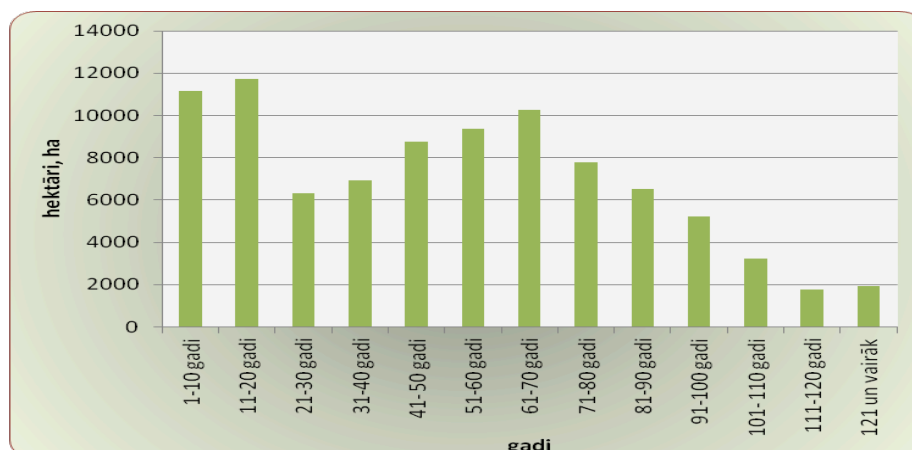
13.att. Izcirtumi un to vecums Madonas novadā uz 2011.gada 31.martu [Informācijas avots: Valsts meža dienests]

Vislielākais dabiskas izcelsmes izcirtumu īpatsvars skar koksnes resursu ziņā vērtīgāko meža tipu – vēri, bet mākslīgi veidotie izcirtumi, arī damaksni, kur izveidojušās briestaudzes (14.att.).

14.att. Izcirtumi meža tipos uz 2011.gada 31.martu [Informācijas avots: Valsts meža dienests]

No visiem mežiem 32% ir jaunaudzes vecumā līdz 30 gadiem (lapu koku mežaudze ir jaunaudze līdz 20 gadu vecumam, skuju koku mežaudze ir jaunaudze līdz 40 gadu vecumam). Mežaudžu vecuma struktūra liecina par aktīvu mežizstrādi pēdējos 20 gados (15.att.).

15.att. Mežaudžu vecuma struktūra uz 2012.gada 1.janvāri, ha [Informācijas avots: Valsts meža dienests]

1.6. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

Novada rietumu daļa ietilpst Vidzemes augstienes ainaviskajā kompleksā – augstieņu grupā.

Vidzemes augstienes ainavai ar pauguriem, ieplakām, mozaīkveida mežu un lauku ainavu, upītēm un ezeriem ir augsta estētiskā vērtība, kas vislabāk atklājas no līkumotajiem ainaviskajiem ceļiem. Daļa šīs teritorijas ir iekļauta Vestienas aizsargājamo ainavu apvidū.

Novadā ir 15 īpaši aizsargājamās NATURA2000 dabas teritorijas, tai skaitā, divi no četriem Latvijā esošiem dabas rezervātiem, 4 dabas parki, 1 ainavu apvidus un 8 dabas liegumi, kas ir NATURA2000 teritorijas [*Informācijas avots: DAP*]:

- Teiču dabas rezervāts (arī lielākais zemā tipa purvs Baltijā),
- Krustkalnu dabas rezervāts,
- Kujas dabas parks,
- Gaiziņkalna dabas parks,
- dabas parks “Aiviekstes paliene”,
- dabas parks “Driksnas sils”
- Vestienas aizsargājamo ainavu apvidus daļa;
- Dabas liegums „Nesaules kalns”,
- Dabas liegums „Kāla ezera salas”,
- Dabas liegums „Ilziņa ezers”,
- Dabas liegums “Vesetas palienes purvs”,
- Dabas liegums „Lielsalas purvs”,
- Dabas liegums „Barkavas ozolu audze”,
- Dabas liegums „Lubāna mitrājs”, kur Madonas novada teritorijas daļā ietilpst arī dabas liegums “Pārabaine” un dabas lieguma „Lubāna ieplakas” daļa,
- Dabas liegums „Eiduku purvs”.

Lielākā daļa Vestienas un Bērzaunes, kā arī liela daļa Aronas pagasta teritorijas atrodas NATURA2000 teritorijā “Aizsargājamais ainavu apvidus „Vestienas””. Lielu daļu Sarkaņu un Praulienas pagastu teritorijas aizņem dabas parks „Kuja”. Dabas rezervātu teritorijas skar Mārcienas, Ļaudonas, Barkavas un Mētrienas pagastus.

Nevienas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas nav Dzelzavas, Kalsnavas, Lazdonas un Liezēres pagastā, kā arī Madonas pilsētas administratīvajā teritorijā.

Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju apkopojums sniegts 6.tab. un to izvietojumu skatīt 16.att.

6.tab. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas Madonas novadā [*Informācijas avots: Dabas aizsardzības pārvalde*]

Teritorijas nosaukums	Kategorija	Pagasti, kuros atrodas ĪADT	No kura gada aizsardzībā	Ar kādu lēmumu apstiprināts	ĪADT platība (ha)
Krustkalnu dabas rezervāts	Dabas rezervāts	Ļaudonas pagasts Mārcienas pagasts	1977	Krustkalnu dabas rezervāta likums (LR Saeima, 2009. g.)	2978,0
Teiču dabas rezervāts	Dabas rezervāts	Mētrienas, Barkavas pagasts	1982	Teiču dabas rezervāta likums (LR Saeima, 2008. g.)	19779,0
*Gaiziņkalns	Dabas parks	Aronas pagasts Bērzaunes pagasts Vestienas pagasts	1957	Noteikumi Nr.83 par dabas parkiem (LR MK, 1999. g.)	2026,0
Barkavas ozolu audze	Dabas liegums	Barkavas pagasts	1957	Noteikumi Nr.212 par dabas liegumiem (LR MK, 1999. g.)	62,0
Aiviekstes paliene	Dabas parks	Ļaudonas pagasts Mētrienas pagasts Praulienas pagasts	2004	Noteikumi Nr.83 par dabas parkiem (LR MK, 1999. g.)	1155,0
Kuja	Dabas parks	Praulienas pagasts	2004	Noteikumi Nr.83 par	10788,0

		Sarkaņu pagasts		dabas parkiem (LR MK, 1999.g.)	
Lielsalas purvs	Dabas liegums	Barkavas pagasts	1999	Noteikumi Nr.212 par dabas liegumiem (LR MK, 1999.g.)	204,0
Ilziņa ezers	Dabas liegums	Vestienas pagasts	1957	Noteikumi Nr.212 par dabas liegumiem (LR MK, 1999.g.)	86,0
*Kāla ezera salas	Dabas liegums	Vestienas pagasts	1927	Noteikumi Nr.212 par dabas liegumiem (LR MK, 1999.g.)	37,0
Lubāna mitrājs	Dabas liegums	Barkavas pagasts Ošupes pagasts	2004	Noteikumi Nr.212 par dabas liegumiem (LR MK, 1999.g.)	51632,0
Nesaules kalns	Dabas liegums	Aronas pagasts	1957	Noteikumi Nr.212 par dabas liegumiem (LR MK, 1999.g.)	66,0
Driksnas sils	Dabas parks	Ļaudonas pagasts	2004	Noteikumi Nr.212 par dabas liegumiem (LR MK, 1999.g.)	676,0
Vestiena	Aizsargājamo ainavu apvidus	Aronas pagasts Bērzaunes pagasts Vestienas pagasts	1977	Noteikumi Nr. 69 par aizsargājamo ainavu apvidiem (LR MK, 1999.g.)	27117,0
Eiduku purvs	Dabas liegums	Mētrienas pagasts(lieguma ZR mala)	1999	Noteikumi Nr.212 par dabas liegumiem (LR MK, 1999.g.)	588,0
Vesetas palienes purvs	Dabas liegums	Kalsnavas pagasts (lieguma ZA gals)	1999	Noteikumi Nr.212 par dabas liegumiem (LR MK, 1999.g.)	424,0

*īpaši aizsargājamā teritorija atrodas Aizsargājamo ainavu apvidū "Vestiena"

Dabas liegums „Kāla ezera salas”: Kāla ezera platība 4,07 km², bet kopā ar salām - 4,36 km². Vidējais ezera dziļums 5,3 m, lielākais dziļums 14,8 m. Ezerā atrodas 5 aizsargājamas salas. To lielums un tajās atrasto sugu skaits skatāms 7.tab.

7.tab. Dabas lieguma „Kāla ezera salas” raksturojums [Informācijas avots: Madonas rajona teritorijas plānojums]

Salas nosaukums	Platība (ha)	Atrasto sugu skaits
Tolkas sala	18,6	157
Lielā Vestienas sala	9,6	121
Vistu sala	0,68	88
Mazā Vestienas sala	0,01	78
Mazā sala	0,007	48

Dabas liegumā esošās salas - Tolkas, Lielā Vestienas un Mazā Vestienas sala valsts aizsardzībā ņemtas jau 1927.gadā. Visas salas 27,2 ha platībā valsts aizsardzībā atrodas kopš 1957. gada. Kopš 1977.gada valsts aizsardzībā ir Kālu ezera salu botāniskais liegums 26 ha platībā. Pašreizējo dabas lieguma statusu nosaka Latvijas Republikas Ministru kabineta 1999. gada 15. jūnijā pieņemtie „Noteikumi par dabas liegumiem”. Tas atrodas Madonas rajona Vestienas pagastā un līdz ar Kāla ezeru ietilpst Vestienas aizsargājamo ainavu apvidū.

16.att. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas Madonas novadā

1.7. Derīgie izrakteņi

Madonas novads ir bagāts ar derīgajiem izrakteņiem - zemes dzīlēs atrodas smilts, grants, māla kūdras, sapropeļa, saldūdens kaļķa, dolomīta un minerālo krāszemes krājumi.

Smilts-grants materiāls sastopams lielākoties Vidzemes augstienes pagastos. Šim derīgam izrakteņim novadā ir izpētīti un noteikti lieli krājumi. Īpaši bagāti ar smilts-grants resursiem ir Aronas, Sarkaņu un Mārcienas pagasti, tāpat ievērojami krājumi izpētīti arī Kalsnavas pagastā.

Smilts krājumi ir nelieli un galvenokārt izpētīti Praulienas un Bērzaunes pagastu teritorijās. Lielākoties smilts krājumi sastopami atradnēs kopā ar smilts grants krājumiem. 2011.gadā smilts vai smilts-grants ieguve tika veikta karjerā „Vēverkalns” Liezēres pagastā, „Jaunkalsnava” Kalsnavas pagastā, „Ceļinieki” un „Mežiņi” Lazdonas pagastā, „Vidus Zemturi” un „Līči” Ļaudonas pagastā, „Kļaviņi” Mārcienas pagastā, „Sūņi” Bērzaunes pagastā, „Biksēre” Sarkaņu pagastā un „Sili” Praulienas pagastā, kā arī 4 gadījumos, ierīkojot dīķu saimniecību [Madonas RVP dati] .

Kūdra. Purva nogulumu (kūdra) novadā ir plaši sastopami. Īpaši lieli kūdras krājumi ir Dzelzavas (Olgas purvs, Skuķu purvs) un Barkavas pagastā (Saukas purvs), kur atrodas arī lielākie purvi. Arī Ošupes pagastā atrodas lieli purvu masīvi, tomēr to kūdras krājumi nav detāli pētīti un ieguve tajos nenotiek. Vislielākais novada purvs atrodas Mētrienas un Barkavas pagastos – Teiču purvs, kas ir Dabas rezervāts un NATURA2000 teritorija, tādēļ tajā esošie kūdras krājumi nav iegūstami.

Novada teritorijā visbiežāk sastopami zemie un pārejas tipa purvi, kur ir mazāki kūdras krājumi un kūdra ir mazāk sadalījusies. Zemā tipa kūdras veido grīšļu, koku-grīšļu kūdra ar sadalīšanās pakāpi no 17% līdz 60%, pelnainību 1,2-32,5% un dabisko mitrumu 81,0-93,5 %.

Lielākie kūdras krājumi ir augstā tipa purvos (Skuķu, Zosu, Saukas u.c.). Augsto purvu kūdrai raksturīga sadalīšanās pakāpe 5-45%, pelnainība 0,7-15,6%, dabiskais mitrums 82,1-97,2%, un to veido sfagnu, spilvju-sfagnu, spilvu-grīšļu kūdra.

Novada teritorijā zināmas trīs kūdras atradnes, kurās notiek izstrāde – Saukas purvs (Barkavas pagasts), Zosu un Skuķu purvs (Dzelzavas pagasts).

Dolomīta krājumi ir izpētīti novada centrālajā-dienvidaustrumu daļā. Ar dolomīta atradnēm bagāts ir Praulienas pagasts Aiviekstes upes apkārtnē (Saikavā), kur dolomīta slāņi iegūļ samērā tuvu zemes virsmai un tādēļ ir salīdzinoši labvēlīgi apstākļi derīgā izrakteņa ieguvei. Tā kā derīgā izrakteņa aprēķinātie krājumi atrodas apūdeņotos slāņos, ieguves karjeros nepieciešama pazemes ūdens atsūkšanās. Dolomīta ieguve notiek vairākos karjeros Saikavas apkārtnē. 2010.un 2011.gadā ieguve tika veikta 2 dolomīta atradnēs – „Saikava” un „Līcīši”.

Māla iegulas konstatētas vairākās atradnēs – Sarkaņu pagastā atradnē “Dravnieki”, Praulienas pagastā “Lūza”, Aronas pagastā “Vējava”, Vestienas pagastā “Stirnas” un ir noteikts perspektīvs laukums māla iegulām, Mētrienas pagastā “Jurjāņi”, kā arī Barkavas pagastā māla atradnes “Barkava” un “Mauriņkalns”. Māla ieguve nenotiek nevienā no novadā esošajām atradnēm.

Saldūdens kaļķu atradnes izpētītas Sarkaņu pagastā (“Upmaļi”), Praulienas pagastā (“Ķieriņi”), Dzelzavas pagastā (“Dzelzava”), Ļaudonas pagastā [pēc Latvijas ģeoloģijas fonda materiāliem]. Ieguve šajās atradnēs nenotiek.

Pēdējos gados pastiprināti pieaug interese par sapropeļa iegulām. Novadā ir zināmas vairākas šī derīgā izrakteņa atradnes. Visvairāk tās izpētītas Liezēres pagastā (Govenes, Gulbēres, Uberes, Actirbes u.c.), Mārcienas pagastā (Dūkas, Svētes u.c.), Ļaudonas pagastā (Plencīši, Driksnas u.c.), Ošupes pagastā “Zvidzes” atradne, kā arī citos pagastos. Šobrīd sapropeļa ieguve rūpnieciskos apjomos novada teritorijā nenotiek.

Minerālo krāszemju iegulas ir konstatētas Ļaudonas (atradne “Talickas” [Kuršs V., Stinkule A., Latvijas derīgie izrakteņi. Rīga, LU, 1997,162-163.lpp.]) un Praulienas pagastos (atradne “Ļuļķas”), bet to ieguve nenotiek jau daudzus gadu desmitus.

Novadā esošās derīgo izrakteņu iegulu atrašanās vietas attēlotas 17.att.

17.att. Derīgo izrakteņu ieguves vietas un atradnes Madonas novadā

1.8. Vides kvalitāte

Madonas novads atrodas Daugavas upes sateces lielbaseinā Aiviekstes upes baseinā. Teritorijai raksturīgs samērā blīvs hidrogrāfiskais tīkls – daudz upju un ezeru. Lielākie ezeri ir Lubāns - 8210 ha (daļa no tā Ošupes un Barkavas pagastu teritorijās) Kāla – 407,1 ha, Viešūra jeb Kaķīša ezers – 176,0 ha (Vestienas pagastā), Lielais Līdēris – 125,2 ha, Liezēris – 105,9 ha (Liezēres pagastā). Lazdonas un Praulienas pagastos nelielā teritorijā, atrodas Latvijā unikāla ezeru sistēma: Lazdonas ezeri, kas atrodas Aronas paugurlīdzenumā, uz D no Madonas, Lazdonas, Mārcienas un Praulienas pagastos vairākās grupās 17,5 km garā teritorijā no Salu ezera Z līdz Svētes ezeram D. Pavisam ~10 vidēja lieluma un daudz sīku ezeru; to kopplatība ir virs 1,5 km².

No Lubāna ezera iztek upe Aiviekste, kas ir lielākā novada upe, ar lielākajām pietekām Kuju, Aronu, Bērzauni un Taleju. Novada teritorijā Aiviekstes ūdens kvalitāte ir vērtējama kā tīra līdz vāji piesārņota. Upei atsevišķos posmos ir neliels kritums, kas veicina tās pašattīršanās procesu. Novada teritorijai cauri tek daudzas mazās upītes un strautiņi, vietām grūti atšķiramas no grāvjiem.

Upju režīmam ir raksturīgi pavasara pali un mazūdēns periodi, kā arī periodiski vasaras, rudens un ziemas uzplūdi. Pavasara palu laikā pa upēm aizplūst līdz 55% no gada kopējā ūdens daudzuma. Ir liels skaits mākslīgo kanālu un meliorācijas grāvju, kuru kopīgais garums nav uzskaitīts.

Madonas novada teritorijā neatrodas Veselības inspekcijas peldvietu ūdens kvalitātes sistēmā iekļautas peldvietas.

Madonas novada teritorijā darbojas 4 mazās HES – 1 uz Aiviekstes upes Aiviekstes ciemā 3 HES uz Svētupes Ļaudonā.

Latvijas piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistrā ir iekļautas 48 vietas, kas atrodas Madonas novadā.⁴

40 no šīm vietām tiek uzskatītas par potenciāli piesārņotām, 7 nav piesārņotas, bet 1 vieta ir reģistrēta kā piesārņota (bijusī sadzīves atkritumu izgāztuve "Siliņi" Kalsnavas pagastā).

15 no potenciāli piesārņotajām vietām ir atkritumu izgāztuves, 4 katlu mājas, 3 bijušās ķīmikāliju un minerālmēslu glabātuves, 5 ražošanas uzņēmumu teritorijas, 11 degvielas uzpildes stacijas un naftas bāzes, 1 bijusī lopu kapsēta un 1 bijusī liellopu ferma, kā arī bijusī PSRS armijas bāzes teritorija.

Nozīmīgākie stacionārie gaisa piesārņojuma avoti novadā koncentrēti Madonā un pagasta centros. Tās, galvenokārt, ir katlu mājas, kā arī kokzāģētavas un degvielas uzpildes stacijas (DUS)⁵.

Katlu mājas novadā apkurei galvenokārt izmanto malku un šķeldu. Emisijas lielākoties tiek radītas ziemā. Mobilie gaisa piesārņojuma avoti novadā ir autotransporta līdzekļi.

Madonas novadā tikai 1 uzņēmumam ir izsniegta A kategorijas atļauja piesārņojuma veikšanai.

⁴ LVGMC – Piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistrs

⁵ Valsts statistiskais pārskats par gaisa aizsardzību „Nr.2 – Gaiss”

2. Tehniskā infrastruktūra

2.1. Transporta infrastruktūra

Novada teritorijā valsts reģionālo autoceļu kopgarums ir 216,057 km, valsts vietējie autoceļi ir 504,651 km.

Tuvākais attālums no novada centra Madonas līdz pilsētām un kaimiņu novadu centriem ir sekojošs:

- Rīga - 175 km, (caur Ērgļiem) — 147 km,
- Valmiera – 115 km,
- Gulbene - 50 km;
- Cēsis - 84 km;
- Pļaviņas - 44 km;
- Rēzekne - 95 km;
- Ērgļi - 43 km.
- Cesvaine - 15 km,
- Lubāna – 42 km,
- Varakļāni – 59 km,
- Krustpils - 61km,
- Vecpiebalga – 36 km,
- Jaunpiebalga – 52 km,
- Balvi – 89 km.

Madonas novadu šķērso dzelzceļa līnija Pļaviņas–Madona–Gulbene. Pieci radiālie valsts pirmās šķiras autoceļi, kas krustojas rajona centrā Madonā, nodrošina labu satiksmi ar citu novadu centriem - Cesvaini, Ērgļiem, Cēsīm, Gulbeni, Lubānu, Varakļāniem, Pļaviņām, un nodrošina izeju uz valsts galvenajiem autoceļiem A6 (Rīga–Daugavpils), A12 (Rīga- Rēzekne), A2 (Rīga–Pleskava).

Galvenie autoceļi ir sekojoši:

- Pļaviņas–Madona-Gulbene (P37),
- Madona-Varakļāni (P84),
- Madona–Vecpiebalga (P30),
- Sauleskalns-Ērgļi (P81),
- Madona-Ļaudona-Jēkabpils (PV841),
- Lazdona-Mētriena-Preiļi (P62),
- Jaunkalsnava-Lubāna 13 km (P82),
- Dzelzava-Lubāna 21 km (P83).

Novada transporta infrastruktūra attēlota 18.att.

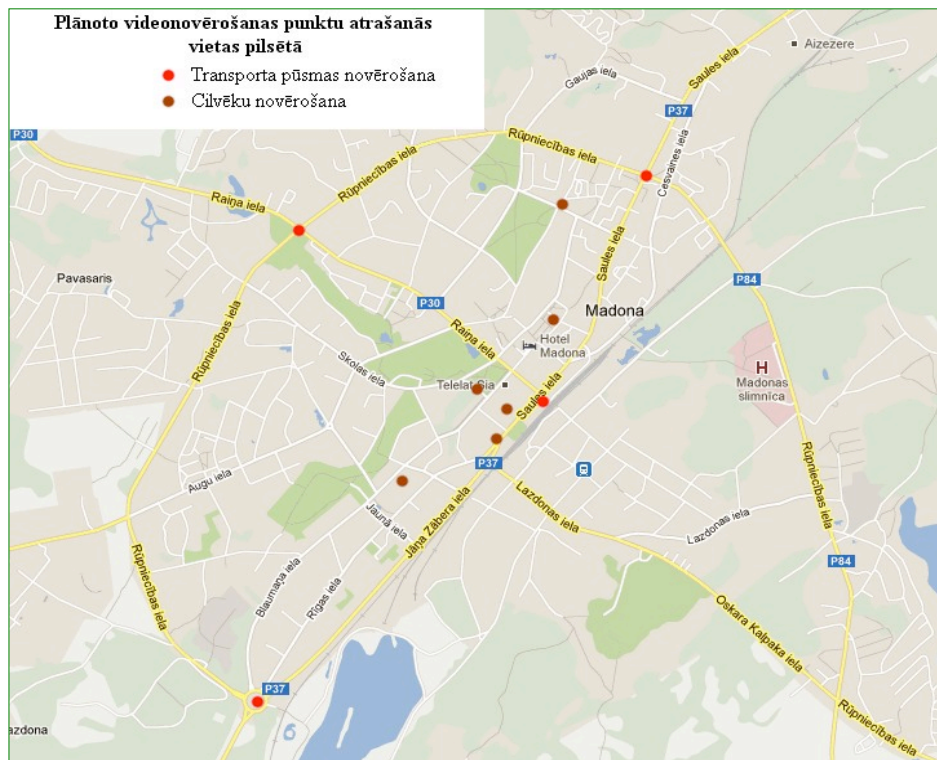
18.att. Transporta infrastruktūra

2.2. Sakaru infrastruktūra

Novada teritorijā ir salīdzinoši labs mobilā interneta tīkla pārklājums. Lielākie interneta pakalpojumu nodrošinātāji Madonas novadā (īpaši attiecībā uz pašvaldības iestādēm) ir SIA “Lattelecom” un SIA “TELIA”. SIA “Lattelecom” dod iespējas saņemt interneta pakalpojumu pa vadiem un tiek ierīkotas arī optiskās līnijas (pašreiz - Madonas pilsētā). SIA “TELIA” piedāvā kvalitatīvu un ātru bezvadu interneta pārraidi vietās, kur vadu līnijas nav ierīkotas. SIA “Latvijas mobilais telefons” ir nodrošinājis 18 mobilā interneta bāzes stacijas (2 - Madonā, 16 – lauku teritorijā). Tādu pakalpojumu piedāvā arī SIA “Bite Latvija” (2 bāzes stacijas-Vestienu, Kuja [www.bite.lv]) un SIA “Tele2” (piemēram, Madonā, 2 Liezēres pag., Praulienā u.c. [www.tele2.lv]).

No pašvaldības puses ir paplašināts un sakārtots datortīkls novada skolās, ar Eiropas struktūrfondu palīdzību tika iegādāta jauna datortehnika skolām un pirmsskolas izglītības iestādēm. Publiskās pieejas interneta pieejamība ir nodrošināta novadā esošajās bibliotēkās sociālajā dienestā un novada pašvaldībā.

Madonas pilsētā ir izveidoti četri videonovērošanas punkti. Sabiedriskās kārtības uzraudzības tīkls tīklu ir paredzēts paplašināt, izvietojot kameras publiskās vietās un no sabiedrības drošības viedokļa problemātiskās vietās (19.att.). Video kontrole tiek veikta Valsts policijas operatīvajā dežūrdalā. Videonovērošanai ir izveidots bezvadu tīkls video signāla pārraidei. Tiek plānots paplašināt videonovērošanu Madonas pilsētā un novada pašvaldības iestādēs. Līdz šim Madonas novada pašvaldības iestādēs videonovērošana tiek veikta PII „Priedīte”, Sporta hallē, kultūras namā, Bērnu un jauniešu centrā.

19.att. Plānoto videonovērošanas punktu izvietojums Madonas pilsētā [Informācijas avots: Madonas pašvaldības IT nodaļa]

Transporta pūsmas kontrolei ir paredzēts izvietot videonovērošanas kameras Madonas pilsētā uz krustojumiem ar pilsētas apvedceļu.

2.3. Komunālā saimniecība

Siltumapgāde

Madonas novada 14 pagastos un Madonas pilsētā centralizētā siltumapgāde ir nodrošināta pašvaldības iestādēm, daļai iedzīvotāju un uzņēmumu.

Madonas pilsētā centralizēto siltumapgādi nodrošina pašvaldības SIA "Madonas siltums". Novada pagastos centralizēto siltumapgādi organizē pagastu pārvaldes. Mētrienas pagastā centralizētās siltumapgādes pakalpojuma nav. Novadā centralizētai apkurei izmanto atjaunojamus kurināmo resursus- malku, šķeldu, briketes.

Siltuma tarifi Madonas novadā ir robežās no 28, 01 Ls/MWh (bez PVN, Sarkaņu pag.) līdz 35,29 Ls/MWh (Barkavas pag.) un 35,62 Ls/MWh (Madonas pilsētā).

Ūdensapgāde un ūdenssaimniecība

Ūdensapgādes un notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumus Madonas novada pagastos nodrošina:

- Mētrienas pagastā – Madonas novada pašvaldības aģentūra "Mētrienas komunālā saimniecība",
- Bērzaunes un Vestienas pagastā - SIA "Bērzaunes komunālais uzņēmums",
- Kalsnavas pagastā – SIA "Kalsnavas komunālais uzņēmums",
- Aronas pagastā – SIA „Kusas nami”,
- Barkavas pagastā – SIA „Barkavas KPS”,
- Dzelzavas pagastā – SIA „Dzelzava”,
- Mārcienas pagastā – SIA „Mārcienas komunālais uzņēmums”,
- Liezēres pagastā – Liezēres pagasta pārvalde.
- Sarkaņu pagastā - SIA "Sarkaņu komunālais uzņēmums",
- Ošupes pagastā – SIA „Ošupes KU”,
- Mētrienas pagastā – Mētrienas pašvaldības aģentūra „Mētrienas komunālā saimniecība”,
- Madonas pilsētā un Lazdonas, Praulienas, Ļaudonas pagastos – AS "Madonas ūdens".

Novada teritorijā plānveidīgi tiek sakārtota un attīstīta ūdenssaimniecība, rekonstruēti un atjaunoti ūdensvadi un kanalizācijas tīkli, notekūdeņu attīrīšanas iekārtas un ūdensapgādes sistēmas, piesaistot ES struktūrfondu finansējumu. Praktiski visos pagastos tiek attīstīti ūdenssaimniecības projekti.

Madonas pilsētas ūdenssaimniecība ir lielākā novadā, un tā ietver arī Lazdonas pagastā Lazdonas ciema ūdenssaimniecību. Plānots Madonas ūdenssaimniecībai pieslēgt Praulienas un Sarkaņu pagastus, kā arī apkalpot Ošupes un Ļaudonas pagastus.

AS "Madonas ūdens" valdījumā ir centralizētā ūdensapgādes sistēma, kas ietver 5 artēziskos urbumus, atdzelžošanas staciju (maksimālā jauda 5184 m³/d), ūdenstorni, otrā pacēluma sūkņu staciju un 57,2 km garu maģistrālo ūdensvada tīklu. Ūdensmērītājus norēķinos par patērēto ūdeni izmanto 99% iedzīvotāju un 99% uzņēmumu, līdz ar to ir iespējams pietiekoši precīzi noteikt zudumus. Ūdens tarifs uz 01.01.2013. Madonas pilsētā bija 0,84 Ls /m³ (bez PVN), kanalizācijas tarifs 1,04 Ls/m³ (bez PVN) [AS "Madonas ūdens" informācija].

Madonas novada teritorijā ūdensapgāde tiek nodrošināta no artēziskām un grodu akām. Artēziskās akas tiek izmantotas centralizētā un decentralizētā (atsevišķu objektu) ūdensapgādei. Centralizēto ūdensapgādi iedzīvotājiem novada ciemos un Madonas pilsētā organizē novada pašvaldība (8.tab.).

Centralizētā notekūdeņu savākšanas sistēma darbojas Madonas pilsētā, visu pagastu centros un lielākajos ciemos. Informācija par centralizētās notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas sistēmām novada teritorijā sniegta 9.tab.

Madonas novadā kopumā 2011.gadā sadzīves notekūdeņu attīrīšanas iekārtās radīto notekūdeņu dūņu daudzums bija 2,52 t, no tām 0,81 t apstrādātu dūņu (LVGMC informācija). Lauksaimniecībā izmantoto dūņu apjoms 2011.gadā bija 1,53 t, kompostēšanā izmantotas 1,52 t

dūņu, bet pagaidu uzglabātais (uzkrātais apjoms) bija 957,50 t. Notekūdeņu attīrīšanas iekārtu dūņu lielākais apjoms novadā tiek radīts Madonas pilsētas NAI. Gadā tajās rodas vidēji 953 t dūņu (ar vidējo sausnes saturu 15,8%). Tā kā pilsētā nav lielu rūpniecisko uzņēmumu ar izteiktiem ražošanas notekūdeņiem, tad smago metālu saturs dūņās atbilst ES un Latvijas normatīviem.

8.tab. Centralizētā ūdensapgādes sistēma Madonas novadā [Informācijas avots: VAS LVĢMC, pagastu teritorijas plānojumi]

Teritoriālā vienība	Centralizētā ūdensapgāde	Artēzisko aku skaits	Akas dziļums, m	Pazemes ūdens horizonts	Ūdensvada tīklu kopgarums, km
Aronas pagasts	Kusa	2	165; 175	D3pl	6,113
	Lautere	1	180	D3pl-dg	2,329
Barkavas pagasts	Barkava	3	42; 27; 35	D3dg	9,2
	Stalīdzāni	1	90	D3am	1,9
Bērzaunes pagasts	Bērzaune	2	112; 150	D3dg D3pl	5,4
	Sauleskalns	2	93; 120	D3kt-og D3dg	2,03
	Iedzēni	1	81	D3dg	0,120
	Bērzaunes skola	1	112	D3dg	1,1
Dzelzavas pagasts	Dzelzava	2 (1 rezervē)	90; 92	D3dg	1,3
	Aizpurve	1	110	D3pl-dg	
Lazdonas pagasts	Lazdona	2	100; 112	D3pl-dg	3,835
Kalsnavas pagasts	Jaunkalsnava	2	26; 35	D3pl	4,8
	Aiviekste	1	35	D3pl	
	Jāņukalns	1	80	D3pl	
Liezēres pagasts	Liezēre	2	154; 60	D3dg	
	Ozoli	3	190; 190; 166	D3pl-dg D3dg	
Ļaudonas pagasts	Ļaudona	3	37; 29,5; 25	D3pl-dg D3dg	
Mārcienas pagasts	Mārciena	2	86; 72	D3pl-dg D3dg	3,9
Mētrienas pagasts	Mētriena	2	40; 140	D3dg D3gj-am	
Ošupes pagasts	Degumnieki	1	48	D3pl-dg	3,735
	Ošupe	1	37	D3dg	2,237
Praulienas pagasts	Prauliena	1	204	D3gj	5,276
	Vecsaikava	1	50; 130	D3pl-slp, D3gj-am	2,944
Sarkaņu pagasts	Biksēre	2	127; 124	D3dg	3,721
Vestienas pagasts	Vestiena	2	150; 140	D3dg	3,38
Madonas pilsēta	Madona	5	115; 116; 116; 117; 118	D3dg	57,2

9.tab. Centralizētās kanalizācijas sistēmas Madonas novadā [Informācijas avots: Madonas rajona teritorijas plānojums*, pagasta pārvaldes, SIA "Madonas ūdens"]

Pagasts	NAI nosaukums	NAI adrese	Tips	Jauda
Aronas pagasts	Kusas NAI	Kusa, Aronas pagasts	BIO	100
Aronas pagasts	Lauteres NAI	Kusa, Lautere	BIO	25
Barkavas pagasts	Barkavas NAI	Barkavas pagasta NAI	BIO	100
Barkavas pagasts	Stalīdzānu NAI	Stalīdzāni, Barkavas pag.	BIO	40
Bērzaunes pagasts	Bērzaunes NAI	Bērzaune	BIO	(200*) 50
Bērzaunes pagasts	Iedzēnu NAI	Iedzēni, Bērzaunes pag.	MEH	5
Bērzaunes pagasts	Sauleskalna NAI	Bērzaunes pagasts	BIO	(400*) 120
Dzelzavas pagasts	Aizpurves NAI	Aizpurve, Dzelzava	BIO	50
Dzelzavas pagasts	Dzelzavas NAI	Dzelzavas pag.	BIO	200
Ļaudonas pagasts	Ļaudonas NAI	Ļaudona	BIO	(200*) 65, 45
Kalsnavas pagasts	Jaunkalsnavas NAI	Kalsnavas pag.	BIO	100
Kalsnavas pagasts	SIA "Biodegviela" NAI	Jaunkalsnava, Rūpnīcas 1	BIO	200*
Kalsnavas pagasts	AS "Sadales tīkli" NAI	Aiviekste, Kalsnavas pag.	BIO	90*
Lazdonas pagasts	A/S "Balticovo" NAI	Ruļļi, Lazdonas pag.	BIO	100*
Liezēres pagasts	Liezēres NAI	Liezēre, Liezēres pag.	BIO	45
Liezēres pagasts	Ozolu NAI	Ozoli, Liezēres pag.	BIO	75
Mārcienas pagasts	Mārcienas NAI	Mārcienas pag.	BIO	(300*) 400
Mārcienas pagasts	Mārcienas NAI	Mārcienas pag.	BIO	200
Mētrienas pagasts	Mētrienas NAI	Mētrienas pag.	BIO	50
Ošupes pagasts	Degumnieku NAI	Degumnieki, Ošupes pag.	BIO	200
Ošupes pagasts	Ošupes NAI	Ošupes pag.	BIO ¹	200
Praulienas pagasts	Praulienas NAI	Prauliena, Praulienas pag.	BIO	200*
	Vecsaikavas NAI	Vecsaikava	BIO	25
Sarkaņu pagasts	Biksēres NAI	Biksēre, Sarkaņu pag.	BIO	60
	Sarkaņu NAI	Sarkaņi, Sarkaņu pag.	BIO	60
	Kalnagravu NAI	Kalnagravas	BIO	15
Vestienas pagasts	Vestienas NAI	Ezermaļi, Vestienas pag.	BIO	70
Madonas pilsēta	A/S "Madonas ūdens" NAI	Madona	BIO	4000
Madonas pilsēta	SIA "Ziemeļu nafta" NAI	Madona	MEH	864*

¹faktiski nedarbojas

Atkritumu apsaimniekošana

Madonas novads ietilpst Viduslatvijas atkritumu apsaimniekošanas reģionā. ES Kohēzijas fonda finansēta projekta "Sadzīves atkritumu apsaimniekošana Viduslatvijas reģionā" ietvaros tiek rekultivētas novada teritorijā bijušās sadzīves atkritumu izgāztuves – rekultivētas 13 izgāztuves ("Jurupe", "Ienāškalniņš", "Silnieki" Praulienas pagastā, "Sūņi" Mārcienas pagastā, "Mālsalas", „Dubītes” Barkavas pagastā, „Lauski” Vestienas pagastā, „Pērles” Mētrienas pagastā, „Kalnieši” Ļaudonas pagastā, „Siliņi” Kalsnavas pagastā, „Vālēni” Liezēres pagastā, “Grāvmalas” Ošupes pagastā, “Skuķi” Dzelzavas pagastā), plānots rekultivēt arī pēdējo slēgto sadzīves atkritumu izgāztuvi “Lindes” Aronas pagastā.

Madonas novada teritorijā ir noteiktas divas atkritumu apsaimniekošanas zonas:

- 1.zonā ietilpst Madonas pilsēta, Aronas pagasts, Bērzaunes pagasts, Barkavas pagasts, Kalsnavas pagasts, Lazdonas pagasts, Ļaudonas pagasts, Mārcienas pagasts, Mētrienas pagasts, Praulienas pagasts, Sarkaņu pagasts, Vestienas pagasts. Līdz Vidusdaugavas sadzīves atkritumu apsaimniekošanas poligona „Dziļā vāda” nodošanai ekspluatācijā Bērzaunes, Mārcienas un Kalsnavas pagasta nešķirotie sadzīves atkritumi tika apglabāti sadzīves atkritumu izgāztuvē „Siliņi” (Kalsnavas pagasts), bet Madonas pilsētas un pārējo 1.zonā iekļauto pagastu nešķirotie sadzīves atkritumi tika apglabāti sadzīves atkritumu izgāztuvē „Lindes” (Aronas pagasts). Pēc Vidusdaugavas sadzīves atkritumu poligona „Dziļā vāda” Mežārē darbības uzsākšanas visi 1.zonas nešķirotie sadzīves atkritumi tiek

nogādāti uz attiecīgo poligonu.

- 2.zonā ietilpst Dzelzavas, Ošupes un Liezēres pagasts, no kurienes nešķirotie sadzīves atkritumi tiek savākti un izvesti uz Malienas sadzīves atkritumu apsaimniekošanas poligonu „Kaudzītes” (Litenes pagasts).

SIA “Madonas Namsaimnieks” apkalpo 7 novada pagastus - Aronas, Lazdonas, Ļaudonas, Mētrienas, Praulienas, Sarkaņu un Vestienas pagastus un Madonas pilsētu. Bērzaunes un Mārcienas pagastus apkalpo Bērzaunes KSU, bet Kalsnavas pagastu – Kalsnavas komunālais uzņēmums. ”. Savāktos atkritumus izved uz sadzīves atkritumu poligonu “Dziļā vāda” Mežāres pagastā Krustpils novadā. 2013.gadā plānots visus novada pagastus pievienot SIA „Vidusdaugavas SPAAO”. Līdz 2013.gadam Barkavas pagastu apkalpoja SIA „L&T”, bet Ošupes, Sarkaņu, Liezēres un Dzelzavas pagastus apkalpoja SIA „Alba”.

Tarifi

Atkritumu apsaimniekošanas tarifs SIA „Madonas namsaimnieks” sniegtajam pakalpojumam uz 01.07.2012. bija 1,22 Ls bez PVN.

SIA “Vidusdaugavas SPAAO” ES Kohēzijas fonda līdzfinansēta projekta ietvaros izbūvēja atkritumu šķirošanas-pārkraušanas staciju Madonā, Augu ielā 29a, kas tika nodota ekspluatācijā 2012. gada martā. Sadzīves atkritumu savākšanas operatori savāktos sadzīves atkritumus to izcelsmes vietās nogādās uz atkritumu pārkraušanas staciju un tālāk uz poligonu „Dziļā vāda”.

Šķirošanas stacijā no atkritumu savācējiem tiks pieņemti dalīti savāktie sadzīves atkritumi, kas angārā uz šķirošanas līnijas tiks sadalīti pa frakcijām un tālāk realizēti kā otrreizējā izejviela.

Atkritumu šķirošanas un dalītās vākšanas mērķis ir maksimāli samazināt apglabājamo atkritumu daudzuma apjomu. Novadā tiek piedāvāti arī atsevišķi bīstamo atkritumu savākšanas pakalpojumi. SIA “Madonas namsaimnieks” atkritumu šķirošanas-pārkraušanas stacijā bez maksas var nodot izdegušās spuldzes (sadarbībā ar SIA “Ekogaisma”), nolietotās elektropreces (sadarbībā ar AS “Latvijas zaļais punkts”), tāpat ir iespēja nodot būvniecības atkritumus. Ar 2012.gada septembri novadā tika uzsākta atkritumu šķirošana – uzstādīti konteineri Madonas pilsētā un pagastu centros stikla, papīra un PET savākšanai.

3. Iedzīvotāji

Novadā ir 1 pilsēta (Madona), 14 pagastu centri un 20 ciemi: Kusa, Lautere, Liezēre, Vestiena, Lazdona, Lūza, Sauleskalns, Mārciena, Sāviena, Ļaudona, Mētriena, Patkule, Silkaļpi, Aizkuja, Dzelzava, Prauliena, Saikava, Vecsaikava, Barkava, Stalīdzāni, Ošupe, Degumnieki, Sarkaņi, Biksēre, Bučauska, Jaunkalsnava, Veckalsnava.

Demogrāfiskās situācijas raksturošanai izmantoti šādi pamatrādītāji:

- iedzīvotāju skaits,
- iedzīvotāju blīvums,
- iedzīvotāju skaita izmaiņas,
- iedzīvotāju dabiskā kustība,
- iedzīvotāju ilgtermiņa migrācija,
- iedzīvotāju vecumsastāvs,
- demogrāfiskā slodze,
- iedzīvotāju sadalījums pēc dzimuma.

3.1. Iedzīvotāju skaits un apdzīvotības blīvums

Madonas novadā uz 01.01.2011. bija reģistrēti 27 589 iedzīvotāji, uz 01.07.2012. bija reģistrēti 27 118 iedzīvotāji, bet uz 01.01.2013. bija jau reģistrēti tikai 26 953 iedzīvotāji [Avots: PMLP statistika].

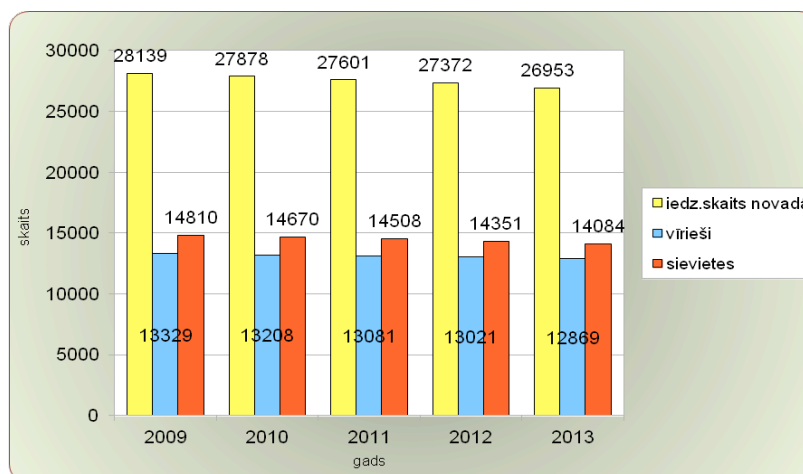
Madonas novads pēc platības ir lielākais Vidzemes reģionā, 2.lielākais starp kaimiņu novadiem un 3.lielākais Latvijā, kā arī tas ir viens no lielākajām pēc iedzīvotāju skaita (8.lielākais Latvijā). Novadā ir vidēji liela apdzīvotība (12,55 cilv. uz 1 km²), salīdzinot ar kaimiņu novadiem (skat. 10.tab.).

10.tab. Iedzīvotāju skaits un blīvums Madonas novadā, kaimiņu novados, Vidzemes reģionā un Latvijā, uz 01.07.2012 [Informācijas avots: PMLP]

Administratīvā teritorija	Platība, km ²	Iedzīvotāju blīvums, cilv. uz 1 km ²	Iedzīvotāju skaits
Madonas novads	2 160	12,55	27 118
Ērgļu novads	379	9,0	3 426
Vecpiebalgas novads	542	8,4	4 569
Pļaviņu novads	376	16,2	6 091
Cesvaines novads	190	16,0	3 042
Lubānas novads	347	8,0	2 788
Varakļānu novads	278	13,7	3 808
Jaunpiebalgas novads	251	10,3	2 579
Gulbenes novads	1 872	13,1	24 481
Balvu novads	1 045	14,4	15 062
Rēzeknes novads	2 525	12,3	31 053
Krustpils novads	812	8,2	6 627
Vidzemes reģions	15 246	15,3	n/d*
Latvija	64 559	34,3	2 217 053

* nav datu

2012.gadā novadā sievietes bija 52,3 % no kopējā iedzīvotāju skaita, vīrieši bija 47,7 %. Sievietes katru gadu kopš novada izveidošanas ir vidēji par 1400 vairāk nekā vīrieši, bet 2012.gadā šī starpība ir mazinājusies līdz 1215 cilvēkiem (skat. 20.att.).

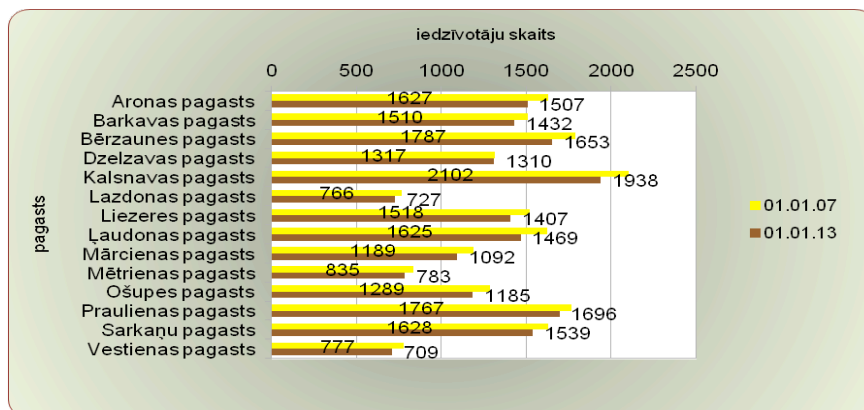
20.att. Iedzīvotāju skaits novadā un to sadalījums pēc dzimumiem, uz 01.janvāri [Informācijas avots: Madonas dzimtsarakstu nodaļa]

Vislielākais iedzīvotāju skaits koncentrējas Madonas pilsētā – 31,6 % no kopējā novada iedzīvotāju skaita (skat. 11.tab.).

11.tab. Iedzīvotāju skaits Madonas novada teritoriālajās vienībās uz kārtējā gada 01.janvāri [Informācijas avots: PMLP]

Teritoriālā vienība	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Madonas pilsēta	9131	9007	8879	8778	8691	8653	8506
Aronas pagasts	1627	1608	1598	1575	1546	1527	1507
Barkavas pagasts	1510	1528	1513	1513	1488	1458	1432
Bērzaunes pagasts	1787	1758	1750	1726	1704	1678	1653
Dzelzavas pagasts	1317	1312	1286	1313	1328	1325	1310
Kalsnavas pagasts	2102	2077	2038	1994	1961	1943	1938
Lazdonas pagasts	766	757	754	731	737	739	727
Liezeres pagasts	1518	1507	1488	1454	1439	1430	1407
Ļaudonas pagasts	1625	1589	1530	1523	1518	1496	1469
Mārcienas pagasts	1189	1167	1133	1136	1124	1118	1092
Mētrienas pagasts	835	829	811	787	795	780	783
Ošupes pagasts	1289	1251	1216	1238	1214	1189	1185
Praulienas pagasts	1767	1763	1777	1759	1724	1749	1696
Sarkaņu pagasts	1628	1622	1625	1619	1583	1566	1539
Vestienas pagasts	777	762	741	732	737	721	709
kopā novadā			28139	27878	27589	27372	26953

Madonas novada iedzīvotāju skaits 7 gadu laikā kopš 2007.gada novadā kopumā un tā teritoriālajās vienībās – pagastos un Madonas pilsētā samazinās (21.att.).

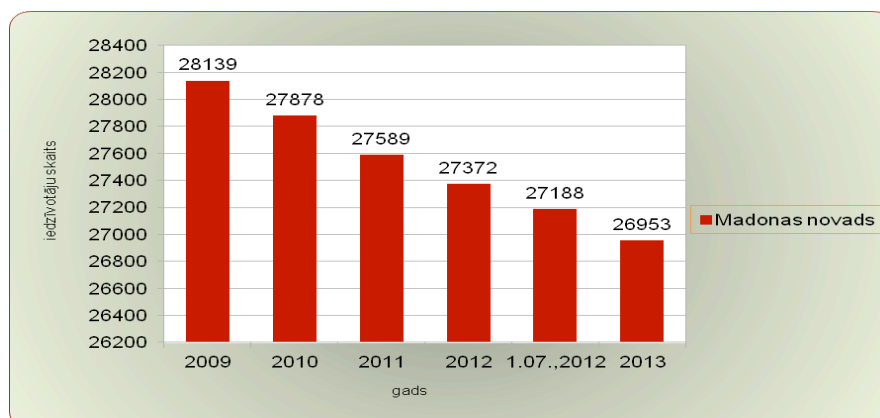

21.att. Iedzīvotāju skaita dinamika novada pagastos 7 gadu laikā [Informācijas avots: PMLP]

Saskaņā ar LR Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes (PMLP) datiem 7 gadu laikā Madonas pilsētā iedzīvotāju skaits ir sarucis par 625 cilvēkiem (22.att.), bet Madonas novadā kopumā par 1186 iedzīvotājiem (23.att.).

22.att. Iedzīvotāju skaita dinamika novada centrā – Madonas pilsētā [Informācijas avots: PMLP]

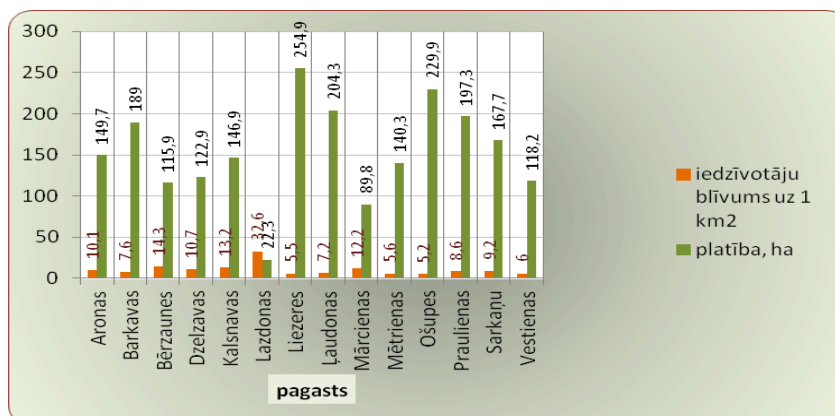
23.att. Iedzīvotāju skaita dinamika Madonas novadā, uz 01. janvāri [Informācijas avots: PMLP]

Madonas novadā vismazākā pagasta teritorija ar vislielāko iedzīvotāju blīvumu ir Lazdonas pagasts (32,6 cilvēki uz 1 km² uz 01.01.2013., skatīt 24.att.).

Vismazākais iedzīvotāju blīvums ir Ošupes pagastā (~5,2 cilv. uz 1 km²), aiz kura seko Liezēres un Mētrienas pagasti (5,5 un 5,6 cilv. uz 1 km²). Jāatzīmē, ka 2009.gadā Liezēres pagastā iedzīvotāju blīvums bija lielāks nekā Mētrienas pagastā.

Vidējais iedzīvotāju blīvums novadā lauku teritorijā ir 10,57 cilv. uz 1 km². Iedzīvotāju

blīvums Madonas pilsētā ir 850,6 (platība 10 km², 2010.g. bija 885,7 iedz. uz 1 km²).

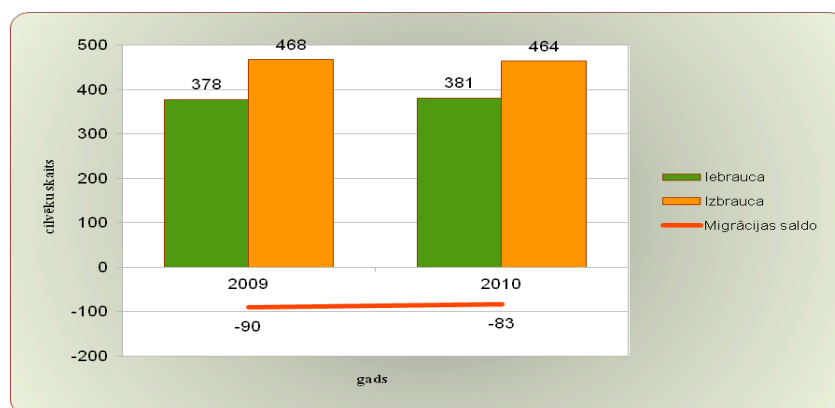

24.att. Novada lauku teritorijas apdzīvotība (dati uz 01.01.2013.g.) [Informācijas avots: PMLP]

Madonas novadā, līdzīgi kā kaimiņu novados un valstī kopumā, pēdējos gados samazinās iedzīvotāju skaits.

Vidēji gadā kopējais novada iedzīvotāju skaits samazinās par ~200-250 cilvēkiem, kas ir dažādu apstākļu rezultāts – negatīva demogrāfiskā līkne, cilvēku novecošanās, migrācija (arī emigrācija). Saskaņā ar Valsts reģionālās attīstības aģentūras datiem Madonas novadā no 2007.gada līdz 2012.gada sākumam iedzīvotāju skaits kopumā samazinājies par 5,2% [VRAA, Pārskats par reģionu attīstību Latvijā 2011].

Izbraukušo no novada iedzīvotāju skaits pēdējos gados pārsniedz novadā iebrukušo iedzīvotāju skaitu, veidojot negatīvu migrācijas saldo (25.att.).

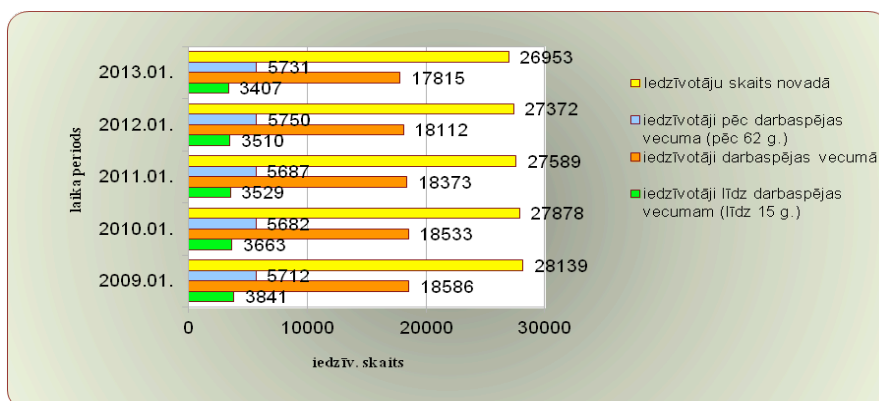

25.att. Iedzīvotāju migrācija [Informācijas avots: CSP datubāze; jaunāki dati nav iegūti]

Salīdzinot ar novada izveidošanas sākumu (2009.g.), samazinās iedzīvotāju līdz darbaspējas vecumam (bērni līdz 15 g. vecumam) skaits, bet proporcionāli pieaug iedzīvotāju virs darbaspējas vecuma (pēc 62.g. vecuma, skat. 26.att.) skaits.

Arī darbaspējas vecuma iedzīvotāju īpatsvars lēnām samazinās, ko var skaidrot ar iedzīvotāju ekonomisko migrāciju no novada.

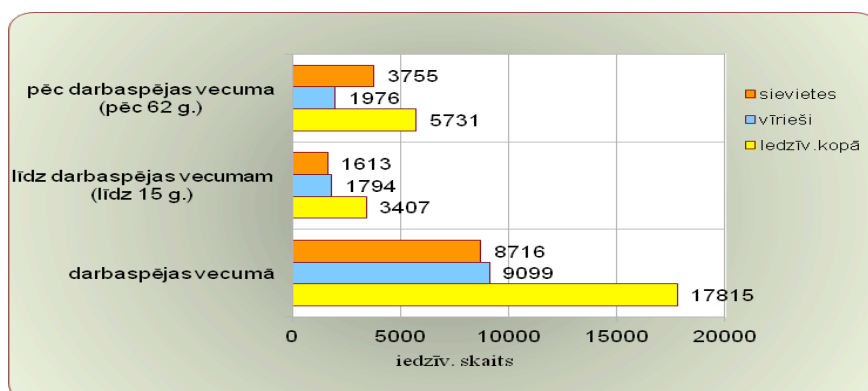

26.att. Iedzīvotāju vecuma struktūra [Informācijas avots: PMLP dati, Madonas novada domes gada pārskati]

Pēdējie dati par iedzīvotāju sastāvu uz 01.01.2013. ir sekojoši:

- Vīriešu darbaspējas vecumā novadā ir nedaudz vairāk kā sievietes.
- Vīrs darbaspējas vecumā, t.i., pensijas vecumā sievietes ir gandrīz divas reizes vairāk nekā vīriešu (skat. 27.att.).

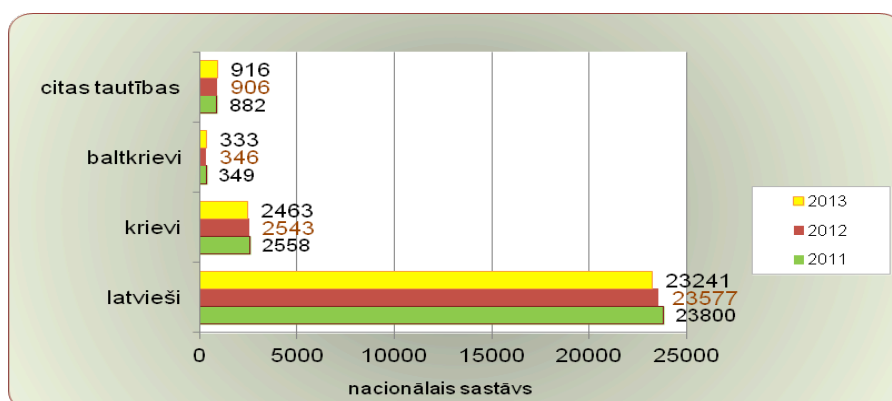
Novadā bērnu līdz 15 gadu vecumam ir mazāk nekā pensijas vecuma ļaužu. Zēnu ir nedaudz vairāk kā meiteņu.

27.att. Iedzīvotāju vecuma struktūra pēc dzimuma (01.01.2013.) [Informācijas avots: PMLP].

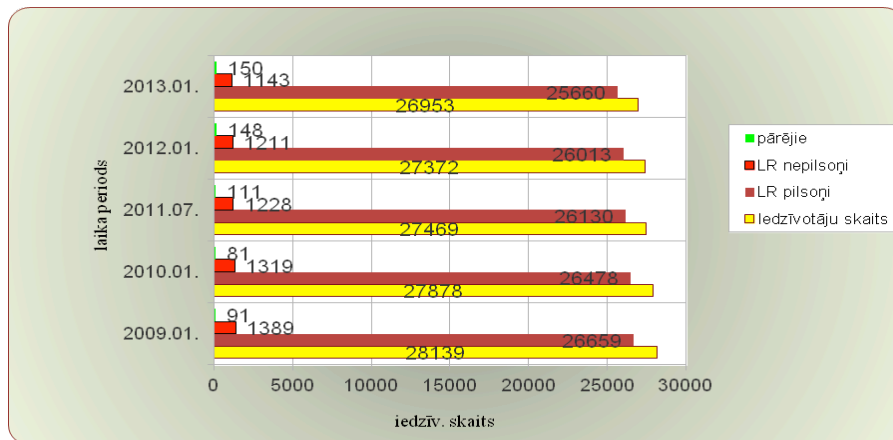
3.2. Iedzīvotāju sastāvs

Novada iedzīvotāju pamatnācija ir latvieši (23 241 cilv. jeb 86,2%, uz 01.01. 2012. bija 86,3%), otra lielākā nācija ir krievu tautības iedzīvotāji (2 463 cilv. jeb 9,1%, skat. 28.att.).

28.att. Novada iedzīvotāju nacionālais sastāvs [Informācijas avots: PMLP]

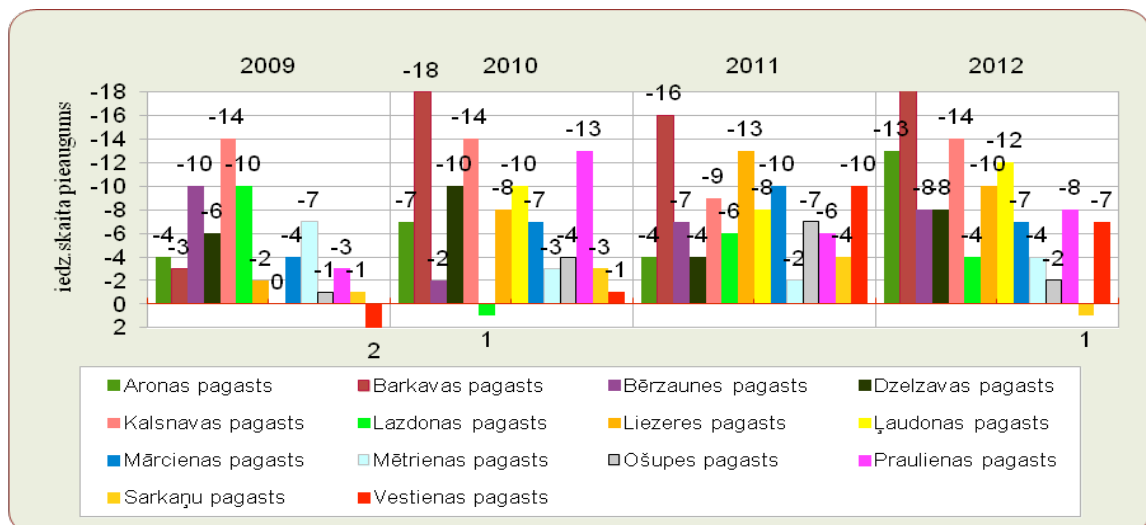
95,1% no novadā dzīvojošo ir LR pilsoņi, bet 4,5 % novada iedzīvotāju ir LR nepilsoņi (29.att.).

29.att. Iedzīvotāju pilsoniskā piederība [informācijas avots: PMLP]

Madonas novadā kopumā vērojama negatīva iedzīvotāju dabiskā bilance (starpība starp dzimušo un mirušo iedzīvotāju skaitu jeb saldo, skat. 26.att.).

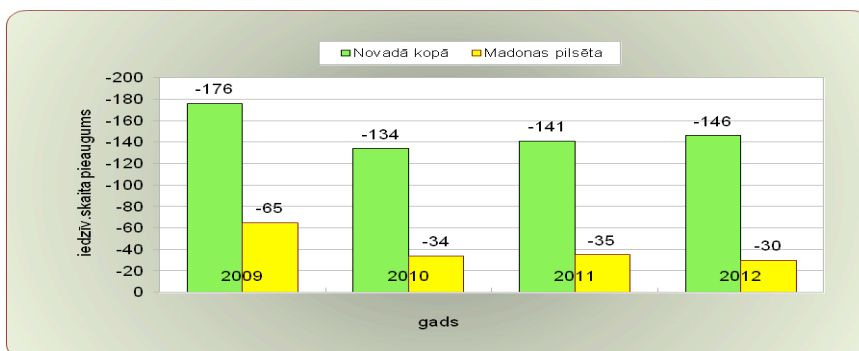
Ir atsevišķi izņēmumi, kad kādā no novada teritoriālajām vienībām iedzīvotāju dabiskais pieaugums ir pozitīvs vai nulle, piemēram, Lazdonas, Ļaudonas, Mētrienas, Vestienas pagastos, bet 2012.gadā arī Sarkaņu pagastā tika sasniegts iedzīvotāju skaita dabiskais pieaugums par 1 cilvēku (30.att.).

30.att. Iedzīvotāju skaita pieaugums novada pagastos [informācijas avots: Madonas novada dzimstarakstu nodaļa]

Madonas pilsētā ir lielākais iedzīvotāju skaits, bet arī tur pēdējos gados tas sarūk.

Iedzīvotāju dabiskais pieaugums Madonas pilsētā ir negatīvs (skat. 31.att.), lai gan vērojamas pozitīvas tendences, t.i., dzimstības pieaugums un mirstības mazināšanās.

31.att. Iedzīvotāju skaita pieaugums novadā [Informācijas avots: Madonas novada dzimtsarakstu nodaļa]

2009. gadā Madonas novadā reģistrēti 215 jaundzimušie. Visvairāk jaundzimušo reģistrēti Madonas pilsētā - 88, Ļaudonas pagastā – 14, Dzelzavas, Kalsnavas un Ošupes pagastā – katrā 12. Vismazāk - Lazdonas un Mētrienas pagastā (2 jaundzimušie katrā pagastā).

2010.gadā reģistrēti 204 jaundzimušie. Visvairāk jaundzimušo reģistrēti Madonas pilsētā - 63, Kalsnavas pagastā 15, Sarkaņu pagastā – 13.

2011.gada desmit mēnešos bija reģistrēti 160 jaundzimušie. Visvairāk jaundzimušo reģistrēti Madonas pilsētā – 49, Praulienas pagastā – 17, Kalsnavas pagastā -14, Sarkaņu pagastā -12. Neviena dzimušais nav reģistrēts Vestienas pagastā.

2012.gadā Madonas novada teritorijā tika reģistrēti 194 jaundzimušie. Visvairāk reģistrēti pagastā Kalsnavas pagastā (15 bērniņi) un Dzelzavas pagastā (14 bērniņi). Vismazāk dzimušo bija Vestienas pagastā (3 bērniņi) un Barkavas pagastā (4 bērniņi).

Novadā ģimenēs visvairāk ir pirmdzimto, kā arī otrie bērni ģimenē. Dzimušo 3. un nākamo bērniņu ģimenē skaits, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, proporcionāli kopējai dzimstībai bija stabils. Tomēr 2012.gadā bērniņu piedzimšana daudz bērnu ģimenēs bija retāka (32.att.).

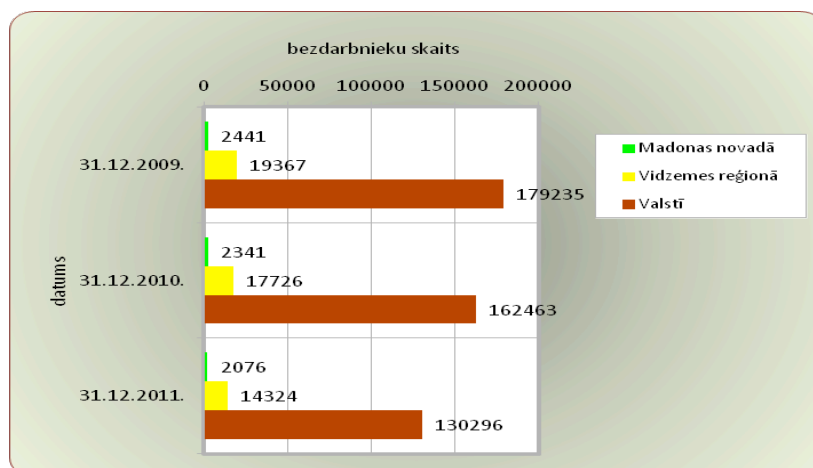

32.att. Jaundzimušie ģimenēs [Madonas novada dzimtsarakstu nodaļa]

Vidējais iedzīvotāju mūža garums Madonas novadā 2011.gadā ir 71,2 gadi; vīriešiem – 66,6 gadi, sievietēm – 75,5gadi [Madonas dzimtsarakstu nodaļas dati].

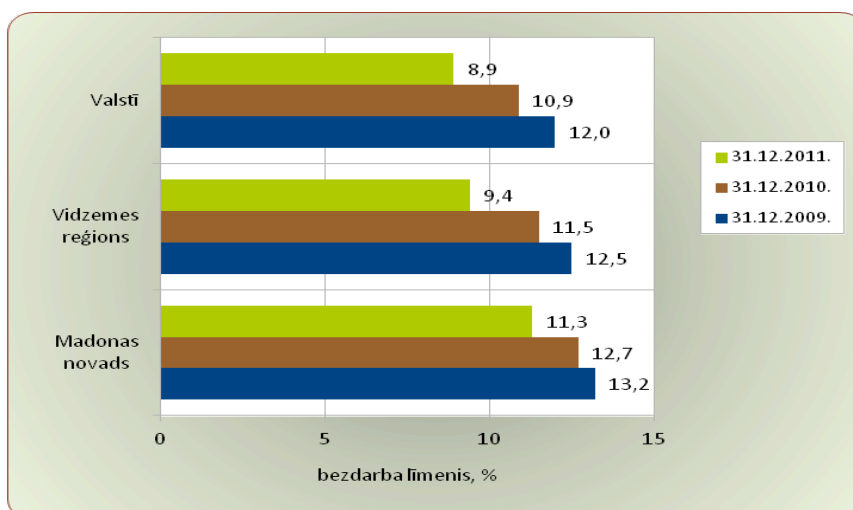
3.3. Nodarbinātība

Novadā ir samērā liels bezdarbnieku skaits, tomēr pēdējo 3 gadu griezumā vērojama tendence bezdarba līmenim samazināties (33.att.).

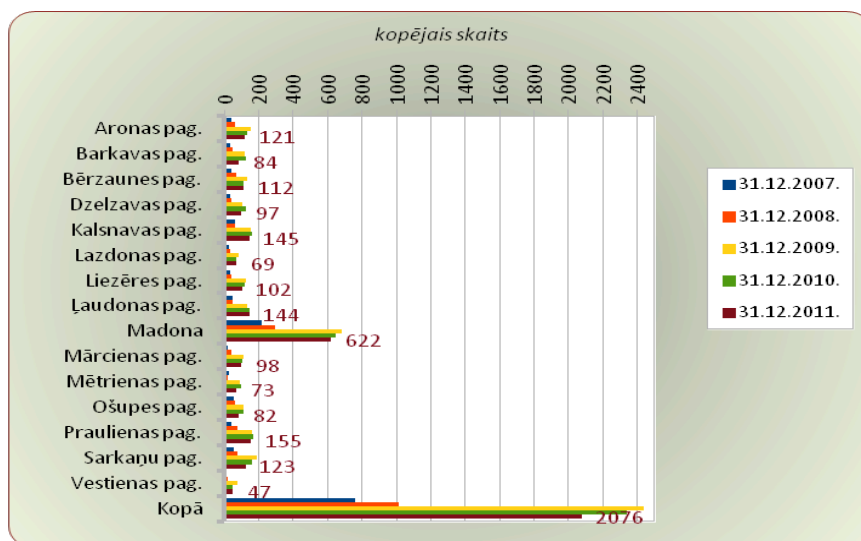
33.att. Bezdarba līmenis (bezdarbnieku skaits darbības vecuma iedzīvotāju kopskaitā)
[Informācijas avots: Nodarbinātības valsts aģentūra]

Vidējais bezdarba līmenis ir novadā ir augstāks nekā reģionā un valstī; uz 31.12.2011. novadā tas bija 11,3 %, reģionā 9,4 %, valstī – 8,9% (34.att.).

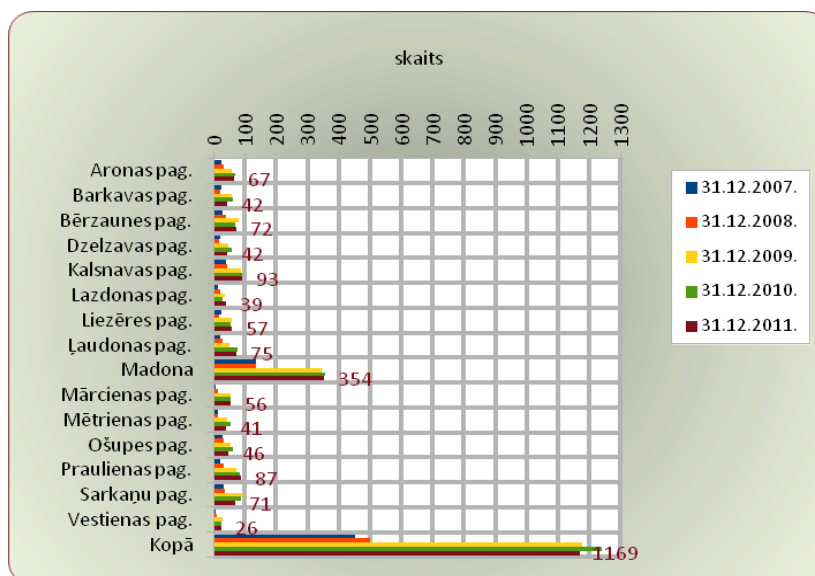
34.att. Bezdarba līmenis, % [Informācijas avots: Nodarbinātības valsts aģentūra]

Lielākais bezdarba līmenis Madonas novadā ir Madonas pilsētā, un tas pēdējo 2 gadu laikā nedaudz mazinās, bet nesasniedz pirms krīzes līmeni. Pagastos kopējais bezdarba līmenis ir diezgan līdzīgs, izņemot Vestienas pagastu, kur tas ir viszemākais (35.att.).

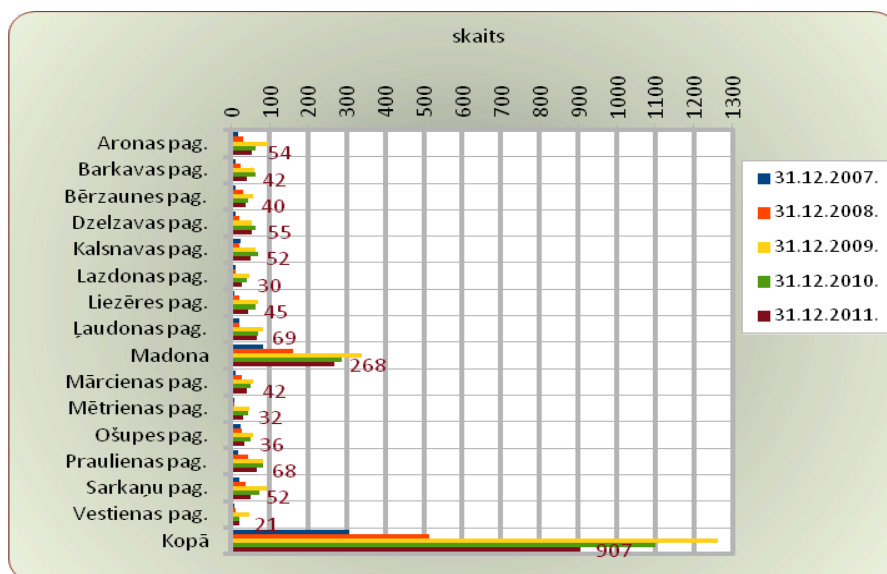
35.att. Bezdarbnieku skaits Madonas novadā (skaitļi norādīti par 2011.gadu) [Informācijas avots: Nodarbinātības valsts aģentūra]

Lielākais skaits bezdarbnieku Madonas novadā ir sievietes. Visvairāk to ir Madonas pilsētā un Kalsnavas, Praulienas un Sarkaņu pagastā. Vismazāk – Vestienas pagastā. Salīdzinot pēdējos 3 gadus, 2011.gadā bezdarbnieku sieviešu skaits novadā kopumā ir nedaudz samazinājies, bet salīdzinot ar 2007.un 2008.gadu palielinājies 2-2,5 reizes (36.att.).

36.att. Sievietes bezdarbnieces Madonas novadā (skaitļi norādīti par 2011.gadu) [Informācijas avots: Nodarbinātības valsts aģentūra]

Lielākais skaits bezdarbnieku vīriešu skaits ir Madonas pilsētā un Ļaudonas un Praulienas pagastā. Vismazāk – Vestienas pagastā. Salīdzinot pēdējos 3 gadus, 2011.gadā bezdarbnieku vīriešu skaits novadā kopumā ir ievērojami samazinājies, bet salīdzinot ar 2007.un 2008.gadu palielinājies 2-3 reizes (37.att.).

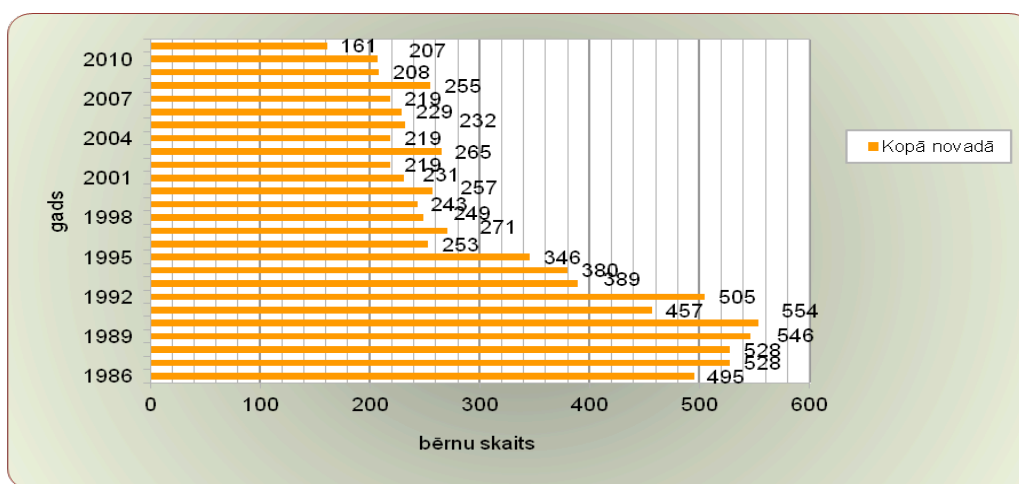
37.att. Vīrieši bezdarbnieki Madonas novadā (skaitļi norādīti par 2011.gadu) [Informācijas avots: Nodarbinātības valsts aģentūra]

4. Sociālās infrastruktūras raksturojums

4.1. Izglītība

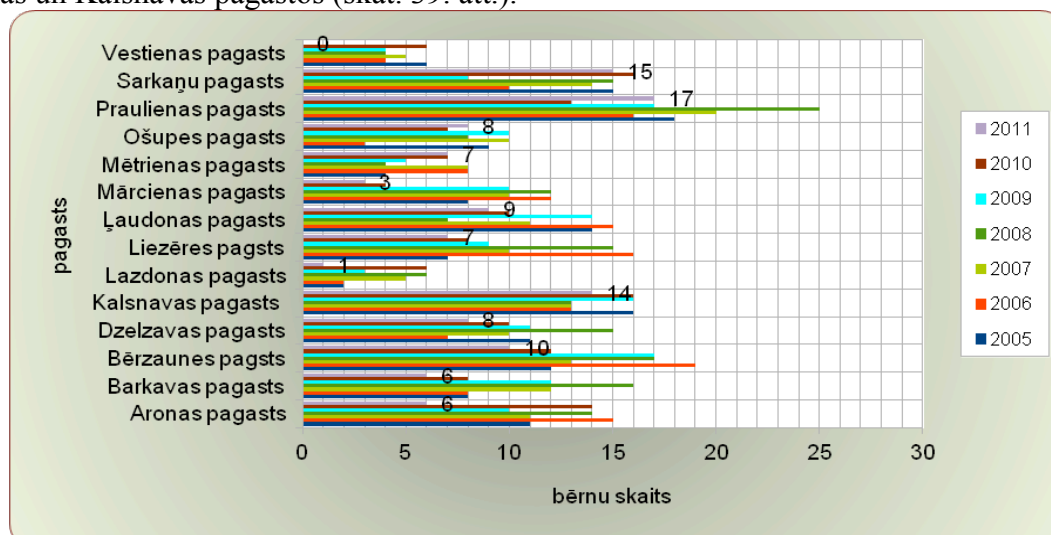
Bērni

Laika posmā no 1986. līdz 1996.gadam dzimušo bērnu skaits vidēji gadā bija virs 300 bērniem. Madonas novada teritorijā kopš 1996.gada vienmērīgi samazinās dzimušo bērnu skaits (skatīt att.). Kopumā laika periodā no 1986. līdz 1996.gadam (10 gados) ir piedzimuši 4728 bērni, bet kopš 1996.gada (16 gados) – 3718 bērni. Bērnu skaita pieaugums pa gadiem sniegts 38.attēlā.

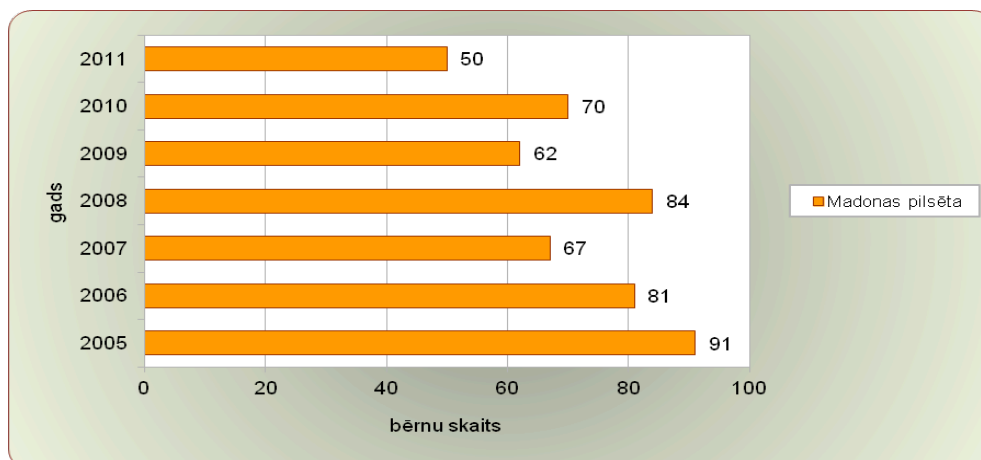
38.att. Dzimstības dinamika Madonas novadā [Informācijas avots: Madonas novada pašvaldības Izglītības nodaļa]

Vismazākais bērnu skaits ir Lazdonas, Vestienas un Mētrienas pagastos, visvairāk bērnu ir Praulienas un Kalsnavas pagastos (skat. 39. att.).

39. att. Dzimušo bērnu skaits Madonas novada pagastos [Informācijas avots: Madonas novada pašvaldības Izglītības nodaļa]

Madonas pilsētā arī vērojama kopējā bērnu skaita samazināšanās (skatīt 40.att.).

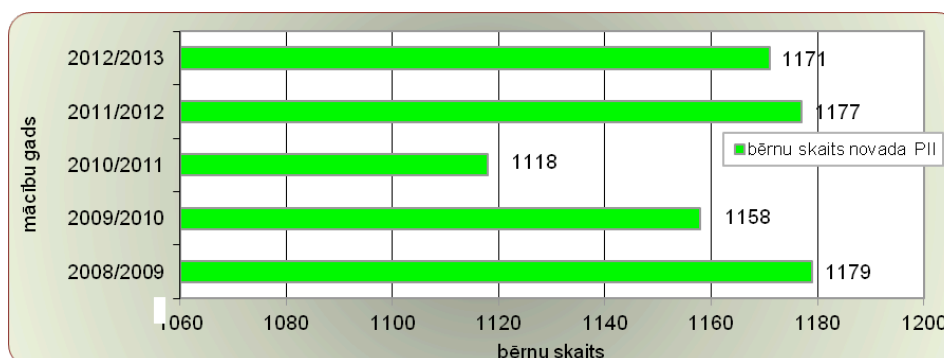

40. att. Dzimušo bērnu skaits Madonas pilsētā [Informācijas avots: Madonas novada pašvaldības Izglītības nodaļa].

Pirmsskolas izglītība

Madonas novadā kopš tā izveidošanas ir nemainīgs Pirmsskolas izglītības iestāžu skaits – 3 PII Madonas pilsētā un 7 bērnudārzi pagastos. Pavisam novadā ir 10 pirmsskolas izglītības iestādes, turklāt pie 7 pamatskolām atrodas arī pirmsskolas izglītības grupas – Liezēres, Mētrienas, Degumnieku, Lazdonas, Vestienas, Sarkaņu un Mārcienas pamatskolās.

Novada pastāvēšanas laikā 4 gadu griezumā bija vērojams bērnu skaita samazinājums pirmsskolas izglītības iestādēs 2009/2010 un 2010/2011.m.g. – par 61 bērnu mazāk (skatīt 41.att.), tomēr pēdējo 2 gadu statistika parāda pirmsskolas vecuma bērnu skaita pieaugumu gandrīz sākotnējā līmenī, par atskaites punktu ņemot 2008/2009.mācību gadu. Tas varētu būt izskaidrojams ar PII apmeklētību, bet ne ar dzimstības pieaugumu.

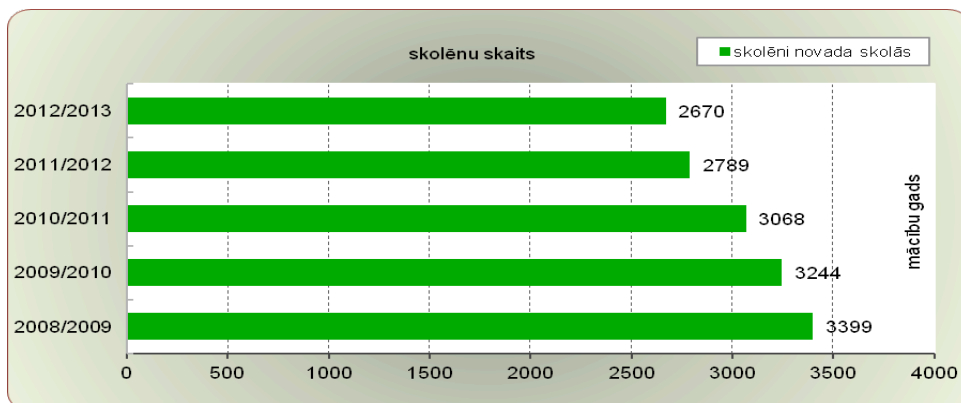
41.att. Bērnu skaits Madonas novada pirmsskolas izglītības iestādēs [Informācijas avots: Madonas novada pašvaldības Izglītības nodaļa].

Vispārējā izglītība

Madonas novadā kopš tā izveidošanas ir 5 vidusskolas, tai skaitā, Madonas Valsts ģimnāzija un Madonas vakarskola, un 14 pamatskolas, tai skaitā, 1 speciālā internātpamatskola. 3 profesionālās ievirzes izglītības iestādes – J.Norviļa Madonas mūzikas skola, Madonas mākslas skola un Madonas bērnu un jaunatnes sporta skola, kā arī ir Madonas Bērnu un jauniešu centrs. Madonas novada pašvaldības teritorijā atrodas arī Barkavas arodvidusskola.

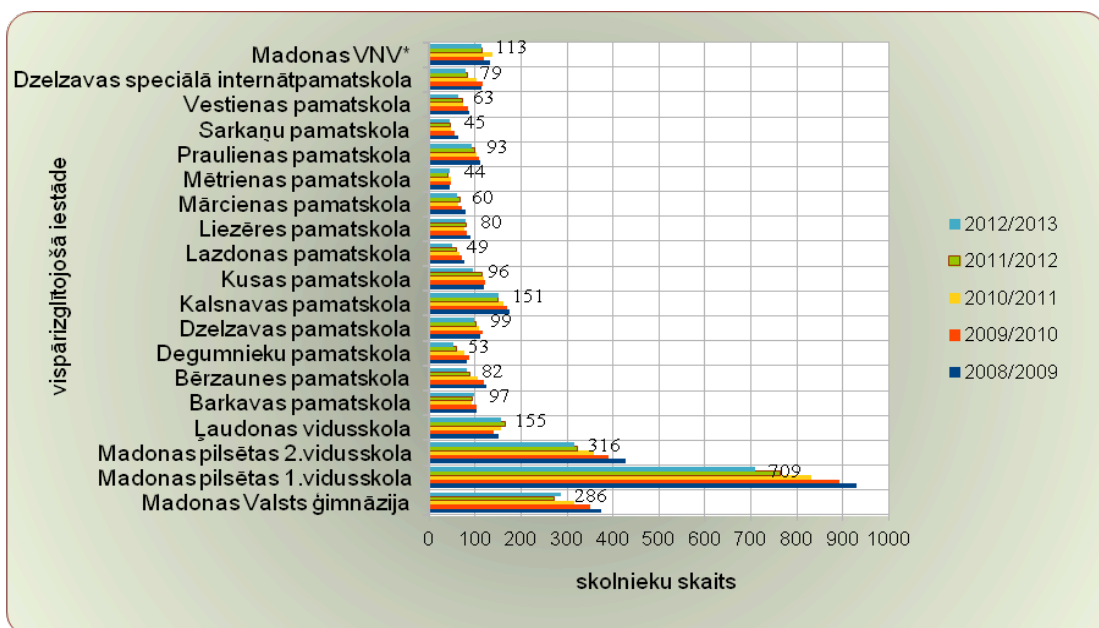
Novada vispārīzglītojošās skolās – vidusskolās un pamatskolās kopējais skolēnu skaits 5 mācību gadu griezumā ar katru gadu samazinās (42.att.). 5 gadu laikā tas sarucis par 729 skolniekiem.

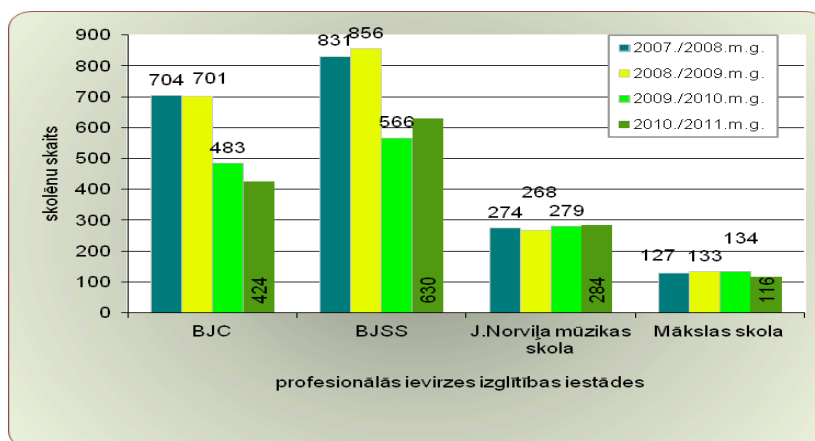
42.att. Kopējais skolēnu skaits Madonas novada vispārizglītojošās iestādēs [Informācijas avots: Madonas novada pašvaldības Izglītības nodaļa].

Sarkaņu un Mētrienas pamatskolas 2012./2013. mācību gadu uzsāka ar audzēkņu skaitu nedaudz virs 40 bērniem. Lielākais skolnieku skaits pamatskolās ir Kalsnavas pamatskolā – 151 skolnieks. Pēc skolnieku skaita tai seko Dzelzavas (99) Barkavas (97) un Kusas pamatskolas (96). Straujākais skolnieku skaita kritums pēdējo 5 gadu griezumā vērojams Madonas pilsētas vispārizglītojošās iestādēs – Madonas 1.vidusskolā, Madonas 2.vidusskolā, Madonas valsts ģimnāzijā, kā arī vakarskolā (*Madonas VNV) (43.att.).

43.att. Skolēnu skaits Madonas novada skolās [Informācijas avots: Madonas novada pašvaldības Izglītības nodaļa].

Profesionālās ievirzes un interešu izglītības iestādēs – Bērnu un jauniešu centrā (BJC) un Mākslas skolā ir samazinājies skolēnu skaits, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, attiecīgi par ~40% BJC un par ~14% Mākslas skolā. Bērnu un jauniešu sporta (BJSS) skolā audzēkņu skaits pēdējā mācību gadā ir pieaudzis par 11,3 %, bet ir vērojama tendence jauniešu intereses pieaugumam sporta jomā, kas varētu būt skaidrojams arī ar sporta infrastruktūras straujo attīstību. Ar stabilu skolnieku interesi, pat pēdējos gados pieaugošu, var lepoties J.Norviļa Madonas mūzikas skola (skat. 44.att.).

44.att. Skolēnu skaits profesionālās ievirzes un interešu izglītības iestādēs Madonas novadā
[Informācijas avots: Madonas novada pašvaldības Izglītības nodaļa].

Madonas novada skolas 2011/2012. mācību gadā apmeklēja 257 bērni no kaimiņu novadiem, savukārt 312 Madonas novada bērni mācījās kaimiņu novadu skolās. Šāda situācija lielā mērā saistīta ar to, ka novada pierobežas pagastos ir pamatskolas, tādēļ bērni izvēlas mācīties tuvāk esošajās vidusskolās, piemēram, Cēsaines un Lubānas vidusskolās.

Augstākā izglītība

Madonas novadā augstākās izglītības iegūšanas iespējas tiek organizētas sadarbībā ar Madonas Augstākās izglītības centru „MAIC”. Nodibinājums Madonas Augstākās izglītības centrs ir dibināts 2006. gada 27. jūlijā ar mērķi piedāvāt augstākās izglītības ieguves iespējas Madonas pilsētas un reģiona iedzīvotājiem, piesaistot augstskolu programmas, kuras ir reģionāli nepieciešamas, kā arī veicināt iedzīvotāju profesionālo pilnveidošanos un pārkvalificēšanos tālākizglītības programmās iespējami tuvāk viņu dzīvesvietām, realizēt mūžizglītības koncepciju, lai sagatavotu profesionāļus darba tirgum un brīvai darbaspēka kustībai Eiropas Savienībā.

Šobrīd Madonas Augstākās izglītības centrs piedāvā un realizē dažādus kursus, kā arī sadarbojas ar Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības augstskolu un ir piesaistījis Rēzeknes Augstskolu, kura 2007. gadā Madonā izveidoja savu filiāli un šobrīd piedāvā šādas studiju programmas:

a) Nepilna laika pamatstudiju programmas:

- profesionālā bakalaura studiju programma „Programmēšanas inženieris”
- pirmā līmeņa profesionālā augstākās izglītības studiju programma „Būvniecība”

b) Augstākā līmeņa studiju programmas:

- akadēmiskā maģistra studiju programma „Vadības zinātne”
- profesionālā maģistra studiju programma „Tiesību zinātnes”
- profesionālā maģistra studiju programma „Finanšu vadība”
- 2. līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programma „Finanses”

Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības augstskolas Madonas filiāle pastāv no 1997. gada 3. oktobra. Uzsākot studiju procesu, filiālē tika realizētas sekojošas programmas:

- Skolotāju profesionālā studiju programma ar tiesībām mācīt 2 priekšmetus pamatskolai ar sekojošām specializācijām
- Mazā uzņēmuma vadītāja profesionālajā studiju programma.
- Pedagoģijas maģistratūra.

Šobrīd filiāle realizē šādas studiju programmas:

- Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programma “Pirmsskolas izglītības skolotājs”,
- Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programma “Sabiedriskās

attiecības”,

- Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programma “Darba aizsardzība”,
- Profesionālā bakalaura studiju programma „Komercedarbība un uzņēmuma vadība”,
- Pirmā līmeņa profesionālā studiju programma „Komercedarbības organizācija”,
- Profesionālā bakalaura augstākās izglītības studiju programma
- Profesionālā bakalaura augstākās izglītības studiju programma “Skolotājs” ar apakšprogrammu "Pirmsskolas un sākumskolas skolotājs",
- Profesionālā bakalaura augstākās izglītības studiju programma “Skolotājs” ar apakšprogrammu "Pirmsskolas izglītības skolotājs”,
- Profesionālā bakalaura augstākās izglītības studiju programma "Sākumskolas skolotājs ar tiesībām mācīt 1 priekšmetu pamatskolā",
- Īsā profesionālā augstākās izglītības studiju programma ”Pamatizglītības skolotājs (1.-4.kl.)“,
- Īsā profesionālā studiju programma “Vidējās izglītības skolotājs“,
- Īsā profesionālā augstākās izglītības studiju programma ”Deju un ritmikas skolotājs”,
- Profesionālā maģistra studiju programma "Organizācijas vadība",
- Profesionālā maģistra studiju programma "Organizācijas vadība"(ar kvalifikāciju),
- Profesionālā maģistra studiju programma "Pedagoģija",
- Pirmā līmeņa profesionālā studiju programma "Cilvēkresursu/Biroja darba administrēšana"

2010. gadā Baltijas Starptautiskā akadēmija (BSA) uzsāka sadarbību ar Madonas augstākās izglītības centru - „MAIC”, kas nodrošina dokumentu pieņemšanu un administrēšanu.

4.2. Kultūra

Madonas novads ir atpazīstams ar bagāto kultūrvēsturisko vidi un kultūrvēsturisko mantojumu – te ir bijušas dzimtās mājas, dzīves vieta daudziem kultūras darbiniekiem, rakstniekiem, māksliniekiem.

Kultūras infrastruktūra novadā:

- 14 kultūras/tautas nami (ar 2 filiālēm)
- Kinoteātris “Vidzeme”
- 23 bibliotēkas
- 2 muzeji
- Daudzfunkcionālā halle

Realizētie projekti kultūras infrastruktūras attīstībai (2011.gadā):

- *Aronas pagasta Lauteres kultūras nama rekonstrukcija*
- *Praulienas pagasta Saikavas tautas nama rekonstrukcija*

Cilvēkresursi: (administratīvais personāls):

- Madonas novada pašvaldības kultūras nodaļa:
Kultūras nodaļas vadītājs – 1, galvenā speciāliste, kultūras darba organizatore 1
- Kultūras / tautas namu direktori – 9, tautas namu vadītāji - 2
- Kultūras darba organizatori - 4
- Mākslinieciskās daļas vadītāji – 2
- Kultūras metodiķis – 1
- Kultūras, atpūtas un kino pasākumu organizatori – 3
- Bibliotēku vadītāji - 23
- Muzeja vadītāji – 1

Madonas novadā 2011.gadā darbojās šādi mākslinieciskie un pašdarbības kolektīvi:

- 20 deju kolektīvi,
- 13 vokālie ansambļi,

- 2 vokāli instrumentālie ansambļi,
- 14 dramatiskie kolektīvi un amatieru teātri,
- 7 kori,
- 7 lietišķās mākslas kolektīvi un pulciņi,
- 1 pūtēju orķestris,
- 2 folkloras kopas,
- 4 dāmu deju grupas,
- 14 citi kolektīvi.

Madonas kultūras nams

Madonas pilsētas kultūras namā 2011.gadā notikušas 349 dažādas norises, kurās piedalījušies 62 526 apmeklētāji, tajā skaitā valsts un tradicionālie latviešu svētki, informatīvi izglītojošas norises, konferences, semināri, koncerti, teātru izrādes, izklaides sarīkojumi, konkursi, skates, kultūras nama filiālē kinoseansi un citi pasākumi. Kopumā notikuši 190 maksas, tajā skaitā 124 kinoseansi ar 24 360 apmeklētājiem, 159 bezmaksas sarīkojumi ar 38 166 apmeklētājiem.

Īpaša uzmanība veltīta profesionālās mākslas pieejamībai. 2011.gadā tika izrādītas 12 profesionālo teātru izrādes (Valmiera, Liepāja, Rīga – Dailes teātris un Nacionālais teātris, arī Daugavpils teātra sniegumu). Notikuši 31 dažāda žanra profesionāļu koncerti – īpaši izceļot „Simfoneta Rīga” un pianista Vestarda Šimkus koncertus.

Kultūras namā 2011.gadā darbojās 34 kolektīvi ar 443 dalībniekiem. Amatiermākslas kolektīvu darbības veicināšanai ir organizēti vairāki festivāli – skates, jaunrades konkursus, kuros labprāt piedalās daudzi Vidzemes dažādu žanru kolektīvi. Daudzi novada kolektīvi ir kuplinājuši svētku norises novada pagastos, ir sagatavotas patstāvīgas programmas – modes deju grupai „Aliens”, pūtēju orķestrim, kokļu ansamblim, tautisko deju kolektīviem un citiem kolektīviem. 10 gadu darba jubileju nosvinēja bērnu popgrupa „Smaidiņš”

Novada pagastos arī noris aktīva kultūras dzīve. Katra pagasta centrā atrodas kultūras nams (tautas nams vai saieta nams). Novada pagastos kopumā darbojas 71 pašdarbības kolektīvs, vietējos iesaistot iedzīvotājus. Kultūras aktivitātes pagastos ir atainotas 12.tabulā.

12.tab. Kultūras norises novada pagastos 2011.gadā [Informācijas avots: Madonas novada Kultūras nodaļa]

Pagasts	Norises	Apmeklētāju skaits	Kolektīvu skaits	Bezmaksas pasākumi	Maksas pasākumi
Aronas	32	2760	8	26	6
Barkavas	41	1900	5	33	8
Bērzaunes	70	7048	13	15	55
Dzelzavas	51	4590	6	11	40
Kalsnavas	79	8100	9	18	61
Lazdonas	11	684	0	11	0
Liezēres	25	1700	3	15	10
Ļaudonas	28	1018	4	26	2
Mārcienas	30	600	7	27	3
Mētrienas	37	3030	4	37	0
Ošupes	51	2138	6	51	0
Praulienas	41	2560	6	28	13
Sarkaņu	55	12 200	7	47	8
Vestienas	23	1182	3	23	0

Aronas pagasts

Pagastā darbojas 8 pašdarbības kolektīvi – Lauteres kultūras nama dramatiskais kolektīvs, Lauteres līnijdeju grupa, vokālais ansamblis „Mārtiņrozēs”, interešu klubiņš „Madaras”, tradīciju ansamblis „Mežābele” un citi.

Barkavas pagasts

Barkavā ir iespēja piedalīties šādos pašdarbības kolektīvos – folkloras kopa „Madava”, bērnu studija „Kriksis”, deju kopa „Klabdancis”, jaunrades studija „Pirmatne” u.c.

No lielākajiem pasākumiem pagastā bija Novada Skolu deju koncerts „Sadancošanās svētki”. Folkloras kopa „Madava” veiksmīgi startēja Baltica 2012.gadā skatē, iegūstot II. pakāpi, un tika izvirzīta Baltica 2012 festivāla pasākumiem.

Bērzaune pagasts

Pagastā darbojas 13 pašdarbības kolektīvi - Vīru koris „Gaiziņš”, Sieviešu vokālais ansamblis „Sonante”, Bērzaunes pagasta amatierteātris, 1.- 4. kl. bērnu deju kolektīvs, 3.-6.kl. bērnu deju kolektīvs, skolas vecuma bērnu vok. ansamblis, pirmsskolas vecuma bērnu vokālais ansamblis, dāmu vokālais ansamblis „Vēlziedes”, līnijdeju grupa „Rainbow”, vēderdeju grupa, eksotisko deju grupa „Oreo”, bērnu dramatiskais kolektīvs, interešu izglītības pulciņš (tēlotājmāksla).

Dzelzavas pagasts

Pagastā darbojas 6 amatiermākslas kolektīvi un tajos bija iesaistīti 75 dalībnieki - Jauniešu deju kolektīvs „Zīļuks”, vokālais ansamblis „Variants”, senioru deju grupa „Dzeldes”, līnijdeju grupa „Silver Step”, teātra grupa.

Kalsnavas pagasts

2011. gadā Kalsnavas kultūras namā notika trīs starpnovadu pasākumi. 5.februārī pasākums radošajiem jauniešiem „Nākam, rādām ko mākam”, kurā piedalījās jauniešu kolektīvi no Madonas, Lubānas, Ērgļu novadiem. 26. februārī Kalsnavā notika Madonas deju apriņķa senioru deju kolektīvu salidojums. 28. maijā notika Līnijdeju maratons, kurā piedalījās senioru un iesācēju līnijdeju kolektīvi no dažādām Latvijas malām.

2011. gadā Kalsnavas kultūras nama pašdarbības kolektīvi svinēja trīs skaistas jubilejas. Jauniešu deju kolektīvam „Kalsnava”(vadītājs Oskars Aizporietis) 15 gadu, sieviešu vokālajam ansamblim „Vīzija”(vadītāja Iveta Upeniece) 10 gadu un dāmu deju grupai „Magnolija”(vadītāja Aija Kreile) 10 gadu jubilejas. Pagastā darbojas arī dramatiskais kolektīvs, sieviešu koris „Silvita”, vīru ansamblis „Kalsnava” u.c.

Lazdonas pagasts

Lazdonas pagastā darbojas rokdarbu pulciņš „Rota” ar 64 dalībniekiem un Sieviešu klubiņš, „Smaidas” ar 18 dalībniecēm.

Liezēres pagasts

Pagastā aktīvi darbojas sieviešu klubs „Teiksma” un Pensionāru klubiņš, kā arī pašdarbības kolektīvi – Ozolu dramatiskais kolektīvs, vokālais ansamblis „Draugi” un dāmu deju kopa „Jautrās saimnieces”, sieviešu ansamblis „Lira”.

Ļaudonas pagasts

Ļaudonā darbojas 4 pašdarbības kolektīvi - Ļaudonas pagasta jauktais koris „Lai top!”, senioru deju kolektīvs „Divi krasti”, jauniešu deju kolektīvs un senioru sieviešu vokālais ansamblis „Sendienas”. Novada mēroga pasākums 2011.gadā bija Madonas novada pašvaldības sporta spēles.

Mārcienas pagasts

Mārcienas pagastā ir kupls pašdarbnieku pulks, kas savas radošās aktivitātes īsteno 7 pagasta pašdarbības kolektīvos – senioru dāmu deju grupa „Laima”, šlāģeransamblis „Labākie gadi”, sieviešu vokālais ansamblis „Salve” u.c.

Mētrienas pagasts

Mētrienas Tautas namā darbojas šādi pašdarbības kolektīvi – dāmu deju grupa „Saulgriezes”, vecākās paaudzes deju kolektīvs, dramatiskais kolektīvs un sieviešu koris „Jūsma”, kā arī pagasta jauniešu deju kolektīvs (kopš 2010.gada). Pagastā ir 3 sabiedriskās organizācijas – biedrība „Ābele”, Pensionāru padome un Mednieku un makšķernieku biedrība.

Ošupes pagasts

2011.gads Ošupes pagastā ir bijis aktīvs – rīkots 51 kultūras pasākums. No tiem 10 bija Degumnieku tautas nama pašdarbības kolektīvu koncerti, uzvedumi, izrādes; 24 luterāņu un katoļu draudzes dievkalpojumi; 17 pasākumi norisinājās ar vieskolektīvu piedalīšanos.

Pagastā darbojas 6 pašdarbības kolektīvi, kuros iesaistās 82 iedzīvotāji. Pašdarbības kolektīvu izbraukuma norišu skaits pavisam bija 40.

Nozīmīgākie pasākumi: Karoga svētki „Liepsalās” – patriotisko dziesmu koncerts „Dzied karavīra sirds”, rakstnieces Kelīnas Klānas 80 gadu jubilejas pasākums. Darbojas amatierteātris „Cits modelis”, vokālais ansamblis, jauniešu deju kolektīvs „Delveri”, vidējās paaudzes deju kolektīvs, dāmu deju grupa „Orhidejas”, pirmsskolas vecuma bērnu deju kolektīvs „Virpulītis”.

Praulienas pagasts

Pagastā darbojas šādi pašdarbības kolektīvi - bērnu deju kolektīvs „ZIG-ZAG”, Saikavas amatierteātris, Praulienas amatierteātris, deju kopa „Saikavieši”, Praulienas pagasta jauktais koris, sieviešu vokālais ansamblis.

Sarkaņu pagasts

Pagastā darbojas 7 pašdarbības kolektīvi – senioru deju kolektīvs „Senči”, deju kolektīvs „Labākie gadi”, deju kolektīvs „Resgaļi”, deju grupa „Geizeri”, jauktais vokālais ansamblis „Rondo”, Sarkaņu pamatskolas teātris „Piņģerotiņš”, amatierteātris „Piņģerots”.

Apmeklētākais pasākums 2011.gadā bija uguns skulptūru festivāls „Uguns ūdensroze”, ko apmeklēja apmēram 3000 skatītāju. Kā veiksmīgākie pasākumi 2011. gadā bija arī Muzeju nakts pasākums un Amatu diena Biksēres muižā.

Vestienas pagasts

Tautas namā darbojas 3 kolektīvi - dramatiskais kolektīvs „Aušas”, dāmu deju grupa „Veseta” un Sieviešu vokālais ansamblis.

Bibliotēkas

Madonas novadā darbojas pašvaldības 23 publisko bibliotēku tīkls (2012.gads) - Madonas novada bibliotēka, kurai akreditācijas rezultātā piešķirts reģiona galvenās bibliotēkas statuss, un 22 akreditētas vietējās nozīmes pagastu bibliotēkas.

Laika periodā no 2005. līdz 2009.gadam īstenojot valsts un pašvaldības atbalstītos projektus “Valsts vienotā bibliotēku informācijas sistēma” (VVBIS) un izmantojot Bila un Melindas Geitsu fonda finansiālo atbalstu, novadā esošās bibliotēkas ir nodrošinātas ar IT tehnoloģijām, apmācītiem darbiniekiem un mūsdienīgu apkalpošanu. Visas novada bibliotēkas ir saslēgtas vienotā valsts bibliotēku informācijas tīklā. Tajās ir pieejamas tiešsaistes datu bāzes Letonika, Lursoft, Laikrakstu bibliotēka, Filmas.lv, Madonas novada bibliotēkas veidotās datu bāzes – Elektroniskais katalogs, Novadpētniecība. Madonas novada bibliotēkā pieejamas arī datu bāzes Nozare.lv, Letas arhīvs, Pasakas.net. Vietējās nozīmes publiskās bibliotēkas strādā ar Bibliotēku informācijas sistēmu „Alise”.

Uz 01.01.2012. novada bibliotēkās ir 221 dators, t.sk., apmeklētājiem ir 183, darbiniekiem 37. Pie visām bibliotēkām ir pieejams bezvadu internets Wi-Fi. Uz 01.01.2012. Madonas novada pašvaldības publisko bibliotēku pakalpojumus izmantoja ~32% novada iedzīvotāju, bet Madonas novada bibliotēkas pakalpojumus izmantojuši ~37% iedzīvotāju.

Pēdējo 5 gadu laikā (2007.-2011.g.) ir samazinājušies bibliotēku krājumu un pakalpojumu sniegšanas rādītāji – krājumu samazinājums ir par 6%, krājumu apgrozība par 1,2%, izsniegumu skaits par 12%. lasītāju skaits samazinājies par 2%, apmeklētāju skaits par 7% (skat.13.tabulu).

13.tab. Madonas novada publisko bibliotēku darba rādītāji, 2007.g.-2011.g. [Informācijas avots: Madonas novada bibliotēka]

Rādītāji	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Krājums	263 342	239 591	224 905	218 786	205 346
t.sk., jaunieguvumi	15 130	15 074	15 007	11 507	12 644
Lasītāju skaits	7 792	7 913	8 421	8 829	8 625
t.sk., līdz 18 g.	3 143	3 139	3 439	3 111	3 047

Apmeklējumu skaits	122 480	142 574	170 963	182 137	168 931
t.sk., līdz 18 g.	51 104	63 390	80 064	79 828	64 930
Izniegumu skaits	301 821	305 446	319 522	290 814	254 400
t.sk., līdz 18 g.	64 680	51 583	63 056	49 682	50 319

Madonas novada bibliotēkā reģistrēti ~38% no novada publiskajās bibliotēkās reģistrētajiem lasītājiem. Tās apmeklētāju skaita dinamika pēdējos 5 gados ir stabila ar tendenci pieaugt. (14.tab.).

14.tab. Madonas novada bibliotēkas darba rādītāji, 2007.g.-2011.g. [Informācijas avots: Madonas novada bibliotēka]

	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Krājums	62 675	62 160	61 880	63 066	62 694
t.sk., jaunieguvumi	4 641	4 474	5 927	4 989	3 575
Reģistrētie lietotāji	2 853	2 787	3 070	3 200	3 173
t.sk., līdz 18 g.	1 275	1 104	1 378	970	1 061
Apmeklējumu skaits	51 029	52 101	60 573	68 818	69 604
t.sk., līdz 18 g.	19 415	17 224	20 535	18 894	17 944
Izniegumu skaits	151 952	156 360	162 972	150 821	124 432
t.sk., līdz 18 g.	37 058	27 568	40 953	31 753	34 336

Madonas novada bibliotēka ir datu sagatavotāja un sniedzēja Nacionālās bibliogrāfija analītikas datu bāzei. Tā ir koordinējošais centrs reģiona literātu aktivitātēm, Dzejas dienu, Grāmatu svētku norisēm.

Madonas novadpētniecības un mākslas muzejs

Madonas novadpētniecības un mākslas muzejs ir dibināts 1944.gadā. 1984.g. restaurēta no laukakmeņiem celtā bijušās Biržu muižas klēts, tai piebūvētas plašas mākslas izstāžu zāles (Skolas ielā 10a). Pamatojoties uz Madonas rajona padomes reorganizācijas plānu, muzeja struktūrvienības – filiāles – R. Blaumaņa memoriālais muzejs „Braki” un Brāļu Jurjānu memoriālais muzejs ”Meņģeļi” 2009. gada 1. augustā nodotas Ērgļu novada domes pakļautībā. Madonas novadpētniecības un mākslas muzejs 2009. gada 1. septembrī nodots Madonas novada pašvaldībai

Muzejs vāc, glabā un eksponē materiālus par Madonas pilsētas un novada vēsturi, kultūru un mākslu. Tajā ir apskatāma pastāvīga ekspozīcija par novada arheoloģiju.

Pastāvīgā ekspozīcija:

- Novada arheoloģija,
- Akmens laikmeta apmetnes Lubāna ezera krastos,
- Dzelzs laikmeta kapulauki .

Latvijas vidējā un jaunākā akmens laikmeta plašākie atradumi nāk no Lubāna ezera apkārtnes Madonas novada austrumos.

Latvijā Madona ir atpazīstama kā izcilu mākslas izstāžu rīkošanas vieta ar augstu profesionālo līmeni izstāžu iekārtošanā un mākslas ekspozīciju veidošanā. Muzejam ir laba sadarbība ar māksliniekiem, tiek piedāvātas dažādas aktivitātes. Spilgtākais notikums 2011. gadā bija novadnieku I. Celmiņas un E. Grūbes jaunāko gleznu izstāde.

Muzejā regulāri ir skatāmas dažādas tematiskās un mākslas izstādes, vasaras periodā - novada etnogrāfisko materiālu kolekcija. Apmeklētājiem ir iespēja izmantot muzeja zinātnisko

bibliotēku. Ekskursijas pa pilsētu un rajonu. Pārdošanā novada mākslinieku gleznas, grafikas, keramika, lietišķās mākslas izstrādājumi, grāmatas, bukleti, pastkartes.

Iekļaujoties septiņu Latvijas muzeju projektā, tika sagatavota informācija, izmantojot krājuma materiālus, UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas veidotajai izstādei „UNESCO programmas „Pasaulē atmiņa“ īstenošana Latvijā“ eksponēšanai UNESCO konferences dalībniekiem Varšavā (Polija), kā arī Tukuma muzeja veidotajai izstādei „Sibīrijā rakstītās vēstules uz bērza tāss“ eksponēšanai Eiroparlamentā Briselē, Latvijas muzejos un Latvijas vēstniecībās Kanādā, Francijā un citur.

Kopējais krājuma priekšmetu skaits uz 31.12.2011. bija 126396 vienības (uz 31.12.2010. – 125031 vienības), no tām pamatkrājumā – 86130 vienības (2010.g. - 85158 vienības). 2011.gadā muzeja krājums papildināts ar 1368 vienībām, t.sk, 972 pamatkrājuma vienībām(2010.g. - 1644 vienības) (15.tab.). 2011. gadā bija iepirktas 35 krājuma vienības (2010.gadā – 45 vienības), par summu Ls 450.

15.tab. 2009.-2011. gadā iegūtā pamatkrājuma sistematizācija pa nodaļām [Informācijas avots: Madonas novadpētniecības un mākslas muzejs]

Priekšmetu grupa	2009.gads	2010.gads	2011.gads
Glezniecība	9	10	14
Grafika	3	1	1
Tēlniecība	-	1	
Lietišķā māksla	4	7	1
Etnogrāfijas un sadzīves priekšmeti	67	224	69
Numismātika	11	31	13
Arheoloģija	184	3	17
Foto	268	358	439
Dokumenti	193	147	88
Pārējie	277	413	330
<i>kopā</i>	<i>1016</i>	<i>1195</i>	<i>972</i>

2011. gadā eksponēšanai izstādēs un ekspozīcijās, zinātniskajai izpētei, publikācijām, prezentācijām izmantotas 14009 krājuma vienības, jeb 11,08 % no visiem krājuma materiāliem. Muzeja speciālisti izmantojuši 10330 krājuma vienības – 8,17 % no kopējā krājuma vienību skaita. Ārpusmuzeja lietotāji kopumā izmantojuši 3679 krājuma vienības – 2,91% no kopējā krājuma vienību skaita - zinātniskajai izpētei, digitālo attēlu izgatavošanai, ārpusmuzeja lietotāju sagatavotajās izstādēs. 451 muzeja krājumu vienība atrodas R.Blaumaņa memoriālmuzejā „Braki”, Brāļu Jurjānu memoriālajā muzejā „Meņģeļi” un J.Zābera muzejā „Vecais Ceplis”, Doku Ata muzejā „Mucenieki” ekspozīcijās.

Muzejā 2011.gadā notikuši 35 tematiskie pasākumi dažādām mērķauditorijām, mācību stundu aktivizēšanai izmantotas 35 muzejpedagoģiskās programmas un nolasīta 21 lekcija (16.tab.).

2011.gadā kopējais muzeja apmeklētāju skaits bija 19628, kas bija lielāks nekā 2010.gadā. Palielinājies bija arī individuālo apmeklētāju skaits (2011.g.-8819; 2010.g.-6611). Tūristu apmeklējumu skaits bija 1020 (saglabājies 2010.gada līmenī).

16.tab. Madonas muzejā 2009.-2011. gadā organizētās norises un to apmeklējums [Informācijas avots: Madonas novadpētniecības un mākslas muzejs]

Gads	Tematiskie pasākumi	Muzejpedagoģiskās programmas	Lekcijas	Apmeklētāju skaits	Ekskursijas
2009.	32	37	11	23 372	355
2010.	29		18	19 317	349
2011.	35	35	21	19 628	339

Muzeja speciālisti 2011.gadā bija novadījuši 339 tematiskās un pārskata ekskursijas izstāžu zālēs un muzeja krājumā (16.tab.). Pēc pieprasījuma tiek vadītas ekskursijas pa Madonu un novadu. Sadarbojoties ar ekskursiju grupu vadītājiem no dažādiem Latvijas novadiem, muzeja speciālisti sastādījuši arī ekskursiju maršrutus, saskaņojot tos ar tūristu grupu vēlmēm.

2011.gadā tika sagatavotas 9 tematiskas izstādes vitrīnās saistībā ar novadnieku jubilejām, nozīmīgām piemiņas vai svētku dienām, 2 ekspresizstādes no muzeja krājuma.

Apmeklētāju informēšanai muzejs izmantojis daudzveidīgas saziņas formas, kas uzrunā dažādas mērķauditoriju grupas. Regulāra informācija par muzeja piedāvājumu atrodama masu saziņas līdzekļos – laikrakstos „Kultūras Forums”, „Latvijas Avīze”, „Stars”, mājas lapās www.madonasmuzejs.lv, www.madona.lv, www.muzeji.lv, u.c., sižeti TV un Latvijas radio. Muzeja mājas lapas veidošana tika uzsākta ar SIA „Eiropprojekts” atbalstu.

4.3. Sports un aktīvs dzīvesveids

Viena no Madonas novada dabas bagātībām ir ziema, tādēļ Madonas novadā ir plašas iespējas nodarboties ar ziemas sporta veidiem, izmantojot sporta bāzes distanču slēpošanai, kalnu slēpošanai, snovbordam, biatlonam. Arī augsti sporta rezultāti sasniegti tieši ziemas sporta veidos - Madonas novada sportisti startējuši Ziemas olimpiskajās spēlēs Albertvillā, Lilehammerā, Nagano un Soltleiksitijā – distanču slēpošanā un biatlonā.

Novadā ir populārs arī orientēšanās sports, basketbols, volejbols, florbols, vieglatlētika, veterānu sports, futbols, hokejs. Ar labiem panākumiem izceļas arī novada motosportisti, karatē sportisti, stenda šāvēji. Novada iedzīvotājiem ir iespējas nodarboties ar nūjošanu, aerobiku, fitnesu, austrumu cīņu sportu, spēlēt dambreti, tenisu un skvošu un citiem sporta veidiem.

Novadā ir plašas iespējas nodarboties ar sportu un sporta un aktīvās atpūtas infrastruktūras attīstīšana turpinās. Jau tagad iedzīvotāji un sportisti aktīvi izmanto esošo infrastruktūru:

- sporta centru Madonā,
- sporta un atpūtas bāzi „Smeceres sils” Lazdonas pagastā,
- Madonas pilsētas stadionu,
- Madonas kartinga trasi,
- skvoša zāli Madonā,
- tenisa kortus Madonā,
- hokeja laukumus,
- slēpošanas trases,
- snovborda un slaloma kalnus (Gaiziņkalns, Viešūra kalns, Rēķu kalns, Smecere),
- ūdenssporta infrastruktūru (Kāla ezers, Salu ezers),
- makšķerēšanas un medību piedāvājumus,
- 4 šautuves, u.c.

Lielākie sporta infrastruktūras objekti novadā, kuros tiek rīkotas augsta līmeņa sporta sacensības ir Madonas pilsētas sporta centrs, sporta un atpūtas bāze „Smeceres sils”, Madonas kartinga trase.

Jaunais Madonas pilsētas **sporta centrs** (Madonas sporta halle) nodrošina ļoti labus un mūsdienīgus apstākļus gan sporta treniņu, gan sacensību rīkošanai. Sporta centrs nodrošina iespēju iedzīvotājiem un profesionāliem sportistiem nodarboties volejbolu, basketbolu, futbolu, florbolu, rokasbumbu. Sporta centrā ir arī 60 metru skrejceļš ar četriem celiņiem un tāllēkšanas sektoru, ir iespējams nodarboties ar augstlēkšanu un barjerskriešanu. Sporta centrā ir arī fitnesa zāle, aerobikas zāle, 50 metru šautuve un klinšu kāpēju siena ar 3 metru pārkari. Sporta centrā mājvieta ir arī Madonas bērnu un jaunatnes sporta skolai, kur audzēkņi trenējas vieglatlētikā, volejbolā, futbolā, distanču slēpošanā, biatlonā, orientēšanās sportā, basketbolā un BMX sportā.

Katru gadu tiek modernizēta un papildināta **sporta un atpūtas bāze „Smeceres sils”**. Sporta bāzē tiek sagatavotas dažāda līmeņa slēpošanas trases - no iesācēju līdz elites klases slēpotājiem. Ziemas sezonā apgaismots tiek 2,5 km slēpošanas aplis. Sporta bāzē ir pieejama biatlona šautuve ar 30 mērķiem, asfaltēts 2,5 km garš aplis rollerslēpošanai, skrituļslidošanai, skeitbordam un velobraukšanai, ko izmanto arī nūjotāji un pastaigu mīļotāji, kā arī ir izveidota augsta līmeņa BMX trase. Sporta bāzē „Smeceres sils” ietilpst arī orientēšanās poligons ar stacionāriem kontrolpunktiem, un tas ir pieejams interesentiem jebkurā laikā. No 2012.gada sporta bāzē darbojas piedzīvojumu parks ekstrēmu izjūtu baudītājiem. 2013.gadā vasarā sporta bāzē būs pieejami pludmales volejbola un streetbola laukumi. Madonas novads var lepoties ar augsta līmeņa starptautiskām sporta sacensību norisēm sporta un atpūtas bāzē „Smeceres sils”.

Sporta un atpūtas bāzes „Smeceres sils” liela priekšrocība ir arī 5 lieliskās atpūtas mājiņas ar 50 vietām, kur tiek nodrošinātas sportistiem un aktīvās atpūtas baudītājiem nakšņošanas iespējas. Centrālajā mājā pieejama konferenču zāle, sauna un ģērbtuves sportistiem. Sporta bāzē darbojas sporta inventāra noma.

Par tradicionāliem sporta pasākumiem Madonas novadā ir kļuvis „Skandināvijas kauss” distanču slēpošanā, Latvijas čempionāts biatlonā un distanču slēpošanā, Latvijas čempionāti rallijā un rallijsprintā, Baltijas kausa izcīņas enduro krosā – Liezēres pagastā, tautas slēpojums. Ar panākumiem Madonas novada sportisti piedalījušies Latvijas Olimpiādēs pieaugušajiem un jauniešiem.

Madonas novads sevi piesaka arī tādā sporta veidā kā kartings. **Madonas kartinga trase** no jauna atvērta 17.03.2013. Tā ir izveidota 1970.gadā un kopš 1972. gada tur tika rīkotas plaša mēroga Latvijas PSR, Baltijas republiku sacensības. Trase tika atzīta par vienu no labākajām šajā reģionā. Pēdējās kartinga sacensības notika pagājušā gadsimta 80. gadu vidū. Visu šo laika periodu trases teritorijā nav veikti praktiski nekādi būtiski labiekārtošanas darbi, trases segums bija sabojāts. Kopš 2010. gadā “TSK Madona” kļuva par trases apsaimniekotāju, ar sponsoru un Madonas novada domes atbalstu ir veikta kartinga trases atjaunošana. Pēc ~ 25 gadu pārtraukuma 2010./2011.gada sezonā tika noorganizētas 2 amatieru līgas kartingsacensības, kurās piedalījās gan Latvijas, gan kaimiņvalstu sportisti, kā arī 3 auto veiklības sacensības „TSK Madona ziemas kauss”. 2012. gada februārī trases teritorijā norisinājās Latvijas Motosporta Federācijas posms Skijoringā un Ziemas motokrosā. Kartinga trasei blakus esošajā teritorijā ir izveidots supermoto sacensību rīkošanai atbilstošs grants seguma posms 250 m garumā.

Madonas novada pašvaldība ik gadu godina novada sportistus pasākumā „Sporta laureāts”, kurā tiek apbalvoti labākie sportisti, aktīvākie sporta klubi un arī pagastu pārvaldes, kas devušas ieguldījumu sporta tradīciju atbalstīšanā un attīstīšanā.

Sporta biedrības un klubi Madonas novadā

- Biedrība „Savējie M”

Biedrība piedāvā sporta inventāra nomu sporta un atpūtas bāzē „Smeceres sils”. Ziemā piedāvā slēpju nomu un pilnu servisu slēpju sagatavošanā. Vasarā tiek piedāvāts iznomāt skrituļslidas, rollerslēpes, velosipēdus, nūjošanas komplektus. Biedrība sadarbībā ar SIA “A.A. un Būvkompanijas” ir izveidojusi „Mežmalas MTB” komandu, kas veiksmīgi startē Latvijas lielākajos kalnu velosipēdu seriālos un “Sportlat” balvas izcīņā. 2011.gadā ir izveidota Elites orientēšanās komanda. Biedrība piedāvā sacensību organizēšanu un tiesāšanu, izmantojot elektroniskā laika uzņemšanas sistēmu „Emit”.

- Biedrība „Sporta klubs ”Ozolciems”

Biedrība reģistrēta Mārcienas pagastā. Tās darbības virzieni ir:

- fiziski aktīva dzīvesveida popularizēšana un veicināšana,
- iedzīvotāju veselīgas atpūtas organizēšana,
- bērnu sporta un radošo nometņu organizēšana,
- rehabilitācijas, ārstnieciskās un koriģējošās vingrošanas organizēšana.

- Biedrība „AC Sports”

Biedrība ir reģistrēta Aronas pagastā un tās darbības mērķis ir organizēt un radīt nepieciešamos apstākļus stenda šaušanas un sportinga popularizēšanai un attīstībai Madonā, Madonas novadā un Latvijā, kā arī organizēt “AC SPORTS” biedru brīva laika lietderīgu izmantošanu, sekmēt un popularizēt fiziski aktīvu un veselīgu dzīvesveidu, kā līdzekli izmantojot slēpošanas sporta veidus un skrituļošanu.

- Austrumu cīņu biedrība "SINOBI KAI DODŽO"

Biedrībā darbojas bērnu un pieaugušo Džiu džitsu, boksa, kimboksa un MMA grupas, lai veicinātu šo cīņas veidu popularitāti latviešu vidū un nodrošinātu Vidzemes reģiona latviešu cīnītāju izaugsmi un sportiskos panākumus ir nodibināta biedrība Vidzemes Cīnītāju Līga, vienīgā Latviešu cīņas sporta organizācija. Tiek veikta apsardzes darbinieku apmācība pašaizsardzības iemaņās, atbilstoši Latvijas policijas tuvcīņas programmai, kas ir Latvijas Džiu džitsu Federācijas instruktoru izstrādāta, vienkārša un praktiska.

- Normunda Rubeņa riteņbraukšanas komanda "BEITĒNI"
- Biedrība Madonas skvoša klubs
- Motoklubs Kalsnava MB
- Madonas rajona invalīdu sporta klubs "Gaiziņš"
- SSO "Igora Titova motoklubs"
- Madonas sporta veterānu klubs
- Biedrība florbola klubs "Madona"
- Biedrība "Orientēšanās klubs Arona"
- Darbības virziens ir sporta sacensību organizēšana. Orientēšanās, slēpošana u.c.
- Biedrība "Sporta klubs Palejas"
- Darbības virziens ir šaušanas sporta sacensību, treniņu organizēšana.
- SO Jātņieku sporta klubs "Pakavs"
- Madonas rajona Ļaudonas pagasta makšķernieku klubs "Savieši"
- Biedrība "Tehniskais Sporta Klubs Madona"

4.4. Veselības aprūpe

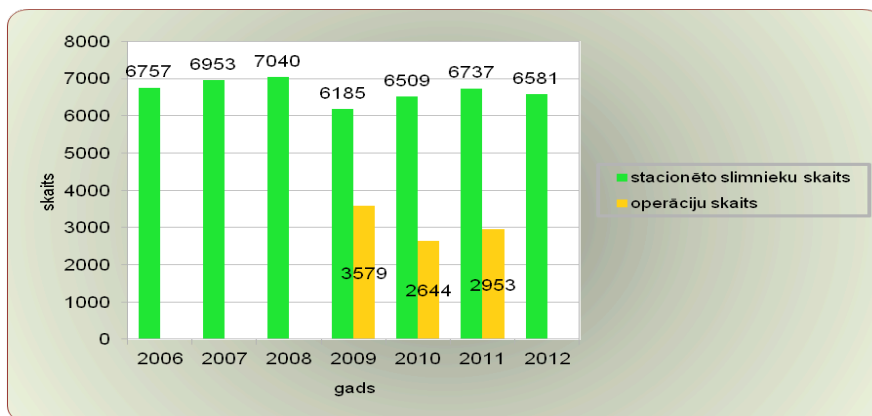
Madonas novada teritorijā ikvienam iedzīvotājam ir iespējams saņemt primāro veselības aprūpi. Katrā no 14 novada pagastiem ir pieejami veselības aprūpes pakalpojumi – 10 ģimenes ārstu prakses un 5 feldšeru vecmāšu punkti (Ošupes, Liezēres, Mētrienas, Aronas un Lazdonas pagastos). Savukārt novada centrā - Madonas pilsētā ir 9 ģimenes ārstu prakses.

Novada teritorijā ir reģistrēti 15 zobārstniecības pakalpojumu sniedzēji: 10 Madonas pilsētā (t.sk., 1 zobu higiēnas kabinets), un pa 1 Barkavā, Jaunkalsnavā, Liezērē, Ļaudonā, Dzelzavā [Madonas novada pašvaldības informācija]. 9 pagastos zobārstniecības pakalpojumi nav pieejami, kā arī novadā nav pieejama neatliekamā palīdzība zobārstniecībā.

Madonas novads ir viens no retajiem novadiem, kur ir saglabāta daudzprofilu neatliekamās medicīniskās palīdzības **slimnīca**. Slimnīca Madonā dibināta 1931. gadā. Padomju laikā slimnīca darbojās kā pašvaldības budžeta iestāde. Kopš 1997. gada slimnīca bija rajona pašvaldības uzņēmums, bet no 2004.gada – Madonas novada pašvaldības SIA “Madonas slimnīca”. Tā apkalpo vidēji 84 % no bijušā Madonas rajona iedzīvotāju skaita un apmēram 16% no bijušā Gulbenes rajona iedzīvotājiem.

104 gultas 10 profilos diennakts stacionārā (terapeitiskās, neiroloģiskās, bērnu, ķirurģiskās, traumatoloģiskās, ginekoloģiskās, grūtniecības patoloģijas, dzemdību, pieaugušo un bērnu infekciju), 13 dienas stacionārā un 5 observācijas gultas Uzņemšanas nodaļā. Slimnīcas sastāvā ietilpst plaša ambulatorā nodaļa, klīniskā un bioķīmiskā laboratorija. Ir izbūvēta moderna reanimācijas nodaļa ar 5 pacientu gultām. 2012.gadā slimnīcā stacionāri ārstējās 6581 pacienti, t.sk. par pilnu maksu 261 pacienti. Dienas stacionārā (ambulatori) ārstējās 1052 pacienti. Stacionārā medicīnisko aprūpi saņēmušo pacientu skaits 2009.gadā ievērojami samazinājās, salīdzinot ar

iepriekšējiem gadiem, bet ir vērojama tendence pacientu skaitam pieaugt turpmākajos gados (skat. 45.att.). Slimnīcā veikto operāciju skaits pēdējo 3 gadu laikā ir mainīgs (vidēji 3000 dažāda veida operācijas gadā).

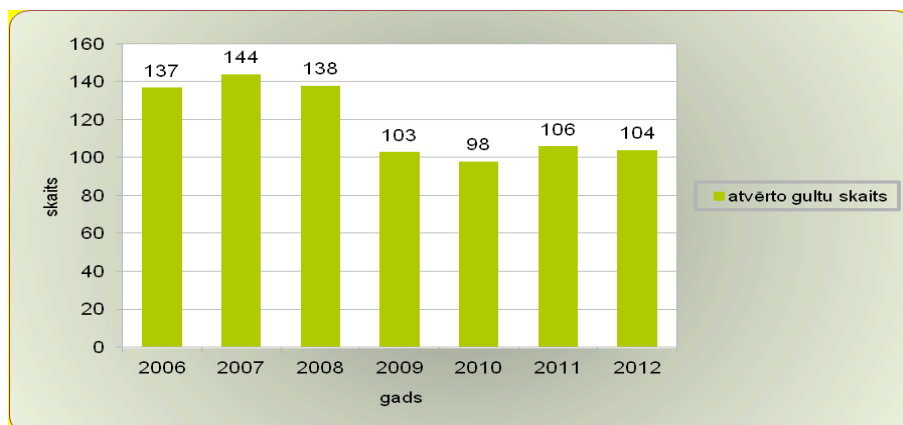
45.att. SIA “Madonas slimnīca” stacionārā ārstēto pacientu un veikto operāciju skaita dinamika [SIA „Madonas slimnīca”]

Gultu skaits stacionārā pēdējos gados ir ievērojami samazinājies, jo vidējais ārstēšanas ilgums stacionārā samazinājies no 13,4 dienām 1993. gadā, uz 4,90 dienām 2012.gadā (46.att.).

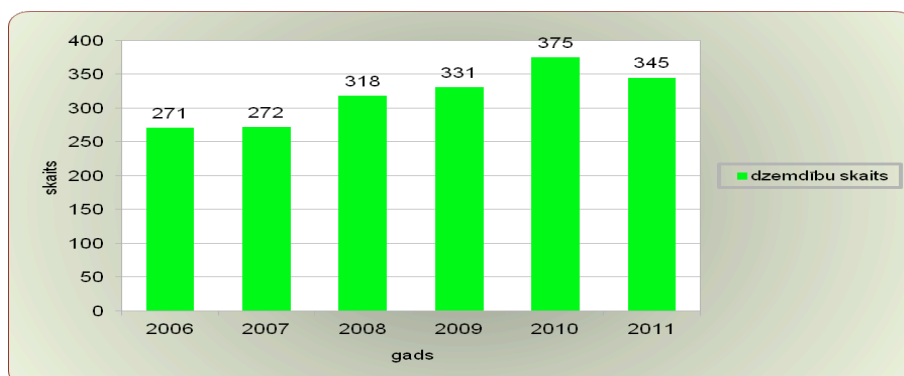
46.att. Vidējais ārstēšanās ilgums SIA “Madonas slimnīca” stacionārā [SIA „Madonas slimnīca”]

Vidēji atvērtais gultu skaits 2012.gadā bija 104 gultas (47.att.). Šis rādītājs kopš 2009.gada ir samazinājies par apmēram 30-40 atvērtām gultām un pēdējos 2 gados vērojams nenozīmīgs tā kāpums.

47.att. SIA “Madonas slimnīca” atvērto gultu skaits stacionārā [SIA „Madonas slimnīca”]

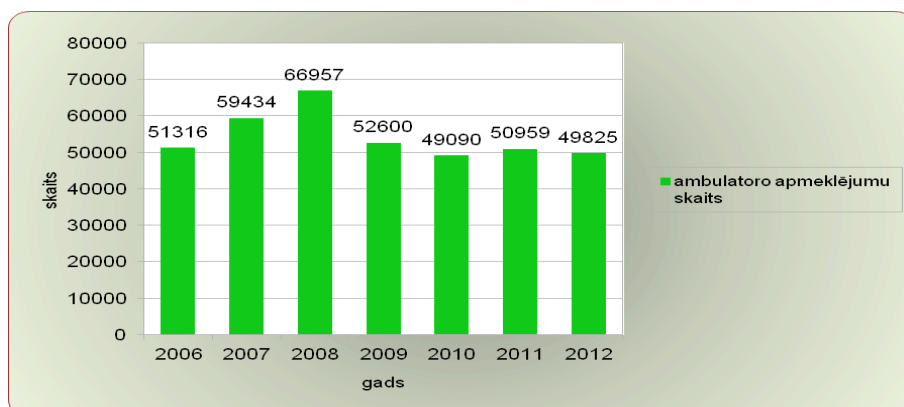
Slimnīca mērķtiecīgi strādā pie dzemdību nodaļas noslodzes nodrošināšanas, un tās darba rezultativitāti pierāda pieņemto dzemdību skaita pieaugums (48.att.).

48.att. SIA “Madonas slimnīca” pieņemto dzemdību skaita dinamika [SIA Madonas slimnīca”]

Nodaļa savus pakalpojumus sniedz ne tikai novada un tā apkārtnes iedzīvotājiem, bet arī topošajām māmiņām no visas Latvijas. Diemžēl bērnu dzimstību valstī nenosaka tikai sniegto medicīnisko pakalpojumu kvalitāte, bet arī sociāli ekonomiskā situācija. Slimnīcā reģistrēto abortu, kas nav klīniska rakstura, skaits vidēji gadā ir 130-140 gadījumi, kas novadam un Latvijai ir būtisks negatīvs rādītājs. 2012.gada rudenī pie Madonas slimnīcas ir izveidota “glābšanas silīte”, kas varbūt palīdzēs jaunajām māmiņām pieņemt cilvēka dzīvī vīssvarīgāko lēmumu - dot dzīvību un iespēju dzīvot.

Ambulatoro apmeklējumu skaits slimnīcā kopš 2009.gada pārmaiņām ir mazāks nekā pirmskrīzes laikā (76% no 2008.gada rādītāja), bet tas ir stabils ar tendenci pieaug (49.att.).

49.att. SIA “Madonas slimnīca” ambulatori ārstēto pacientu skaita dinamika [SIA Madonas slimnīca”]

SIA “Madonas slimnīca” ir izveidojusi arī klīnisko un bioķīmisko laboratoriju, asins kabinetu, anestezioloģijas un intensīvās terapijas (reanimācijas) nodaļu ar 5 gultām. Sākot ar 2012.gadu SIA “Madona slimnīca” Madonas pilsētas un tās apkārtnes iedzīvotājiem sniedz pacientiem valsts apmaksātus medicīniskos mājas aprūpes pakalpojumus.

Pēdējos gados SIA „Madonas slimnīca” ieviesta virkne jaunu tehnoloģiju:

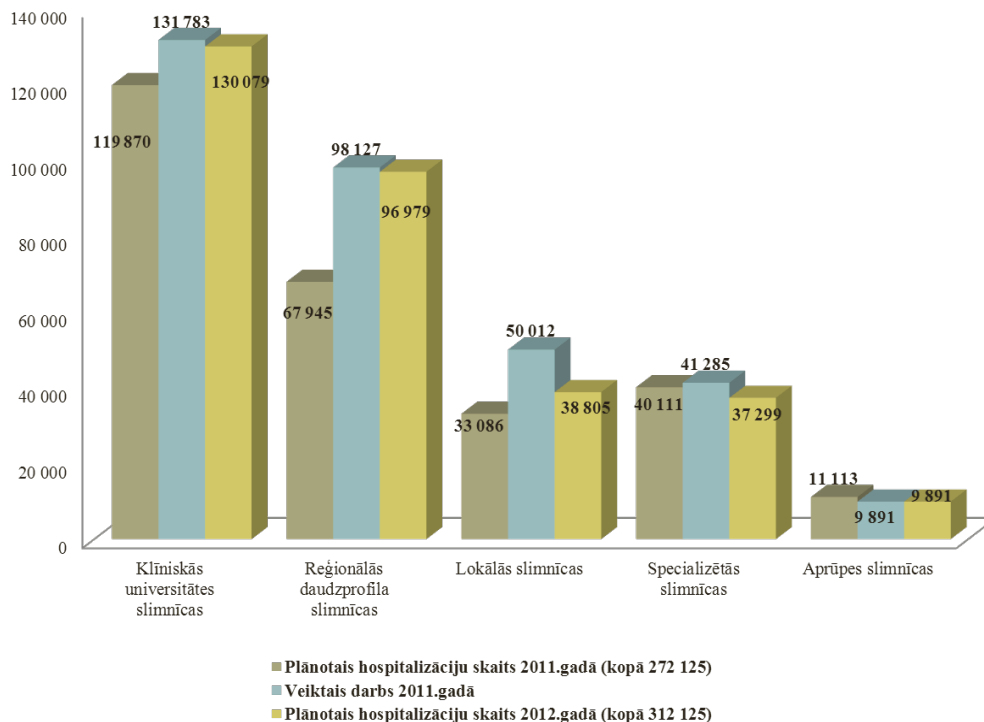
- skaitļotājtomogrāfija,
- ehokardiogrāfija,
- perifēro un galvas smadzeņu asinsvadu doplerogrāfija,
- videogastroskopija, kolonoskopija, bronhoskopija,
- laparoskopiskās operācijas,
- locītavu totālā endoprotezēšana, t.sk. ar kinemātiskās navigācijas iekārtu,

- ceļa artroskopija,
- osteoporozes diagnostika ar kvantitatīvās kompjūtertomogrāfijas metodi,
- datorperimetrija,
- radioloģiskā dienesta, laboratorijas un kardioloģijas dienesta digitalizācija, iegādāta tiešā digitālā rentgena iekārta;
- nepārtrauktā nieru aizstājējterapija (diahemofiltrācija).

SIA “Madonas slimnīcai” starp daudzprofilu (lokālām) slimnīcām ir visaugstākā operatīvā aktivitāte. Turklāt 2011.gadā tā bija 3.lielākais protezēšanas centrs valstī, bet 2010. un 2012.gadā - 4.vietā valstī. 2010.gadā SIA “Madonas slimnīcai” bija viens no zemākajiem stacionārās mirstības rādītājiem valstī. Neraugoties uz augsto medicīnas pakalpojumu kvalitāti un lielo aprūpēto pacientu skaitu, SIA “Madonas slimnīca” nesāņem atbilstošu valsts finansējumu, līdz ar to ir problemātiski nodrošināt veselības aprūpi visiem pacientiem atvēlēto kvotu ietvaros un palielinās maksas pakalpojumu īpatsvars, kas ir papildus slogs lauku reģionu iedzīvotājiem. 50.attēlā ir sniegts ieskats plānoto un sniegto pakalpojumu apjomā starp dažādu kategoriju ārstniecības iestādēm, ņemot vērā faktu, ka valsts finansējums tiek piešķirts pēc plānotajiem rādītājiem. SIA “Madonas slimnīca” attiecas pie lokālo slimnīcu kategorijas, līdz ar to plānotais valsts finansējums būs ievērojami mazāks nekā faktiski sniegtais pakalpojumu apjoms.

Viena no SIA “Madonas slimnīca” un daļēji arī citu novadā esošo medicīnisko pakalpojumu sniedzēju rūpēm ir medicīnas personāla novecošanās. Uz 2012.gada 1.decembri SIA “Madonas slimnīca” no 43 ārstiem 20 ārsti ir pirmspensijas vai pensijas vecumā (46,5%), bet no 112 vidēja personāla darbiniekiem – 31 darbinieks ir pirmspensijas vai pensijas vecumā (27,7%).

SIA “Madonas slimnīca” pašnodrošina neatkarīgas saimnieciskā atbalsta funkcijas – ir decentralizēta siltumapgāde, veļas mazgātava, ēdināšanas bloks, transporta parks, kā arī sniedz ārpalpojumus, t.sk. ēdināšanas un veļas mazgāšanas pakalpojumus. Slimnīca saņem no Madonas pilsētas centralizētos pakalpojumus ūdensapgādē un notekūdeņu apsaimniekošanā.

50.att. Faktisko un plānoto hospitalizāciju skaita attiecība 2011. un 2012.gadā [Informācijas avots: LR Veselības ministrija]

Kopējais ambulatoro apmeklējumu skaits novada teritorijā 2011.gadā bija 135 894, kas bija 5,4 ārsta apmeklējumi uz 1 iedzīvotāju (vidēji valstī – 6,3 apmeklējumi uz 1 iedzīvotāju) [Slimību profilakses un kontroles centra dati].

4.5. Sociālā aprūpe

Madonas novadā tiek attīstīti sociālie pakalpojumi un to dažādība ar mērķi nodrošināt pakalpojumu pieejamību un augstu to kvalitāti ikvienam novada iedzīvotājam tuvāk tā dzīvesvietai. Sociālos pakalpojumus sniedz gan Madonas novada pašvaldības Sociālais dienests, gan privātās iestādes un NVO (piemēram, „Sarkanais Krusts”, invalīdu biedrība, pensionāru biedrība).

Sociālais dienests darbojas visā novada teritorijā (14 pagastos un pilsētā) ar centru Madonā. Centrā strādā 12 darbinieki: dienesta vadītājs, četri sociālie darbinieki (t.sk., 1 sociālais darbinieks darbam ar ilgstošajiem bezdarbniekiem un cilvēkiem ar dažādu atkarību problēmām), divi sociālā darba organizatori, psihologs, sociālais pedagogs, trīs sociālie aprūpētāji un sekretāre – lietvede. Novada pagastos uz vietas strādā sociālais darbinieks. Pie sociālā centra darbojas Zupas virtuve (kopš 2004.gada), aprūpes mājās birojs.

Sociālais dienests nodrošina aprūpes mājās pakalpojumu pensijas vecuma personām, personām ar funkcionāliem traucējumiem:

- Madonas pilsētā klientu aprūpi nodrošina Mobilā aprūpes brigāde.
- 2011.gada sākumā aprūpes darbu Kalsnavas pagastā uzsāka Mobilā aprūpes brigāde.

2011.gadā Sociālais dienests ir nodrošinājis aprūpes mājās pakalpojumu 117 novada iedzīvotājiem.

2011.gada nogalē darbu uzsāka nakts patversme. Ar Sociālā dienesta lēmumu nakts patversmes pakalpojumu saņēma 10 personas bez noteiktas dzīvesvietas.

Klientu grupas, kurām pēc Madonas novada pašvaldības Saistošajiem noteikumiem Nr. 2 „Par Madonas novada pašvaldības sociālajiem pabalstiem”, tiek sniegta sociālā palīdzība Madonas novadā 2011.gadā ir:

- personas (ģimenes), kurām piešķirts trūcīgās personas (ģimenes) statuss (ienākumi līdz Ls 90.00 uz personu);
- personas (ģimenes), kurām piešķirts maznodrošinātas personas (ģimenes) statuss (ienākumi līdz Ls 120.00 uz personu);
- personas (ģimenes), kuras nonākušas ārkārtas situācijā (stihiskas nelaimes, jeb iepriekš neparedzamu apstākļu dēļ).

Madonas novada pašvaldībā 2011. gadā noteikti obligāti izmaksājami pabalsti:

- pabalsts garantētā minimālā iztikas (GMI) līmeņa nodrošināšanai;
- mājokļa (dzīvokļa) pabalsts;
- pabalsts ārkārtas situācijā (stihiskas nelaimes – vētra, plūdi, ugunsgrēks, u.c., atsevišķos gadījumos apbedīšanas pabalsts).

Pārējie pabalsti, kurus izmaksā, tad, ja ir apmierināts viss pamatotais pieprasījums pēc obligāti izmaksājamajiem pabalstiem:

- pabalsts brīvpusdienām skolās un uzturmaksai pirmsskolas izglītības iestādēs;
- pabalsts „Zupas virtuve”;
- pabalsts veselības aprūpes pakalpojumu apmaksai, medikamentiem;
- pabalsts mācību uzsākšanai skolā;
- pabalsts mācībām profesijas apguvei;
- pabalsts maksai par internāta izmantošanu;
- pabalsts mūzikas, mākslas, sporta skolas, interešu pulciņu apmeklēšanas maksas segšanai;
- kā arī ārpusģimenes aprūpei paredzētie pabalsti bāreņiem, bez vecāku gādības palikušiem bērniem, pēc ārpusģimenes aprūpes beigšanās, un audžuģimēnēm.

Sakarā ar klientu loka un īpaši GMI saņēmēju skaita straujo pieaugumu pēdējo divu gadu laikā, ļoti minimāli tiek izmaksāti pārējie pabalsti. No tiem vēl joprojām tiek maksāti pabalsti brīvpusdienām skolās un uzturmaksai pirmsskolas izglītības iestādēs, apmaksāta zupas virtuves uzturēšana - 65 porcijas katru darba dienu, piešķirti pabalsti mācību uzsākšanai skolās pirmklasniekiem, kā arī atsevišķos, īpaši smagos gadījumos, pabalsti veselības aprūpes pakalpojumu apmaksai, kā arī pabalsti vientuļnieku apbedīšanai. Joprojām tiek maksāti ar ārpusģimenes aprūpi un tās beigšanos saistītie pabalsti.

Izmaksāto pabalstu lielums un pabalstu saņēmēju skaits pēdējo 3 gadu laikā ir pieaudzis, turklāt straujākais pabalstu saņēmēju skaits palielinājums bija 2010.gadā (17., 18.tabula).

17.tab. Pabalstu izmaksas [Informācijas avots: Sociālais dienests]

Pabalsti kopā	Saņēmēji	GMI pabalsts	Saņēmēji	Gads
264 908	2936	89 742	913	2009
468 521	4203	293 327	2080	2010

18.tab. Sniegtā sociālā palīdzība Madonas novada iedzīvotājiem 2011.gadā [Informācijas avots: Sociālais dienests]

Pārvalde	Iedzīv. skaits	Trūcīgās personas		Izmaksāti pabalsti					
		Vismaz 1 dienu bijis spēkā trūcīgās personas statuss	%	Pabalsts izmaksāts vismaz 1 reizi	t.sk. GMI pabalsta izmaksa vismaz 1 reizi	GMI, Ls	Dzīvokļu, Ls	Pārējie **, Ls	Kopā, Ls
Arona	1534	291	19	275	128	16734	2473	3359	22566
Barkava	1471	190	13	165	69	6848	1080	2047	9974
Bērzaune	1688	371	22	321	140	23169	3440	4736	31345
Dzelzava	1328	213	16	201	61	11945	2310	3250	17505
Kalsnava	1951	275	14	193	97	15807	550	4506	20863
Lazdona	735	186	25	155	70	13553	835	1730	16117
Liezēre	1428	255	18	177	79	10276	770	5538	16585
Ļaudona	1509	331	22	179	131	14254	170	1501	15925
Madona	8672	1282	15	1263	671	144126	14030	56371	214527
Mārciena	1123	262	23	191	80	11082	1500	2028	14610
Mētriena	793	167	21	95	53	5847	500	4152	10499
Ošupe	1203	129	11	107	87	12316	380	1423	14118
Prauliena	1744	310	18	214	185	36406	160	2966	39532
Sarkaņi	1562	251	16	191	98	14157	1780	4805	20742
Vestiena	728	105	14	132	81	11984	1130	14217	14217
Novads kopā	27469	4615	17	3862	2030	348503	31108	99516	479127

*pēc datiem uz 01.01.2012.

** ietilpst pabalsti brīvpusdienām skolā, uzturmaksai PII, ārkārtas situācijās, veselības pakalpojumiem, jubilejas gadījumos, zupas virtuve, bāreņiem, ar ārpusģimenes aprūpi saistītiem pakalpojumiem, jaundzimušajiem Madonas slimnīcā.

Ilgstošas sociālās aprūpes pakalpojumus Madonas novadā nodrošina piecas ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas:

- 4 pensionāti (Madonas, Barkavas, Ļaudonas, Dzelzavas pensionāti) un
- bērnu un jauniešu ārpusģimenes aprūpes un atbalsta centrs „Ozoli” Liezēres pagastā (kopš 2010.gada, gadā vidēji 30 bērni un jaunieši).

Vietu skaits un pensionātos aprūpēto personu daudzums ir sekojošs:

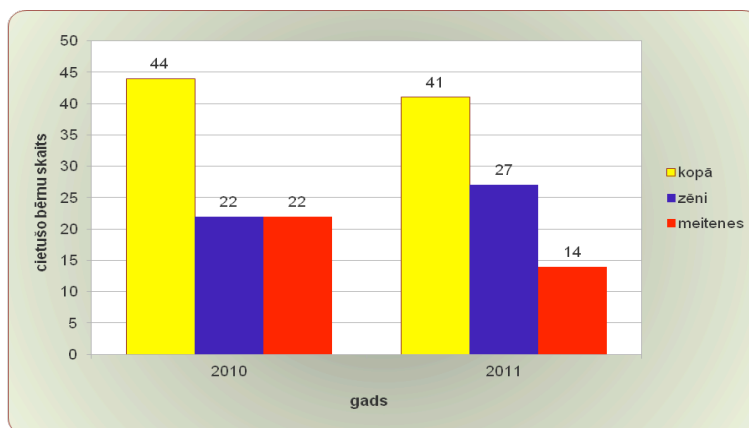

- Madonas pansionāts nodrošina 36 klientu vietas.
- Barkavas pansionātā 32 vietas,
- Dzelzavas pansionātā 26 vietas,
- Ļaudonas pansionātā 34 vietas.

Ar Sociālā dienesta lēmumu 2011.gadā kopumā pansionātos ievietotas 42 personas.

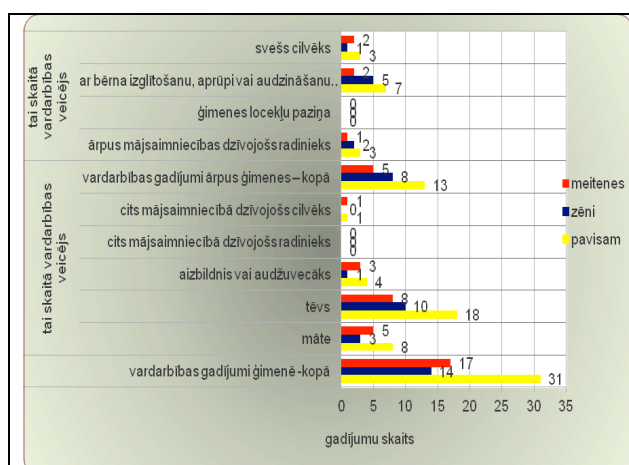
2011.gadā novadā izveidots dienas aprūpes centrs Dzelzavas pagastā personām ar garīga rakstura traucējumiem, invalīdiem un bērniem no trūcīgām ģimenēm un ģimenēm, kurās ir bērna attīstībai nelabvēlīgi apstākļi, kā arī pensijas vecuma personām. Jaunkalsnavā pie pamatskolas izveidota “Kāpēcīši” klase, kur tiek sniegta palīdzība bērniem ar īpašām vajadzībām [informācijas avots: Madonas novada Sociālais dienests].

No Sociālā dienesta klientiem 2010.gadā 41 bērns ar invaliditāti un 239 pieaugušie ar invaliditāti, savukārt 2011.gadā - 34 bērni ar īpašām vajadzībām un 273 pieaugušie ar īpašām vajadzībām. No vardarbības cietušo bērnu skaits novadā, kam sniegta sociālā palīdzība, ir liels – vairāk nekā 40 bērni gada laikā (51.att.)

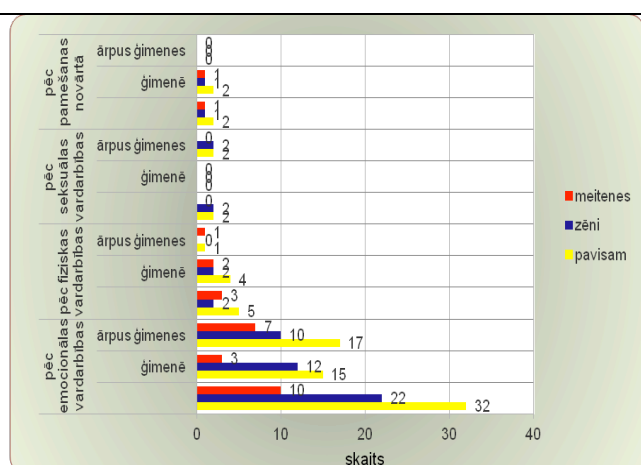

51.att. Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmušie no prettiesiskām darbībām cietušie bērni Madonas novadā [Informācijas avots: Madonas novada pašvaldības Sociālais dienests]

Visvairāk bērni cieš no emocionālās un fiziskās vardarbības un īpaši ģimenē. Ir gadījumi, kad bērni ir pamesti novārtā. Neiepriecinoša ir attieksme pret bērniem arī ārpus ģimenes (52., 53.att.). Visvairāk vardarbībā ir cietuši bērni no 7 līdz 12 gadu vecumam (...).

52.att. No prettiesiskām darbībām cietušie bērni Madonas novadā 2010.gadā [Informācijas avots: Madonas novada pašvaldības Sociālais dienests]

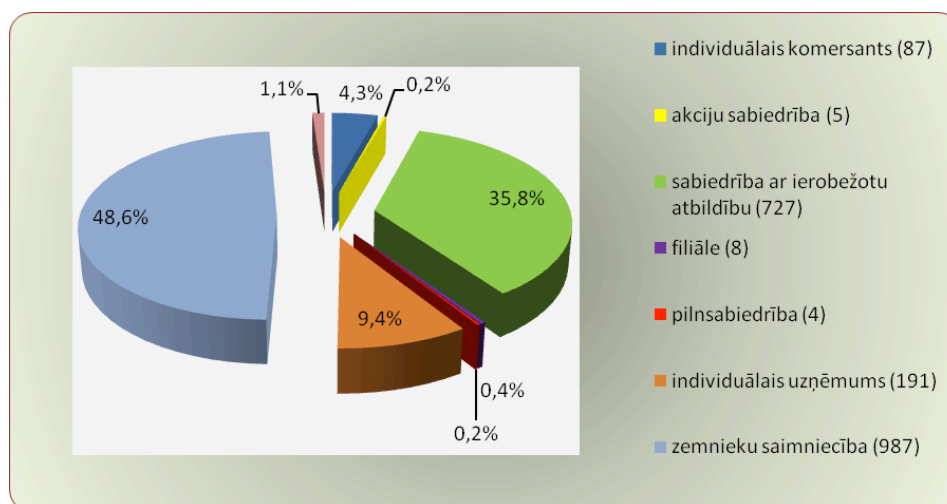

53.att. No prettiesiskām darbībām cietušie bērni Madonas novadā 2011.gadā [Informācijas avots: Madonas novada pašvaldības Sociālais dienests]

5. Tautsaimniecība

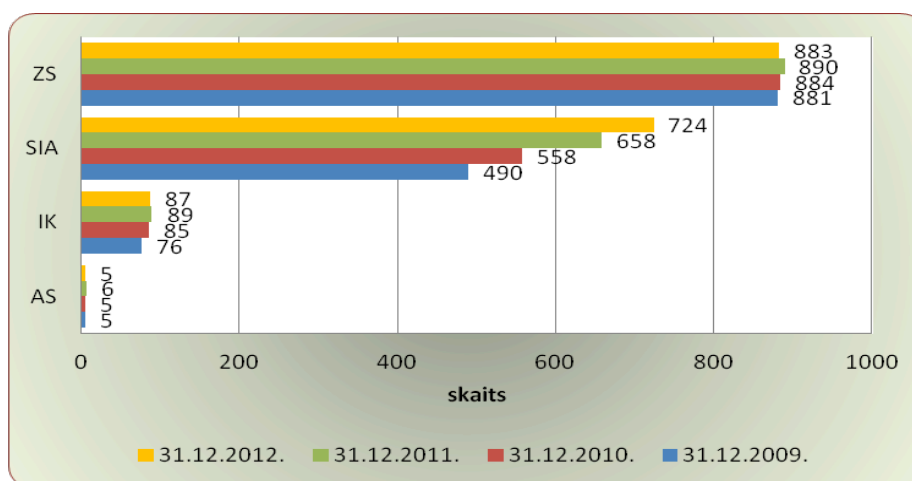
5.1. Uzņēmējdarbība

Madonas novadā ir samērā aktīva uzņēmējdarbība. Lielāko uzņēmējdarbības veidu īpatsvaru veido pašnodarbinātas personas/ saimnieciskā darba veicēji, tad seko zemnieku saimniecības, aiz tām - SIA. Pēc Lursoft datiem 2013.gada 1.janvārī Madonas novadā bija reģistrēti 2032 uzņēmējdarbības veicēji (nav ieskaitītas pašnodarbinātās personas). 41% no tiem veido komercsabiedrības - individuālie komersanti, sabiedrības ar ierobežotu atbildību, uzņēmumu filiāles un akciju sabiedrības. 49% no kopējā uzņēmēju skaita veido zemnieku saimniecības (54.att.).

54.att. Aktīvie reģistrētie uzņēmumi Madonas novadā 2013.gada 1.janvārī [Informācijas avots: Lursoft]

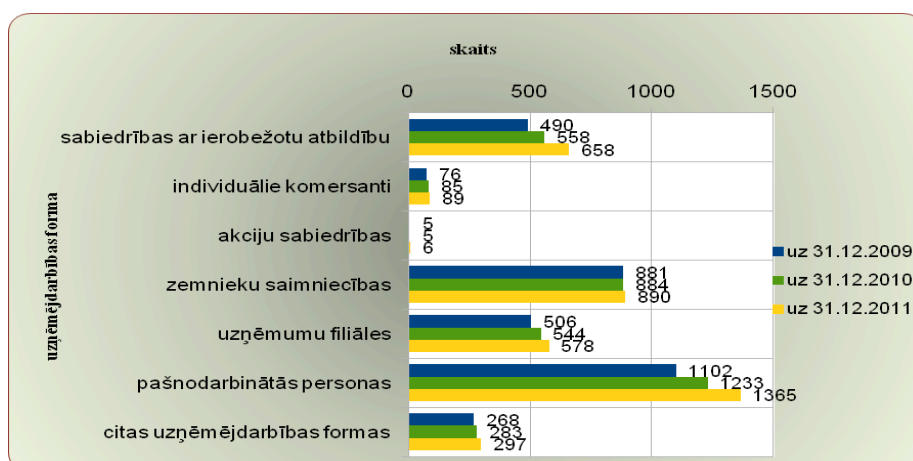
Salīdzinot ar 2009.gadu par 32% pieaudzis reģistrēto sabiedrību ar ierobežotu atbildību skaits. No komercdarbības formām šī ir dominējošā. Uzņēmumu skaitam pēdējos 4 gados ir bijusi tendence pieaugt visās uzņēmējdarbības formās, tomēr 2012.gada laikā zemnieku saimniecību, akciju sabiedrību un individuālo komersantu skaits ir nedaudz sarucis (55.att.).

55.att. Reģistrētie uzņēmumi Madonas novadā [Informācijas avots: LR Valsts ieņēmumu dienests]

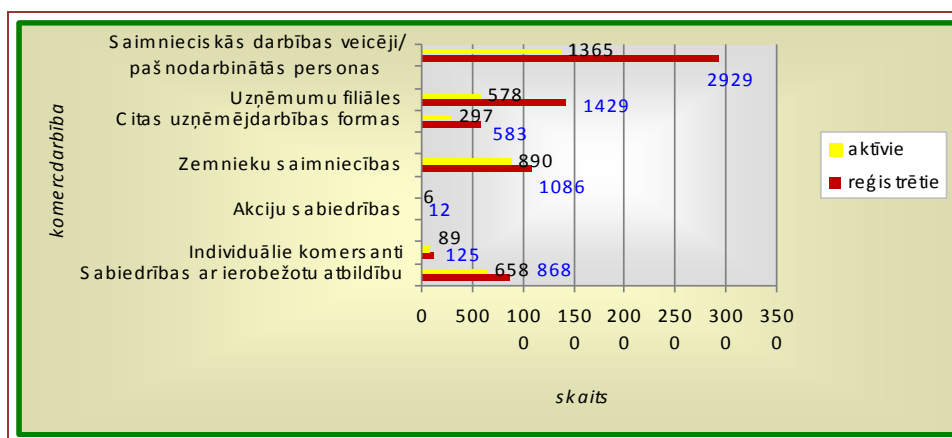
Pēc Valsts ieņēmumu dienesta datiem reģistrēto uzņēmumu ir ievērojami vairāk nekā aktīvo. 2011.gada 31.decembrī aktīvo uzņēmumu (ieskaitot saimnieciskās darbības veicējus) bija vien

55,2% no kopskaita, šāda procentuālā attiecība bija arī 2009. un 2010.gadā, vidēji 55% no visiem reģistrētajiem uzņēmumiem ir aktīvi (56.att.). Komerccabiedrības, individuālie komersanti, uzņēmumu filiāles un citas komercdarbības formas sastāda 42% no aktīvo uzņēmumu kopskaita, zemnieku saimniecības -22,8%, saimnieciskās darbības veicēji -35,2%. Saimnieciskās darbības veicēju kopskaitam pēdējo gadu laikā ir bijusi tendence strauji pieaugt. Salīdzinot ar 2009. gadu to skaits 2011.gadā palielinājies par 20%. Tas norāda uz tendenci, ka novadā pieaug pašnodarbināto personu skaits.

56.att. Aktīvie uzņēmumi Madonas novadā [Informācijas avots: LR Valsts ieņēmumu dienests]

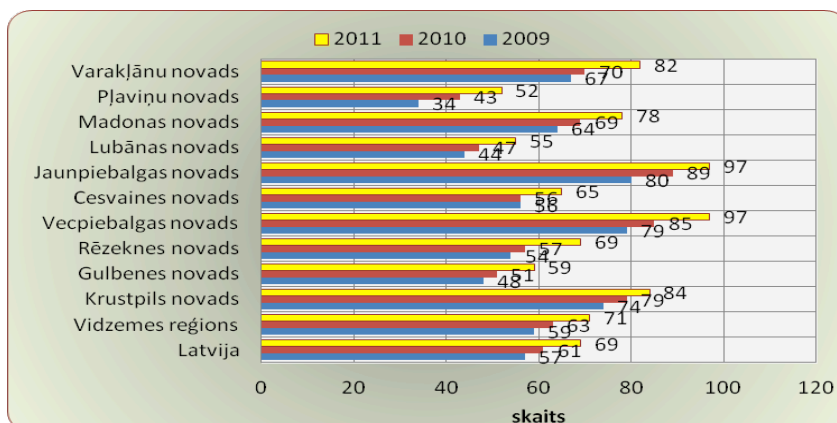
Lai gan atsevišķām uzņēmējdarbības formām ir tendence skaitliski strauji pieaugt, to aktivitāte ir ļoti zema. Aktīvi saimnieciskās darbības veicēji ir tikai 46,6% no reģistrētajiem, kas liecina, ka vairumā gadījumu šī saimnieciskā darbība tiek reģistrēta atsevišķu darījumu veikšanai un ilgtermiņā netiek turpināta. Lai arī reģistrēto sabiedrību ar ierobežotu atbildību (SIA) skaits pēdējo trīs gadu laikā ir pieaudzis par 24%, aktīvas ir tikai 76% no šīm komerccabiedrībām (57.att.).

57.att. Reģistrēto un aktīvo uzņēmumu attiecība uz 2011.gada 31.decembri [Informācijas avots: LR Valsts ieņēmumu dienests]

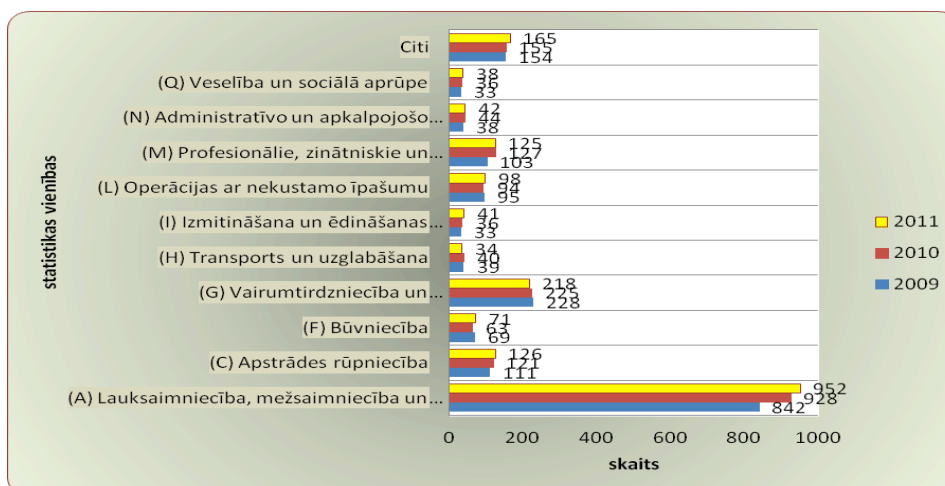
Neraugoties uz to, ka gandrīz puse no reģistrētajiem uzņēmumiem nedarbojas, to likvidācijas process norit gausi, kas liecina par to, ka vai nu īpašnieki plāno darbību atsāk, vai arī administratīvās procedūras, lai uzņēmumu likvidētu, ir pārāk sarežģītas un laika ietilpīgas. Darbību pārtraukšo uzņēmumu skaits analizētajos 3 pēdējos gados lielākais bija 2010.gadā (261), mazākais - 2011.gadā (172). Kopumā 3 gadu laikā darbību pārtraukušas/likvidētas 56 SIA, 1 akciju sabiedrība, 18 individuālie komersanti, 37 zemnieku saimniecības, 488 saimnieciskās darbības veicēji/pašnodarbinātās personas un 38 citas uzņēmējdarbības formas. Kopumā gadā tiek likvidēti, vai darbību pārtrauc vidēji tikai 7% no visiem uzņēmumiem, kuri reāli nedarbojas.

Ekonomiski aktīvo uzņēmumu skaita uz 1000 iedzīvotājiem rādītājs Madonas novadā ir ļoti pozitīvs. Pēc CSP datiem 2011.gadā novadā darbojas 78 ekonomiski aktīvās tirgus sektora statistikas vienības uz 1000 iedzīvotājiem (skat. 58.att.). Salīdzinot ar 2009. gadu, to skaits 2011.gadā bija pieaudzis par 14 vienībām. Turpretim, salīdzinot ar blakus esošajiem novadiem, šajā rādītājā Madonas novads atpaliek no Jaunpiebalgas (97), Vecpiebalgas (82) un Krustpils (84) novadiem, bet apsteidz Vidzemes reģionu (71) un Latviju kopumā (69).

58.att. Ekonomiski aktīvo tirgus sektora statistikas vienību⁶ skaits uz 1000 iedzīvotājiem [Informācijas avots: Centrālās statistikas pārvalde]

Galvenās nozares novadā ir lauksaimniecība, mežsaimniecība, pakalpojumu sniegšana. 2011.gadā lielākais uzņēmumu skaits novadā darbojās lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības nozarē (49,8%) un vairumtirdzniecības/ mazumtirdzniecības; automobiļu un motociklu remonta nozarē (11,4%). Citi darbības veidi⁷ veido 8,6 %, apstrādes rūpniecība 6,6 %, operācijas ar nekustamo īpašumu 5,1%, būvniecība 3,7 %, izmitināšana un ēdināšana 2,1 %. Ekonomiski aktīvās tirgus sektora statistikas vienības Madonas novadā sadalījumā pa galvenajiem darbības veidiem sniegts 59.attēlā.

59.att. Ekonomiski aktīvās tirgus sektora statistikas vienības Madonas novadā sadalījumā pa galvenajiem darbības veidiem [Informācijas avots: Centrālās statistikas pārvalde]

⁶ pašnodarbinātās personas, individuālie komersanti, komercsabiedrības, zemnieku un zvejnieku saimniecības

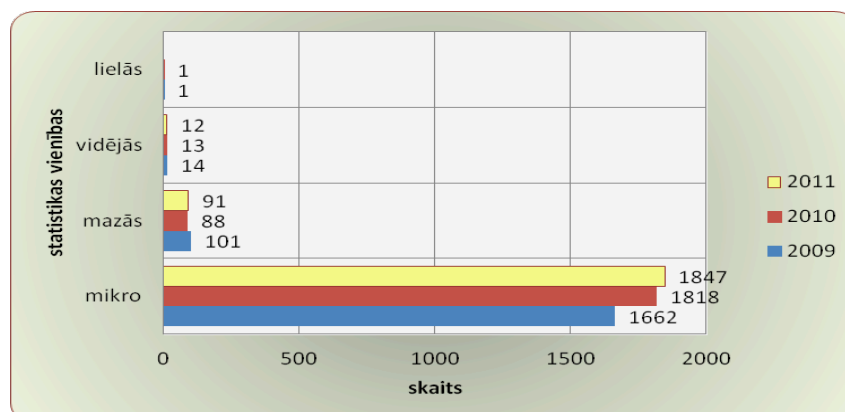
⁷ Sadaļā citi pakalpojumi iekļautas sekojošas nozares: (P) Izglītība; R(Māksla izklaide un atpūta, (D) Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana; (B) Ieļģves rūpniecība un karjeru izstrāde; (K) Finanšu un apdrošināšanas darbība; (J) Informācijas un komunikāciju pakalpojumi; (E) Ūdensapgāde; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija; (S) Citi pakalpojumi

Lielākie novada uzņēmumi pēc neto apgrozījuma 2011. gadā bija SIA „Latvāņi” (kokapstrāde), kooperatīvā sabiedrība „Barkavas arodi” (graudu uzglabāšana un realizācija), SIA “HETA” (traktortehnikas tirdzniecība), AS „Lazdonas piensaimnieks” (piena pārstrāde) (19.tab.).

19.tab. Desmit lielākie uzņēmumi pēc neto apgrozījuma 2011.gadā (milj. Ls) [Informācijas avots: LR VID un Lursoft]⁸

Uzņēmums	Nozare	2011
LATVĀŅI SIA	kokapstrāde	5.157
BARKAVAS ARODI KS	lauksaimniecības pakalpojumi	5.045
HETA SIA	traktortehnikas dīleris	4.810
LAZDONAS PIENSAIMNIEKS AS	piena pārstrāde	4.013
BALTIC EKO PARK SIA	atkritumu un lūžņu vairumtirdzniecība	3.606
IMA Signāls SIA	auto apkope, tirdzniecība	3.097
TURBO AK SIA	kokapstrāde	2.954
MADONAS SLIMNĪCA SIA	veselības aprūpe	2.811
A.A.& būvkompanijas	būvniecība	2.508
AVE MTP SIA	kokapstrāde	2.497

Saskaņā ar CSP datiem 2011.gadā Madonas novadā dominēja mikrouzņēmumi, kuru darbinieku skaits nepārsniedz 9 un gada apgrozījums un (vai) gada bilances vērtība nepārsniedz 1,4 miljonus latu. 94,7 % no visiem novada uzņēmumiem ietilpst šajā lieluma kategorijā (60.att.). 4,7% ir mazie uzņēmumi ar maksimālo darbinieku skaitu 49 un maksimālo apgrozījumu (bilances vērtību) 7 miljoni latu. Un tikai 0,61% jeb 12 ir vidējie uzņēmumi un viens lielais uzņēmums, kurā darbinieku skaits ir virs 250.

60.att. Ekonomiski aktīvās tirgus sektora statistikas vienības⁹ pa lieluma grupām uz 31.12.2011. [Informācijas avots: CSP]

Pēc Lursoft datiem Madonas novads ar 1 992 639,00 LVL ir 38.vietā starp Latvijas pašvaldībām pēc ārvalstu tiešo investīciju (turpmāk – ĀTI) kopapjoma uzņēmumu pamatkapitālos laika posmā no 01.01.1991. līdz 22.11.2012.

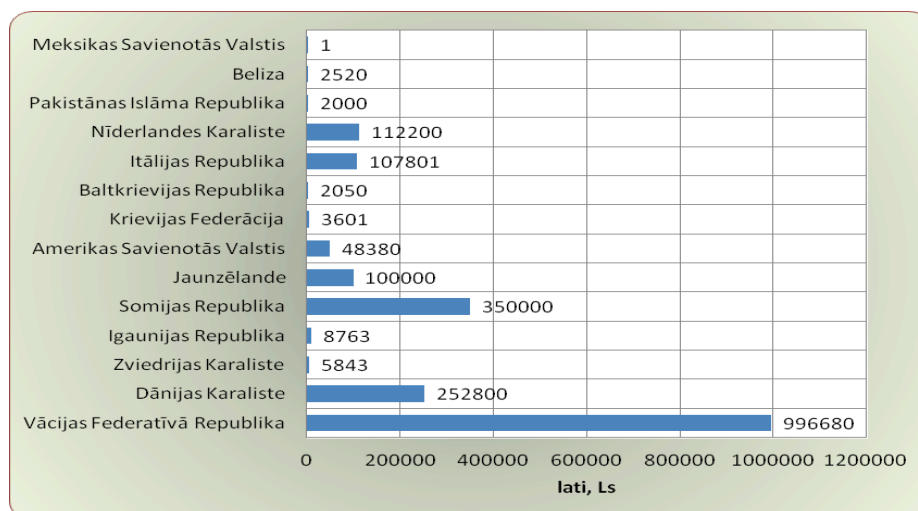
Ārvalstu tiešās investīcijas pamatkapitālā sastāda 12,08% no Madonas novada uzņēmumu reģistrētā pamatkapitāla apjoma. Kopumā kopš 1991.gada Madonas novada uzņēmumos savus līdzekļus ieguldījuši 40 ārvalstu investori.

Ap 50% ārvalstu investīcijās veido Eiropas valstis. Valstis ar lielāko investoru skaitu: Vācija, Zviedrija, Dānija, Itālija.

⁸ Datu izstrūkums nozīmē to, ka uzņēmums šajā gadā nav bijis starp 10 lielākajiem

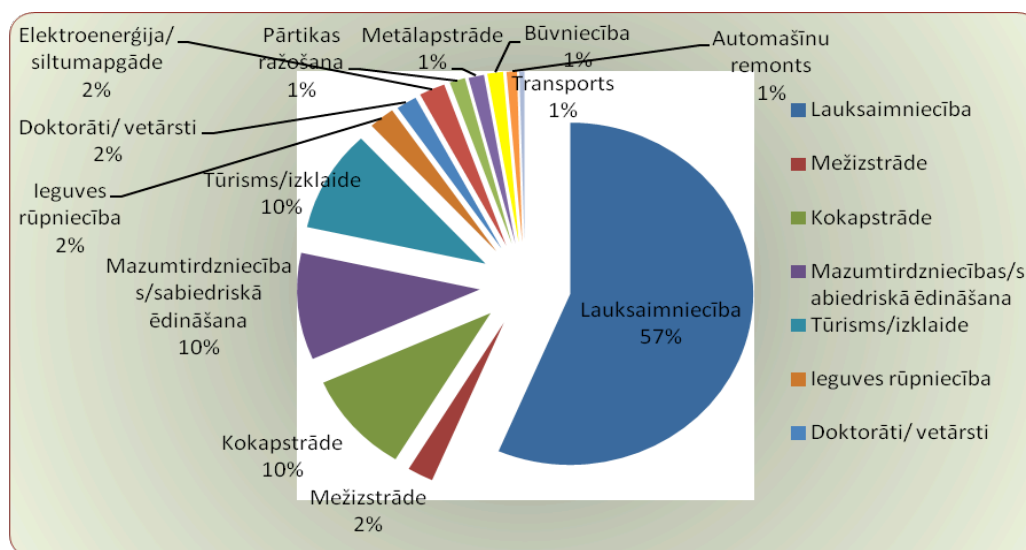
⁹ Tirgus sektora statistikas vienības – pašnodarbinātās personas, individuālie komersanti, komercsabiedrības, zemnieku un zvejnieku saimniecības,

Pēc investīciju apjoma lielākie investori ir Vācijas Federatīvās Republikas- 50% no kopējām investīcijām, Somijas Republika – 17% un Dānijas Karaliste – 13%.skatīt 61.attēlu.

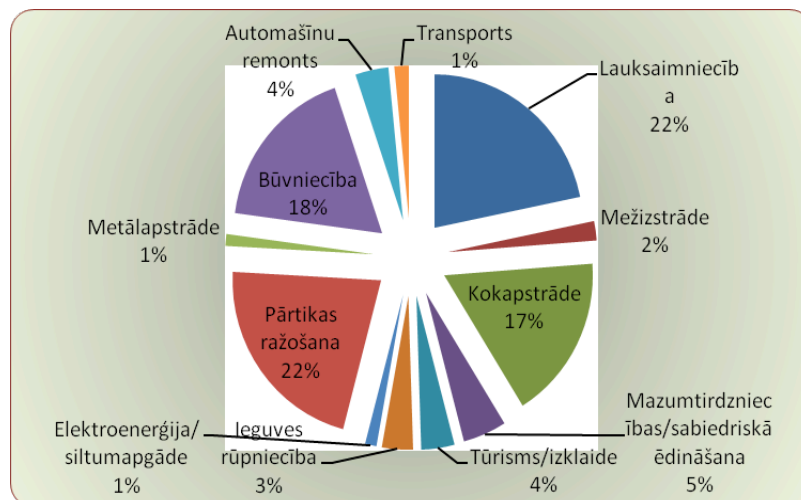
61.att. Ārvalstu investīcijas uz 2012.gada 27.martu, Ls [Informācijas avots: Lursoft]

Madonas novada lauku teritorijā (visa novada teritorija izņemot administratīvo centru - Madonas pilsētu) uzņēmumu skaita ziņā dominējošā nozare ir lauksaimniecība un tās īpatsvars ir 57% (skatīt 62.att.). Līdzīgās pozīcijās atrodas trīs nozares: kokapstrāde, mazumtirdzniecība/sabiedriskā ēdināšana un tūrisms/izklaide; katras no tām īpatsvars ir 10%.

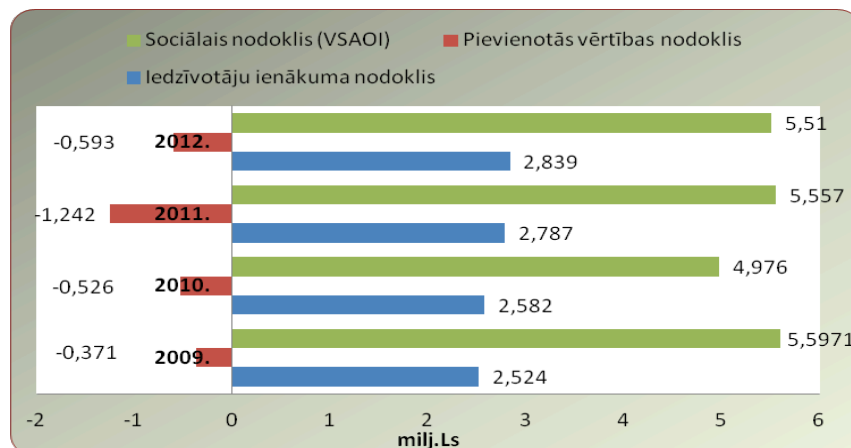
62.att. Dominējošās nozares Madonas novada lauku teritorijās 2012. gada janvārī [Informācijas avots: Madonas novada pagastu pārvaldes]

Gluži pretēja aina veidojas, salīdzinot nozares pēc nodarbināto skaita. Pēc pagastu pārvalžu datiem par nodarbināto skaitu uzņēmumos, kas darbojas lauku teritorijās, konstatēts, ka uzņēmumos, kas darbojas lauksaimniecības nozarē un dominē skaita ziņā, tiek nodarbināti vien 22%, turpretī pārtikas ražošanā un būvniecībā, kas uzņēmumu skaita ziņā katra atsevišķi nepārsniedz 1%, tiek nodarbināti attiecīgi 22% un 18%, bet kokapstrādē 17% no visu analizēto uzņēmumu darbinieku kopskaita (skat.63.att.).

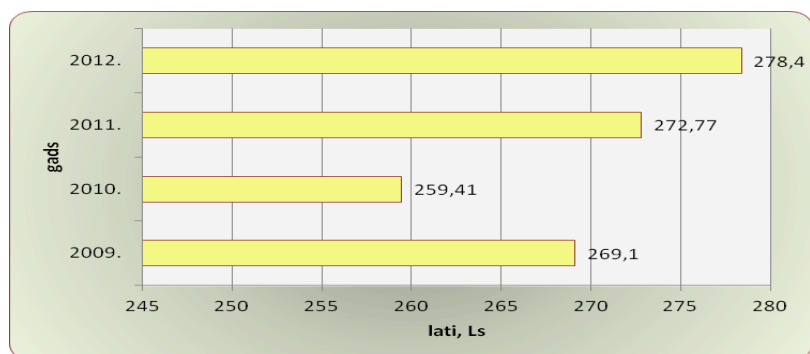
63.att. Nozares - lielākās darba devējas Madonas novada lauku teritorijās 2012.gada janvārī [Informācijas avots: Madonas novada pagastu pārvaldes]

Nodokļu ieņēmumi, sākot no 2009.gada, ir samērā stabili. Par 11% ir palielinājies nomaksātais iedzīvotāju ienākuma nodoklis. Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas 2012.gadā ir pat nedaudz samazinājušās, salīdzinot 2011.gadu. Pievienotās vērtības nodoklis ir regulāri pārmaksāts. 2011.gadā šī pārmaksa sasniedza 1,242 milj. Ls, taču 2012.gadā tā ir samazinājusies uz pusi. (64.att.).

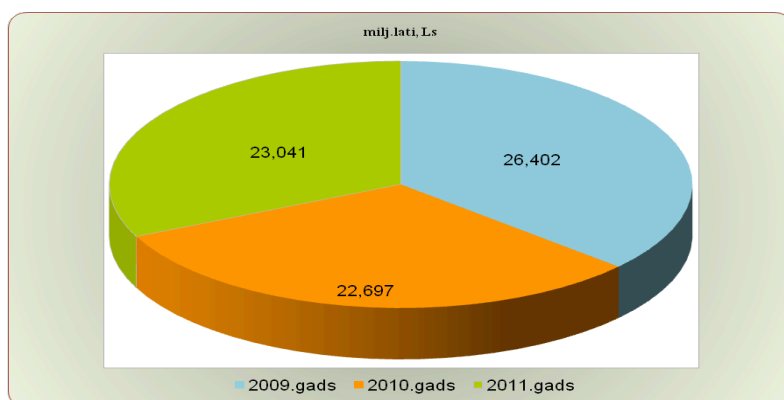
64.att. Nomaksātie nodokļi Madonas novadā (milj.Ls) [Informācijas avots: LR Valsts ieņēmumu dienests]

Pēc Valsts ieņēmumu dienesta datiem Madonas novadā darba ņēmēju un fizisko personu vidējie mēneša ienākumi 2012.gadā pārsniedza 2009., 2010. un 2011.gada vidējos ienākumus, sasniedzot 278,80 Ls (65.att.), taču četru gadu laikā tie ir piedzīvojuši pieaugumu vien Ls 9,70 apmērā. Tie ievērojami atpaliek no vidējiem ienākumiem valstī. Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2012.gada 1.ceturksnī vidējā bruto darba samaksa valstī bija 467,00 Ls.

65.att. Darba ņēmēju vidējie mēneša ienākumi Madonas novadā (Ls) [Informācijas avots: LR Valsts ieņēmumu dienests]

Desmit lielāko nodokļu maksātāju novadā neto apgrozījuma kopējais apjoms 2011.gadā ir palielinājies salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, kad bija vērojams būtisks šī rādītāja kritums (66.att.).

66.att. Madonas novada 10 lielāko nodokļu maksātāju neto apgrozījums, milj. lati [Informācijas avots: LR Valsts ieņēmumu dienests]

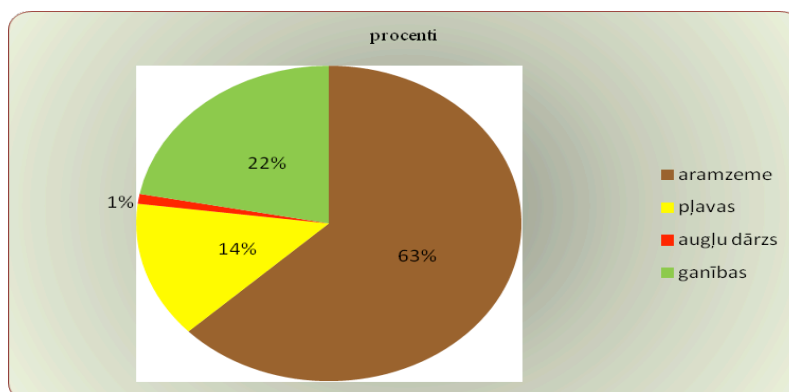
Madonas novada teritorijas attīstības indekss laika posmā no 2009.gada līdz 2011.gadam ir palielinājies attiecīgi no 52 līdz 59 [VRAA, Pārskats par reģionu attīstību Latvijā 2011].

5.2. Lauksaimniecība

Lauksaimniecībā izmantojamā zeme ir viens no nozīmīgākajiem un ievērojamākajiem resursiem novadā. Vēsturiski un objektīvi izveidojies sadalījums – paugurainē, kur ir nelielas lauku platības, erodēta augsne un nelīdzens reljefs, attīstīta piensaimniecība un gaļas lopkopība, kā arī dažādi netradicionālās lauksaimniecības veidi, savukārt līdzenumā attīstīta gan graudkopība, gan lopkopība. Lauksaimnieciskajā darbībā kā galvenais īpašuma veids ir zemnieku un piemājas saimniecības. Lauksaimniecības zeme veido 38,5% no novada teritorijas.

2010.gadā pēc CSP datu bāzes no 65804 ha kopējās lauksaimniecībā izmantotās zemes novadā lielāko īpatsvaru aizņēma pļavas un ganības – 35707 hektāri, tikai nedaudz mazāk – 29389 ha aramzeme. Savukārt uz 2012.gadu lielāko lauksaimniecības zemju (kopplatība 82924,7 ha) daļu aizņem aramzeme 52413,8 ha, ganības 18225,9 ha, pļavas 11746,4 ha un augļu dārzi 538,6 ha (67.att.). Aramzemes platības kopš 2010.gada palielinātas apmēram 1,8 reizes.

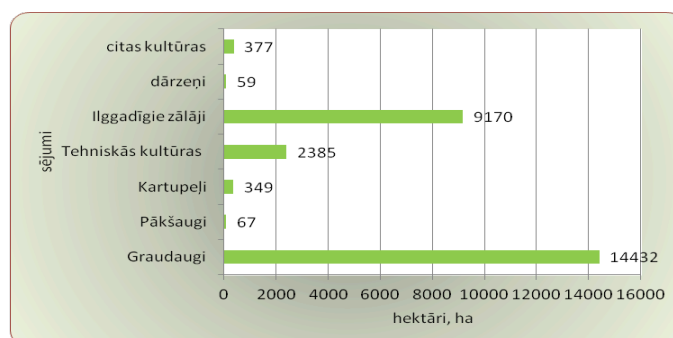
67.att. Izmantotā lauksaimniecības zeme Madonas novadā uz 01.01.2012 [Informācijas avots: CSP]

Ošupes un Barkavas pagasti raksturojas ar vidējām un lielām graudkopības saimniecībām, kur pārsvarā audzē graudus realizācijai. Šajos pagastos ir attīstīta arī piena lopkopība, gaļas lopkopība, tiek attīstītas dažādas netradicionālas nozares. Šie abi pagasti raksturojas ar spēcīgām un attīstīties, paplašināties spējīgām saimniecībām.

Vestienas, Bērzaunes un Lazdonas pagastos ir attīstīta netradicionālā lauksaimniecība, bioloģiskā lauksaimniecība, augļkopība, biškopība, ir vidējas un mazas piena lopkopības un gaļas lopkopības saimniecības. Šajos pagastos ir attīstīta tūrisma nozare, pārstrāde, amatniecība.

Dzelzavas, Kalsnavas, Aronas, Liezēres, Sarkaņu, Mārcienas, Ļaudonas, Mētrienas un Praulienas pagasti raksturojas ar jaukta tipa vidējām, lielām un arī ļoti mazām saimniecībām. Šajos pagastos ir gan augkopības, gan lopkopības saimniecības, gan netradicionālās un bioloģiskās saimniecības. Pagastos ir attīstīta piena, gaļas liellopu audzēšana un graudkopība kā lopbarības bāzes sastāvdaļa. Ļoti populārs saimniekošanas veids ir videi draudzīga saimniekošana, amatniecība, biškopība un citas netradicionālās nozares, tūrisms kā papildus ienākuma avots.

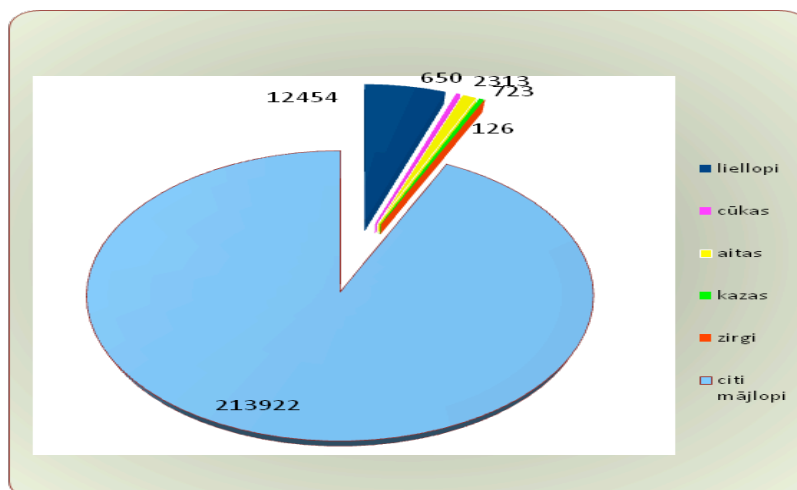
Graudaugi aizņem 53,8% no visas novada aramzemes [CSP, 01.07.2010]. Ziemas kvieši (4674 ha), vasaras kvieši (3578 ha), vasaras mieži (2117ha), auzas (2584 ha) ir noteicošās graudaugu kultūras novadā, rudzi (582 ha), griķi (360 ha) - mistri tiek sēti mazāk. Tehniskās kultūras- vasaras un ziemas rapsis (2385 ha). Kartupeļi tiek audzēti 349 ha platībā (skat. 68.att.). Sakarā ar to, ka Madonas novadā ir attīstīta biškopības nozare, tiek audzēti nektāraugi 226 ha platībā. Platības, kurās audzē dārzeņus pārdošanai ir 26 ha un atklātā lauka dārzeņu platība ir 33 ha, siltumnīcas 3 ha platībā, zemenes un dekoratīvo kultūru un dēstu audzētavas 13 ha platībā, ilggadīgie stādījumi 139 ha platībā. Madonas novadā tiek ieviestas jaunas tehnoloģijas, lai celtu graudaugu ražību, lai attīstītu graudu novākšanu, pirmapstrādi, bet darāmā vēl daudz šajā jomā, jo katrā pagastā ražas novākšanas laikā izteikti trūkst graudu kalšu pakalpojumu pieejamība.

68.att. Aramzemes izlietojums – sējumu platības uz 2010.gada 1.jūliju (ha) [Informācijas avots: CSP]

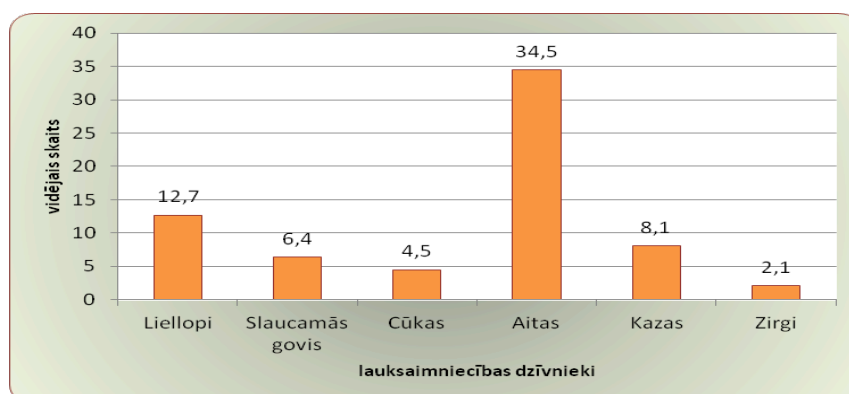
Madonas novads raksturojas ar to, ka pēdējos gados strauji palielinās gaļas lopu skaits, tiek

celta ganāmpulku ražība (skat. 69.att.). Nostabilizējoties ekonomikai un sakārtojoties tirgiem, strauji palielinās piena lopu skaits. Zemnieki, piesaistot ES finansējumu, realizē projektus - tiek celtas piena lopkopības fermas, atjaunoti, paplašināti ražīgi piena lopu ganāmpulki. Palielinās arī gaļas liellopu skaits, jo daudzas saimniecības tika restrukturizētas un pārveidotas par gaļas liellopu audzēšanas saimniecībām.

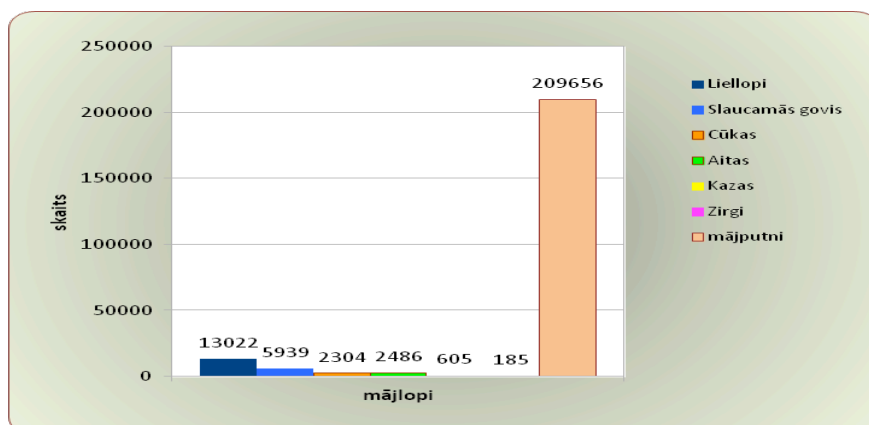
69.att. Lauksaimniecības dzīvnieku skaits uz 01.01.2012. [Informācijas avots: LDC]

Cūkkopības saimniecību skaits samazinās, jo pašreiz šī nozare ir nerentabla. Madonas novadam ir raksturīgas arī stabilas aitkopības saimniecības, ar tendenci paplašināt ganāmpulku (70.att.). Novada lepnums ir truškopības un kazkopības, putnkopības saimniecības, kas ar savu saražoto produkciju ir pazīstamas ne tikai novadā, bet visā Latvijā.

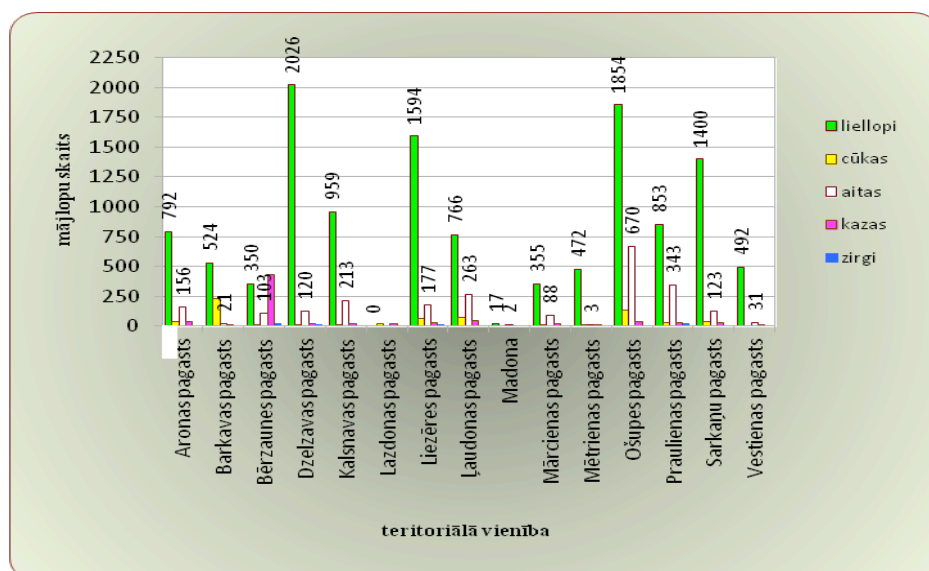
70.att. Vidējais lauksaimniecības dzīvnieku skaits vienā saimniecībā uz 01.07.2010. [Informācijas avots: CSP]

Vislielākais audzēto vienību skaits ir bijis mājputniem, bet, tā kā novadā darbojas putnu fabrika A/s "Madona", tad šis rādītājs ir likumsakarīgs (71.att.). Vismazāk tikuši audzēti zirgi – to kopējais reģistrētais skaits ir 185, kā arī kazas – 605 dzīvnieku vienības.

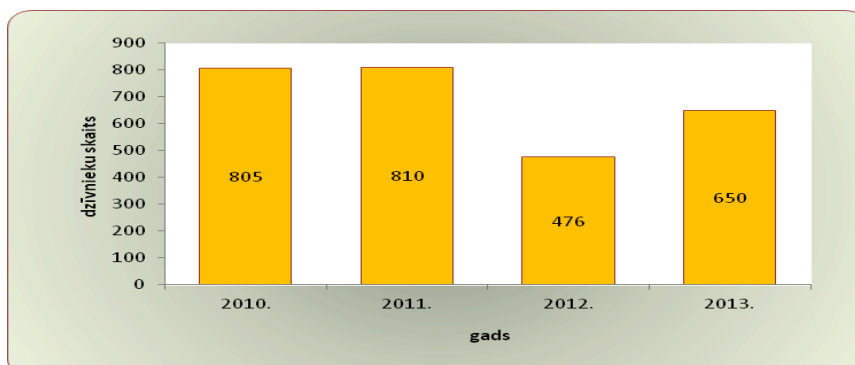
71.att. Kopējais mājlopu skaits novadā uz 01.01.2010. [Informācijas avots: CSP]

Visvairāk tiek audzēti liellopi (gan novietnēs, gan bez tām), tai skaitā, Madonas pilsētas teritorijā ir reģistrētas 2 govis. Pārējie mājlopi tiek audzēti ievērojami mazāk (72.att.).

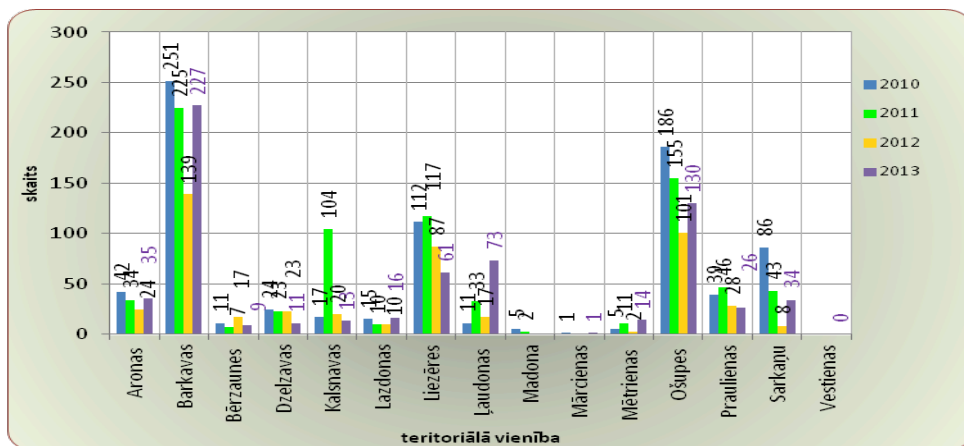
72.att. Plašāk audzētie mājlopi Madonas novadā uz 01.01.2012. [Informācijas avots: LDC]

Pēdējo 2 gadu laikā ļoti strauji sarucis audzēto cūku skaits novada saimniecībās – gandrīz 2 reizes, kas varētu būt saistīts ar mājlopu kautuvju slēgšanu novadā un tā apkārtnē (73.att.).

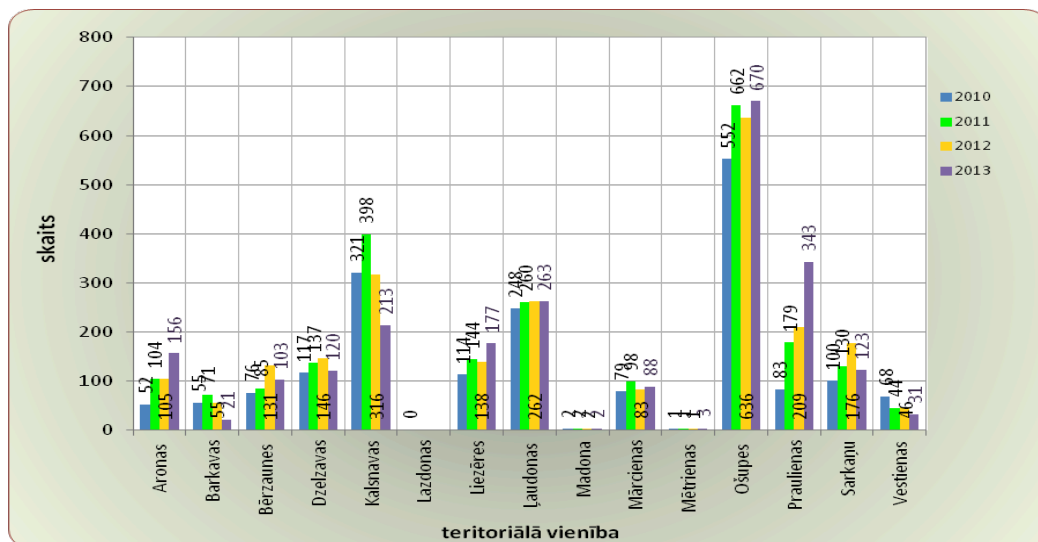
73.att. Audzēto cūku skaita dinamika novadā uz 01.01.2012. [Informācijas avots: LDC]

Īpaši šīs cūku skaita samazinājuma tendences vērojamas Kalsnavas, Sarkaņu un Ošupes pagastos. Uz 01.01.2012. cūku vienības nav reģistrētas Mārcienas pagastā un Madonā (74.att.).

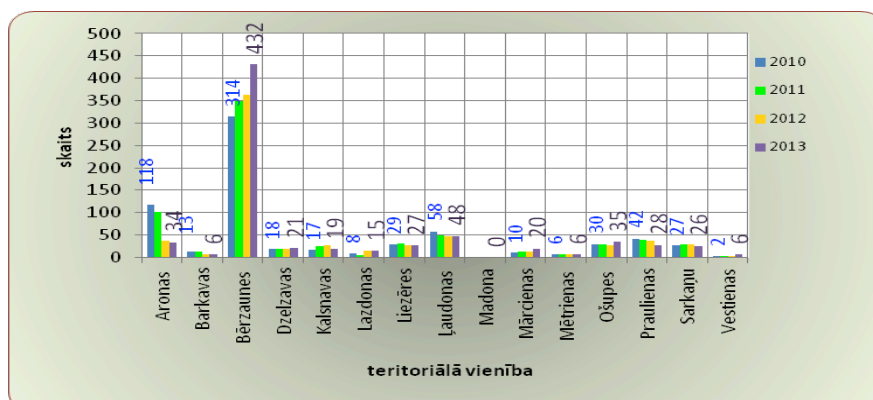
74.att. Audzēto cūku skaita dinamika novada pagastos un pilsētā [Informācijas avots: LDC]

Novada aitkopības reģions ir Ošupes pagasts (636 aitas). Novada mērogā samērā plaši aitu audzēšana notiek arī Kalsnavas un Ļaudonas pagastos. Aitas nav reģistrētas nevienā saimniecībā Lazdonas pagastā, bet Mētrienas pagastā 1 aita pēdējo 3 gadu laika periodā (75.att.).

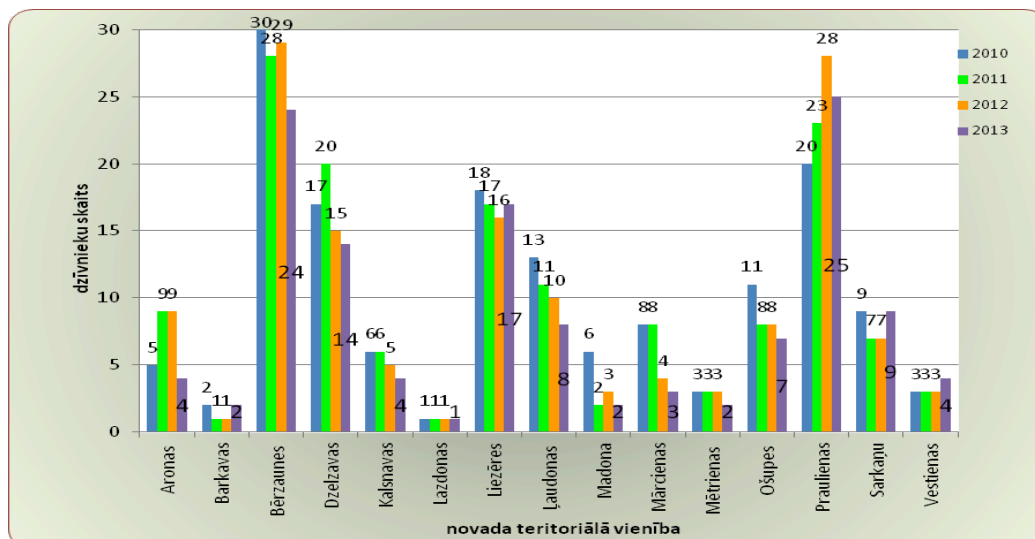
75.att. Audzēto aitu skaita dinamika novadā [Informācijas avots: LDC]

Lielākā kazņu audzēšanas saimniecība atrodas Bērzaunes pagastā – z/s „Līvi”, kur arī reģistrētas visvairāk šo dzīvnieku vienības (76.att.). Pārējie dzīvnieki tiek audzēti nelielās saimniecībās. Kopējais novadā audzēto kazņu skaits ir 723 (uz 01.01.2013.).

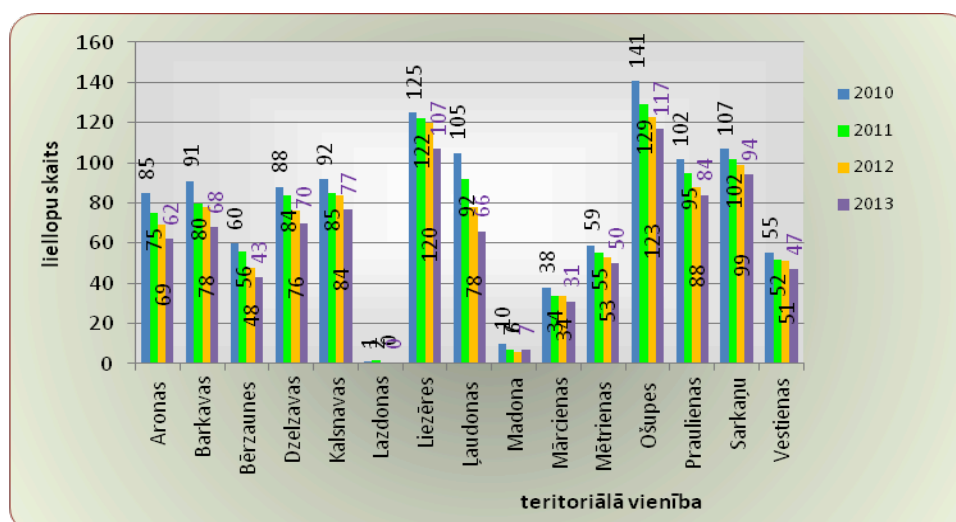
76. att. Audzēto kazņu skaita dinamika novadā [Informācijas avots: LDC]

Kopumā novadā, kā arī pagastu mērogā audzēto zirgu skaits 4 pēdējo gadu laikā ir sarucis. Izņēmums ir Vestienas pagasts, kur reģistrēts par 1 zirgu vairāk nekā iepriekš un Sarkaņu pagasts – reģistrēto zirgu skaits sasniedzis 2010.gada līmeni (7 dzīvnieki). Lielākais zirgu skaits ir reģistrēts Praulienas (25) un Bērzaunes (24) pagastos (77.att.).

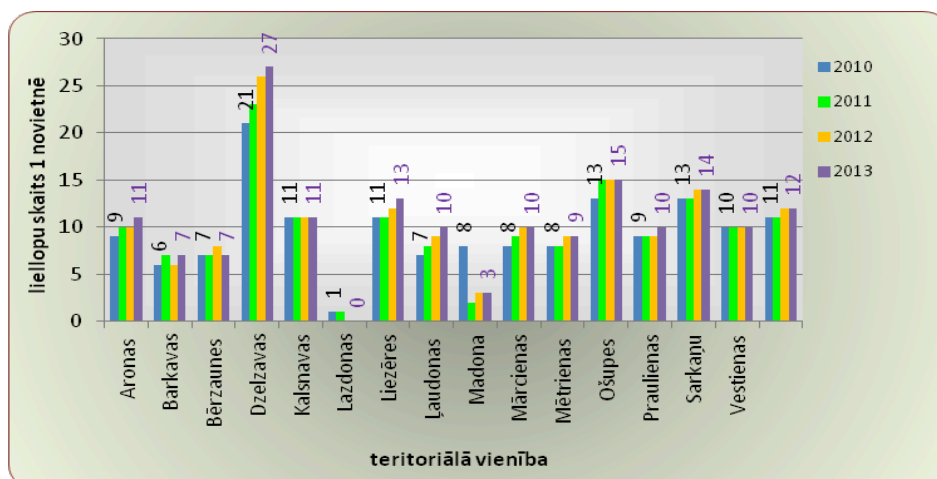
77.att. Novadā audzēto zirgu skaita dinamika [Informācijas avots: LDC]

Kopējais liellopu skaits 4 pēdējo gadu laikā pakāpeniski ir samazinājies vairākos pagastos. Vislielākais reģistrēto liellopu novietņu daudzums ir Ošupes pagastā (117), tad seko Liezēres pagasts (107), bet vismazāk liellopu novietņu ir Mārcienas pagastā – 31. Lazdonas pagastā liellopi netiek audzēti, bet Madonas pilsētā ir reģistrētas 7 šādas mājlopu novietnes (78.att.).

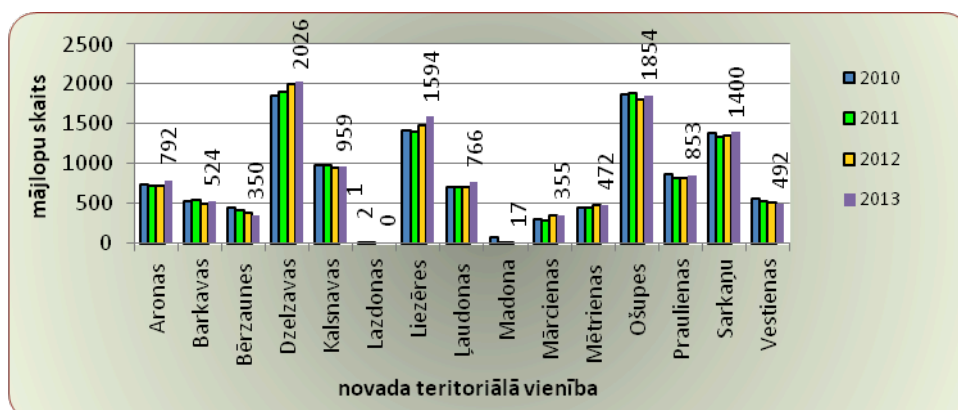
78.att. Novietnes ar liellopiem un to skaita dinamika [Informācijas avots: LDC]

Novadā audzēto liellopu skaita dinamika teritoriālo vienību griezumā (pagastos un pilsētā) sniegta 79. un 80.attēlā. Lielākais vidējais liellopu skaits 1 novietnē ir reģistrēts Dzelzavas pagastā. Pēdējos 4 gadu griezumā šis rādītājs pieaug vai paliek nemainīgs visos pagastos, izņemot Bērzaunes pagastu, kur 2011.gadā novietņu skaits bija lielāks. No tā var secināt, ka liellopu audzētāju saimniecības pakāpeniski paplašina savu darbību, bet individuālo audzētājus īpatsvars samazinās.

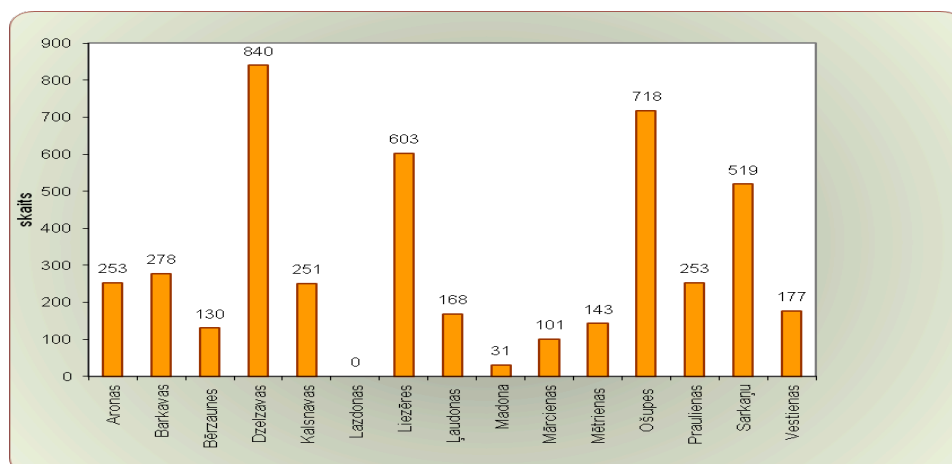
79.att. Vidējais liellopu skaits 1 novietnē [Informācijas avots: LDC]

Kopējais liellopu skaits, salīdzinot ar 2010.gadu, ir palielinājies Aronas, Dzelzavas, Liezēres, Ļaudonas, Mārcienas un Mētrienas pagastos. Šis mājlopu skaita pieaugums ir neliels pagasta ietvaros, bet ievērojams novada mērogā. Pārējās teritorijās liellopu skaits ir nedaudz samazinājies.

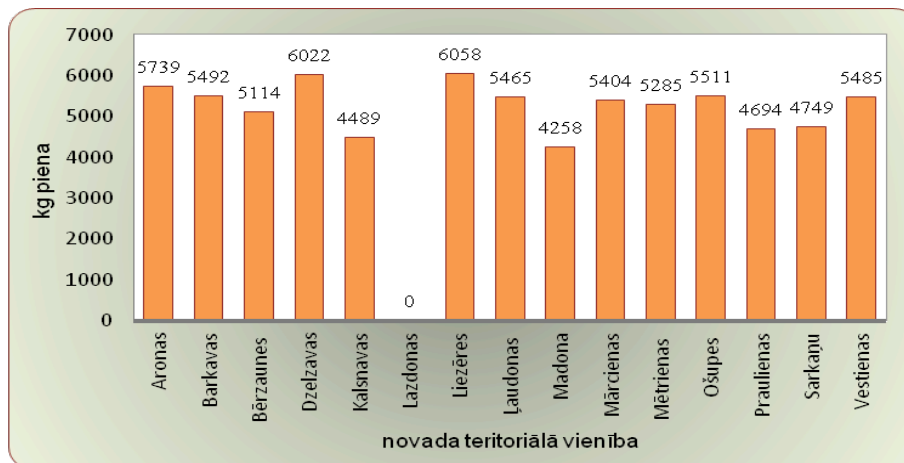
80.att. Kopējais liellopu skaits novadā [Informācijas avots: LDC]

Novadā ir 265 ganāmpulki ar kopējo govju skaitu 4465 govīs (uz 30.09.2011.). Lielākie ganāmpulki un lielākais slaucamo govju skaits ir Dzelzavas, Ošupes, Liezēres un Sarkaju pagastos (81.att.).

81.att. Vidējais govju skaits pagastos uz 2011.gada 30.septembri [Informācijas avots: LDC]

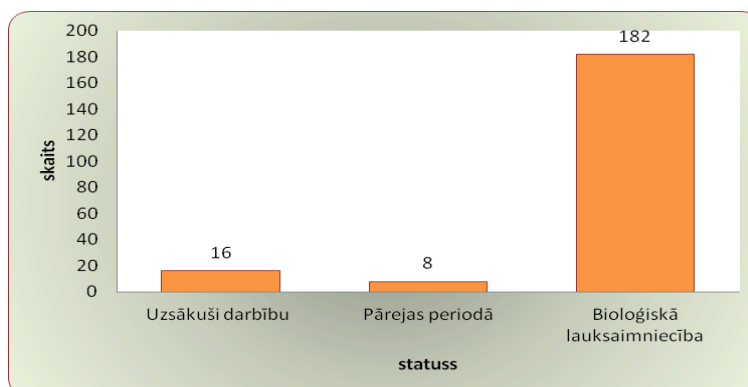
Vidējais piena izslaukums Madonas novadā 2011.gadā bija 5459 kg piena no 1 govs gadā, kas ir zemāk nekā valstī (6128 kg no 1 govs gadā). Augstākie izslaukumi ir no ganāmpulkiem Dzelzavas un Liezēres pagastos, kur tie tuvojas republikas vidējiem rādītājiem (82.att.).

82.att. Piena izslaukuma vidējā gada ražība 2010/2011. pārraudzības gadā [Informācijas avots: LDC]

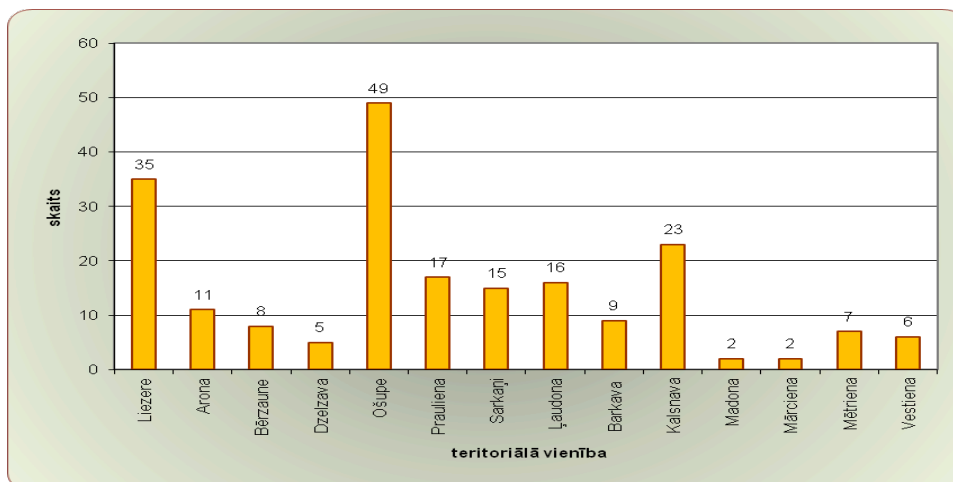
Novadā kopā reģistrēti 842 uzņēmumi, kas nodarbojas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību – tikai 10 no tiem ir mazie un 1 ir vidējais uzņēmums, tas nozīmē, ka 99% zemnieku saimniecību un mežsaimniecības uzņēmumu ir mazāk nekā 10 strādājošie. Vidēji zemnieku saimniecībā strādā 2 cilvēki.

Pēdējos gados Madonas novadā pieaudzis to saimniecību skaits, kas nodarbojas, uzsākuši nodarboties vai apvienojuši konvencionālo ražošanu ar bioloģisko lauksaimniecību (83.att.). Pēc Pārtikas un veterinārā dienesta (PVD) datiem 2012.gadā Madonas novadā ir reģistrētas 204 bioloģiskās saimniecības. No tām 64 bioloģisko saimniecību apvienojušas ar tradicionālo (konvencionālo) lauksaimniecību.

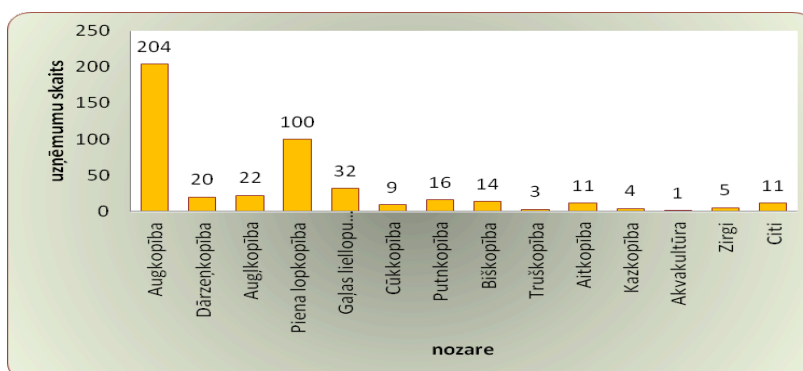
83.att. Bioloģiskās lauksaimniecības uzņēmumi 2012.gada martā [Informācijas avots: PVD]

Reģistrēto bioloģiskās lauksaimniecības uzņēmumu skaita ziņā līderis ir Ošupes pagasts (49 bioloģiskās saimniecības), tad seko Liezēres un Kalsnavas pagasti. Pārējos pagastos bioloģisko saimniecību skaits ir neliels 2 līdz 17 saimniecības, bet Lazdonas pagastā tādas nav reģistrētas. Madonas pilsētas teritorijā ir reģistrētas 2 bioloģiskās saimniecības (84.att.).

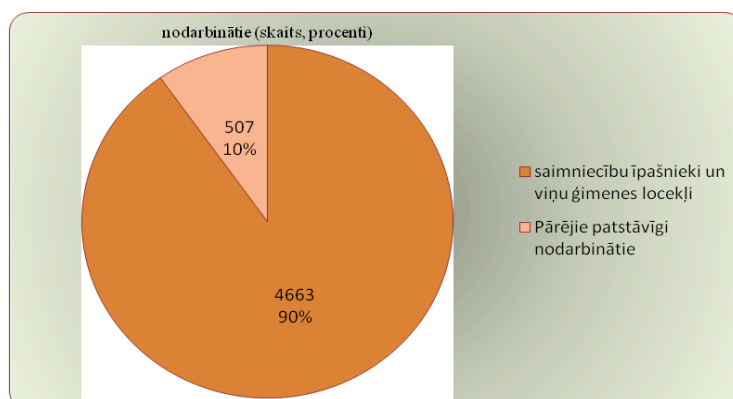
84.att. Bioloģiskās lauksaimniecības uzņēmumi Madonas novadā 2012.gada martā [Informācijas avots: PVD]

Bioloģisko saimniecību nodarbošanās spektrs ir ļoti dažāds, praktiski ir pārstāvētas visas tradicionālās lauksaimniecības nozares. Lielākā daļa bioloģisko saimniecību darbojas augkopības jomā, uz pusi mazāk piena lopkopības nozarē, tad seko gaļas liellopu audzēšana, augļkopība, dārzeņu audzēšana un citas (skatīt 85.att.).

85.att. Bioloģiskās lauksaimniecības nozares Madonas novadā 2012.gada martā [Informācijas avots: PVD]

Lauksaimniecībā patstāvīgi nodarbināti 5170 cilvēki, 4663 jeb 90,1% ir saimniecību īpašnieki un viņu ģimenes locekļi, tikai atlikušie 9,9% ir patstāvīgi nodarbinātie strādnieki ārpus ģimenes (86.att.).

86.att. Lauksaimniecībā nodarbinātie [Informācijas avots: CSP]

5.3. Tūrisms

Madonas novads lepojas ar Latvijas augstāko virsotni - Gaiziņkalnu, vareno Lubāna ezeru un Daugavas lielāko pieteku - Aivieksti. Dabas liegums “Lubāna mitrājs” ir plaši pazīstams putnu vērotājiem. Novadā pavisam ir 189 lieli un mazi gleznaini ezeri un vairākas upes, kas piemēroti ne vien laivu braucieniem, bet arī makšķerēšanai. Madonas novads tūristu sagaida ar ainavu – dabas un kultūrvēstures objektu dažādību. Vasarās Krustkalnu un Teiču dabas rezervātos profesionālu gidu pavadībā, iespējams ielūkoties neskartas dabas bagātībā un daudzveidībā, kā arī dod ekskluzīvas iespējas gan Latvijas, gan ārvalstu zinātnisko centru un augstskolu pētniekiem iepazīt cilvēk neskartas vai mazpārveidotas dabas etalonus. Madonas novadu iecienījuši slēpotāji, jo ziemās tas īpaši bagāts sniegiem un slēpošanai piemērotām vietām. Madonas novadā attīstās plašs tūrisma produkts šajā jomā - kalnu trases, distanču slēpošana, brīvdienas ģimenei uz slēpēm, bet visvairāk pēdējos gados pieaudzis profesionālu sporta pasākumu īpatsvars – regulāras slēpošanas sacensības sporta bāzē „Smeceres sils”.

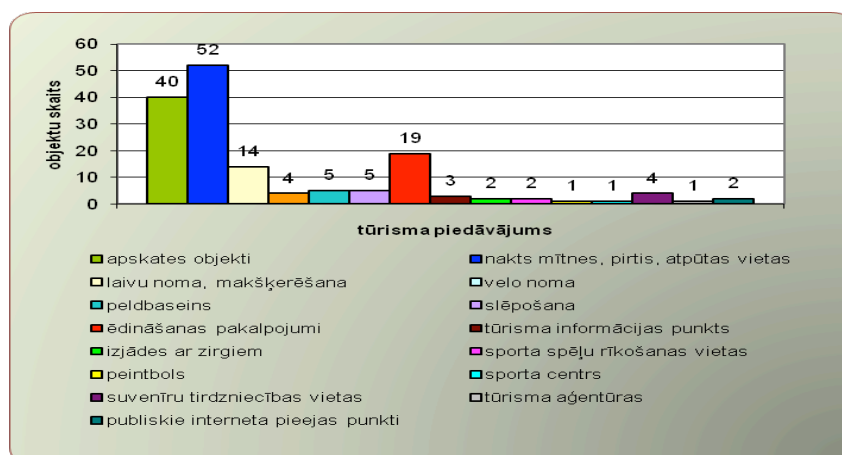
Novadā ir trīs tūrisma informācijas punkti – Madonas novada pašvaldības Tūrisma informācijas centrs, Lubāna mitrāja Tūrisma informācijas punkts un Bērzaunes tūrisma informācijas punkts.

Madonas un Gaiziņkalna apkārtnē ir viens no populārākajiem Latvijas ziemas aktīvās atpūtas reģioniem. To nosaka tas, ka teritorijā atrodas ne vien Gaiziņkalns, bet arī vēl 8 citas Latvijas augstākās virsotnes. Līdz ar to, Madonas novadā ir gleznaina daba, bet reljefa īpatnības labvēlīgi ietekmē ziemas aktīvajai atpūtai nepieciešamo klimatu - ziemā sniega sega ir vidēji par 20 cm biezāka un ziema par mēnesi garāka nekā citviet Latvijā un Rīgas apkārtnē.

Ziemas tūrisma sezonā viesiem tiek piedāvātas ne tikai slēpošanas aktivitātes, naktsmītnes, pirtis un ēdināšana, bet arī tūrisma apskates objektu specializētās programmas.

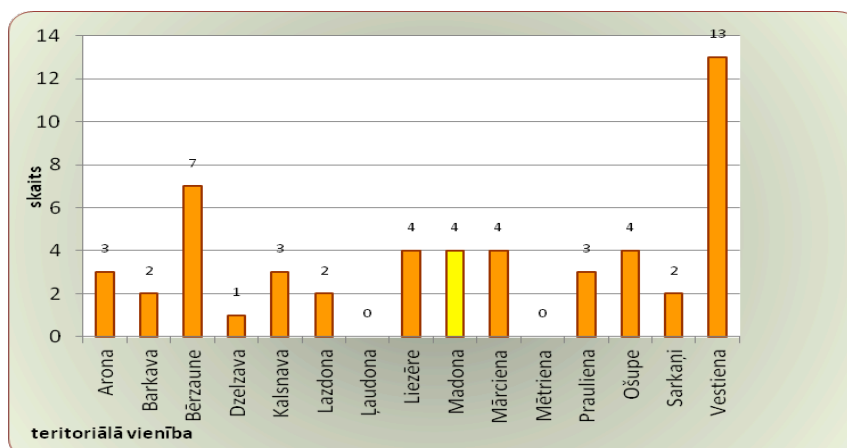
Populārākās slēpošanas bāzes ir Sporta bāze „Smeceres sils”, atpūtas bāze „Gaiziņš” (Golgāts), tūrisma un atpūtas komplekss „Lido kalns”, brīvdienu māja „Liepiņkalns”, sporta un atpūtas komplekss „Rēķu kalns”, brīvdienu māja „Lejas Jozumi, viesu māja „Šubrakkraši”.

Tūrisma pakalpojumu piedāvājums novadā nepārtraukti pilnveidojas (skatīt 87.att.).

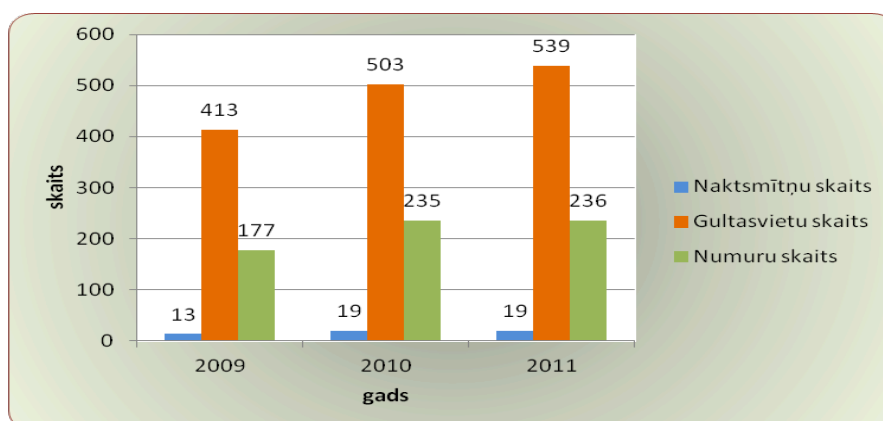
87.att. Tūrisma pakalpojumu piedāvājums Madonas novadā [Informācijas avots: Madonas TIC]

Nozīmīgākās atpūtnieku un tūristu piesaistes vietas Madonas novadā ir slēpošanas bāze „Lido kalns”, Madonas Novadpētniecības un mākslas muzejs, Kalsnavas arborētums, apmācību centrs „Pakalniēši”, SPA kūrorts „Mārcienas muiža”, Lubāna un Kāla ezeri ar daudzveidīgu atpūtas iespēju piedāvājumu. Gandrīz katra pagasta teritorijā ir vismaz viena naktsmītne, bet visbagātākie ar naktsmītnēm ir Vestienas un Bērzaunes pagasti (skatīt 88.att.). Ļaudonas un Mētrienas pagastos, kur atrodas dabas rezervāti un citas ĪADT, naktsmītņu piedāvājuma nav.

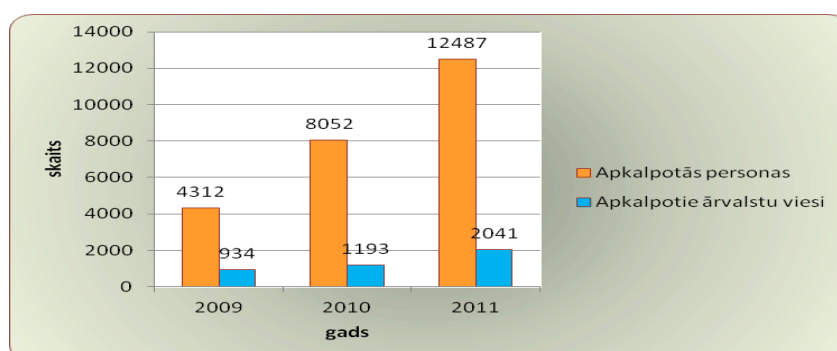
88.att. Naktsmītņu skaits pagastos un pilsētā [Informācijas avots: Madonas TIC]

Naktsmītņu skaits novadā pēdējos gados ir stabils un ar tendenci palielināties. Pēc CSP datiem tas pieaudzis no 13 naktsmītnēm 2009.gadā līdz 19 naktsmītnēm 2011.gadā (skatīt 89.att.). Pēc Madonas novada TIC datiem - no 43 naktsmītnēm 2009.gadā līdz 46 naktsmītnēm 2012.gadā.

89.att. Naktsmītņu skaita dinamika [Informācijas avots: CSP]

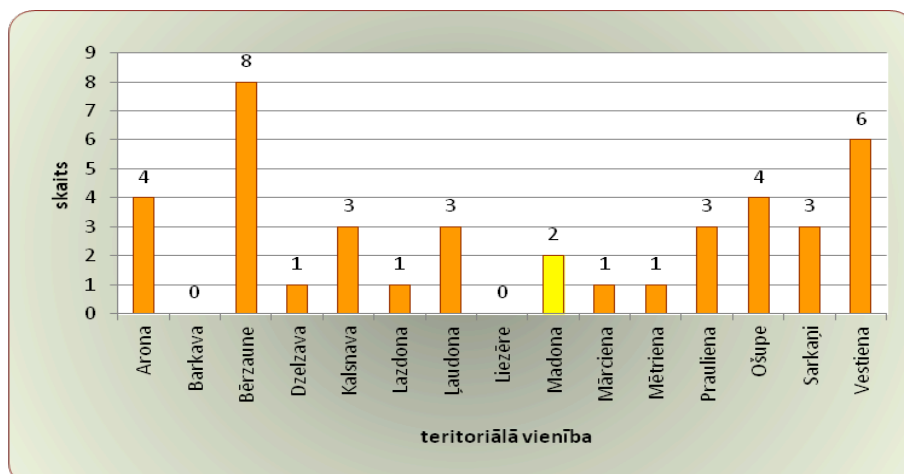
Pēc Madonas pašvaldības Tūrisma informācijas centra datiem pēdējos gados pieaudzis novada naktsmītnēs apkalpoto viesu skaits no ārvalstīm. Par to liecina arī statistikas dati - 2010.gadā par 22% palielinājies ārvalstu viesu skaits, salīdzinot ar 2009.gadu, un 2011.gadā par 42%, salīdzinot ar 2010.gadu. (90.att.) Ārvalstu viesu skaita pieaugums visos tūrisma pakalpojumu sektoros norāda uz to, ka tūrisma un aktīvās atpūtas pakalpojumi ir viena no Madonas novada eksporta precēm.

90.att. Naktsmītnēs apkalpoto personu skaita dinamika [Informācijas avots: CSP dati]

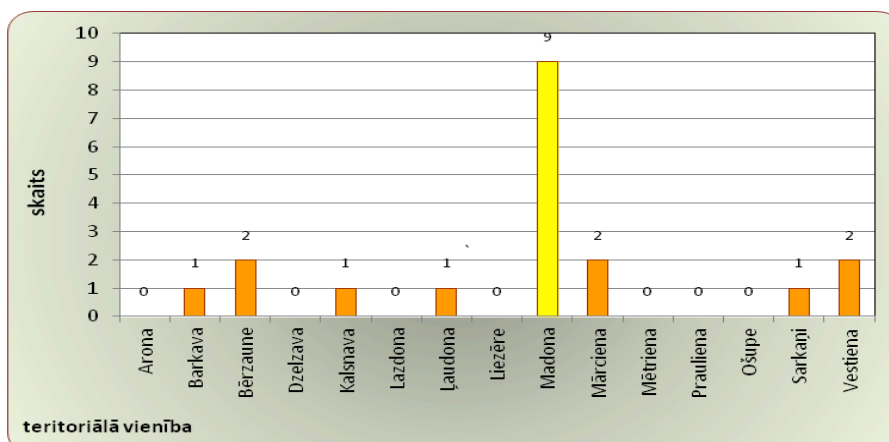
Novada viesiem ir pieejams vērienīgs apskates objektu piedāvājums – gan kultūrvēsturiskie

(muzeji, baznīcas, ievērojamu cilvēku dzīvesvietas utt.), gan dabas objekti (avoti, dižkoki, ainavu vietas, ĪADT u.c.). Visvairāk apskates objektu ir Bērzaunes un Vestienas pagastos (Vidzemes augstienē), bet šādu objektu pagaidām nav Barkavas un Liezēres pagastos (91.att.). Madonas pilsētā tie ir Madonas muzejs un keramiķa J.Seiksta darbnīca. Plašu atpazīstamību ne vien Latvijā, bet arī ārpus tās guvuši tādi uzņēmumi kā zemnieku saimniecība “Līvi”, trušu dārzs “Sveķi”, Kalsnavas arborētums un daudzi citi.

91.att. Apskates objektu skaits novada pagastos un pilsētā [Informācijas avots: Madonas TIC]

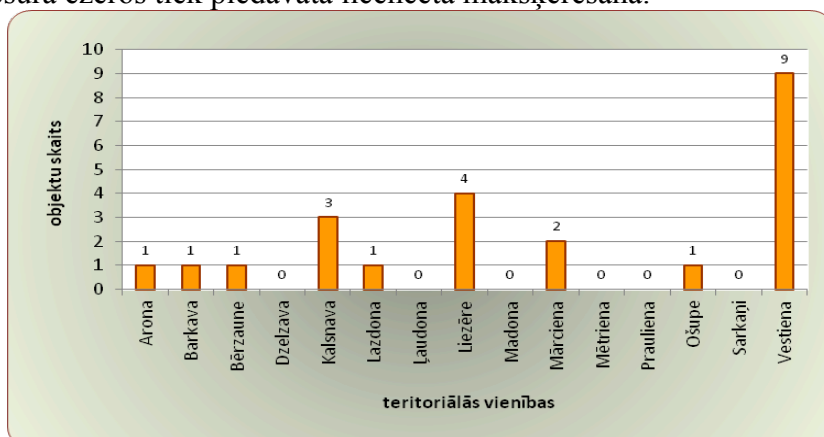
Ēdināšanas pakalpojumi pieejami tikai daļā novada pagastu (7 pagastos ir 1-2 ēdināšanas uzņēmumi) un Madonas pilsētā (skatīt 92.att.). Sabiedriskās ēdināšanas pakalpojums ir koncentrējies Madonas pilsētā. Lai gan iedzīvotāji veiktajā aptaujā norāda ēdināšanas pakalpojuma trūkumu, daudzos pagastos šāda piedāvājuma nav. Jāatzīst, ka tam ir zināms ekonomisks izskaidrojums, jo vietējais pieprasījums nav pietiekošs, un viesu un tūristu pieplūdums nav pietiekoši stabils, lai sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumi varētu funkcionēt. Vairākās viesu mājās (piemēram, “Apiņu kaltē” Praulienas pagastā, “Kučuru dzirnavās” Aronas pagastā, “Naktsvijolēs” Kalsnavas pagastā u.c.) tiek piedāvāti ēdināšanas pakalpojumi pēc iepriekšēja pieteikuma. Pieprasīti ir jubileju, kāzu un bērnu galdu klāšanas un ēdināšanas pakalpojumi. Ēdināšanu pēc pieteikuma izmanto arī viesu māju nakšņotāji.

92.att. Ēdināšanas pakalpojumu pieejamība novadā [Informācijas avots: Madonas TIC]

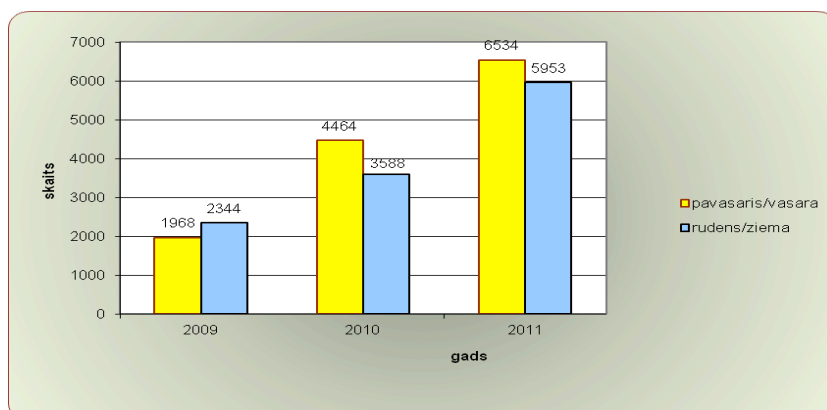
Viens no iecienītiem aktīvās atpūtas veidiem ir makšķerēšana. Ņemot vērā to, ka novads ir bagāts ar dabiskajiem ūdens objektiem un pēdējos gados intensīvi attīstījusies diķsaimniecība, ir izveidojies stabils pieprasījums pēc makšķerēšanas pakalpojumiem (laivu noma, makšķerēšanas licenču iegāde). Laivu nomas pakalpojums tiek piedāvāts 23 tūrisma objektos 9 pagastu teritorijās

(93.att). Kāla un Viešūra ezeros tiek piedāvāta licencēta makšķerēšana.

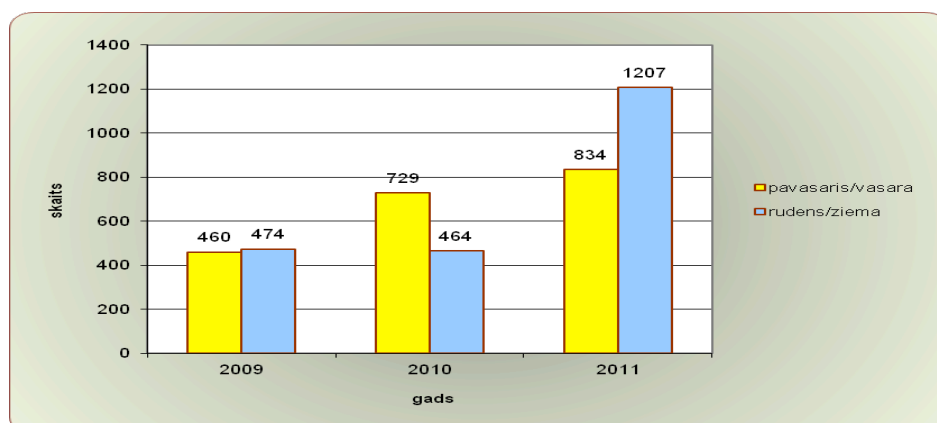
93.att. Makšķerēšanas un laivu nomas pakalpojumu pieejamība novadā [Informācijas avots: Madonas TIC]

Apkalpoto viesu skaits novada tūrisma objektos vasaras un ziemas sezonā pēdējos 3 gados ir vienlīdz augsts, kas liecina par to, ka ne vien gada siltajā periodā, kas ir izteikta tūrisma sezona, bet arī ziemas periodā novada apmeklētāju skaitam ir tendence pieaugt (94.att.).

94.att. Apkalpoto viesu skaits Madonas novada tūrisma objektos [Informācijas avots: CSP]

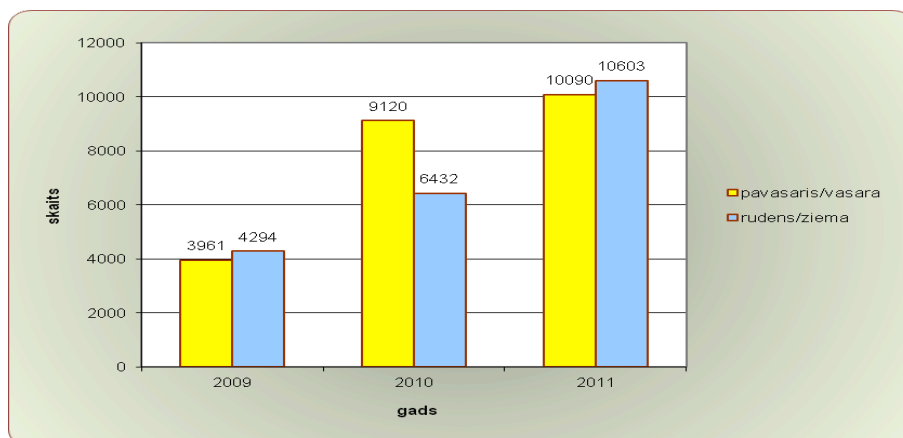
Pateicoties ziemas aktīvās atpūtas produkta samērā koncentrētam piedāvājumam novadā, tieši ziemas periodā novadu intensīvi apmeklē ārzemju viesi. 2011.gadā ziemas sezonā apkalpoto ārvalstu viesu skaits ievērojami pārsniedz vasaras sezonā apkalpoto viesu skaitu (95.att.).

95.att. Apkalpoto ārvalstu viesu skaits Madonas novada tūrisma objektos [Informācijas avots: CSP]

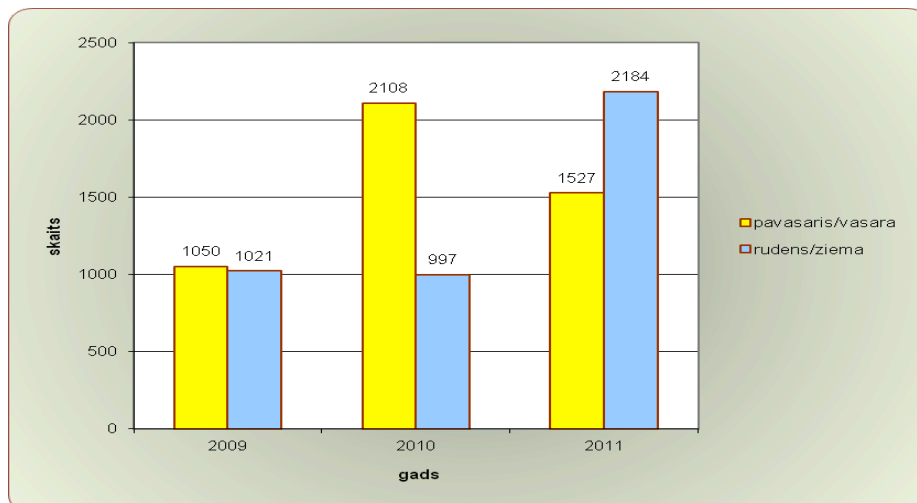
Naktsmītņu izmantošana ir viens no rādītājiem viesu interesei par novadu. Viesu uzturēšanās

naktsmītnēs ir iecienīta gan vasarā, gan ziemā un ir vērojama tendence šī pakalpojuma izmantošanas pieaugumam (96.att.). Ja salīdzina viesu skaitu un nakšņojumu skaitu novada tūrisma mītnēs, tad secināms, ka viesi pārsvarā uzturas vairākas dienas. Arī naktsmītņu piedāvātāju apkopotie statistikas dati rāda, ka ziemas tūrisma piedāvājums ir izveidojies par novada atpazīstamības zīmi.

96.att. Nakšņojumu skaits naktsmītnēs Madonas novadā [Informācijas avots: CSP]

Sezonā, kad daudzviet Latvijā tūrisma jomā iestājas zināms klusuma periods, Madonas novada naktsmītnēs, viesu un brīvdienu mājās turpinās rosība. 2011.gada ziemas sezonā nakšņotāju skaits pārsniedza vasaras sezonas rādītājus par 5%, bet ārvalstu viesu nakšņojumu skaits pārsniedza vasaras rādītājus par 30% (96., 97.att.).

97.att. Ārvalstu viesu nakšņojumu skaits [Informācijas avots: CSP]

Madonas novada tūrisma karte sniegta 98.attēlā.

Novadā arvien populārāks kļūst velotūrisms, tādēļ tiek izstrādāti un piedāvāti tūristiem jauni velomaršruti (99.att.).

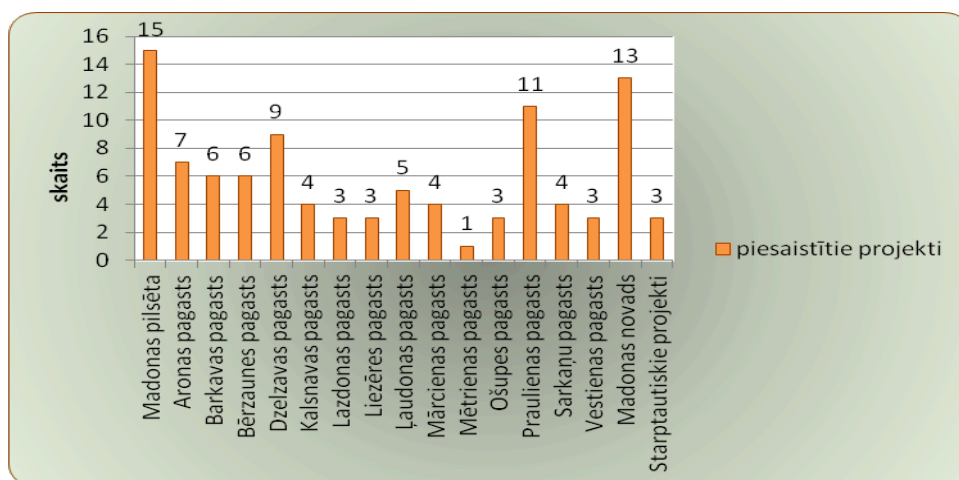
98.att. Madonas novada tūrisma piedāvājums

99.att. Velo tūrisma maršruti Madonas novadā

6. Madonas novadā īstenotie attīstības projekti

Kopš Madonas novada izveidošanas 2009.gada jūnijā novada pašvaldība aktīvi ir piesaistījusi ES fondu finansējumu un ir īstenojusi dažādus attīstības projektus visā novada teritorijā. Atsevišķi projekti tika pārņemti arī no Madonas rajona uzsāktajām saistībām. Kopumā Madonas novada teritorijā laika posmā no 2008.gada līdz 2013.gadam ir īstenoti vai tiek ieviesti 97 investīciju projekti un 3 starptaustiskie sadarbības projekti, kuros piesaistīts ES (100.att.). 13 projekti ir īstenoti visā novada teritorijā vai vairākos pagastos, piemēram, sadzīves atkritumu izgāztuvju rekultivācija, atjaunojamo energoresursu izmantošana pašvaldības iestādēs, energoefektivitātes paaugstināšana Madonas novada izglītības un pašvaldības iestāžu ēkās, izglītības iestāžu informatizācija u.c. finansējums (skatīt 1.pielikumu). Piesaistītais finansējums ieguldīts komunālās saimniecības un pakalpojumu uzlabošanā, infrastruktūras attīstīšanā, kultūras, sporta, izglītības jomā, kā arī īstenoti 2 projekti zivju resursu atjaunošanai un ir uzsākts 1 starptautisks projekts uzņēmējdarbības vides uzlabošanai novadā.

Lielākais ieviesto vai ieviešanas stadijā esošo projektu skaits ir Madonas pilsētā -15, tad seko Praulienas (11 projekti) un Dzelzavas pagasts (9 projekti). Vismazāk pašvaldības piesaistīti investīciju projekti ir Mētrienas (1), Kalsnavas, Liezēres, Ošupes un Vestienas pagastiem (katrā pa 3 projektiem).

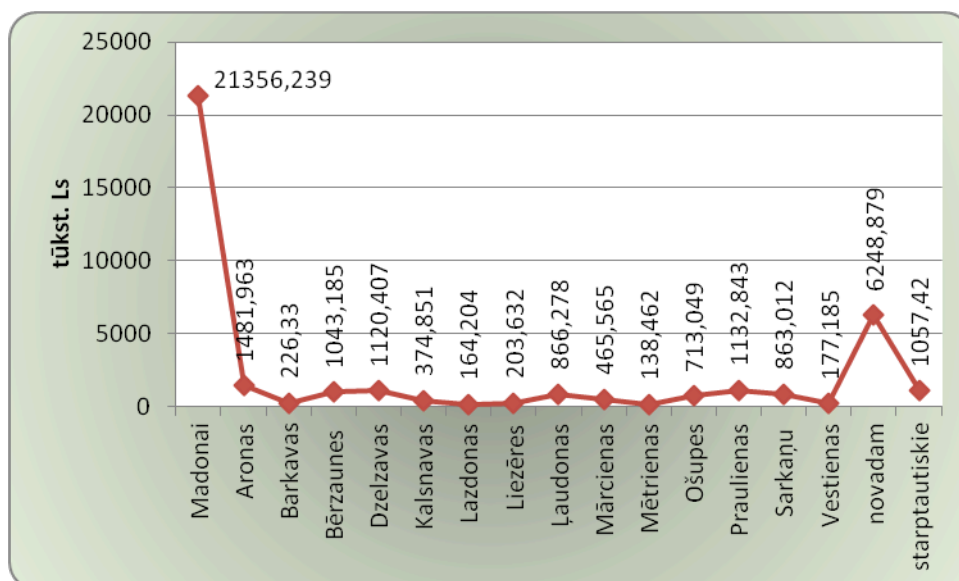

100.att. Novada teritorijai piesaistītie attīstības projekti līdz 05.2013. [Informācijas avots: Madonas novada pašvaldība]

Novada pašvaldība kopumā ir piesaistījusi ES fondu finansētus projektus par kopējo summu 37 633 500 Ls. Apjomīgākie projekti ir realizēti Madonas pilsētā un tie saistīti ar infrastruktūras sakārtošanu un attīstīšanu – centralizētās ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmu sakārtošanu un paplašināšanu (Madonas ūdenssaimniecības attīstības II kārtā - vairāk nekā 10 milj.Ls), pilsētas apvedceļa (tranzītielu) un ielu rekonstrukciju, PII rekonstrukciju u.c. Madonas pilsētai attīstības projektos ir piesaistīts vislielākais finansējums – 21 356 239 Ls (101.att.).

Novada pagastos attīstības projektos piesaistītais finansējums ir vidēji 640 783 Ls. Projekti ar mazāko kopējo finansējumu ir piesaistīti Mētrienas, Vestienas, Lazdona, Barkavas, Liezēres un Kalsnavas pagastos (līdz 375 tūkst.Ls), bet vislielākais kopējais finansu apjoms apgūts Aronas, Praulienas, Dzelzavas un Bērzaunes pagastos (nedaudz virs 1 milj.Ls katrā pagastā).

101.att. Novada pašvaldības investīciju projektos piesaistītais finansējums līdz 05.2013.
[Informācijas avots: Madonas novada pašvaldība]

Starptautiskās sadarbības projektos, kurus Madonas novada pašvaldība īsteno ar kaimiņvalstu sadarbības partneriem, kopējais piesaistītais projektu finansējums ir 1 057 000 Ls. Šo projektu ieguldījums vērsts uz uzņēmējdarbības vides attīstīšanu un stiprināšanu, tai skaitā, tūrisma pakalpojumu attīstīšanu.

7. Nevalstiskās organizācijas un biedrības

Madonas novads lepojas ar aktīviem un radošiem cilvēkiem, kas rod iespēju un risinājumus pilnveidot novada sabiedrisko un ekonomisko dzīvi, rūpējas par dabas, sociālās un uzņēmējdarbības vides uzlabošanu, veicina iedzīvotāju interešu izglītību un veselīgu dzīvesveidu. Novadā darbojas vairāk nekā 40 sabiedriskās organizācijas (NVO), tai skaitā reliģiskās organizācijas:

1) Nodibinājums „Madonas novada fonds”

Fonda mērķis ir sekmēt labdarības tradīciju attīstību un nodrošināt sabiedriska labuma ideju, kam nav peļņas gūšanas rakstura, īstenošanu Madonas pilsētā un novadā neatkarīgi no ārējiem finanšu resursiem, piesaistot līdzekļus no ziedotājiem. Fonds savu mērķi sasniedz:

- piesaistot juridisku un fizisku personu ziedojumus un dāvinājumus, citu fondu finansējumu šī Fonda darbības nodrošināšanai un projektu īstenošanai;
- attīstot Fonda ilgtspēju, veido pastāvīgus finanšu līdzekļu uzkrājumus;
- piešķirot finansējumu sabiedriski nozīmīgu mērķu īstenošanai, kam nav peļņas gūšanas rakstura.

Nodibinājums ir sabiedriskā labuma organizācija, kas apliecina sevi kā partneris iedzīvotāju ideju īstenošanai. „Madonas novada fonds” ir izstrādātā darbības stratēģija 2009. -2013.gadam un tā stratēģijas darbības teritorija ir bijusī Madonas rajona teritorija - Cesvaines, Ērgļu, Lubānas, Madonas un Varakļānu novadi.

2) Biedrība „Madonas NVO atbalsta centrs”

Biedrības mērķis ir Pilsoniskās sabiedrības, it īpaši trūcīgo un mazaizsargāto personu grupu, stiprināšana un labvēlīgas vides veidošana biedrību un nodibinājumu darbībai Latvijas novados. Darbības virzieni:

- informācija,
- konsultācijas.
- NVO apmācības, semināri, pasākumi,
- NVO eksperts,
- sadarbības partneris NVO, pašvaldībām, valsts institūcijām, uzņēmējiem.

3) Biedrība “Caritas Madona”

Biedrības mērķis ir palīdzēt līdzcilvēkiem ne vien savā pilsētā, bet visā Latvijā. Pamatdarbība:

- bērnu atbalsta centrs "Billija";
- labdarība, atbalsts sociāli mazaizsargātajām grupām, ģimenēm un bērniem;
- izglītības, kultūras, sporta, vides aizsardzības un garīgo vērtību integrēšana sabiedrībā.

4) Biedrība „Madonas uzņēmēju apvienība”

5) Biedrība „Konsums”

6) Biedrība „Madonas invalīdu atbalsta centrs”

7) Madonas pilsētas pensionāru biedrība

8) Madonas Grāmatu draugu biedrība

9) Latvijas politiski represēto apvienības Madonas novada politiski represēto biedrība

10) Biedrība „Mēs saviem bērniem”

11) Biedrība Bērnu un jauniešu apvienība „Rīts”

12) Latvijas Sarkanā Krusta Madonas komiteja

13) Biedrība „Lauku sieviešu klubs „Nora””

14) Biedrība „FOTO MADONA”

15) Biedrība „KM Strautnieki”

16) Biedrība “Kāla ezera padome”

17) Biedrība “Undīnes bērni”

18) Biedrība „Sieviešu klubīnš „Smaidas””

19) Mētrienas pagasta lauku sieviešu biedrība „Ābele”

20) Biedrība Ģimeņu atbalsta centrs „Margrieta”

21) Biedrība “Stūrakmens”

22) Biedrība “SavējieM”

23) Biedrība “Motoklubs Kalsnava MB”

24) Biedrība “Orientēšanās klubs Arona”

25) un citas.

Madonas novadā aktīvi darbojas 16 reliģiskās organizācijas:

- Barkavas Romas katoļu draudze
- Bērzaunes Evaņģēliski luteriskā draudze
- Dzelzavas pareizticīgo un Romas katoļu draudze
- Kalsnavas evaņģēliski luteriskā draudze
- Kalsnavas Romas katoļu draudze
- Liezēres Evaņģēliski luteriskā draudze
- Ļaudonas Evaņģēliski luteriskā, Romas katoļu un pareizticīgo draudze
- Madonas Evaņģēliski luteriskā draudze
- Madonas pareizticīgo draudze
- Madonas Romas katoļu draudze
- Madonas Evaņģēlisko kristiešu Draudze „Jaunā Paudze”
- Mārcienas Svētā Alekseja pareizticīgo draudze
- Vestienas Evaņģēliski luteriskā draudze

Madonas novada pašvaldība atbalsta novada teritorijā darbojošās NVO, tai skaitā ar līdzfinansējumu projektos (piemēram, LAD, Vides aizsardzības fonda, Zivju fonda u.c. projektos). Arī pati pašvaldība katru gadu izsludina projektu konkursu NVO, kur līdzfinansējums atvēlēts no pašvaldības budžeta. Kopējais atbalsta fonds vienam izsludinātam konkursam parasti ir 10 000 Ls (skat.20.tab.). Konkursa mērķis atbalstīt sabiedriski nozīmīgu programmu, projektu un pasākumu īstenošanu Madonas novadā, veicināt iedzīvotāju aktivitāti un līdzdalību aktuālu problēmu risināšanā, sekmējot viņu dzīves kvalitātes uzlabošanu, veicināt sadarbību starp pašvaldību un nevalstiskajām organizācijām.

20.tab. Nevalstisko organizāciju projektu līdzfinansēšanas konkursā 2013.gadā atbalstītie projekti

Organizācija	Projekta nosaukums	Piešķirtais finansējums, Ls
Madonas invalīdu atbalsta centrs, biedrība	Arī mūsu darbs Madonai	1090,00
Biedrība „Madonas nevalstisko organizāciju atbalsta centrs”	Palīdzot citiem – palīdzi sev!	300,00
Latvijas politiski represēto apvienības Madonas politiski represēto biedrība	Mēs esam!	450,00
LSK Madonas komiteja	Latvijas Sarkanā Krusta Madonas komitejas palīdzības trūcīgiem un maznodrošinātiem Madonas novada iedzīvotājiem veselības veicināšanā un sociālo apstākļu uzlabošanā.	790,00
Biedrība „FOTO MADONA”	Pamestie ciemi	600,00
Madonas evaņģēliski luteriskā draudze, reliģiska organizācija	„Dzīvībai – Jā!”	390,00
Biedrība „KM Strautnieki”	Vasaras nometne sociālās atstumtības mazināšanai un paaudžu sadarbības veicināšanai „Jauns ar vecu roku rokā”	650,00
Biedrība „Mēs saviem bērniem”	„Īstenots sapnis dzīvi padara krāsaināku”	2500,00
Biedrība „Kāla ezera padome”	Divu dienu Vasaras radošā skoliņa „Es un mans mantojums- darbs, daba, tradīcijas”	490,00
Biedrība „Sieviešu klubiņš „Smaidas””	Radošās darbnīcas bērniem	99,00

Biedrība Bērnu un jauniešu apvienība „Rīts”	Pozitīvisma deva sabiedrībai 2013	990,00
Madonas Grāmatu draugu biedrība	"Ir jāmeklē spārni un savas debesis" (A.Līce)	0,00
Mētrienas pagasta lauku sieviešu biedrība „Ābele”	Miesu, garu un dvēseli pacilāt	350,00
Biedrība „Stūrakmens”	Ielaid savā sirdī gaismu, lai var to dot tālāk!	610,00
Madonas pilsētas pensionāru biedrība	Kustības – veselības pamats	51,00
Biedrība Ģimeņu atbalsta centrs „Margrietiņa”	Par labiem vecākiem nepiedzimst, par tādiem kļūst	640,00

8. Pašvaldības sadarbības partneri ārzemēs

Madonas novada pašvaldība ir atvērta starptautiskiem kontaktiem un daudzpusējai sadarbībai starp pašvaldībām no kaimiņu valstīm un reģioniem, tādā veidā sekmējot novada atpazīstamību, inovāciju ienākšanu dažādās jomās, attīstot starptautiskos sakarus uzņēmējdarbībā, veicinot pieredzes un zināšanu apmaiņu. Novadam ir vairāki ilggadēji sadarbības partneri, kā arī tiek dibināti jauni starptautiski kontakti ar pašvaldībām.

Vaijes pagasts (Vācija)

Sadarbība ar Vaijes pašvaldību tika pārņemta no Madonas rajona padomes, kas ilga 20 gadus. 2010.gada oktobrī tika noslēgts jauns sadarbības līgums starp Vaijes pašvaldību un piecām bijušā Madonas rajona teritorijā izveidoto novadu pašvaldībām (Madonas, Cēsaines, Ērgļu, Lubānas un Varakļānu novadiem), kad Vaijē viesojās 5 novadu pašvaldību no Latvijas puses delegācija.

Šīs ciešās sadarbības rezultātā ir izveidota un jau ilgus gadus aktīvi darbojas Vācu - latviešu draudzības biedrība. Sadarbības ietvaros ir saņemti palīdzības sūtījumi Madonas slimnīcai, pašvaldības iestādēm, notiek savstarpēji delegāciju braucieni un mākslas izstāžu apmaiņa. Katru gadu notiek arī skolēnu pieredzes apmaiņas braucieni – bērni no Latvijas apciemo jauniešus Vācijā pavasarī, bet vācu bērni ciemojas Latvijā rudenī.

Tranas pilsēta (Zviedrija)

Pirmā Tranas pašvaldības oficiālo pārstāvju vienošanās Madonas pilsētas domē un rajona padomē notika 1999.gada 8.maijā. Tranas pilsētas padomi pārstāvēja Tranas pilsētas padomes prezidents Lars Eriksons un Tranas Sommenbygdenas apvienotā Rotari kluba viceprezidents Rūne Rulanders. Rezultātā 2000.gada 2.martā tika noslēgts sadarbības un sadraudzības līgums (vienošanās) starp Tranas pašvaldību, Madonas pilsētas domi un Madonas rajona padomi.

Abu pašvaldību sadarbības mērķis ir:

- veicināt draudzību un sapratni starp līgumslēdzējām pašvaldībām un to iedzīvotājiem;
- veicināt zināšanu un pieredzes apmaiņu pašvaldību jomā;
- radīt iespēju abu pilsētu un Madonas rajona iedzīvotājiem apmainīties pieredzēm un zināšanām dažādās jomās (izglītība, kultūra, vide, tautsaimniecība)
- veicināt sadarbības veidošanos starp Tranas, Madonas pilsētas un rajona uzņēmējiem.

Vienošanās paredz, ka sadarbība var notikt starp pašvaldībām, to struktūrvienībām, iedzīvotājiem, skolām, skolu klasēm, biedrībām, organizācijām, rūpniecības un tirdzniecības, kā arī citām uzņēmējdarbības organizācijām un darbiniekiem.

Šo gadu laikā ir bijuši vairāki pašvaldību delegāciju pieredzes apmaiņas braucieni. Kopš 2003.gada, pateicoties Tranas Sommenbygdenas apvienotajam Rotari klubam, ir saņemti 8 humānās palīdzības sūtījumi – pašvaldības izglītības iestādēm un sociālajam dienestam, Madonas rajona slimnīcai. 2005. un 2006.gada rudenī Tranas jaunieši ir pilnveidojuši profesionālās prasmes sociālajā darbā Grašu bērnu ciematā.

Pēc novadu izveidošanas Madonas novada pašvaldība turpina šo sadarbību ar Tranas pašvaldību. Nākotnes ieceres ir pilnveidot jau esošās sadarbības jomas, kā arī veicināt sadarbību uzņēmējdarbības, sporta un tūrisma jomās.

Anikšķi pilsēta (Lietuva)

Madonas novada pašvaldība ir pārņēmusi ilggadējo sadarbības līgumu ar sadraudzības pilsētu Anikšķi no bijušā Madonas rajona. Pašlaik sadarbība notiek pašvaldību vadības līmenī - tiek organizētas apmaiņas vizītes un labo piemēru apskatīšana pārvaldības, pašvaldības projektu

ieviešanas, kultūras, izglītības, uzņēmējdarbības un citās jomās. Bijušā Madonas rajona laikā tika organizēta arī kultūras sadarbība, kuru varētu attīstīt arī šobrīd.

Metmanas pilsēta (Vācija)

2007.gada augustā aizsākās sadraudzība ar Metmanas pilsētas pašvaldību Vācijā, kad Madonā un rajona pagastos viesojās ciemiņi no Vācijas pilsētas Metmanas. Grupu vadīja Peters Langbēns, kurš ir iniciators sadarbībai, kas izvērsusies starp Madonu un Metmanu jau vairāku gadu garumā. Lai arī starp abām pašvaldībām oficiāls sadarbības līgums nav noslēgts, gadu gaitā ir izveidojušies cieši un aktīvi kontakti. Galvenais sadarbības pamats ir humānās palīdzības kravu sūtījumi no Metmanas pilsētas Madonas novadam. Sadarbības ietvaros Madonas novada pašvaldība regulāri saņem humāno palīdzību - sūtījumus komplektē Vācijā, bet transportu finansē Madonas pašvaldība.

Šī sadarbība ir veiksmīgs pierādījums tam, ka Eiropas vienotība nav tikai formāla ideja, bet gan reāli pastāvoša saikne starp tautām, kas dzīvo vienā kontinentā. Madona ar gandarījumu var parādīt, ka saņemtā palīdzība ir radusi auglīgu augsni – novads un pilsēta attīstās, un ir pienācis brīdis, kad var pateikties saviem labvēļiem un draugiem.

Par ieguldījumu starpvalstu kontaktu veidošanā, par nesavtīgu ieguldījumu Vācijas – Latvijas sadarbības veicināšanā un palīdzības sūtījumu organizēšanā Latvijas valsts prezidents Valdis Zatlers Rīgas pilī 2007.gadā Peteram Langbēnam ir pasniedzis valsts pabalvojumu – Atzinības krustu, savukārt Madonas pilsētas dome ir pasniegusi Pateicības rakstus visiem draugiem no Metmanas, kas nesavtīgi piedalījušies sūtījumu organizēšanā Madonai un apkārtnē.

Strugi Krasnīje rajons (Krievija)

2009.gada jūnijā tika noslēgta vienošanās par sadarbību starp Strugi-Krasnīje rajona administrāciju Krievijas Federācijas Pleskavas apgabalā un Madonas pilsētas domi. Noslēgtās vienošanās mērķis ir sadarbojoties sekmēt stabilu attīstību, kā arī Strugi-Krasnīje rajona administrācija un Madonas pilsētas dome apņemas veicināt partnerattiecību veidošanos ekonomiskās, humanitārajā, sporta un kultūras sfērā. Sadarbības ietvaros ir plānota arī piedalīšanās kopīgu projektu sagatavošanā un realizācijā finanšu līdzekļu piesaistei no ES struktūrfondiem un citiem starptautiskiem institūtiem aktuālu pašvaldības jautājumu risināšanai.

Lai veiktu sadarbības projektu izstrādi Eiropas Savienības fondu piesaistīšanai, Madonas novadu divu dienu darba vizītē 2010. gada februārī apmeklēja partneri no Strugi Krasnīje pašvaldības Krievijā. Turklāt pēc abu pušu pašvaldības vadītāju iniciatīvas 2010.gada martā tika organizēta Latvijas un Krievijas kokapstrādes uzņēmēju tikšanās, lai gūtu savstarpēju pieredzi, izveidotu kontaktus un rastu jaunas noieta tirgus iespējas. Krievijas uzņēmēji tikās ar Madonas novada domes vadību, apmeklēja Madonas novada kokapstrādes uzņēmumus Kalsnavā, Bērzaunē, Praulienā un Madonā. Rezultātā ir izveidojušies biznesa sakari abu valstu kokapstrādes uzņēmēju starpā. Atkārtota Krievijas uzņēmēju vizīte Madonas novadā notika 2010.gada decembrī, kad tika apmeklēti a/s „Madonas ūdens”, SIA „Madonas Poligrāfists”, „Signāls”, zemnieku saimniecību „Līvi”, a/s „Lazdonas Pienasaimnieks”, „Lido” atpūtas kompleksu, slēpošanas bāzi Smeceres silā.

Madonas novada pašvaldība kopā ar Strugi Krasnīji pašvaldību strādā pie kopīgiem projektiem dažādās jomās. 2010. gadā tika sagatavoti 4 kopīgi INTERREG pārrobežu sadarbības projekti informatizācijas, televīzijas tehnoloģiju, kā arī Lubāna ezera vides aizsardzības un uzņēmējdarbības atbalsta jomās, tomēr tie neguva pozitīvu rezultātu (netika akceptēti). 2013.gada 2.maijā tika uzsākts jauns sadarbības projekts „Sociāli ekonomiskās attīstības, biznesa un sadarbības veicināšana pierobežas reģionos” (ELRII-233, FOSTER SME) Igaunijas-Latvijas-Krievijas ietvaros, kur trešais sadarbības partneris ir Viru pašvaldība Igaunijā (skatīt 1.pielik).

Logoiskas pašvaldība(Baltkrievija)

Sadarbība ar Logoiskas pašvaldību aizsākās ar Baltkrievijas vēstnieka Latvijā un ģenerālkonsula vizīti Madonas novadā 2010.gadā, kuras laikā notika tikšanās ar novada pašvaldības

vadību un tika apmeklēti vairāki vietējie uzņēmumi. Tika pārrunātas iespējas veidot Madonas novada un atbilstošas Baltkrievijas pašvaldības partnerattiecības. Baltkrievu puse izteica vēlmi veidot kopuzņēmumus, kā arī nodibināt sadarbību citās jomās, piemēram, tūrisma, kultūras, izglītības un sporta jomā. Baltkrievijas ģenerālkonsulāts kā sadarbības partneri ieteica Logoiskas pašvaldību. 2011.gada martā Madonas novada pašvaldības pārstāvji apmeklēja Logoiskas pašvaldību, un šīs vizītes laikā tika atrunāti abpusējās sadarbības plāni - sadarbība sportistu apmaiņā biatlona slēpošanas jomā, uzņēmējdarbības, tūrisma un atpūtas jomā. 2011.gada augustā Madonā Logoiskas pašvaldības delegācija vizītes laikā notika sadarbības līguma parakstīšana starp Madonas un Logoiskas pašvaldībām. Pašreiz sadarbība starp abām pašvaldībām ir pieklususi.

Kobuleti pilsēta (Gruzija)

2007.gada augustā Madonā vizītē ieradās pašvaldību pārstāvju delegācija no Gruzijas, kuras laikā tika parakstīts nodomu protokols par Madonas pilsētas sadarbību ar Kobuleti pilsētu Gruzijā. Diemžēl tālāka sadarbība starp abām pilsētām nav attīstījusies.

Raplas pilsēta (Igaunija)

Ilggadējs Madonas novada pašvaldības sadarbības partneris ir Raplas pašvaldība Igaunijā. Madonas novads pārņēma šīs sadarbības līgumu no Madonas rajona. Sadarbība starp abām pašvaldībām līdz šim balstās uz pieredzes apmaiņu dažādu ar pašvaldības funkcijām saistītu jautājumu risināšanā un teritorijas sociāli ekonomiskā attīstīšanā.

9.Valsts iestādes un organizācijas

Madonas novadā atrodas vairākas valsts iestādes un organizācijas, vai to filiāles:

- Nodarbinātības valsts aģentūra, Madonas filiāle,
- Valsts zemes dienests, Madonas nodaļa,
- Valsts vides dienests, Madonas reģionālā vides pārvalde,
- Valsts meža dienesta Centrālvidzemes virsmežniecība,
- Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests, Vidzemes reģiona brigāde, Madonas daļa,
- Valsts policijas Vidzemes reģiona pārvaldes Madonas iecirknis,
- Valsts ieņēmumu dienests, Madonas nodaļa,
- Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra, Madonas nodaļa,
- Dabas aizsardzības pārvalde, Ļaudonas birojs.
- Pārtikas un veterinārais dienests, Austrumvidzemes pārvaldes Madonas filiāle,
- Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, Madonas nodaļa,
- CSDD Madonas nodaļa,
- Vidzemes apgabaltiesas Madonas tiesu nams,
- Madonas rajona tiesa,
- Valsts probācijas dienesta Madonas struktūrvienība.

10. SVID analīze

10.1. Novada resursi un priekšrocības

Madonas novadu raksturo šādu resursu un priekšrocību pieejamība, kas nosaka novada attīstību līdz šim un noteiks to arī nākotnē:

- novads ir Vidzemes, Latgales un Sēlijas krustpunktā;
- novada ģeogrāfiskais izvietojums un blīvais autoceļu tīkls;
- skaista un bagāta daba, garas ziemas;
- Latvijas augstākais paugurs – Gaiziņkalns, Latvijas lielākais ezers – Lubāns, Baltijas lielākais purvs – Teiču purvs;
- blīvs aizsargājamo dabas teritoriju, objektu un kultūrvēsturisko objektu tīkls, bagāts kultūrvēsturiskais mantojums;
- lauksaimniecībā izmantojamā zeme (aizņem ~38% no novada teritorijas);
- meža zemes (aizņem ~60,7% no novada teritorijas);
- upes un ezeri;
- bagāti derīgo izrakteņu resursi-smilts, smilts-grants, kūdra, sapropelis, dolomīts, māls;
- visi priekšnosacījumi aktīvai atpūtai un sporta infrastruktūras attīstībai;
- funkcionējoša dzelzceļa līnija ar 4 pasažieru stacijām novada teritorijā;
- augsti kvalificēta veselības aprūpe, t.sk. SIA “Madonas slimnīca”;
- plašas izglītības iespējas novadā, t.sk., Madonas valsts ģimnāzija, J.Norviļa Madonas mūzikas skola, Mākslas skola, sporta skola, Barkavas arodvidusskola vakara vidusskola, Madonas augstākās izglītības centrs „MAIC”;
- katrā pagastā pamatskola un pirmsskolas izglītības iestāde;
- kultūrvēsturiskas vērtības, muzeji, mākslas meistari un literāti - bagāta kultūrvidē;
- kultūras nami, bibliotēkas un aktīva mākslinieciskā pašdarbība, jauniešu centri katrā novada pagastā;
- Smeceris sporta bāze un Madonas sporta halle - valsts, Eiropas un pasaules līmeņa sporta pasākumu norises vietas.

Novada SVID apkopojums:

Iekšējais spēks	Iekšējais vājums
<ul style="list-style-type: none"> • Izdevīgs ģeogrāfiskais novietojums; laba novada, tā centra un pagastu centru sasniedzamība • dabiska, ekoloģiski tīra dzīves vide, novadā nav ražošanas uzņēmumu, kas rada būtisku vides piesārņojumu; novads bagāts ar ĪADT un kultūrvēsturiskām vērtībām, • dabas resursu daudzveidība (ievērojami meža resursi, biotopi, atjaunojamie dabas resursi, rekreācijas resursi, derīgo izrakteņu resursi-smilts, grants, dolomīts, kūdra, sapropelis, pazemes ūdeņi) un to pieejamība,	<ul style="list-style-type: none"> • Liels attālums no Rīgas un dzelzceļa maģistrāles Rīga-Pļaviņas, • samērā liela demogrāfiskā slodze (zema dzimstība, negatīvs iedzīvotāju dabiskās migrācijas saldo), liels bezdarbnieku skaits, liels iedzīvotāju vidējais vecums, • vāji attīsta uzņēmējdarbība, nepietiekami attīstīts ražošanas sektors, darbavieta trūkums, • cilvēkresursu trūkums, kvalificēta darbaspēka trūkums, • zems iedzīvotāju ienākumu līmenis, • slikta valsts un pašvaldības autoceļu kvalitāte, nepietiekams ielu

- blīvs autoceļu tīkls, funkcionējoša dzelzceļa līnija,
- attīstīta un sakārtota komunālās saimniecības infrastruktūra,
- sakārtota un attīstīta kultūras infrastruktūra, daudzveidīgs un konkurējošs kultūras pasākumu piedāvājums
- labā līmenī attīstīta ziemas tūrisma un aktīvās atpūtas infrastruktūra, daudzveidīgas sporta un aktīvās atpūtas iespējas
- ievērojama mazo lidlauku kapacitāte,
- iedzīvotāju potenciāls - izglītoti, radoši un sabiedriski aktīvi iedzīvotāji.
- plašs, daudzveidīgs izglītības iestāžu tīkls,
- pirmsskolas un pamatizglītības iestādes pēc iespējas tuvu bērnu dzīvesvietai,
- ikvienam pieejama primārā veselības aprūpe - attīstīta veselības aprūpes sistēma, t.sk. slimnīca ar augsti kvalificētu medicīnas personālu un plašu pakalpojumu piedāvājumu,
- sakārtota sociālās aprūpes sistēma.

- apgaismojums pagastu centros,
- slihta, nepietiekama vizuālā informācija uz autoceļiem un ielām par apdzīvoto vietu, iestāžu, objektu atrašanās vietu un sasniedzamību,
- savstarpēji nekoordinēts tūrisma, kultūras un aktīvās atpūtas pakalpojumu piedāvājums
- nepietiekams un vājš interneta pārklājums ārpus novada centra,
- nepietiekama komunikācija un vāja sadarbība visos līmeņos – starp valsts, pašvaldības iestādēm, uzņēmējiem un iedzīvotājiem,
- liels ārvalstu kapitāla īpatsvars nekustamajos īpašumos (meža un lauksaimniecības zemēs), lielas vienlaidus aramzemju platības Lubāna līdzenumā, kas veicina viensētu iznīkšanu,
- velotransporta nepopularitāte iedzīvotāju ikdienā, atbilstošas infrastruktūras nepietiekamība,
- vides piesārņošana, vāja atkritumu šķirošanas sistēma.

Iespējas

- Kvalificētu cilvēkresursu, t.sk. ģimeņu ar bērniem piesaistīšana novadam,
- sadarbības un dialoga veidošana novadā starp visām ieinteresētajām pusēm (visos līmeņos),
- visu līmeņu izglītības kvalitātes uzlabošana un pielāgošana darba tirgus vajadzībām sadarbībā ar uzņēmējiem,
- bērnu un jauniešu darba prasmju, morāles vērtību attīstīšana, t.sk., ģimenes institūcijas atbalstīšana un stiprināšana,
- iedzīvotāju intereses veicināšana par savu novadu, apzinot un sakārtojot esošo dabas un kultūrvēsturisko mantojumu,
- sociālās un ekonomiskās attīstības līdzsvarošana, lai pieejamo resursu izvietojums un izmantošanas iespējas visā novada teritorijā būtu līdzīgas,

Draudi

- Kvalificēta darbaspēka un jauniešu aizplūšana uz galvaspilsētu, reģionu centriem un ārvalstīm,
- dažādu atkarību pieaugums sabiedrībā, sociālās spriedzes pieaugums sabiedrībā,
- uzņēmējdarbībai nedraudzīga nodokļu politika, pārmērīgi stingrā, birokrātiju veicinošā likumdošana, zems iedzīvotāju ienākumu līmenis,
- bērnu dzimstības samazināšanās, sabiedrības novecošanās,
- nepietiekams finansējums valsts un pašvaldības autoceļu uzturēšanai,
- kultūrvēsturisku vērtību bojāeja līdzekļu trūkuma un neapzinīgas darbības rezultātā,
- valsts un pašvaldības iestāžu pakalpojumu centralizācija (iestāžu, funkciju likvidēšana pagastu, novadu centros) veicina lauku reģionu pamestību,

- uzlabot pakalpojumu pieejamību visos novada pagastu centros
  - uzņēmējdarbības vides uzlabošana un attīstīšana,
  - autoceļu stāvokļa plānveidīga uzlabošana un atbildīga uzturēšana,
  - atjaunojamo energoresursu izmantošanas attīstīšana,
  - mazo lidlauku attīstīšana, uzlabojot novada sasniedzamību,
  - produkcijas ražošanas atbalstīšana, dabiskas izcelsmes pārtikas produktu mērķtiecīga virzīšana tirgū
  - novada vizuālās pievilcības paaugstināšana,
  - kultūras nozares kā novada attīstību virzošā spēka apzināšana un attīstīšana,
  - Madonas novada vienota tūrisma, kultūras un aktīvās atpūtas piedāvājumu pakalpojuma groza un zīmola izveide,
  - atbalsta instrumentu izmantošana inženierinfrastruktūras attīstīšanai un ēku energoefektivitātes paaugstināšanai,
  - informācijas un komunikāciju tehnoloģiju pieejamības un kvalitātes uzlabošana visā novadā,
  - Valsts un ES atbalsta instrumentu izmantošana sociāli ekonomiskās attīstības stimulēšanai.
- zema kapacitāte struktūrfondu līdzekļu piesaistei uzņēmējdarbības attīstīšanai lauku reģionos,
  - zems iedzīvotāju, uzņēmēju uzticības sliekšnis valsts lēmējvarai un izpildvarai.

10.2. Uzņēmējdarbība

SVID apkopojums:

Iekšējais spēks	Iekšējais vājums
<ul style="list-style-type: none"> • Liels lauksaimniecības un mežsaimniecības uzņēmumu īpatsvars • galvenās nozares ir kokapstrāde, lauksaimniecības produktu ražošana, graudkopība, transporta, finanšu un sadzīves pakalpojumi, • novadā ir blīvs autoceļu tīkls, kas savieno novadu ar lielākajām pilsētām un valsts galvenajiem ceļiem, dzelzceļa līnijām, ostām, kā arī funkcionē dzelzceļa līnija • liela dabas resursu daudzveidība, resursi - atjaunojamie dabas resursi, rekreācijas resursi, derīgie izrakteņi (smilts, grants, dolomīts, kūdra, sapropelis,), pazemes ūdeņi, un to pieejamība, • maz pārveidota, unikāla dabas vide un gleznaina ainava – neizsmeltas tūrisma nozares attīstības iespējas, • aktīvi uzņēmumi, kas attīstības nodrošināšanai izmanto pieejamo ES struktūrfondu finansējumu, citas atbalsta programmas un instrumentus (īpaši zemnieku saimniecības), • nozīmīga mazo lidlauku kapacitāte, • novada teritorijā ir brīvas zemes platības un investīciju objekti, lai veidotu ražošanas uzņēmumus un darījumu objektus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ģeogrāfiski novads novirzīts no valsts galvenajiem autoceļiem • slikta valsts un pašvaldības autoceļu kvalitāte novadā, • vāji attīsta uzņēmējdarbība, nepietiekami attīstīts ražošanas sektors, darbavietu trūkums, • cilvēkresursu, kvalificēta darbaspēka, darba prasmju trūkums, liels bezdarbnieku skaits, • līderu trūkums, kas iedvesmotu, apvienotu cilvēkus ar iniciatīvu, ražotājus, • nepietiekama motivācija un/vai zināšanas iedzīvotājiem uzsākt un attīstīt savu uzņēmējdarbību, • slikta, nepietiekama vizuālā informācija uz autoceļiem un ielām par uzņēmumu, iestāžu, objektu atrašanās vietu un sasniedzamību, • savstarpēji nekoordinēts tūrisma, kultūras un aktīvās atpūtas pakalpojumu piedāvājums • nepietiekams un vājš interneta pārklājums ārpus novada centra, • saražotās produkcijas realizēšanas problēmas mazajiem uzņēmumiem, amatniekiem
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> • Teritoriju rezervēšana jaunu ražošanas objektu attīstībai, investīcijas objektu piesaiste, • specializēšanās uz produkcijas ražošanu ar augstu pievienoto vērtību; dabiskas izcelsmes pārtikas produktu mērķtiecīga virzīšana tirgū, • radošo industriju attīstības veicināšana novadā, • uzņēmējdarbības vides uzlabošana un attīstīšana, • autoceļu stāvokļa plānveidīga uzlabošana un atbildīga uzturēšana, 	<ul style="list-style-type: none"> • Kvalificēta darbaspēka un jauniešu aizplūšana uz galvaspilsētu, reģionu centriem un ārvalstīm, • izmaiņas iedzīvotāju darba prasmēs un dzīves stilā, • uzņēmējdarbībai nedraudzīga nodokļu politika, pārmērīgi stingrā, birokrātiju veicinošā likumdošana, zems iedzīvotāju ienākumu līmenis, • nepietiekams finansējums valsts un pašvaldības autoceļu uzturēšanai, monopoliestāžu sniegto pakalpojumu izmaksu nesamērīgums.

- jauno uzņēmēju atbalsta instrumentu ieviešana,
- atjaunojamo energoresursu izmantošanas attīstīšana,
- mazo lidlauku attīstīšana, uzlabojot novada sasniedzamību.

10.3. Lauksaimniecība/mežsaimniecība

SVID apkopojums:

Iekšējais spēks	Iekšējais vājums
<ul style="list-style-type: none"> • Daudzveidīga ainava • Izskopti meži, jaunaudzes • Koptas pļavas, LIZ • Daudz ezeru, upju • Daudz jaunu meža ceļu • Lielu mežu masīvi un auglīgas lauksaimniecībā izmantojamās zemes • Daudz ĪADT, kas stimulē attīstīties bioloģisko lauksaimniecību un netradicionālo lauksaimniecību • Teritorijas reljefs un daba nosaka ražošanas specializāciju novadā un pagastos 	<ul style="list-style-type: none"> • Slikts meliorācijas sistēmu stāvoklis • Sliktā stāvoklī vietējas nozīmes ceļi, slikti kopti pašvaldības ceļi • Lauku sētas izolētas, pamestas, aizaug • Lielu bebru postījumi meža zemēs un lieli postījumi no meža dzīvniekiem lauksaimniecības zemēs • Lielas blokcirtes-viena pie otras • Dabas stihiju izraisīti lieli mežu postījumi • Trūkst mini-tehnikas mežu kopšanai • Neprasme lauksaimniekiem, mājražotājiem, uzņēmējiem kooperēties • Novadā nav lopu kautuves
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> • ES tiešmaksājumi • ES struktūrfondu projekti 	<ul style="list-style-type: none"> • Tiešmaksājumu izlīdzināšana • Tiešmaksājumu novirzīšana lauksaimniecības ražošanai • Trūkst lauksaimniecības zemes • Nevienlīdzīga konkurence ar ārzemju uzņēmumiem

10.4. Tūrisms, aktīvā atpūta un sports

SVID apkopojums:

Iekšējais spēks	Iekšējais vājums
<ul style="list-style-type: none"> Dabas resursu daudzveidība (neskarta daba, daudzveidīga ainava, paugurains reljefs, daudz īpaši aizsargājamo dabas teritoriju, dendroloģiskie parki, dīķi un ezeri ar ozolkoka klājuma pamatni). Ziema - novada tūrisma un sporta attīstības mugurkauls. Attīstīta sporta infrastruktūra (Smeceris sils -ziemas sporta meka; Madonas daudzfunkcionālā sporta halle; katrā pagastā ir sporta zāle). Pašvaldības atbalsts sporta nozarei (pašvaldības ir lēmuma pieņēmēja novada sporta infrastruktūras saglabāšanā un attīstīšanā). Kultūrvēsturisko resursu daudzveidība (materiālais un nemateriālais mantojums), vispusīgas laikmetīgās kultūras izpausmes. Attīsta netradicionālā lauksaimniecība un lopkopība. Meža resursu bagātība. Attīstīts naktsmītņu tīkls. Tūrisma aktīvās atpūtas pakalpojumu sniedzēju savstarpējā sadarbība. Aktīvi, ar iniciatīvu bagāti, patriotiski un izglītoties alkstoši cilvēki. Ģeogrāfiski un klimatiski pievilcīga teritorija ziemas un vasaras sporta veidu attīstībai. 	<ul style="list-style-type: none"> Slikts ceļu stāvoklis. Liels attālums līdz tūristus ģenerējošajām vietām (lidostai, pasažieru prāmju ostai, starptautiskajai autoostai un dzelzceļa stacijai). Teritorijā nav unikāla kultūrvēstures objekta, kas darbotos kā reģiona tūristu piesaistes „magnēts”. Nepilnīgi izmantots tūrisma resursu potenciāls (neskartā daba, ainavas). Nepievilcīgs Gaiziņkalna tēls. Nepietiekams tūrisma pakalpojumu pieprasījums. Norādņu trūkums (daudzus tūrisma objektus grūti atrast, jo uz ceļiem nav norādes zīmju; dažkārt zīmēm ir neizteismīgs, valsts standartiem atbilstošs dizains). Madonas pilsētā un pagastu centros nav virziena rādītāju uz ielām un objektiem. Nav vienkopus informācijas un vietas novada mājražotāju, zemnieku un mazo uzņēmumu ražotās produkcijas iegādei. <ul style="list-style-type: none"> Skeitparks Madonā neatbilst drošības noteikumiem Nav publisko peldbaseinu.
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> ES finansēšanas instrumentu pieejamība. Uz daudzveidīgās dabas resursu pamatnes bāzētu lauku, ekotūrisma, aktīvā tūrisma un medību tūrisma produktu attīstība. Sadarbība kopīgu tūrisma galamērķa produktu izstrādē un reklamēšanā ar kaimiņos esošajiem novadiem un reģioniem. 	<ul style="list-style-type: none"> Iedzīvotāju zema maksātspēja. Tūrisma galamērķu konkurence - līdzīgs tūrisma piedāvājums ir daudzos Baltijas valstu reģionos (attiecināms uz vasaras sezonas piedāvājumu). Klimatiskie apstākļi (lietaina vasara, silta ziema).

Tūrisma nozares problēmas un risinājumi:

- “Tūrisms sākas ar ceļiem!”
- “Tūrisma produkta “iepakojums” ir veiksmes stūrakmens tūrisma attīstībai”
- “Koncentrēts piedāvājums koncentrē pieprasījumu”

10.5. Komunālie pakalpojumi un infrastruktūra

SVID apkopojums:

Iekšējais spēks	Iekšējais vājums
<ul style="list-style-type: none"> Šķelda-galvenais kurināmais centralizētās apkures katlumājās. Šķeldas sagatavošana-papildus ienākumu avots zemju īpašniekiem Dabas resursu bagātība – alternatīvās enerģijas ražošanas attīstības iespējas (HES, zemes siltumenerģija, vēja enerģija) Stratēģiski izdevīga vieta šķeldas ražošanai un iepirkšanai 	<ul style="list-style-type: none"> Biogāzes ražotnēm nav saražotā siltuma noņēmēju- to novada gaisā Eksportē sliktāko kokmateriālu, bet koģenerācijas stacijās elektroenerģijas ražošanai izmanto labākās kvalitātes koksni Ārzemnieki izpērk mežus, lauksaimniecības zemes CiEMU teritorijās ir malkas šķūnīšu “zonas”, kas bīstami no ugunsdrošības un ainaviski neglīti Pagastos trūkst darbaspēka Pie daudzdzīvokļu mājām skursteņi-atsevišķas ierīkotas apkures ietaises Problēmas ar siltummezglu ierīkošanu daudzdzīvokļu mājās, jo daudz īpašnieku-nevar vienoties, arī par mājas kopīpašumu (bēniņu, pagrabu, kāpņutelpu) sakārtošanu, siltināšanu Ietvju un laukumu ar bruģakmens segumu Madonā strauja kvalitātes pazemināšanās pēc ziemas sezonas Nav norādņu ar māju nosaukumiem Nav sabiedriskā transporta pieturās pieturu nosaukuma un autobusu kustības saraksta. Pagastos nepietiekami ātrs un ne visiem pieejams interneta pieslēguma piedāvājums Sabiedriskā transporta kustības maršruti un grafiks nav izvērtēts pēc iedzīvotāju nepieciešamībām Regulāri elektroenerģijas padeves, interneta traucējumi pagastos. Latvenergo nepabeidz līdz galam savus darbus-nesakārto teritorijas Atkritumu apsaimniekošana ir samērā zemā līmenī daudzdzīvokļu rajonos Pie atpūtas vietām nav atkritumu urnu, nesavāc atkritumus Nesakoņas ceļmalas.
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> ES finansējuma pieejamība ēku siltināšanai 	<ul style="list-style-type: none"> LIAA ļoti ilgi izskata projektu pieteikumus

- ES finansējuma (ERAF) pieejamība ūdenssaimniecības sakārtošanai

- Iedzīvotāji kūtri izmanto ēku siltināšanas iespējas, ko piedāvā ES fondi-nevar vienoties dzīvokļu īpašnieki

Nozares problēmas un risinājumi: “Kā izdzīvot?-Decentralizējot gan novada, gan valsts pārvaldi, lai ikkatrs iedzīvotājs var saņemt līdzvērtīgi kvalificētu pakalpojumu kā laukos tā pilsētā!”

10.6. Mūzikāzglītība

Mūzikāzglītība – izglītības process cilvēka dzīves garumā, kas balstās uz mainīgām vajadzībām iegūt zināšanas, prasmes, pieredzi. Mūzikāzglītība paver iespējas sabiedrības locekļiem izglītoties visas dzīves garumā, paaugstinot vai mainot savu kvalifikāciju atbilstoši darba tirgus prasībām, savām interesēm un vajadzībām. Mūzikāzglītība apvieno neformālo mācīšanos ar formālo izglītību, attīsta iedzimtas spējas līdztekus jaunām kompetencēm.

Neformālā izglītība – ārpus formālās izglītības – organizēta interesēm un pieprasījumam atbilstoša izglītojoša darbība.

Formālā izglītība – sistēma, kas ietver pamatzglītības, vidējās izglītības un augstākās izglītības pakāpes, kuru programmu apguvi apliecina valsts atzīts izglītības vai profesionālās kvalifikācijas dokuments.

SVID apkopojums:

Iekšējais spēks	Iekšējais vājums
<ul style="list-style-type: none"> • Madonas novada iedzīvotājiem pieejama formālā izglītība, sākot no pirmsskolas līdz augstskolas (filiāļu piedāvājums) līmenim, • formālās izglītības piedāvājums ir daudzveidīgs, laba izglītības kvalitāte, mācību programmas var apgūt arī bērni ar īpašām vajadzībām, • saglabāts teritoriāli visaptverošs pirmsskolas izglītības iestāžu un pamatskolu izvietojums novadā – izglītības iestādes pēc iespējas tuvāk bērnu dzīvesvietai, • plašas kvalitatīvas ārpusskolas izglītības iespējas novadā - mūzikas, mākslas un sporta skolas, BJC • informācijas tehnoloģiju nodrošinājums un izmantošana mācību procesā, • profesionāli pedagogi, mērķtiecīga pedagogu kvalifikācijas pilnveide, • aktīva un veiksmīga darbības pieredze dažādos projektos; • plānveidīga novada izglītības iestāžu infrastruktūras atjaunošana un vides sakārtošana; • novada izglītības iestādes bagātas tradīcijām, • pozitīva pieredze un aktivitātes bērnu un jauniešu brīvā laika organizēšanā – jauniešu centru izveide pagastos. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zems dzimstības līmenis: iedzīvotāju, t.sk., izglītojamo skaita samazināšanās, iedzīvotāju novecošanās un migrācija, • pašvaldībai ierobežots finansējums un iedzīvotāju zema maksātspēja, • izglītības iestādēs nav pilnībā sakārtota funkcionālā infrastruktūra un ir novecojusi materiāli tehniskā bāze, • visās iedzīvotāju vecuma grupās - motivācijas trūkums mācīties, • nepietiekams radošums, nepietiekama kritiskās domāšanas u.c. prasmju apgūšana mācību procesā, • izglītojamo skaita nokomplektēšanas grūtības mācību programmās, • profesionālā un vispārējā vidējā izglītība nav pietiekami elastīga, lai atbilstu darba tirgus prasībām • palielinās pedagogu vidējais vecums, neatjaunojas pedagogu sastāvs, skolās maz pedagogu vīriešu, • nepietiekama vecāku aktivitāte sadarbībai ar izglītības iestādēm, • nepilnīgs atbalsta komandu darbs sadarbībai starp izglītības iestādi, sociālo dienestu, bāriņtiesu, policiju un izglītības nodaļu darbā ar problēmbērniem.
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> • Pozitīvs visu līmeņu politiskais atbalsts kā priekšnosacījums mūzikāzglītības 	<ul style="list-style-type: none"> • nestabila sociālekonomiskā situācija, kas neveicina cilvēkā nepieciešamību

piedāvājuma un pieejamības aspekta attīstībai novadā,

- nostiprināta sadarbība starp valsts pārvaldes iestādēm, izglītības iestādēm un darba devējiem mūžizglītības principa stiprināšanā,
- saglabāts un racionāli izmantots esošais izglītības iestāžu tīkls un materiāli tehniskā bāze,
- plānveidīga novada izglītības iestāžu infrastruktūras attīstība un sakārtošana, un materiāli tehniskās bāzes modernizācija,
- efektīva izglītības pārvaldības modeļa izveide novadā, t.sk., pedagogu metodiskā darba tālāka pilnveide, atbalsta personāla centra izveidošana novadā,
- izglītības iestāžu specializācija un mazo pamatskolu attīstīšana par izglītības, kultūras un sociālā atbalsta centriem pagastos,
- jaunu finanšu resursu piesaiste, izglītības kvalitātes un infrastruktūras pilnveidei, tai skaitā, ārvalstu pieredzes izmantošana mūžizglītības realizēšanai un ieviešanai ikdienas dzīvē.
- izglītības procesu saistīt ar vietai un novadam raksturīgo dzīvesziņu, izglītības programmu apguvē nodrošināt vērtības (vairāku valodu apguvi, daudzpusīgu kultūras pieredzi, informācijas tehnoloģiju kompetences, saziņas un sadarbības prasmes, radošumu, kritisko domāšanu, finanšu pratību, kā arī pilsonisko apziņu), kas uzlabotu katra izglītojamā konkurētspēju un labklājību;
- mūžizglītības piedāvājuma nodrošināšana dažādām mērķa grupām novadā, t.sk. sociālā riska grupām;
- atbalsta sistēmas izveide darbam ar talantīgajiem bērniem, kā arī daudzbērnu, maznodrošināto un trūcīgo ģimeņu bērnu izglītošanai;
- informācijas tehnoloģiju strauja attīstība un multifunkcionalitāte, informāciju sistēmu modernizācija un savietojamība dažādos līmeņos, e-pakalpojumu klāstu paplašināšana izglītībā;
- mērķtiecīga izglītības pieejamības un sociālo priekšnosacījumu nodrošināšana izglītojamajiem novadā: skolēnu

pēc izglītības mūža garumā,

- krasas izmaiņas demogrāfiskajā situācijā,
- neskaidras un mainīgas valsts mūžizglītības stratēģiskās nostādnes, zema atbildīgo institūciju kapacitāte reformu ieviešanā,
- pašvaldību un citu institūciju nespēja pilnā apjomā veikt izglītības likumā paredzētās funkcijas ierobežotā finansējuma dēļ,
- neatbilstošs finansējuma modelis "nauda seko skolēnam" un zems pedagogu atalgojuma līmenis,
- mazo skolu (līdz 100 izglītojamiem) pastāvēšanas apdraudējums,
- jaunu pedagogu trūkums un pedagogu aizplūšana darbā uz citām nozarēm,
- veselības un fiziskās sagatavotības stāvokļa pasliktināšanās bērnu un jauniešu vidū,
- atkarību izraisošo vielu un vides izplatība, degradēta ētisko vērtību sistēma sabiedrībā.

pārvadājumu sistēmas attīstība, brīvpusdienu apmaksā un mācību līdzekļu iegāde;

- privātā sektora intereses veicināšana atbalsta sniegšanai izglītībā – ziedojumi, dāvinājumi, stipendiju fondi u.c.;
- izglītojamo vecāku iesaistīšana izglītības jautājumu apspriešanā un risināšanā – novada vecāku domes izveide;
- novada sabiedrības plaša un regulāra informēšana par izglītības iespējām.

Nozares virzība:

- Augsti kvalificēta, decentralizēta, daudzveidīga izglītība!
- Atbalstīt lauku skolas un skolotājus, lai šīs skolas pilnībā neizzūd!
- Madonas mākslas, mūzikas un sporta skolas – nākotnē radošā vidusskola?!

10.7. Kultūra

SVID apkopojums:

Iekšējais spēks	Iekšējais vājums
<ul style="list-style-type: none"> • Stabils un prognozējams pašvaldības finansiālais un politiskais atbalsts • Bagāta un daudzveidīga kultūrvidē - nemateriālais un materiālais kultūras mantojums, • Pārdomāti un mērķtiecīgi saglabāts, pilnveidots un attīstīts kultūras un kultūrizglītības būvju iestāžu tīkls ar spēcīgām tradīcijām. Pilnveidotas, būvētas mākslas un profesionālas izstāžu zāles, • Kolektīvu nodrošinājums dalībai Dziesmu un deju svētkos, • Profesionālās mākslas pieejamība (mūsdienīga koncertzāle, profesionālās mākslas aktivitātēm piemērotas izstāžu zāles) • Novada vietējā stratēģija atbalsta kultūras prioritātes, kas ļauj izmantot LEADER programmas finanšu līdzekļus • Plašs kultūrizglītības un interešu izglītības piedāvājums • Novada domes un reliģisko konfesiju sadarbība kultūras norišu organizācijā • Pieredzes bagāti un profesionāli darbinieki kultūrizglītības un kultūras iestādēs • Labiekārtotas vietas brīvdabas pasākumu rīkošanai • Darbības un attīstības plānošana • Nopietnas attīstības ieceres kultūras jomā • Sabiedrības līdzdalība attīstības procesos • Uz radošumu un izaugsmi orientēta sabiedrība, pasākumu mērķauditorijas • Attīstīta kultūras infrastruktūra novada centrā • Novadā ir attīstīts konkurētspējīgs bibliotēku tīkls 	<ul style="list-style-type: none"> • Materiālisma dominante sabiedrībā, jaunatnē pār Latviešu tradīcijām, kultūru un vēsturi • Trūkumi kultūras infrastruktūrā pagastos - nolietojums, nepietiekamas investīciju iespējas • Vāji attīstītas kultūras un atpūtas iespējas pagastos • Zems kultūras darbinieku atalgojums, kadru novecošanās un provinciālisms • Vāji koordinēti pasākumu norises laiki novadā • Nemotivējošs kultūras darbinieku atalgojums • Kadru novecošanās un provinciālisms • Vāji koordinēti pasākumu norises laiki novadā • Nepietiekama reklāma, kultūras norišu un iniciatīvu mārketinga, kultūras speciālistu savstarpējā komunikācija un saikne ar kultūras pasākumu patērētājiem • Atsevišķu kultūras nozaru panīkums vai nepietiekama attīstība • Mazinās darbspējīgo iedzīvotāju līdzdalība kultūras norisēs • Nespēja apgūt lielus finanšu resursus īsā laika posmā • Trūkst pagastos interešu kopienu, klubu, tie darbojas nekoordinēti • Nepietiekama nozares pētniecība - statistika un analīze, no kā izriet • Nepietiekama iedzīvotāju, kā arī viesu, patieso kultūras vajadzību izpēte • Sabiedriskā transporta trūkums novadā • Norādes zīmju trūkums uz kultūras objektiem un pasākumu norises vietām
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> • Panākt politisku, sabiedrisku un nozares ministrijas atbalstu kultūras attīstībai novadā • Mērķtiecīgi īstenot sabalansētu kultūras infrastruktūras atjaunošanas programmu; • Piesaistīt finansējumu kultūras iniciatīvām 	<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomisko problēmu ēnā - kultūras nozarei zema politiskā prioritāte valstī kopumā, un tai atbilstošs finansējums • Latviskās identitātes kā vērtības mazināšanās vai zudums • Neizpratne par labdarību uzņēmēju

- no Eiropas Savienības, Nacionālajiem, finanšu instrumentiem, kā arī netradicionāliem finanšu avotiem;
- Attīstīt efektīvu kultūras norišu mārketingu un pozitīvi orientētu mecenātismu kultūras iniciatīvu atbalstam
  - Sekmēt sniegto pakalpojumu un radīto produktu kvalitātes pieaugumu
  - Veicināt spilgtu, darbaspējīgu, erudītu personību ienākšanu novada kultūras jomā
  - Attīstīt katras kultūras un kultūrizglītības iestādes, pulciņa, kolektīva, pagasta un pilsētas identitāti un arī visa novada vizuālo tēlu, vai zīmolu kopumā
  - Attīstīt nozares darbinieku prasmes un kompetences - iestāžu informācijas un pieredzes apmaiņu Latvijas un starptautiskā mērogā
  - Attīstīt un pilnveidot informācijas apriti un koordināciju starp kultūras iestādēm, iniciatīvas grupām un pašvaldību
  - Veidot datu vākšanas un analīzes sistēmu par nozarei aktuāliem jautājumiem
  - Sekmēt sadarbību ar citām nozarēm (izglītība, sports, tūrisms u.c.)
  - Attīstīt jaunus, netradicionālus centrus kultūras, sporta un kultūrtūrisma aktivitātēm
  - Veicināt iedzīvotāju līdzdalību kultūrā un sekmēt radošas izpausmes jebkādas formās, tai skaitā amatniecībā un lietišķajā mākslā (privātās iniciatīvas, mikrouzņēmumi, inovāciju klasteri)
  - Attīstīt mērķtiecīgu pašvaldības pasūtījumu kultūras un mākslas jomā
  - Veidot ciešāku sadarbību ar citām kultūras jomā ieinteresētām pašvaldībām (sekmīgi iesaistīties projektā „Rīga 2014 - Eiropas kultūras galvaspilsēta” u.c.)

vidū

- Kļūdaina izpratne par tendencēm un to cēloņsakarībām, kļūdaina rīcībpolitikas instrumentu izvēle un izmantošana, neefektīva līdzekļu izmantošana
- Nelīdzsvarots pašvaldības atbalsts, apgrūtināti darbības apstākļi pagastos
- Atsevišķu novada teritorijas daļu kultūrvides degradācija un pievilcības mazināšanās
- Centralizējoties uzņēmējdarbībai un valsts pārvaldei, lauku ciematos zūd darbavietas kvalificētam nācijas vidusslānim - inteliģencei, kas ir galvenie kultūras atbalstītāji, popularizētāji un patērētāji
- Alkohola un narkotisko vielu izplatība sabiedrībā
- Provinciālisms un kultūras pasākumu vienveidība
- Jauniešu un vidējās paaudzes aizplūšana no Madonas novada
- Kultūras, kultūrizglītības un NVO savstarpēja konkurence
- Zems brīvprātīgā darba prestižs un nevēlēšanās tajā iesaistīties

Nozares pirmā prioritāte Latvijā kopumā ir nacionālās kultūras telpas attīstība, jo stipras un radošas nācijas identitāte sakņojas mūsu unikālajās, mantotajās un jaunradītajās materiālajās un garīgajās vērtībās. Tā vieno un saliedē sabiedrību jaunu ekonomisku, sociālu un kultūras vērtību radīšanai, kuras novērtē un pazīst arī pasaulē.

Nozares mērķi Madonas novadā:

- Kultūras nozares norišu spektrs un kvalitāte – pamats sabiedrības inteliģencei, radošumam un cilvēku dzīvespriekam,
- Attīstīt kultūru kā kopienas stiprināšanas un ekonomikas attīstības instrumentu,
- Nodrošināt mūsdienu prasībām atbilstošu kultūrvides infrastruktūru, un

- Pilnvērtīgi izmantot kultūras institūciju decentralizēto izvietojumu novadā un citus resursus,
- Attīstīt starpnozaru sadarbību, kultūrai piesaistot resursus un finansējumu no saistīto nozaru finanšu instrumentiem un fondiem .
- Nodrošināt mūzikas un mākslas izglītības pieejamību, lai sekmētu radošas personības veidošanos, veidotu Latvisku pilsonisku identitāti un uzturētu Dziesmu svētku tradīcijas nepārtrauktību un kvalitāti.
- Nodrošināt talantu – izcilību atlasīšanu un sekmēt viņu profesionālo virzību un radošo izaugsmi.
- Veicināt iedzīvotāju iesaistīšanos kultūras dzīvē.

Kultūras un citu nozaru sadarbības iespējas Madonas novadā:

Kultūra + izglītība:

- vispārējā izglītība (apgūt nacionālās kultūras vērtības, izprast citas kultūras, attīstīt starpkultūru komunikācijas prasmes, radošā domāšana un prasmes utt.);
- kultūrizglītība (profesionālās prasmes, izcilība, konkurētspēja utt.);
- mūžizglītība (līdzdalība amatiermākslā, masu mediju izglītojošas programmas, resursu attīstība internetā, izglītojošas kultūras programmas, ko piedāvā kultūras institūcijas utml.).

Kultūra + ekonomika:

- radošās industrijas, dizains, kultūrtūrisms utt.

Kultūra + pašvaldību attīstība:

- lokālā identitāte, kvalitatīva dzīves telpa, pašvaldību konkurētspēja, radošās pilsētas, kultūras un radošais tūrisms utt.

Kultūra + sabiedrības integrācija:

- kopīgas vērtības, starpkultūru dialogs, tolerance, aktīva pilsoniskā sabiedrība utt.

Kultūra + digitālā vide:

- jaunas kultūrtelpas apgūšana , aktīva bērnu un jauniešu iesaiste kultūras veidošanā

10.8. Veselības aprūpe

SVID apkopojums:

Iekšējais spēks	Iekšējais vājums
<ul style="list-style-type: none"> • Madonas novadā darbojas daudzprofilu (lokālā) slimnīca – SIA “Madonas slimnīca” • SIA “Madonas slimnīca” sniedz augstas kvalitātes medicīniskos pakalpojumus un ir pašpietiekama saimniecisko pakalpojumu nodrošinājumā • Madonā pieejams samērā plašs speciālistu un izmeklējumu klāsts • Ārstniecības iestādēs strādā profesionāli medicīnas darbinieki-lokālpatrioti • Katrā pagastā pieejams ģimenes ārsts vai feldšeru vecmāšu punkts • Neatliekamās medicīniskās palīdzības atbalsta punkts Madonā un 2 brigādes 	<ul style="list-style-type: none"> • Pagastos nav pieejami zobārstniecības pakalpojumi • Zobārstniecības pakalpojumi novadā nav pieejami brīvdienās, pēc darba laika • Trūkst ģimenes ārstu aizvietotāju-ārsti ir pār-/ noslogoti • Nepietiekams acu ārstu skaits • SIA “Madonas slimnīca” ~puse ārstu ir pirmspensijas un pensijas vecumā • Nepietiekams medicīnas personāla nodrošinājums
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> • Darba samaksas palielināšana medicīnas personālam • Diagnožu apmaksas sistēmas ieviešana veselības aprūpes iestādēs (DRG apmaksas modelis) • Valsts finansējuma piešķiršana pēc aprūpēto pacientu skaita un medicīnisko pakalpojumu kvalitātes • Medicīnas personāla profesionalitātes celšana (kursi, pieredzes apmaiņa, stažēšanās) • Jauno speciālistu piesaiste un atbalsta pasākumu ieviešana • Feldšeru vecmāšu punktu attīstīšana pagastos • Primārās veselības aprūpes kvalitātes celšana • Iedzīvotāju izglītošanas pasākumu organizēšana un veselīga dzīvesveida tradīciju ieviešana (atraktīvas kolektīvas vingrošanas, tematiskās dienas, piemēram – “svaiga gaisa diena” utt.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Valsts finansējuma tendencioza, nepamatota samazināšana plānveida ārstēšanai un neadekvāta aprūpēto pacientu skaitam, medicīnisko pakalpojumu kvalitātei (nepietiekamas kvotas slimnīcai) • Iedzīvotāju maksātspējas kritums • Pieaug maksas pakalpojumu īpatsvars mazā valsts finansējuma dēļ • Zems, nekonkurētspējīgs medicīnas personāla darba atalgojums • Medicīnas personāla mērķtiecīga vervēšana darbam ārzemēs • Bieža likumdošanas maiņa veselības aprūpes nozarē • Vāja komunikācija starp veselības aprūpes iestādēm un Veselības ministriju • Nepilnīga medicīnisko pakalpojumu apmaksas sistēma, nauda neseko pacientam.

10.9. Sociālie pakalpojumi

Nozares vīzija: Ikvienam Madonas novada iedzīvotājam ir iespēja atbilstoši savām vajadzībām saņemt profesionālus, kvalitatīvus un savlaicīgus sociālos pakalpojumus iespējami tuvu dzīves vietai. *Cits priekšlikums - Koordinēti, kvalitatīvi, pieejami, pieprasījumam atbilstoši daudzveidīgi sociālie pakalpojumi un sociālā palīdzība.*

Prioritātes: 1. Attīstīt sociālo pakalpojumu, nodrošinot daudzpusīgus profesionālus pakalpojumus iespējami tuvu klienta dzīves vietai, (decentralizācijas princips).

2. Mazināt sociālo atstumtību.

3. Nodrošināt katru iedzīvotāju ar pamatvajadzībām.